

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

สาธารณรัฐโมซัมบิก

โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาระเบียบการลงทุน/การทำธุรกิจ
กลุ่มประเทศตลาดใหม่ ได้แก่ มองโกเลีย ศรีลังกา อุซเบกิสถาน

โมซัมบิก และยูกันดา

ปีงบประมาณ 2559

เสนอ

โดย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง

วันที่ 28 กรกฎาคม 2559

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	สถานการณ์และสภาพแวดล้อมการลงทุนของ ประเทศโมซัมบิก	1-1
1.1	สถานการณ์การลงทุนในภาพรวม	1-2
1.2	สภาวะแวดล้อมการลงทุนด้านเศรษฐกิจ	1-6
1.2.1	เศรษฐกิจมหภาค	1-6
1.2.2	โครงสร้างเศรษฐกิจ	1-9
1.2.3	เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ	1-10
1.2.4	ขีดความสามารถในการแข่งขัน	1-11
1.3	สภาวะแวดล้อมการลงทุนด้านโลจิสติกส์	1-12
1.3.1	โลจิสติกส์ระหว่างประเทศ	1-13
1.3.2	โลจิสติกส์ภายในประเทศ	1-17
1.4	สภาวะแวดล้อมการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน	1-20
1.4.1	ไฟฟ้า	1-20
1.4.2	น้ำสะอาดและการจัดการน้ำเสีย	1-22
1.4.3	เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	1-23
1.4.4	นิคมอุตสาหกรรมและเขตปลอดอากร	1-24
1.5	สภาวะแวดล้อมการลงทุนด้านสังคม	1-24
1.5.1	ภาพรวมการพัฒนามนุษย์	1-24
1.5.2	การศึกษา	1-25
1.5.3	สาธารณสุข	1-27
1.5.4	ความปลอดภัย	1-28
1.5.5	ความเสมอภาค	1-28
1.6	สภาวะแวดล้อมการลงทุนด้านการเมือง	1-29
1.6.1	การปกครอง	1-29
1.6.2	ความโปร่งใส	1-31
1.6.3	สันติภาพ	1-31
1.6.4	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	1-32
1.7	สรุปสภาวะแวดล้อมการลงทุน	1-32
1.7.1	สรุปต้นทุนสำคัญทางธุรกิจ	1-32

		หน้า
1.7.2	สรุปจุดเด่น จุดด้อย ด้านสภาวะแวดล้อมทางการลงทุน	1-32
บทที่ 2	กฎระเบียบการลงทุน สิทธิประโยชน์การลงทุน และสิทธิประโยชน์ทางการค้า	2-1
2.1	ระดับการเปิดเสรีและความสะดวกในการทำธุรกิจในภาพรวม	2-2
2.2	กฎระเบียบการลงทุน	2-3
2.3	กฎระเบียบแรงงาน	2-3
2.4	ระบบภาษี	2-4
2.5	สิทธิประโยชน์การลงทุน	2-5
2.6	กฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ	2-7
2.7	ความตกลงการค้าเสรี	2-10
บทที่ 3	อุตสาหกรรมและพื้นที่เป้าหมายการลงทุนไทย	3-1
3.1	วิธีการคัดเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายการลงทุน	3-2
3.2	ผลการคัดเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายการลงทุน	3-3
3.3	ผลการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการลงทุน	3-6
บทที่ 4	บทวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าอุตสาหกรรมไม้	4-1
4.1	ห่วงโซ่มูลค่าทั่วไปของอุตสาหกรรมไม้	4-2
4.1.1	ชั้นต้นน้ำ	4-3
4.1.2	ชั้นกลางน้ำ	4-4
4.1.3	ชั้นปลายน้ำ	4-5
4.2	ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมไม้ของโมซัมบิก	4-5
4.2.1	ชั้นต้นน้ำ	4-5
4.2.2	ชั้นกลางน้ำ	4-6
4.2.3	ชั้นปลายน้ำ	4-8
4.2.4	ปัจจัยสนับสนุน	4-9
4.2.5	กฎระเบียบ/นโยบาย	4-9
4.3	โอกาสของธุรกิจไทย	4-11

		หน้า
บทที่ 5	บทวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าอุตสาหกรรมน้ำตาล	5-1
5.1	ห่วงโซ่มูลค่าทั่วไปของอุตสาหกรรมน้ำตาล	5-2
5.1.1	ชั้นต้นน้ำ	5-3
5.1.2	ชั้นกลางน้ำ	5-3
5.1.3	ชั้นปลายน้ำ	5-4
5.2	ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิก	5-4
5.2.1	ชั้นต้นน้ำ	5-5
5.2.2	ชั้นกลางน้ำ	5-6
5.2.3	ชั้นปลายน้ำ	5-8
5.2.4	หน่วยงานสนับสนุน	5-9
5.3	โอกาสของธุรกิจไทย	5-9
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	6-1
6.1	สรุปภาพรวมการลงทุนในประเทศโมซัมบิก	6-2
6.2	ข้อเสนอแนะขั้นตอนการลงทุน	6-3
6.3	หน่วยงานติดต่อสำคัญ	6-4
6.4	คำถามที่พบบ่อย (FAQs)	6-5
 บรรณานุกรม		
 ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	การสำรวจภาคสนาม	ก-1
	เอกสารเพิ่มเติมจากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม	ก-6
ภาคผนวก ข	บทสรุปสัมภาษณ์ในประเทศไทย (ประเทศโมซัมบิก)	ข-1
ภาคผนวก ค	บทสรุปสัมภาษณ์ในประเทศโมซัมบิก (ประเทศโมซัมบิก)	ค-1

1

สถานการณ์และสภาพแวดล้อมการลงทุน (ประเทศโมซัมบิก)

ในบทนี้ คณะผู้วิจัย ได้วิเคราะห์สถานการณ์การลงทุนในปัจจุบันของประเทศโมซัมบิก รวมทั้งสภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจมหภาค โลจิสติกส์ โครงสร้างพื้นฐาน สังคม และการเมือง ที่ส่งผลต่อโอกาสและศักยภาพการลงทุนของไทย โดยเปรียบเทียบปัจจัยดังกล่าวของโมซัมบิก (ตัวย่อในตาราง MZ) กับไทย (TH) และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านของโมซัมบิก ได้แก่ แอฟริกาใต้ (SA) ซิมบับเว (ZW) แซมเบีย (ZM) และมาลาวี (MW) ขาดเพียงสวาซิแลนด์ ราชอาณาจักรเล็กๆ ซึ่งไม่มีนัยสำคัญในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อจัดทำสรุปในรูปแบบตาราง PESIL x SWOT ต่อไป

1.1 สถานการณ์การลงทุนในภาพรวม

ในอดีต ประเทศโมซัมบิก เป็นฐานการค้าทางทะเลที่สำคัญของโปรตุเกสในแอฟริกา ก่อนจะไปยังอินเดีย และหมู่เกาะเครื่องเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากโมซัมบิกมีความเหมาะสมทั้งการเป็นท่าเรือน้ำลึก มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรทางทะเล และมีความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินบนฝั่ง โดยหลังจากโมซัมบิกได้รับเอกราชจากโปรตุเกสในปี 1975 และจัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมืองที่ค่อนข้างดี ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากทำเลที่ตั้ง และทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ของประเทศ ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเต็มที่จนมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจของประเทศโมซัมบิกในปัจจุบันนั้นอยู่ในภาวะชะงักงัน ซึ่งหากมองในมุมมองของการลงทุนแล้ว ก็นับว่าเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการลงทุนในระยะยาวสำหรับนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ

ประวัติศาสตร์ของโมซัมบิกที่บันทึกโดยชาวยุโรป เริ่มต้นจากการสำรวจเส้นทางการค้าทางทะเล จากยุโรปไปยังเอเชียของชาวโปรตุเกส โดยชาวโปรตุเกสพบว่าเส้นทางเดินเรือจากท่าเรือลิสบอน ในโปรตุเกสอ้อมผ่านแหลมกูดโฮปในแอฟริกาใต้ไปยังอินเดีย นั้นดีกว่าเส้นทางเดิมที่ต้องผ่านอาหรับ (โดยเฉพาะอาณาจักรออตโตมันที่มีเรือเบาะแว้งกับยุโรปอยู่) อย่างไรก็ตาม โปรตุเกสพบว่าแหลมกูดโฮป ไม่เหมาะแก่การเป็นฐานพักเรือ เนื่องจากมีพายุบ่อยครั้ง ผิดกับทางโมซัมบิกที่คลื่นลมสงบกว่า เกาะแก่ง ก็มีน้อยกว่า ในปี 1498 โปรตุเกส จึงได้เลือกตั้งฐานพักเรือที่โมซัมบิก และปล่อยแหลมกูดโฮปให้ชาวดัตช์ และอังกฤษ เข้ายึดครองในเวลาต่อมา

ในสมัยของโปรตุเกสนั้น โมซัมบิกโชคดีกว่าอาณานิคมอื่นของโปรตุเกสอย่างแองโกลามาก เนื่องจากโปรตุเกสสนใจโมซัมบิกในฐานะฐานพักเรือเป็นหลัก ผิดกับแองโกลาที่มีประชากรหนาแน่น ซึ่งในอดีตแองโกลายังเป็นแหล่งทาสที่สำคัญของโปรตุเกสอีกด้วย นอกจากนี้ ด้วยการที่แองโกลาตั้งอยู่ใกล้กับ บราซิลจึงเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมแรงงานเข้มข้นของโปรตุเกสมากกว่าโมซัมบิก ยกตัวอย่าง ในกรณีของ อุตสาหกรรมน้ำตาลที่นำเข้าวัตถุดิบจากบราซิลมาแปรรูปที่แองโกลา เป็นต้น ผิดกับโมซัมบิกที่โปรตุเกสเน้นการพัฒนาท่าเรือ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ที่จำเป็นในการพัก หรือแปรรูปสินค้าที่ใช้ค้าขายระหว่างยุโรปกับ เอเชียเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ช่วงปี 1964 กระแสเรียกร้องอิสรภาพจากโปรตุเกส ของประเทศต่างๆในแอฟริกาอย่าง แองโกลา และกินี เริ่มรุนแรง โมซัมบิกจึงใช้โอกาสนั้นตั้งพรรค The Front for the Liberation of Mozambique (FRELIMO) ขึ้นเพื่อทำการต่อสู้เรียกร้องอิสรภาพขึ้น แม้รัฐบาลชาวโปรตุเกสในโมซัมบิก จะมโนนโยบายเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อเอาใจชาวพื้นเมืองแต่ก็ไม่เป็นผล และในท้ายที่สุด

พรรค FRELIMO ก็ได้ชัยชนะเด็ดขาดในปี 1975 และประกาศให้ชาวโปรตุเกสทั้งหมดอพยพออกจากโมซัมบิก
ใน 24 ชั่วโมง โดย ให้นำสัมภาระออกนอกประเทศได้คนละ 20 กิโลกรัม เท่านั้น

แม้ในช่วงแรกพรรค FRELIMO จะปกครองในระบบกึ่งสังคมนิยม แต่โมซัมบิกได้เปลี่ยนแปลงระบบ
การปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แล้วในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม พรรค FRELIMO ยังคงเอาชนะ
การเลือกตั้งได้โดยตลอด โดยมีพรรค RENAMO เป็นคู่แข่งสำคัญ ซึ่งถึงแม้จะมีความขัดแย้งทางการเมืองอยู่บ้าง
แต่รัฐบาลพรรค FRELIMO ก็ยังสามารถจัดการกับกลุ่มผู้ประท้วงได้ (แม้อาจมีปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนบ้าง ดัง
จะกล่าวต่อไปในการวิเคราะห์ด้านการเมือง)

ในด้านเศรษฐกิจ โมซัมบิกเคยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็ว เนื่องจากการค้นพบแหล่งถ่านหิน
และก๊าซธรรมชาติจำนวนมาก ซึ่งรัฐบาลได้นำเงินรายได้จากทรัพยากรทั้ง 2 ด้านมาพัฒนาโครงสร้าง
พื้นฐาน เช่น ทางรถไฟ เชื่อมต่อไปยังประเทศ land locked อื่นๆ เช่น บอตสวานา แคมเบีย และซิมบับเว
โดยโมซัมบิกในขณะนั้นหวังที่จะได้รับประโยชน์ระยะยาวจากการเป็นผู้เชื่อมต่อประเทศเหล่านี้

อย่างไรก็ตาม ด้วยราคาถ่านหิน และราคาก๊าซธรรมชาติ ที่ตกต่ำลงอย่างรวดเร็ว ทำให้รายได้จาก
ทรัพยากรทั้ง 2 ลดน้อยลง ไม่เพียงเท่านั้น ราคาที่ต่ำลงอย่างมากทำให้หลายกิจการต้องหยุดชะงัก หรือชะลอ
การดำเนินการออกไป ส่งผลให้รัฐบาลไม่มีรายได้มากพอในการจ่ายหนี้จากการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่ง
ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สาธารณะตามมาด้วย นอกจากนี้ ด้วยเหตุดังกล่าวโมซัมบิกจึงเกิดปัญหาขาดแคลนเงิน
ดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นเงินสำรองของประเทศ ส่งผลให้เกิดวิกฤตค่าเงินเมตีกาส์ (สกุลเงินของโมซัมบิก) ตกต่ำ
อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แต่อย่างไรก็ดี ก็มีโครงสร้างพื้นฐานหลายอย่างของโมซัมบิกที่ได้รับการพัฒนาไปบ้างแล้ว ทั้งทางรถไฟ
ถนน ท่าเรือ ไฟฟ้า ประปา รวมถึงนิคมอุตสาหกรรมด้วย นอกจากนี้ แรงงานของโมซัมบิกก็ยังมีอยู่มากมาย
แม้โดยมากจะพูดภาษาโปรตุเกสเป็นหลักก็ตาม ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเช่นนี้ก่อให้เกิดทั้งผลดี และผลเสียต่อ
การลงทุน กล่าวคือ ในแง่ของตลาดอาจมีปัญหาบ้าง โดยเฉพาะกำลังซื้อภายในประเทศ แต่ในแง่ของต้นทุน
โดยเฉพาะการลงทุนขยายกำลังการผลิตเพื่อรองรับการฟื้นตัวของตลาดในอนาคตนั้น จะมีต้นทุนที่ต่ำกว่าช่วง
เศรษฐกิจดีมาก ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลดังกล่าว รวมไปถึงด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เริ่มพัฒนามาบ้างแล้ว
และทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า เวลานี้เป็นเวลาที่เหมาะสมในการลงทุนระยะยาว
ในโมซัมบิก

จากตารางที่ 1.1 การลงทุนโดยตรงในโมซัมบิกเติบโตสูงมากในแต่ละปี ยกเว้นปี 2014 ที่การไหลเข้า
ของ FDI เริ่มชะลอตัวจากภาวะเศรษฐกิจภายนอกและข้อจำกัดทางโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ โดยในปี
2010 FDI สุทธิมีมูลค่า 1,018 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เทียบเท่ากับร้อยละ 12.39 ของ GDP แต่ในปี 2014 มูลค่า
ดังกล่าวเพิ่มขึ้นเกือบ 5 เท่าเป็น 4,902 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เทียบเท่ากับร้อยละ 31.36 ของ GDP ซึ่งต่ำกว่าสถิติ
ปี 2012-2013 เล็กน้อย เช่นเดียวกัน ในปี 2010 ปริมาณการสะสมของ FDI (FDI stock) มีมูลค่า 4,688 ล้าน
ดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 46.12 ของ GDP แต่ในปี 2015 เพิ่มขึ้นเกิน 3 เท่าเป็น 25,577 ล้าน
ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 152.31 ของ GDP ทำให้ตั้งแต่ปี 2013 FDI stock ของโมซัมบิกมีมูลค่า
มากกว่าขนาดเศรษฐกิจ อันสะท้อนถึงบทบาทที่สำคัญของการลงทุนจากต่างชาติในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
ให้เติบโตอย่างต่อเนื่องตามที่กล่าวถึงในส่วนที่ 1.2 ต่อไป

ตารางที่ 1.1: การลงทุนโดยตรงของโมซัมบิก

FDI	หน่วย	2010	2011	2012	2013	2014
FDI net inflow	ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ	1,018	3,559	5,629	6,175	4,902
	ร้อยละจาก GFCF*	65.24	154.2	246.78	251.59	-
	ร้อยละจาก GDP	12.39	27.90	38.77	41.81	31.36
FDI stock	ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ	4,688	8,264	13,907	20,605	25,577
	ร้อยละจาก GDP	46.12	62.39	93.01	131.84	152.31

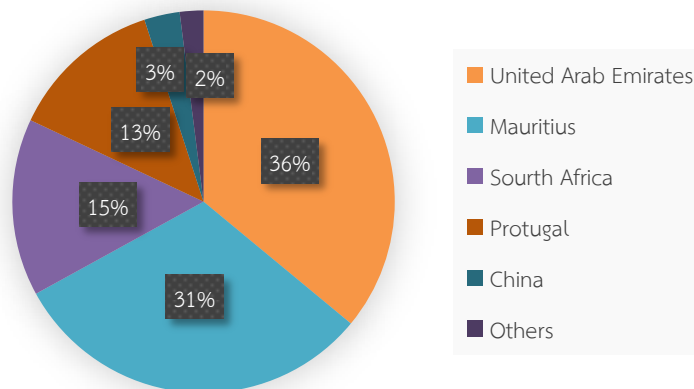
ที่มา: UNCTAD (2014) และ World Bank (2014) หมายถึง: * Gross Fixed Capital Formation (GFCF)

คำนวณจากมูลค่าเพิ่มสุทธิของสินทรัพย์ถาวรที่ซื้อโดยภาคธุรกิจ ภาครัฐบาล และครัวเรือน

จากรูปภาพที่ 1.1 พบว่า ในปี 2014 สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (United Arab Emirates: UAE) มีบทบาทสำคัญต่อการลงทุนโดยตรงเป็นอันดับที่ 1 โดยมีสัดส่วนการลงทุนในโมซัมบิกสูงถึงร้อยละ 36 ของการลงทุนโดยตรงทั้งหมด สาขาที่ UAE เลือกลงทุน ได้แก่ สาขาพลังงาน โดยมีบริษัท WTS Energy ซึ่งดำเนินธุรกิจด้านการผลิตก๊าซธรรมชาติโดยมีสำนักงานอยู่ที่กรุงมาปูโต (Maputo) และเปมบา (Pemba)¹ และสาขาขนส่ง ซึ่งมีบริษัท DP World ถือสิทธิ์การบริหารจัดการบริษัทพัฒนาการทำเรือมาปูโต (Maputo Port Development Company) เป็นเวลา 15 ปีนับแต่ปี 2003 และสามารถขยายสัญญาต่อเนื่องได้อีก 10 ปี² เป็นต้น

นักลงทุนอันดับ 2 คือมอริเชียส ซึ่งส่วนใหญ่ลงทุนในอุตสาหกรรมเพาะปลูกพืชเพื่ออาหารและพลังงานทดแทน เช่น บริษัท Regional Development Company Limited ของโมซัมบิกได้เสนอพื้นที่เช่าลงทุน 23,500 เฮกตาร์ ในเขตโมนาโป (Monapo) กับเขตนัมปูลา (Nampula) ในภาคเหนือให้มอริเชียสเข้ามาลงทุนระยะเวลา 49 ปี³ ส่วนลำดับที่ 3 เป็นแอฟริกาใต้ ซึ่งเข้ามาลงทุนโดยเฉพาะในด้านเกษตร เหมืองแร่ และโครงสร้างพื้นฐาน สืบเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุนภายในประเทศของแอฟริกาใต้เอง⁴

รูปภาพที่ 1.1: การลงทุนโดยตรงของโมซัมบิก จำแนกตามประเทศต้นทาง

ที่มา: U.S. Department of State (2015)

¹ <http://www.wtsenergy.com/Detail/11456/15185/New-Office-in-Mozambique.html?publicationdate=True&author=True>

² <http://www.portmaputo.com/about-maputo-port-development-company/>

³ <http://business.mega.mu/2013/04/26/mozambique-offers-2456-hectares-mauritius/>

⁴ <http://www.bdlive.co.za/business/trade/2012/09/14/opportunities-abound-for-sas-companies-in-mozambique>

แม้โปรตุเกสซึ่งเคยปกครองโมซัมบิกมีส่วนการลงทุนเป็นลำดับที่ 4 หรือร้อยละ 13 ของการลงทุนโดยตรงทั้งหมด แต่จากตารางที่ 1.2 โปรตุเกสมีจำนวนบริษัทลูกมากที่สุด โดยเฉพาะบริษัท Teixeira Duarte ซึ่งเป็นผู้ลงทุนในสาขาก่อสร้าง ทั้งนี้ บริษัทของโปรตุเกสเป็นผู้นำในสาขาอุตสาหกรรมอันหลากหลาย ทั้งก่อสร้าง การเงิน และปิโตรเลียม ส่วนสาขาเกษตร บริษัท Ilovo Sugar ของแอฟริกาใต้เป็นนักลงทุนที่มีบริษัทลูกมากที่สุด

ตารางที่ 1.2: สาขาการลงทุนที่สร้างงานมากที่สุดในโมซัมบิก รวมทั้งประเทศต้นทางและบริษัทผู้นำ

อันดับ	อุตสาหกรรม	บริษัทในเครื่องต่างประเทศ				ประเทศต้นทางผู้นำ
		จำนวน	บริษัทแม่	พนักงาน	บริษัทผู้นำ	
	รวม	197	148	68,791	TEIXEIRA DUARTE, PRT	โปรตุเกส
1	อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	9	8	29,336	B.S.A, FRA	โปรตุเกส
2	ก่อสร้าง	19	15	11,643	SOCIEDADE DE CONTROLO, PRT	โปรตุเกส
3	ค้าส่งและค้าปลีก	60	55	5,979	NCFGEST, PRT	โปรตุเกส
4	กิจกรรมธุรกิจ	52	42	5,650	G4S PLC, GBR	โปรตุเกส
5	ขนส่ง คลังสินค้า และการสื่อสาร	30	25	4,883	A.P. Møller - Mærsk, DNK	โปรตุเกส
6	การเงิน	25	23	3,981	BANCO COMERCIAL PORTUGUÊS, PRT	โปรตุเกส
7	ปิโตรเลียม	2	2	3,011	EFACEC CAPITAL,, PRT	โปรตุเกส
8	การเกษตรและการล่าสัตว์	1	1	1,500	ILLOVO SUGAR LTD, ZAF	แอฟริกาใต้
9	การทำเหมืองที่ไม่ใช่โลหะ	6	4	930	INTERCEMENT, BRA	บราซิล
10	ยานพาหนะและอุปกรณ์ขนส่ง	3	3	478	STEELEDALE GROUP, ZAF	โปรตุเกส

ที่มา: Investment Map (2014) http://www.investmentmap.org/prioritySector_comp.aspx

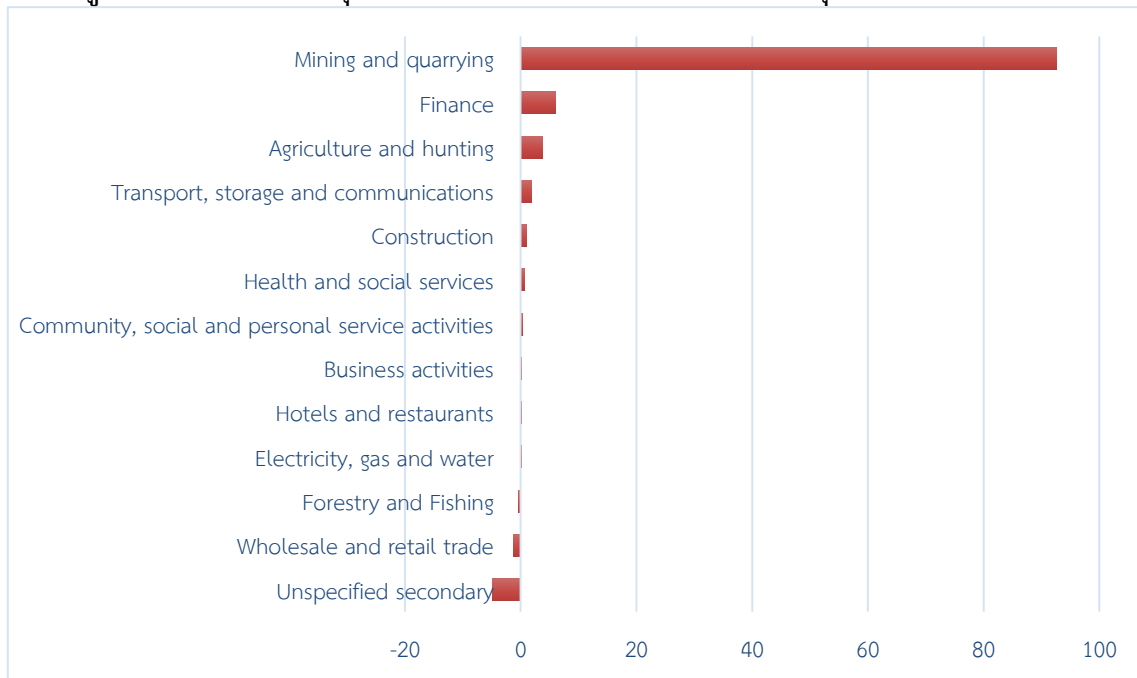
จากการสำรวจของบริษัท Shell โมซัมบิกมีปริมาณก๊าซธรรมชาติมากที่สุดรองจากกาตาร์และออสเตรเลีย⁵ ทำให้การลงทุนในอุตสาหกรรมพื้นฐานมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 92.58 ของการลงทุนโดยตรงทั้งหมด โดยเฉพาะการขุดเจาะก๊าซธรรมชาติและการทำเหมืองถ่านหิน ซึ่งจากตารางที่ 1.2 พบว่ากลุ่ม EFACEC ของโปรตุเกสเป็นนักลงทุนในสาขาปิโตรเลียมที่มีจำนวนบริษัทลูกมากที่สุด ส่วนธุรกิจเหมืองถ่านหินมี 2 บริษัทขนาดใหญ่ ได้แก่ International Coal Venture Limited ของอินเดีย⁶ และ Vale ของบราซิลเป็นผู้ลงทุน อนึ่ง สาขาอุตสาหกรรมที่มูลค่าการลงทุนรองลงมา ได้แก่ การเงิน การเกษตร การขนส่งและการสื่อสาร ตามลำดับ

⁵ <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-05-12/shell-to-add-firepower-to-bg-assets-in-east-africa-lng-race>

⁶ เป็นบริษัทที่ซื้อกิจการต่อจากริโอ ดินด์ ซึ่งจะอธิบายต่อไปในหัวข้อเศรษฐกิจมหภาค

รูปภาพที่ 1.2: การลงทุนโดยตรงของโมซัมบิก จำแนกตามสาขาอุตสาหกรรม (ร้อยละ)

ที่มา: Investment Map (2014) <http://www.investmentmap.org/prioritySector.aspx>

นักลงทุนไทยรายใหญ่ในโมซัมบิก ได้แก่ บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และบริษัทอิตาเลียนไทย ดีเวลล็อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) โดยบริษัทแรกเป็นผู้สำรวจก๊าซธรรมชาติเหลวนอกชายฝั่งพื้นที่ 1 (Offshore Area 1) บริเวณอ่าวโรวูมา (Rovuma Basin) ซึ่งพบปริมาณก๊าซธรรมชาติเหลว 75 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต หรือเทียบเท่าปริมาณน้ำมัน 1.2 หมื่นล้านบาร์เรล⁷ โดยเป็นผู้ร่วมลงทุนร้อยละ 8.5 ของงบประมาณโครงการ มูลค่า 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁸ ส่วนบริษัทหลังลงทุนก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกและทางรถไฟเชื่อมโยงกับเหมืองถ่านหินที่บริษัท Vale เป็นผู้ลงทุน (รายละเอียดปรากฏในหัวข้อ 1.3 ด้านโลจิสติกส์) นอกจากนี้ บริษัท ไมเนอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) ของไทยได้จัดตั้งกิจการร่วมทุนกับบริษัท Rani Investments ของ UAE บริหารโรงแรมบนเกาะแก่งอันสวยงาม คือ Anantara Bazaruto Island Resort and Spa และ Anantara Medjumbe Island Resort and Spa ซึ่งมีอัตราห้องพักขั้นต่ำประมาณ 30,000 บาทต่อคืน⁹ ส่วนปี 2013 มีข่าวว่าโรงพยาบาลธนบุรีสนใจลงทุนสร้างโรงพยาบาลในโมซัมบิกแต่ยังไม่มีความคืบหน้าเพิ่มเติม

1.2 สถานะแวดล้อมการลงทุนด้านเศรษฐกิจ

1.2.1 เศรษฐกิจมหภาค

โมซัมบิกตั้งอยู่ในทวีปแอฟริกาตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีพรมแดนติด 6 ประเทศ ได้แก่ แอฟริกาใต้ สวาซิแลนด์ ซิมบับเว แซมเบีย มาลาวี และแทนซาเนีย ขนาดพื้นที่ 801,590 ตารางกิโลเมตร (อันดับ 35 ของ

⁷ <http://www.mzlng.com/The-Project/The-Resource/>

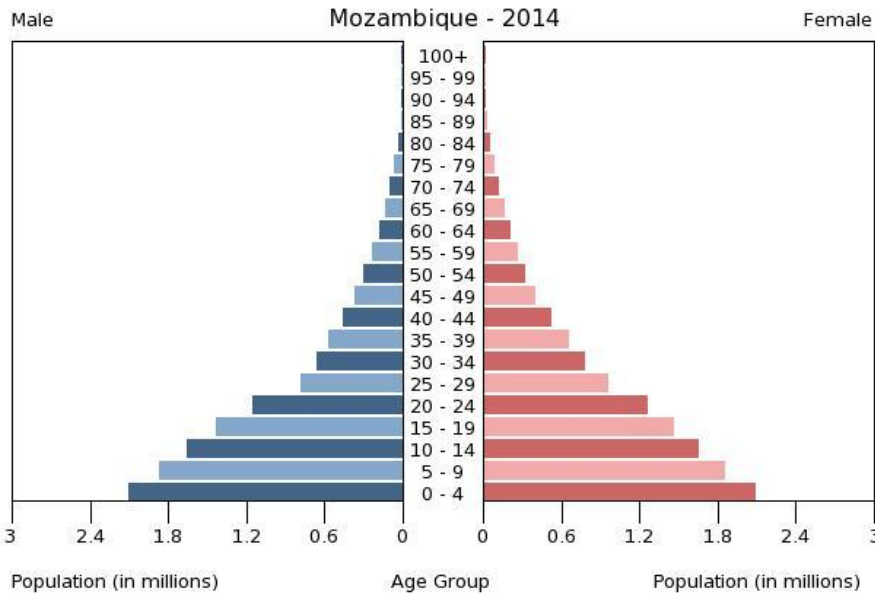
⁸ <http://www.nationmultimedia.com/business/PTTEP-to-invest-in-Mozambique-project-30262070.html>

⁹ <http://www.anantara.com/mozambique/>

โลก) ใหญ่กว่าประเทศไทยร้อยละ 54 จำนวนประชากร 27.22 ล้านคน (อันดับ 48) ซึ่งเท่ากับประมาณกึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรในแอฟริกาใต้และไทย¹⁰ แต่ขนาดเศรษฐกิจเล็กกว่าแอฟริกาใต้และไทยถึง 22 และ 25 เท่าตามลำดับ

รูปภาพที่ 1.3: พีรามิดประชากรของประเทศโมซัมบิก

ที่มา: CIA Fact Book (2014)

ตารางที่ 1.3: สภาวะเศรษฐกิจของโมซัมบิกเปรียบเทียบกับไทยและประเทศอื่นๆ ในแอฟริกาตอนใต้

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	หน่วย	MZ			ประเทศอื่นในแอฟริกาตอนใต้				TH
		2013	2014	Δ (%)	SA	ZW	ZM	MW	
ประชากร : จำนวน	ล้านคน	26.47	27.22	2.83	54.00	14.60	15.72	16.70	67.73
ประชากร : อัตราการเติบโต	ร้อยละ	2.81	2.79	-0.80	1.58	3.18	3.07	3.07	0.41
ประชากร : กำลังแรงงาน	ล้านคน	12.11	12.47	3.02	19.98	7.72	6.72	7.57	40.06
เศรษฐกิจมหภาค : GDP	ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ	16,019	15,938	-0.50	350,085	14,197	27,066	4,258	404,824
เศรษฐกิจมหภาค : GDP ต่อหัว (PPP)	ดอลลาร์สหรัฐฯ	1,068	1,129	5.79	13,046	1,792	3,904	822	15,735
เศรษฐกิจมหภาค : อัตราการเติบโต	ร้อยละ	7.14	7.22	1.10	1.52	1.50	6.00	5.70	0.87
เสถียรภาพ : ดัชนีราคาผู้บริโภค	ร้อยละ	4.26	2.56	-39.93	6.38	-3.85	7.81	24.43	1.90

¹⁰ ความหนาแน่นของประชากรโมซัมบิกต่ำ คิดเป็น 29.6 คนต่อตารางกิโลเมตร ใกล้เคียงกับประเทศลาวแต่ต่ำกว่าไทย 3.3 เท่า

เสถียรภาพ : อัตราการว่างงาน	ร้อยละ	22.50	22.60	0.44	25.10	11.30	13.30	7.50	0.90
เสถียรภาพ : ดอกเบี้ยแท้จริง	ร้อยละ	11.00	10.80	1.82	3.1	67.2	2.8	19.3	5.70
เสถียรภาพ : ดุลบัญชีเดินสะพัด	ร้อยละต่อ GDP	-43.85**	-36.78*	-16.10	-5.45	-23.10	-1.43	-18.87**	3.31
เสถียรภาพ : ความน่าเชื่อถือ	คะแนน ¹ (D-AAA)	-	B+	-	BBB-	-	B+	-	BBB+
	คะแนน ² (D-AAA)	-	B	-	BBB	-	B+	-	BBB+
ขีดความสามารถ การแข่งขัน (อันดับ)	คะแนน ³	-	3.2 (133)	-	4.4 (49)	3.5 (125)	3.9 (96)	3.2 (135)	4.6 (32)

ที่มา: CEIC Data (2016) ยกเว้น ¹ S&P, ² Fitch และ ³ WEF

หมายเหตุ : * = ข้อมูลปี 2013, ** = ข้อมูลปี 2012

ทั้งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร แต่โมซัมบิกก็ยังเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดประเทศหนึ่งของโลก โดยรายได้ต่อหัว (PPP) ในปี 2014 อยู่ที่ 1,129 ดอลลาร์สหรัฐฯ เปรียบเทียบกับ 13,046 ดอลลาร์สหรัฐฯ ของแอฟริกาใต้และ 15,735 ดอลลาร์สหรัฐฯ ของไทย ทำให้โมซัมบิกถูกจัดเป็นประเทศรายได้ต่ำโดยธนาคารโลกและ 1 ใน 48 ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least developed country) โดยสหประชาชาติ¹¹ โมซัมบิกพึ่งพาความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) ถึงร้อยละ 14.5 จากรายได้ประชาชาติในปี 2013

อย่างไรก็ตาม ด้วยการขยายตัวของประชากรสูงถึงร้อยละ 2.8 ต่อปี ประกอบกับการค้นพบแหล่งพลังงานในประเทศที่สามารถดึงดูดการลงทุนตามที่กล่าวไว้ในส่วนที่ 2.1 ทำให้โมซัมบิกเป็นตลาดใหม่ที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยใน 20 ปีที่ผ่านมาเท่ากับร้อยละ 7 ต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8 ในปี 2016 จากการพยากรณ์ของ African Economic Outlook¹² โดยปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโมซัมบิกคือ การใช้จ่ายภาครัฐและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 24.3 และ 41.8 ของ GDP ตามลำดับในปี 2013 ดังนั้น หากโมซัมบิกยกระดับโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและสังคมได้สำเร็จ อาจจะมีสิทธิ์ก้าวขึ้นเป็นดาวรุ่งแห่งแอฟริกา เพราะยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีศักยภาพให้ใช้ประโยชน์อีกมาก รวมไปถึงการเป็นประตูเปิดทางจากเอเชียสู่แอฟริกาเนื่องจากทิศตะวันออกเชื่อมต่อกับมหาสมุทรอินเดีย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็ขึ้นอยู่กับบทบาทรัฐว่าจะสามารถกระจายรายได้จากการส่งออกสินค้าปฐมนุภุมิไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงได้หรือไม่/อย่างไร

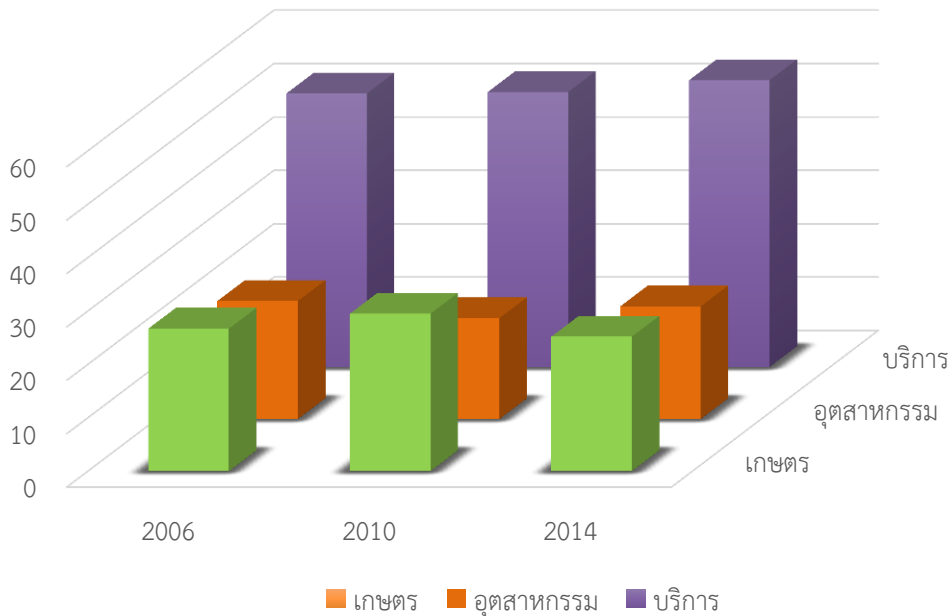
¹¹ http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_list.pdf

¹² African Economic Outlook เป็นโครงการที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างธนาคารเพื่อการพัฒนาแอฟริกา (the African Development Bank: ADB) องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) มีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในทวีปแอฟริกา

1.2.2 โครงสร้างเศรษฐกิจ

รูปภาพที่ 1.4: สัดส่วนภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการของโมซัมบิกระหว่างปี 2006-2014

ที่มา: World Bank (2016)

รูปภาพที่ 1.4 แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างเศรษฐกิจของโมซัมบิกมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยแต่สัดส่วนยังคงเดิม ภาคส่วนที่มีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจสูงที่สุดระหว่างปี 2006-2014 คือ ภาคการบริการ มูลค่าเฉลี่ยร้อยละ 52.13 ต่อ GDP โดยสาขาที่มีส่วนแบ่งมากที่สุด คือ การค้าส่งค้าปลีก โรงแรม และร้านอาหาร (ร้อยละ 17.90 จาก GDP ในปี 2010) ร่วงลงไปเป็นภาคการเกษตร มูลค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.13 ต่อ GDP ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนน้อยที่สุดแต่มูลค่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากไม่ถึงร้อยละ 20 ในปี 2010 เป็นร้อยละ 21.1 ในปี 2014

การส่งออกของโมซัมบิกมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 26.2 ของ GDP โดยอุตสาหกรรมส่งออก 3 อันดับแรกของโมซัมบิก ได้แก่ (1) เชื้อเพลิงที่ได้จากแร่ (มูลค่า 1,419.38 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2014 ซึ่งขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 5) โดยเฉพาะก๊าซปิโตรเลียมและถ่านโค้ก ซึ่งมีบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เป็นนักลงทุนไทย (2) อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์ (1,413.76 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 33) โดยเฉพาะท่อน เส้น และโพรไฟล์ ทำด้วยอะลูมิเนียม ซึ่งมีบริษัทขนาดใหญ่ครองตลาด คือ บริษัท โมซัลอะลูมิเนียม (Mozul Aluminium) ที่มีบริษัท BHP Billiton และ Mitsubishi Corporation เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่¹³ และ (3) เคมีภัณฑ์เบ็ดเตล็ด (443.16 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มจากปีก่อนร้อยละ 739) โดยเฉพาะคาร์บอนกัมมันต์และผลิตภัณฑ์แร่ธรรมชาติกัมมันต์ ทั้งนี้ มูลค่าการส่งออกรวมของทั้ง 3 กลุ่มสินค้ามีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 69 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดดังปรากฏบนตารางที่ 1.4 หรือกล่าวได้ว่า โมซัมบิกส่งออกสินค้าขั้นปฐมภูมิเป็นหลัก

¹³ <http://www.bhpbilliton.com/investors/news/mozal-smelter-expansion-officially-opened>

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากดุลการค้าแล้ว พบว่ากลุ่มเชื้อเพลิงกลับมีดุลการค้าติดลบ เนื่องจากต้องนำเข้าน้ำมันที่กลั่นแล้ว ทำให้โมซัมบิกมีสถานะเป็นผู้นำเข้าพลังงานสุทธิ ส่วนกลุ่มสินค้าที่มีดุลการค้าสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์ (838.33 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) (2) เคมีภัณฑ์ เบ็ดเตล็ด (365.51 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และ (3) ยาสูบและผลิตภัณฑ์ที่ใช้น้ำแทน (234.09 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) โดยตลาดส่งออกหลักของโมซัมบิก ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ (สัดส่วนร้อยละ 24 ในปี 2014) แอฟริกาใต้ (ร้อยละ 20) และสิงคโปร์ (ร้อยละ 10) ตามลำดับ

ตารางที่ 1.4: สินค้าส่งออก 10 รายการแรกของโมซัมบิกในปี 2013-2014 และดุลการค้าในปี 2014

อันดับ	อุตสาหกรรม	มูลค่าการส่งออก (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)			ดุลการค้า (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	
		2013	2014	Δ (%)	สัดส่วน	ดอลลาร์สหรัฐฯ
1	เชื้อเพลิงที่ได้จากแร่	1,346.47	1,419.38	5.41	30.04	-285.94
2	อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์	1,064.30	1,413.76	32.83	29.92	838.33
3	เคมีภัณฑ์อนินทรีย์	52.83	443.16	738.86	9.38	365.51
4	ยาสูบและผลิตภัณฑ์ที่ใช้น้ำแทน	257.33	258.07	0.28	5.46	234.09
5	สินแร่ ตะกรันและถ่าน	157.89	187.16	18.54	3.96	179.58
6	ไม้ ผลิตภัณฑ์ไม้ และถ่านไม้	50.67	123.38	143.51	2.61	71.25
7	น้ำตาลและขนมทำ	190.47	86.48	-54.59	1.83	40.81
8	ผลไม้	55.76	81.28	45.77	1.72	72.73
9	โลหะมีค่าและเครื่องประดับ	1.22	80.44	6,488.04	1.70	79.92
10	ฝ้าย	102.45	79.83	-22.08	1.69	66.82
รวมทั้งสิ้น		4,023.72	4,725.33	17.44	100.00	-4,017.74

* ที่มา: คณะผู้วิจัยคณะผู้วิจัย (2016) ประมวลจาก International Trade Centre (2016) <http://www.trademap.org/Index.aspx>

1.2.3 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

รัฐบาลโมซัมบิกได้กำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวเพื่อการพัฒนาประเทศ (Estratégia Nacional de Desenvolvimento) ปี 2015-2035 เพื่อพัฒนาไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน แต่ ณ ปัจจุบัน ยังเห็นผลไม่ชัดเจน เนื่องจากอัตราการว่างงานของโมซัมบิกสูงกว่าร้อยละ 20 ตลอดระยะทศวรรษที่ผ่านมา (ร้อยละ 22.6 ในปี 2014) ต่ำกว่าแอฟริกาใต้เล็กน้อยแต่สูงกว่าทุกประเทศสมาชิกอาเซียน สาเหตุเกิดจากประชากรส่วนใหญ่เป็นเยาวชน โดยพลเมืองของโมซัมบิกที่อายุต่ำกว่า 15 ปีและ 35 ปีมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 48¹⁴ และ 70¹⁵ ของประชากรทั้งหมด แต่ข้อดีคืออุปสงค์ภายในประเทศมีโอกาสขยายตัวได้อีกมาก

ตั้งแต่ปี 2010 ถึง 2014 อัตราเงินเฟ้อของโมซัมบิกลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 12.76 เป็น 2.65 (ร้อยละ 0.12 ณ เดือนมิถุนายน 2015¹⁶) เพราะปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่เก็บเกี่ยวได้มากขึ้น รวมไปถึงราคาน้ำมันซึ่งเป็นปัจจัยของสินค้าอุปโภคต่างๆ ลดลง ดังนั้น ธนาคารแห่งโมซัมบิกจึงกำหนดอัตราเงินเฟ้อ

¹⁴ จากข้อมูล CEIC

¹⁵ องค์การริเริ่มเปิดเผยสังคมสำหรับภูมิภาคแอฟริกาใต้ (The Open Society Initiative for Southern Africa: OSISA) เป็นองค์กรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ปกป้องสิทธิมนุษยชน และธรรมาภิบาลในภูมิภาคแอฟริกาใต้:

http://osisa.org/sites/default/files/cvpi_mozambique_report_-_final_english.pdf

¹⁶ <http://www.worldbank.org/en/country/mozambique/overview>

เป้าหมายที่ร้อยละ 5.6¹⁷ ด้วยการผ่อนผันเกณฑ์การปล่อยสินเชื่อสู่ SMEs โดยปรับลดฐานของธุรกรรมให้กู้ยืมสภาพคล่อง ณ สิ้นวัน (Standing lending facility: SLF) ลง 75 คะแนน ซึ่งคาดว่า SMEs จะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น เกิดการขยายกิจการและการจ้างงานมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม โมซัมบิกยังเผชิญปัญหาความยากจน โดยส่วนแบ่งรายได้ภาคการเกษตรร้อยละ 27.1 ต่อ GDP ถูกจ่ายให้กับร้อยละ 80.5 ของแรงงานทั้งหมด คิดเป็นอัตราส่วน 0.34 ในทางกลับกันรายได้จากภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 20.7 ถูกจ่ายให้กับร้อยละ 3.4 ของแรงงานทั้งหมด คิดเป็นอัตราส่วน 6.09 กล่าวได้ว่า **แรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีรายได้สูงกว่าภาคการเกษตรถึง 18 เท่าตัว** และแนวทางการแก้ไขปัญหาและเพิ่มผลิตภาพของเกษตรกรไม่ตรงจุด เมื่อโครงการโปรซาวานา (ProSAVANA Project) ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่าง 3 ประเทศ คือ ญี่ปุ่น บราซิล และโมซัมบิก ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตสินค้าทางการเกษตรในบริเวณภาคเหนือของประเทศ อุดหนุนเงินลงทุนให้กับผู้ประกอบการรายใหญ่ เกษตรกรเป็นเพียงผู้รับจ้างทำเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) และผู้ใช้แรงงาน โครงการนี้จึงถูกกังขาว่าไม่เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน¹⁸

โดยสรุป โมซัมบิกได้รับคะแนนความน่าเชื่อถือจาก S&P และ Fitch ที่ระดับ B+ และ B ตามลำดับต่ำกว่าไทยและแอฟริกาใต้ โดยความเสี่ยงที่สำคัญ คือ **ทิศทางขาลงของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ ประกอบกับต้นทุนทางการเมือง**¹⁹ ทำให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (ร้อยละ 36.78 ต่อ GDP ในปี 2014) และดุลงบประมาณ (ร้อยละ 10.0 ต่อ GDP ในปีเดียวกัน) โดยมีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้น²⁰ ทั้งนี้โมซัมบิกอาจจะมี ความจำเป็นต้องกู้เงินจากทั้งในและต่างประเทศในอนาคต จึงเป็นความท้าทายของรัฐบาลที่ต้องบริหารจัดการหนี้สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.4 ขีดความสามารถในการแข่งขัน

เวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ให้คะแนนขีดความสามารถทางการแข่งขันโมซัมบิก 3.2 คะแนน เป็นอันดับ 8 จากท้ายตารางในปี 2015 รองจากกินี ซาต มอริเตเนีย เซียร์ราลีโอน บุรุนดี มาลาวี และเซดิงซึ่งทั้งหมด ยกเว้นเซดิงอยู่ในทวีปแอฟริกา จากรูปภาพที่ 1.4 สังเกตว่า**ปัจจัยที่มีคะแนนสูงสุดคือ ประสิทธิภาพของตลาดสินค้าและประสิทธิภาพของตลาดแรงงาน** ซึ่งได้รับ 4.0 คะแนนเท่ากัน สำหรับปัจจัยด้านอื่นคะแนนต่ำมาก โดยโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะทางไฟฟ้าและโทรคมนาคมอันจะกล่าวถึงในส่วน 1.4 และการศึกษาขั้นพื้นฐานอันจะกล่าวถึงในส่วน 1.5 นั้นเป็นปัจจัยที่ได้รับคะแนนต่ำที่สุดเพียง 2.4 คะแนน และเป็นสาเหตุที่ลดการลงทุน ตัวอย่างเช่น การส่งออกถ่านหินของบริษัท Rio Tinto ต้องหยุดชะงักจนผลการดำเนินงานขาดทุนเพราะ**โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ไม่มีประสิทธิภาพ** บริษัทจึงตัดสินใจขายกิจการถ่านหินมูลค่า 3,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่บริษัท International Coal Ventures Private Limited ของอินเดียในราคา 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ²¹ เป็นต้น

¹⁷ <http://www.centralbanknews.info/p/inflation-targets.html>

¹⁸ Corridor Development and Foreign Investment in Agriculture: Implications of the ProSAVANA Programme in Northern Mozambique โดย Koichi Ikegami

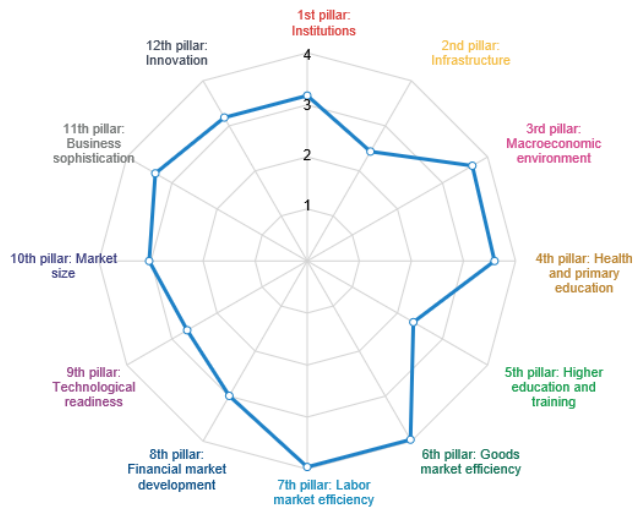
¹⁹ เช่น การใช้จ่ายในการจัดเตรียมการเลือกตั้งและการตกลงสันติภาพระหว่างพรรครัฐบาลกับฝ่ายค้าน

²⁰ <http://www.aljazeera.com/news/africa/2014/09/mozambique-government-renamo-sign-truce-201495111325375814.html>

²¹ <http://www.mining.com/rio-tintos-3-7bn-mozambique-coal-business-sold-for-50m-72265/>

รูปภาพที่ 1.5: ชีตความสามารถการแข่งขันของโมซัมบิก

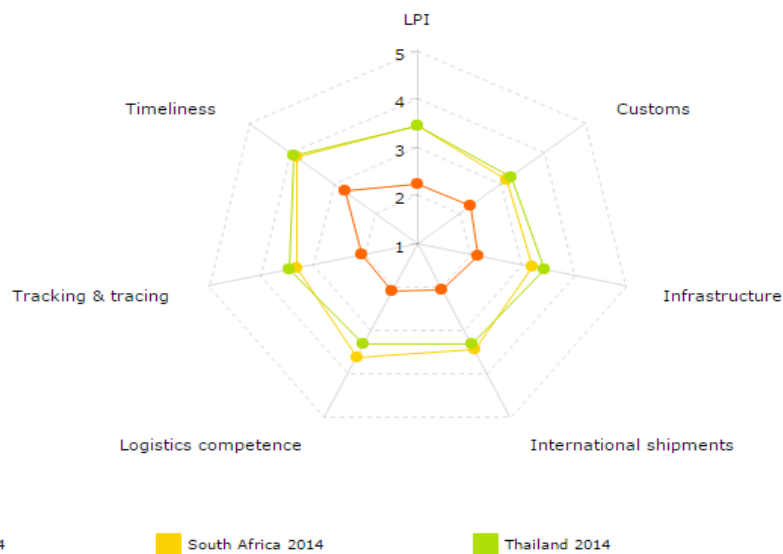
ที่มา: WEF (2016)

<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#indexId=GCI&economy=MOZ>

1.3 สถานะแวดล้อมการลงทุนด้านโลจิสติกส์

ในภาพรวม โมซัมบิกได้คะแนนประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ (Logistics Performance Index: LPI) ของธนาคารโลก 2.23 คะแนน (อันดับ 147 จาก 160 ประเทศ) ในปี 2014 ซึ่งลดลงมาจากปี 2010 (2.29 คะแนน) ถึง 11 อันดับ ต่ำกว่าไทย (อันดับ 35) และประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศ ทั้งที่โมซัมบิกมีชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียถึง 2,500 กิโลเมตร สะดวกต่อการขนส่งสินค้าทางเรือ และยังเป็นทางผ่านในการส่งออกนำเข้าสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ได้แก่ ซิมบับเว มาลาวี และสวาซิแลนด์ รวมทั้งมีการลงทุนร่วมภาคเอกชน โดยปัจจัยที่โมซัมบิกอ่อนแอสุด คือ ด้านความสะดวกในการขนส่งระหว่างประเทศ (International shipment) และการติดตามและตรวจสอบ (Tracking and tracing)

รูปภาพที่ 1.6: ประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ของโมซัมบิกเปรียบเทียบกับแอฟริกาใต้และไทย (2014)

ที่มา: World Bank (2016) <http://lpi.worldbank.org/international/scorecard/radar/254/C/MOZ/2014/C/ZAF/2014/C/THA/2014>

1.3.1 โลจิสติกส์ระหว่างประเทศ

การขนส่งทางเรือ

ในปี 2014 ท่าเรือในประเทศโมซัมบิกมีปริมาณสินค้าเข้าออกเทียบเท่าตู้สินค้า 20 ฟุต (Twenty-foot equivalent unit: TEU) จำนวน 312,000 ตู้ (อันดับ 92 ของโลก) เปรียบเทียบกับ 4,595,000 และ 7,702,000 ตู้ในแอฟริกาใต้และไทย ตามลำดับ โดยท่าเรือหลัก 3 แห่ง ได้แก่ (1) ท่าเรือมาปูโต เมืองหลวงทางตอนใต้ของประเทศ ซึ่งเป็นช่องทางส่งสินค้าไปยังประเทศสวาซิแลนด์และบางส่วนของแอฟริกาใต้ได้ด้วย (2) ท่าเรือเบียร์รา (Beira) เมืองใหญ่อันดับ 2 ในตอนกลางของประเทศ ซึ่งเป็นช่องทางลำเลียงสินค้าไปยังประเทศซิมบับเวตามรูปภาพที่ 1.8 และ (3) ท่าเรือนาคาလာ (Nacala) ทางตอนเหนือของประเทศ ซึ่งเชื่อมต่อกับเมืองนัมปูลาอันใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศและประเทศมาลาวีตามรูปภาพที่ 1.10 แต่ 3 เมืองเศรษฐกิจของประเทศกลับไม่มีระบบรางเชื่อมโยงระหว่างกัน อันจะกล่าวถึงในส่วนที่ 1.3.2 ต่อไป

รูปภาพที่ 1.6: เส้นทางขนส่งจากกรุงเทพฯ ไปยังกรุงมาปูโต

ที่มา: SeaRates (2016) https://www.searates.com/reference/portdistance/?A=ChIJ82ENKDJgHTERIEjiXbIAAQE&F=ChIJVdpmtiOX5h4RQRrmlD_SUI&B=12248&E=22862&

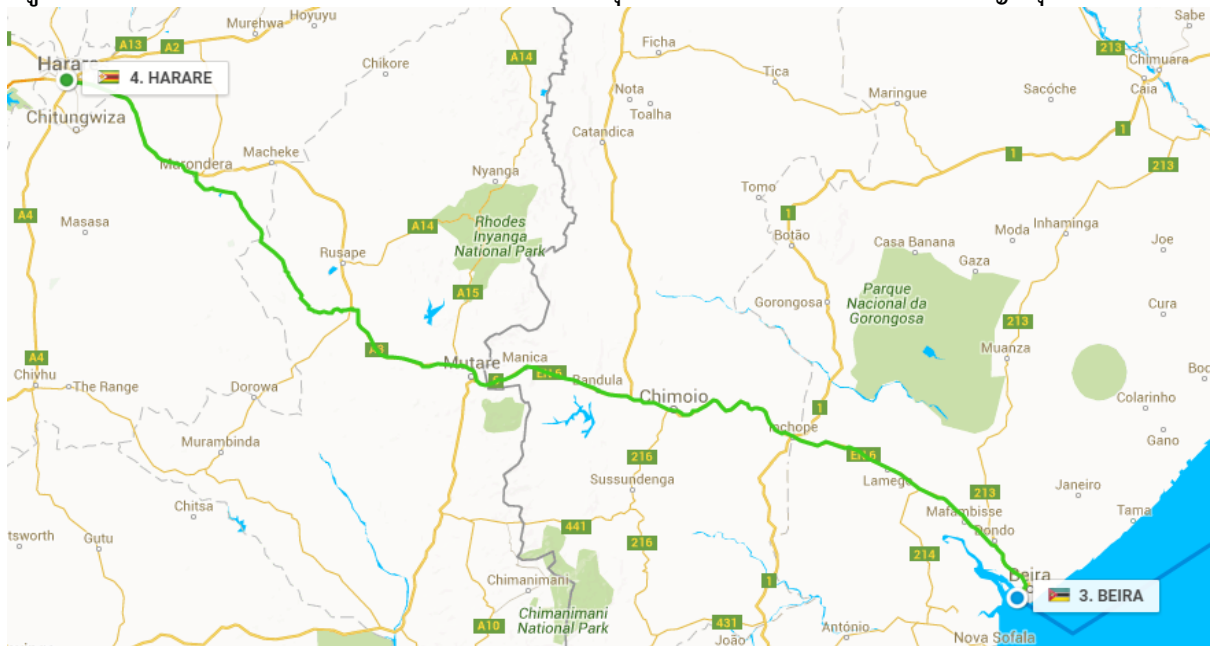
รูปภาพที่ 1.7: เส้นทางขนส่งจากกรุงเทพฯ ไปยังเมืองเบียร์รา เมืองใหญ่อันดับ 2 ของโมซัมบิก

ที่มา: SeaRates (2016) <https://www.searates.com/reference/portdistance/?A=ChIJ82ENKDJgHTERIEjiXbIAAQE&F=ChIJwUegXV9qKh8R5razUC7d06E&B=12248&E=22858&>

รูปภาพที่ 1.8: เส้นทางขนส่งจากเมืองเบร์ซาไปยังกรุงฮาราเร เมืองหลวงและเมืองใหญ่ที่สุดในซิมบับเว

ที่มา: SeaRates (2016) <https://www.searates.com/reference/portdistance/?A=ChIJ82ENKDJgHTERIEjiXbIAAQE&F=ChIJNdvdG-6kMRkRL08T5Zs7FKU&B=12248&E=22858&>

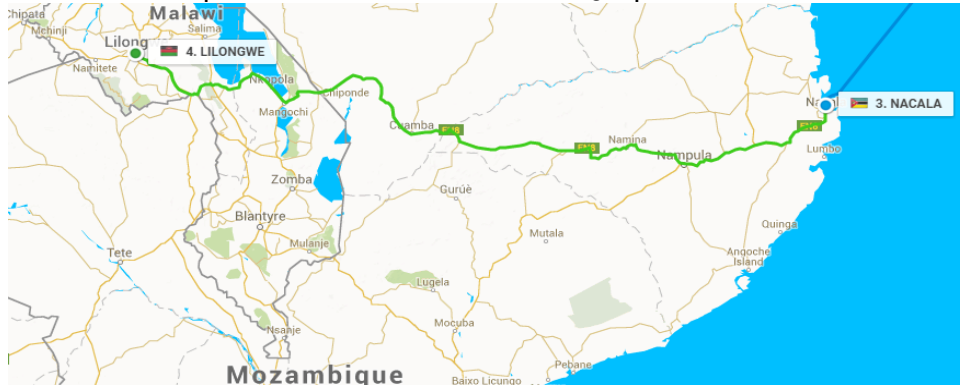
รูปภาพที่ 1.9: เส้นทางขนส่งจากกรุงเทพฯ ไปยังท่าเรือนาคาลา

ที่มา: SeaRates (2016) <https://www.searates.com/reference/portdistance/?A=ChIJ82ENKDJgHTERIEjiXbIAAQE&F=ChIJ9e5eYZOruRgR2akVwVfdd2I&B=12248&E=22866&>

รูปภาพที่ 1.10: เส้นทางขนส่งทางบกจากท่าเรือนาคาลา ผ่านเมืองนัมปูลาที่ใหญ่อันดับ 3 ของโมซัมบิก ไปยังกรุงลิลงเว เมืองหลวงและเมืองใหญ่ที่สุดในประเทศมาลาวี

ที่มา: SeaRates (2016) [https://www.searates.com/reference/portdistance/](https://www.searates.com/reference/portdistance/?A=ChIJ82ENKDJgHTERIEjiXbIAAQE&F=ChIJBZgp_B_TIRkR-T-gU_rtwQ&B=12248&E=22866&)

?A=ChIJ82ENKDJgHTERIEjiXbIAAQE&F=ChIJBZgp_B_TIRkR-T-gU_rtwQ&B=12248&E=22866&

จากข้อมูลของบริษัทโลจิสติกส์ การขนส่งสินค้าจากไทยไปยังกรุงมาปูโตใช้เวลา 28-30 วันและค่าใช้จ่ายต่อ TEU ประมาณ 1,200 ดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการขนส่งไปยังท่าเรือเบียร์าและนาคาลานั้นต่างกันไม่มากนัก ขึ้นอยู่กับบริษัทเดินเรือ

ตารางที่ 1.5: ระยะทางและระยะเวลาขนส่งจากกรุงเทพฯ ไปยังกรุงมาปูโต

เส้นทาง (หมวด)	ระยะทาง (กิโลเมตร)	ระยะเวลา (วัน)
กรุงเทพฯ-แหลมฉบัง (บก)	118	2 ชั่วโมง
แหลมฉบัง-มาปูโต (น้ำ)	10,249	16 วัน 11 ชั่วโมง
รวม (ไม่นับพิธีการศุลกากร)	10,367	16 วัน 14 ชั่วโมง
รวม (ทั้งหมด) ²	10,367	28-30 วัน
ต้นทุนต่อ TEU (ไม่รวมพิธีการศุลกากร)	528 ดอลลาร์สหรัฐฯ	
ต้นทุนต่อ TEU (ทั้งหมด) ²	1,200 ดอลลาร์สหรัฐฯ	
บริษัทที่ให้บริการ	MSC, Hapag-Lloyd, Maersk, CMA CGM, PIL, MOL, Safmarine, GSL	

ที่มา: SeaRates (2016) [https://www.searates.com/reference/portdistance/](https://www.searates.com/reference/portdistance/?A=ChIJ82ENKDJgHTERIEjiXbIAAQE&F=ChIJDpmtiOX5h4RQrRrmlD_SUI&B=12248&E=22862&)

?A=ChIJ82ENKDJgHTERIEjiXbIAAQE&F=ChIJDpmtiOX5h4RQrRrmlD_SUI&B=12248&E=22862&

² ข้อมูลจากบริษัท LEO Global Logistics ณ วันที่ 31 มกราคม 2016

การขนส่งทางอากาศ

ในการขนส่งสินค้าจากไทยไปโมซัมบิก ราคาสำหรับพัสดุ 20 กิโลกรัม คือ ประมาณ 23,400 บาท อัตราเดียวกับประเทศเพื่อนบ้านยกเว้นแอฟริกาใต้ที่ราคาต่ำกว่าเล็กน้อย โดยใช้เวลาเร็วสุด 3 วัน มากกว่าแอฟริกาใต้ 1 วัน²²

การเดินทาง

โมซัมบิกมีสนามบินทั้งหมด 98 แห่ง แต่เพียง 21 แห่งมีรันเวย์ที่ลาดยาง²³ โดยเป็นท่าอากาศยานนานาชาติ 7 แห่ง ได้แก่ (1) มาปูโต (2) เบียร์า (3) นัมปูลา (4) เปมบา (5) วิลานคูโลส (Vilanculos) (6) อินัม

²² http://dct.dhl.com/input.jsp?langId=en#service_details_1

²³ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mz.html>

บานา (Inhambane) และ (7) เตเต (Tete) โดย (4) (5) และ (6) เป็นประตูสู่แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ส่วน (7) เป็นเมืองที่อุดมด้วยถ่านหินใกล้ชายแดนมาลาวี ส่วนมากเป็นเที่ยวบินไปแอฟริกาใต้หรือเคนยา ด้วยเหตุนี้ การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังมาปูโต ซึ่งไม่มีเที่ยวบินตรงมายังประเทศไทย จึงต้องแวะเปลี่ยนเครื่องที่ กรุงโตซา เมืองอิสตันบูล เมืองโจฮันเนสเบิร์ก กรุงแอดดิสอาบาบา หรือกรุงไนโรบี ซึ่งกรณีหลังสุดใช้เวลา รวมน้อยกว่า คือ ประมาณ 16-20 ชั่วโมง ส่วนราคาตั๋วไป-กลับเริ่มต้นที่ 32,500 บาท

ตารางที่ 1.6: ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ของโมซัมบิกเปรียบเทียบกับไทยและประเทศอื่นในแอฟริกาตอนใต้

ปัจจัยด้านโลจิสติกส์	หน่วย	MZ	ประเทศอื่นในแอฟริกาตอนใต้				TH
			SA	ZW	ZM	MW	
ประสิทธิภาพโดยรวม : LPI (อันดับ) ¹	คะแนน	2.23 (147)	3.43 (34)	2.34 (137)	2.46 (123)	2.81 (73)	3.43 (35)
การเข้าถึงระบบราง : ความยาวทางรถไฟ (อันดับ) ²	กม.	3,116 (52)	20,247 (11)	3,000 (53)	1,237 (82)	797 (98)	4,071 (42)
การเข้าถึงระบบราง : ความยาวต่อประชากร (อันดับ) ²	กม.	6,604 (76)	2,066 (40)	4,190 (63)	10,547 (88)	18,696 (116)	16,084 (109)
การเข้าถึงถนน : ความยาวถนน (อันดับ) ³	กม.	30,331 (96)	747,014 (10)	97,267 (47)	40,454 (86)	15,450 (120)	180,053 (28)
การเข้าถึงถนน : สัดส่วนถนนลาดยาง (อันดับ) ⁴	ร้อยละ	-	-	-	-	-	-
การเข้าถึงท่าเรือ : จำนวนตู้สินค้า (TEU) (อันดับ) ⁵	ตู้	312,274 (92)	4,595,000 (29)	-	-	-	7,702,476 (19)
การเข้าถึงท่าอากาศยาน : จำนวน ท่าอากาศยานนานาชาติ ⁶	สัดส่วน	7	5	3	4	2	10
การขนส่งทางอากาศ : ต้นทุนพัสดุ 20 กก. ⁷	ดอลลาร์ สหรัฐฯ	23,373	18,083	23,373	23,373	23,373	-
การขนส่งทางอากาศ : ระยะเวลา ⁷	วัน	3	2	3	3	4	-
การเดินทางทางอากาศ: ต้นทุน ⁸	บาท	32,481	23,067	32,895	34,480	41,130	-

ที่มา: ¹ World Bank (2014) จากทั้งหมด 160 ประเทศ (<http://lpi.worldbank.org/international/global>)

² Project Gutenberg (2013) จากทั้งหมด 151 ประเทศและดินแดน

(http://self.gutenberg.org/articles/list_of_countries_by_rail_transport_network_size)

³ Central Intelligence Agency (2014) จากทั้งหมด 223 ประเทศและดินแดน

(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2085rank.html>)

⁴ World Bank (2014) ณ วันที่ 17 มกราคม 2016 ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้

(<http://data.worldbank.org/indicator/IS.ROD.PAVE.ZS/countries>)

⁵ World Bank (2014) จาก 122 ประเทศและดินแดน (<http://data.worldbank.org/indicator/IS.SHP.GOOD.TU/countries>)

⁶ ประมวลโดยคณะผู้วิจัยคณะผู้วิจัย (2016) จากเว็บไซต์สายการบิน

⁷ DHL (2016) ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2016 (http://dct.dhl.com/input.jsp?langId=en#service_details_1)

⁸ Skyscanner (2016) แสดงราคาต่ำที่สุดในอีก 12 เดือนข้างหน้า (<http://www.skyscanner.co.th/transport/flights/th?oym=null&iym=null>)

1.3.2 โลจิสติกส์ภายในประเทศ

การคมนาคมขนส่งในโมซัมบิกประกอบด้วยทางราง ทางถนน ทางน้ำ และทางอากาศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

รูปภาพที่ 1.11: ระบบรางในประเทศโมซัมบิกซึ่งขาดความเชื่อมโยงกัน

ที่มา: Logistics Capacity Assessment (2013)

<http://dlca.logcluster.org/display/public/DLCA/2.4+Mozambique+Railway+Assessment>

การคมนาคมขนส่งทางราง

ท่าเรือและรถไฟของโมซัมบิกอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของการท่าเรือและรถไฟโมซัมบิก (Portos e Caminhos de Ferro de Moçambique: CFM) ทั้งคู่ เพราะการขนส่ง 2 หมวดนี้เชื่อมต่อกัน กล่าวคือ โมซัมบิกมีทางรถไฟแคบ 1.067 เมตร (Narrow gauge) เหมือนกับประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศยกเว้น แทนซาเนีย ความยาวทั้งหมด 3,116 กิโลเมตร (อันดับ 52 ของโลก และในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้เป็นรองแค่

แอฟริกาใต้เท่านั้น) แต่กลับไม่มีรถไฟเชื่อมต่อจากเมืองหลวงไปยังเมืองลำดับ 2 และ 3 ของประเทศ เพราะทางรถไฟทั้งหมดวิ่งจากท่าเรือเข้าไปตอนกลางของทวีป นอกจากนี้ การเดินรถไฟโดยสารมีเฉพาะบางสาย เช่น มาปูโต-โจฮันเนสเบิร์ก มาปูโต-บูลาวาโย (Bulawayo) เมืองใหญ่อันดับ 2 ของซิมบับเว เช่น นาคาลา-ควมบา (Cuamba) และสายท้องถิ่นบางสายเท่านั้น²⁴

รูปภาพที่ 1.12: สภาพรถไฟในประเทศโมซัมบิก

ที่มา : The world turns slowly (2011) https://theworldturnsslowly.files.wordpress.com/2011/03/dsc_0214.jpg

ทั้งนี้ ในปี 2003 CFM ได้ร่วมกับบริษัท DP World จากรัฐดูไบและบริษัท Grindrod จากแอฟริกาใต้ จัดตั้งบริษัทพัฒนาท่าเรือมาปูโต เพื่อบริหารจัดการท่าเรือมาปูโตและมาโตลา (Matola) ภายใต้สัมปทาน 15 ปี²⁵ โดยมีการแยกท่าสำหรับแต่ละประเภทสินค้า เช่น น้ำตาล กากน้ำตาล ผลไม้ ถ่านหิน เชื้อเพลิง อะลูมิเนียม เป็นต้น²⁶ นอกจากนี้ บริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวลล็อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) ได้รับสัมปทานระยะ 30 ปี ก่อสร้างและบริหารจัดการท่าเรือน้ำลึกแห่งใหม่ที่เมืองมาคูเซ (Macuse) และทางรถไฟจากเหมือง ถ่านหินในเมืองโมติเซ (Moatize) ทางตะวันออกของเมืองเตเต ซึ่งมียักษ์บริษัท Vale ของบราซิลเป็นผู้ลงทุน ไปยังท่าเรือมาคูเซ โดยคาดว่าโครงการดังกล่าวของ ITD จะใช้เงินลงทุนมากถึง 120,000 ล้านบาท²⁷

²⁴ <http://www.seat61.com/Mozambique.htm#Vp0k0PmLTIU>

²⁵ <http://www.portmaputo.com/about-maputo-port-development-company/>

²⁶ <http://www.cfm.co.mz/index.php/en/>

²⁷ http://www.itd.co.th/annual_report/AR_ENG/AR-ITD-2014E.pdf

การคมนาคมขนส่งทางบก

ด้วยระบบรางไม่สามารถทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างภูมิภาคได้ ถนนเป็นทางเลือกเดียวสำหรับการขนส่งสินค้าในระยะไกล แต่ถนนของโมซัมบิกมีความยาวรวมเพียง 30,300 กิโลเมตร (อันดับ 96 ของโลก) ซึ่งนับว่าน้อยมากหากเปรียบเทียบกับไทยที่มีพื้นที่เล็กกว่าถึงร้อยละ 35 แต่กลับมีความยาวถนนมากกว่า 6 เท่า นอกจากนี้ ร้อยละ 80 ของถนนในโมซัมบิกนั้นไม่ได้ลาดยาง ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการกระจายสินค้าภายในประเทศ

อนึ่ง รัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนถนน (Road fund) ซึ่งอยู่ภายใต้หน่วยงานถนนแห่งชาติ (Administração Nacional de Estradas: ANE) เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทำให้โมซัมบิกสามารถพัฒนาถนนให้มีสภาพดีขึ้น อย่างไรก็ตาม รถบัสและรถตู้โดยสารสาธารณะอยู่ในสภาพทรุดโทรมและมักบรรทุกน้ำหนักเกิน

การคมนาคมขนส่งทางน้ำ

โมซัมบิกมีลำน้ำที่สัญจรทางเรือได้ (Navigable waterways) เพียง 460 กิโลเมตร คือแม่น้ำแซมเบซี (Zambezi) จากชายแดนสามแผ่นดินโมซัมบิก-ซิมบับเว-แซมเบียลงมาถึงเมืองเตเต โดยมีเรือข้ามฟากให้บริการ แต่เนื่องจากปัจจุบันมีสะพานข้ามแม่น้ำดังกล่าว 5 แห่ง (สำหรับรถยนต์ 4 แห่งและสำหรับรถไฟ 1 แห่ง) การคมนาคมขนส่งทางน้ำจึงลดความสำคัญลง

การคมนาคมขนส่งทางอากาศ

โมซัมบิกมีสายการบินประจำชาติ (Linhas Aéreas de Moçambique: LAM) ซึ่งบินไปยังท่าอากาศยานนานาชาติข้างต้นทั้ง 7 แห่งและท่าอากาศยานอื่นๆ ในโมซัมบิกอีก 4 แห่ง²⁸ อย่างไรก็ตาม สายการบิน LAM อยู่ในบัญชีดำรายชื่อสายการบินต้องห้ามในสหภาพยุโรป ซึ่งหมายความว่าไม่ผ่านมาตรฐานความปลอดภัย²⁹ ดังนั้น นักธุรกิจที่ต้องการเดินทางไปเมืองที่มีท่าอากาศยานนานาชาติ ควรใช้บริการสายการบินของประเทศอื่นไปยังจุดหมายปลายทาง เช่น กรุงเทป-ไนโรบี-นัมบุลา เพียงแต่ว่าราคาตั๋วเครื่องบินอาจแพงกว่าไปกรุงมาปูโตถึงหลักหมื่นบาท

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า โลจิสติกส์เป็นอุปสรรคที่สำคัญมากต่อการลงทุนในโมซัมบิกทั้งที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์เอื้อต่อการส่งออกนำเข้า อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานจึงเป็นสาขาหนึ่งที่น่าสนใจเข้าไปลงทุนเพราะยังมีช่องว่างให้พัฒนาอีกมาก แต่ต้องแข่งขันกับบริษัทของจีน ซึ่งในปัจจุบันมีสัดส่วนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในโมซัมบิกสูงถึงร้อยละ 60-70³⁰

²⁸ <http://www.lam.co.mz/en>

²⁹ http://ec.europa.eu/transport/modes/air/safety/air-ban/doc/list_en.pdf

³⁰ <http://www.macauhub.com.mo/en/2015/06/05/china-will-continue-to-fund-construction-of-infrastructure-in-mozambique/>

1.4 สถานะแวดล้อมการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างพื้นฐาน นอกเหนือจากระบบโลจิสติกส์ที่ได้อธิบายในข้อ 1.3 ไปแล้ว ประกอบด้วยทั้งทางกายภาพ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา และไม่ใช่กายภาพ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1.7: ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานของโมซัมบิกเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในแอฟริกาตอนใต้

ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน	หน่วย	MZ		ประเทศอื่นในแอฟริกาตอนใต้				TH
		ปีก่อน	ปีล่าสุด	SA	ZW	ZM	MW	
ไฟฟ้า : การเข้าถึง (อันดับ) ¹	ร้อยละจาก ประชากร	-	20.6 (195)	85.4 (134)	40.5 (175)	22.1 (192)	9.8 (207)	100.0 (1)
ไฟฟ้า : ต้นทุน (อันดับ) ²	ดอลลาร์ต่อ กิโลวัตต์ชม.	-	0.070	0.093	0.105	0.048	0.121	0.167
น้ำสะอาด : การเข้าถึง (อันดับ) ³	ร้อยละจาก ประชากรที่เข้าถึง	51.0	51.0 (192)	93.0 (114)	77.0 (157)	65.0 (173)	90.0 (132)	98.0 (69)
เทคโนโลยีสารสนเทศ : การใช้ โทรศัพท์เคลื่อนที่ (อันดับ) ⁴	ร้อยละจาก ประชากร	48.0	70.0 (165)	150.0 (27)	81.0 (145)	67.0 (168)	30.0 (197)	144.0 (36)
เทคโนโลยีสารสนเทศ : การใช้อินเทอร์เน็ต (อันดับ) ⁵	ร้อยละจาก ประชากร	5.4	5.9 (182)	49.0 (95)	19.9 (140)	17.3 (153)	5.1 (183)	34.9 (123)
เทคโนโลยีสารสนเทศ : การใช้ broadband (อันดับ) ⁶	ร้อยละจาก ประชากร	0.08	0.07 (174)	3.06 (114)	0.73 (143)	0.10 (169)	0.05 (178)	7.75 (90)
เทคโนโลยีสารสนเทศ : ดัชนีการพัฒนา (อันดับ) ⁷	คะแนน	1.28	1.82 (158)	4.90 (88)	2.90 (127)	2.04 (153)	1.61 (163)	5.36 (74)

ที่มา: ¹ World Bank (2012) จากทั้งหมด 212 ประเทศและดินแดน (<http://data.worldbank.org/indicator/EG.ELC.ACCS.ZS>)

² World Bank (2015) (<http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/mongolia/getting-electricity>)

³ World Bank (2015) จากทั้งหมด 196 ประเทศและดินแดน (<http://data.worldbank.org/indicator/SH.H2O.SAFE.ZS>)

⁴ World Bank (2014) จากทั้งหมด 203 ประเทศและดินแดน (<http://data.worldbank.org/indicator/IT.CEL.SETS.P2/countries>)

⁵ World Bank (2014) จากทั้งหมด 202 ประเทศและดินแดน (<http://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.P2/countries>)

⁶ World Bank (2013) จากทั้งหมด 192 ประเทศและดินแดน (<http://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.BBND.P2/countries>)

⁷ International Telecommunication Union (2015) จากทั้งหมด 176 ประเทศ (<http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2015/>)

1.4.1 ไฟฟ้า

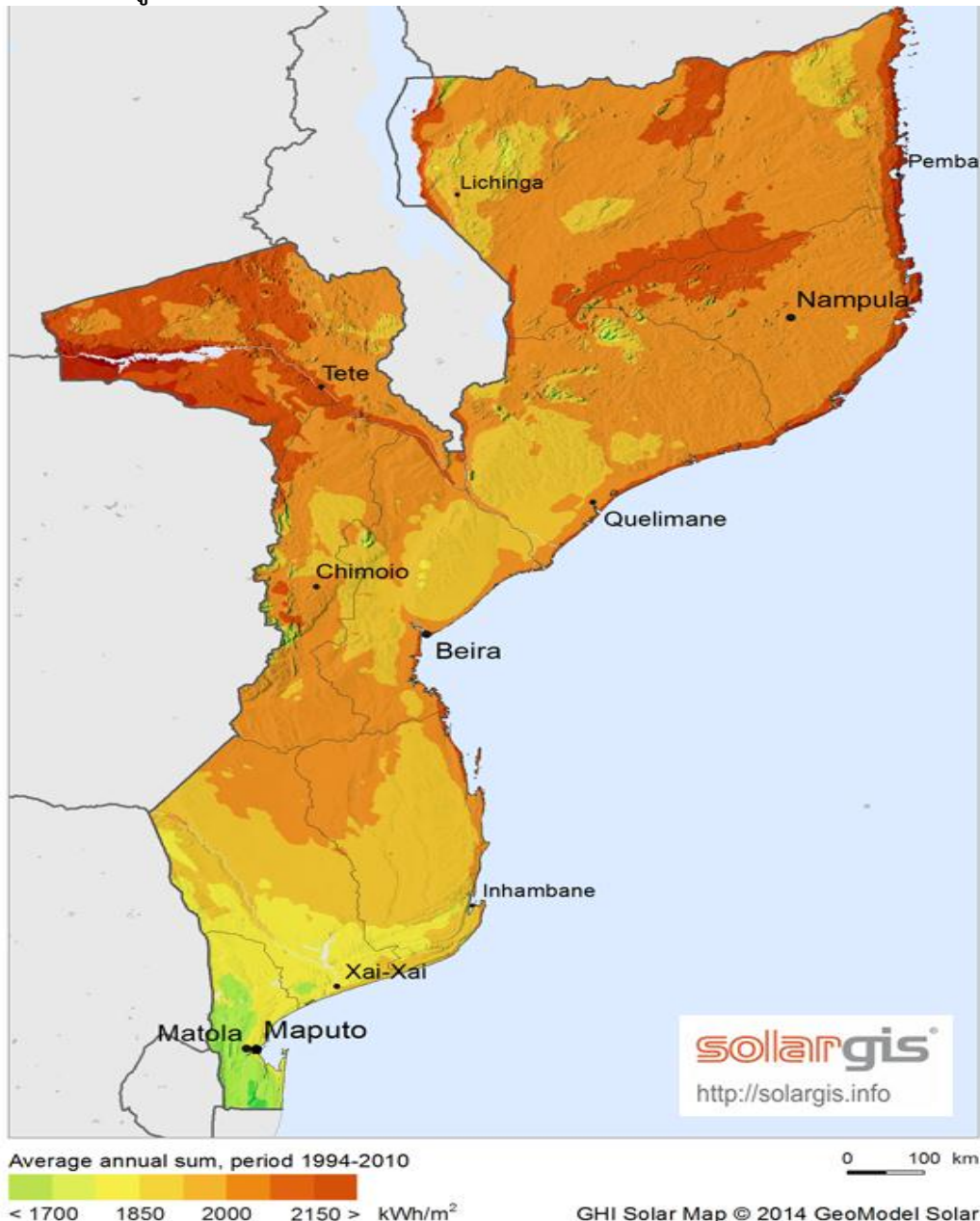
ภายใต้การดำเนินการของการไฟฟ้าแห่งโมซัมบิก (Electricidade de Moçambique) ในปี 2012 โมซัมบิกผลิตและบริโภคไฟฟ้า 15,010 และ 11,280 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมงตามลำดับ (การบริโภคเฉลี่ย 143 กิโลวัตต์ชั่วโมงต่อคน เปรียบเทียบกับ 579 และ 2,825 กิโลวัตต์ชั่วโมงของทวีปแอฟริกาและโลกตามลำดับ)³¹ ทำให้สามารถส่งออกสุทธิ 1,487 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง ส่วนใหญ่ไปยังแอฟริกาใต้ โดยร้อยละ 90 ของการผลิตมาจากพลังงานน้ำ โดยเฉพาะเขื่อน Cahora Bassa บนแม่น้ำแซมเบซีซึ่งผลิตได้ 2,075 เมกะวัตต์ และมีรัฐบาลโมซัมบิกถือหุ้นร้อยละ 92.5 ที่เหลือเป็นของบริษัท REN สัญชาติโปรตุเกส นอกนั้นอีกร้อยละ 10 มา

³¹ <http://www.irena.org/DocumentDownloads/Publications/IRENA%20Mozambique%20RRA.pdf>

จากเชื้อเพลิงฟอสซิล ไม่มีการใช้พลังงานนิวเคลียร์หรือพลังงานทดแทน³² ทำให้ต้นทุนไฟฟ้าค่อนข้างถูก โดยอยู่ที่ 0.07 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อเมกะวัตต์ชั่วโมงในปี 2015 ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านทั้งหมดยกเว้นแซมเบีย และต่ำกว่าประเทศไทย 2.4 เท่าตามตารางที่ 1.7 แต่ด้วยขนาดพื้นที่ประเทศ ประชากรโมซัมบิกเพียงร้อยละ 21 มีไฟฟ้าใช้ซึ่งต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านทั้งแอฟริกาใต้ ซิมบับเว แซมเบียและทุกประเทศในอาเซียน อัตราดังกล่าวต่ำสุดในภาคกลางและภาคเหนือ ตามลำดับ โดยครัวเรือนในชนบทยังคงพึ่งพาทรัพยากรถ่านไม้

รูปภาพที่ 1.13: ศักยภาพพลังงานแสงอาทิตย์ในประเทศโมซัมบิก

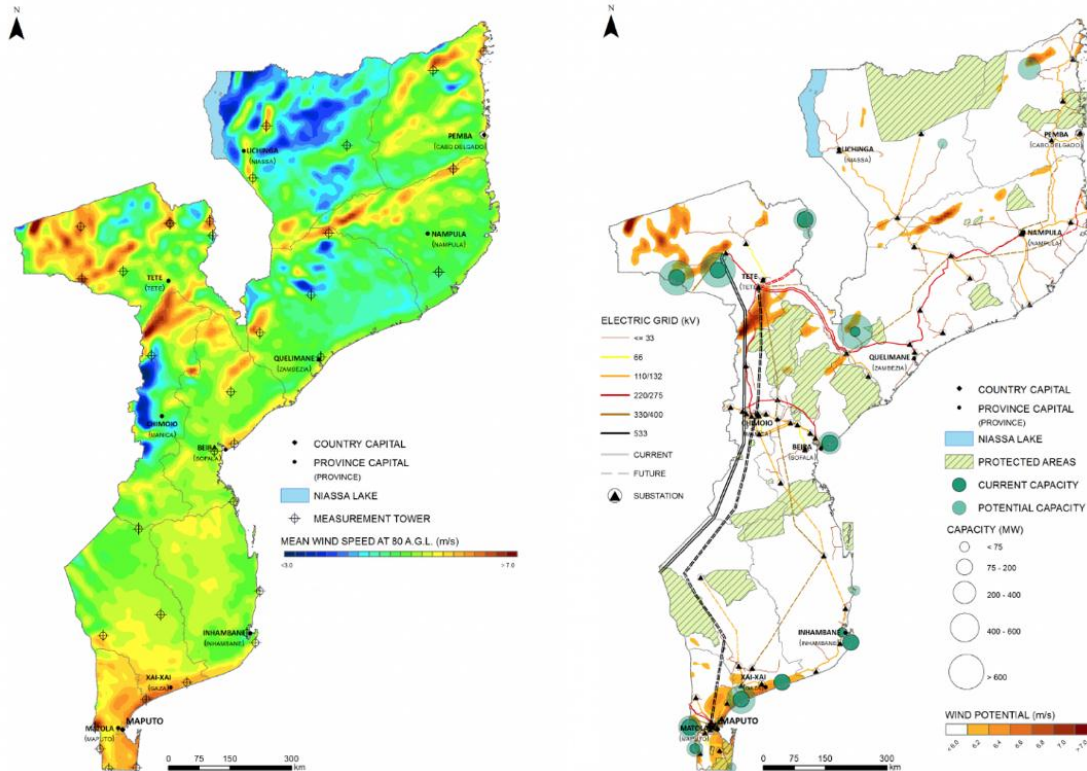
ที่มา: Geosun (2013) <http://geosun.co.za/wp-content/uploads/2014/10/SolarGIS-Solar-map-Mozambique-en.png>

³² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mz.html>

เนื่องจากประชากรอาศัยอยู่อย่างกระจุกกระจายในชนบท โครงการพลังงานทดแทนจึงเป็นทางเลือกหนึ่ง โดย Africa-EU Energy Cooperation Programme ระบุว่าโมซัมบิกมีศักยภาพผลิตพลังงานแสงอาทิตย์มากที่สุด (23,000 กิกะวัตต์)³³ โดยเฉพาะจังหวัดเตเต รองลงไปเป็นพลังงานน้ำขนาดเล็ก (19 กิกะวัตต์) และพลังงานลม (5 กิกะวัตต์) โดยเฉพาะจังหวัดเตเตและบริเวณชายฝั่งของจังหวัดมาปูโต ซึ่งมีความเร็วลมเฉลี่ย 6-7 เมตรต่อวินาที ด้วยเหตุนี้ ข้อจำกัดด้านพลังงานเป็นอุปสรรคหลักต่อการลงทุน แต่สำหรับธุรกิจสาขาพลังงานแสงอาทิตย์ โมซัมบิกอาจเป็นจุดหมายที่น่าสนใจ

รูปภาพที่ 1.14: ศักยภาพพลังงานลมในประเทศโมซัมบิก

ที่มา: Africa-EU Energy Cooperation Programme (2015)

<http://www.africa-eu-renewables.org/wp-content/uploads/2015/10/Wind-Moz.png>

1.4.2 น้ำสะอาดและการจัดการน้ำเสีย

เช่นเดียวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานพลังงาน การจัดการน้ำเป็นความท้าทายสำคัญสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากสถิติของธนาคารโลกในปี 2015 ประชากรโมซัมบิกแคร์ร้อยละ 51 เข้าถึงแหล่งน้ำสะอาด (Improved water sources) ซึ่งเป็นอันดับ 5 จากท้ายตาราง รองจากโซมาเลีย ปาปัวนิวกินี อีควทอเรียลกินี และอังกโกลา และยังห่างไกลสัดส่วนร้อยละ 98 ในไทย โดยน้ำสะอาดกว่าร้อยละ 70 ใช้ในภาคเกษตร ซึ่งสะท้อนว่าประชากร 13 ล้านคนไม่เข้าถึงน้ำสะอาดและ 22 ล้านคนไม่เข้าถึงระบบสุขาภิบาล ทำให้เด็ก 7,000 คนเสียชีวิตจากอาการท้องร่วงในแต่ละปี³⁴ เนื่องจากการลงทุนโครงการน้ำส่วนใหญ่ยังมาจาก ODA ดังนั้น

³³ <http://www.africa-eu-renewables.org/market-information/mozambique/renewable-energy-potential/>

³⁴ <http://www.wateraid.org/au/where-we-work/page/mozambique>

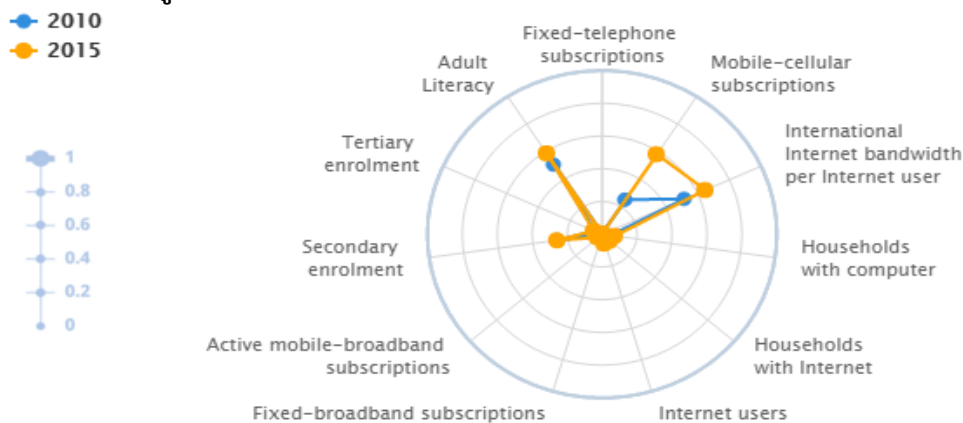
การประปาแห่งโมซัมบิก (Águas de Moçambique)³⁵ จึงต้องการการร่วมของภาคเอกชนต่างชาติใน
สาขาดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น

1.4.3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สัดส่วนของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในโมซัมบิก (รหัสประเทศ +258) เติบโตอย่างก้าวกระโดดจาก
48 ต่อ 100 คนในปี 2013 เป็น 70 ต่อ 100 คนในปี 2014 ซึ่งเป็นครึ่งหนึ่งของแอฟริกาใต้และไทย ขณะที่
จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน (Fixed line) ลดลงต่ำกว่าร้อยละ 1 ของประชากร ทั้งนี้ ผู้ให้บริการ
โทรศัพท์เคลื่อนที่รายใหญ่ที่สุด คือ MCEL ซึ่งมีการโทรคมนาคมแห่งโมซัมบิก (Telecomunicações de
Moçambique) เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และ Vodacom Moçambique ซึ่งมีบริษัท Vodacom สัญชาติแอฟริกาใต้
ถือหุ้นร้อยละ 98 ตามลำดับ³⁶

เพียงร้อยละ 7 ของครัวเรือนในโมซัมบิกมีคอมพิวเตอร์ใช้ และร้อยละ 6 ของประชากรใช้
อินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความเร็วเฉลี่ย 0.5 เมกะไบต์ต่อวินาที³⁷ แต่ด้วยโมซัมบิกใช้โทรศัพท์ไร้สายมากกว่า
โทรศัพท์บ้านถึง 270 เท่า ประชากรส่วนใหญ่จึงสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจากโทรศัพท์มือถือ

รูปภาพที่ 1.15: ดัชนีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศโมซัมบิก

ที่มา: ITU (2015) <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2015/#idi2015countrycard-tab&MOZ>

ด้วยเหตุนี้ ในดัชนีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Development Index) โดยสหภาพ
โทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union: ITU) ตามรูปภาพที่ 1.15
จุดเด่นของโมซัมบิกคือการเข้าถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่และแบนด์วิดท์ต่อจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนจุดอ่อน
คือสัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา คะแนนของ
โมซัมบิกจึงอยู่ระดับต่ำมาก (อันดับของโมซัมบิกอยู่ที่ 158 จาก 176 ประเทศ) แม้ว่าคะแนนจะเพิ่มจาก 1.28
ในปี 2010 เป็น 1.82 คะแนนในปี 2014 ก็ตาม

³⁵ ผลิตน้ำดื่มบรรจุขวดยี่ห้อ Água da Namaacha ด้วย

³⁶ <http://www.balancingact-africa.com/news/en/issue-no-186/telecoms/vodacom-and-mozambique/en>

³⁷ <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/misr2015/MISR2015-w5.pdf>

1.4.4 นิคมอุตสาหกรรมและเขตปลอดอากร

พื้นที่จัดสรรเพื่ออุตสาหกรรมและมีความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในโมซัมบิก ได้แก่ Nacala Special Economic zone, Mocubal Especial Economic zone, Beluluane Industrial Park และ Manga-Mungassa Special Economic zone

1.5 สภาวะแวดล้อมการลงทุนด้านสังคม

1.5.1 ภาพรวมการพัฒนาคน

จากดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) พบว่าโมซัมบิกอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาคนระดับต่ำ โดยปี 2014 ดัชนีดังกล่าวมีค่า 0.416 เป็นอันดับที่ 9 จากท้ายตาราง รองจากไนเจอร์ แอฟริกากลาง เริเทรีย ซาด บุรุนดี กินี และเซียร์ราลีโอน ซึ่งทั้งหมดอยู่ในทวีปแอฟริกา ดัชนีและอันดับดังกล่าวค่อนข้างคงที่ เนื่องจากอัตราการเล่าเรียนต่ำที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง นอกจากนี้ อัตราความยากจน (Poverty rate) สูงถึงร้อยละ 54.7³⁸ และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจซึ่งวัดจากสัมประสิทธิ์จีนี (Gini coefficient) สูงถึง 45.6 เปรียบเทียบกับ 37.5 ในกรณีของไทย

ตารางที่ 1.8: ปัจจัยด้านสังคมของโมซัมบิกเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในแอฟริกาตะวันออก

ปัจจัยด้านสังคม	หน่วย	MZ		ประเทศอื่นในแอฟริกาตอนใต้				TH
		ปีก่อน	ปีล่าสุด	SA	ZW	ZM	MW	
ภาพรวม : ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (อันดับ) ¹	คะแนน	0.413 (180)	0.416 (180)	0.666 (116)	0.509 (155)	0.586 (139)	0.445 (173)	0.726 (93)
การศึกษา : อัตราการรู้หนังสือ (อันดับ) ²	ร้อยละ	50.6 (135)	58.8 (136)	94.3 (72)	86.5 (91)	63.4 (131)	65.8 (126)	96.7 (49)
การศึกษา : ดัชนีการเข้าเรียน (อันดับ) ³	จำนวนปีการศึกษา	-	3.2 (173)	9.9 (63)	7.3 (117)	6.6 (126)	4.3 (161)	7.3 (117)
การศึกษา : อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา (อันดับ) ⁴	ร้อยละ	5 (114)	5 (91)	20 (88)	6 (90)	-	1 (130)	51 (41)
การศึกษา : ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ⁵	คะแนน (เต็ม 120)	-	69	100	91	83	82	74
การศึกษา : นวัตกรรม (อันดับ) ⁶	คะแนน (เต็ม 1)	0.25 (107)	0.33 (95)	0.58 (60)	0.06 (133)	0.12 (124)	0.31 (98)	0.61 (55)
สาธารณสุข : อายุคาด (อันดับ) ⁷	ปี	54.0 (187)	55.1 (180)	57.4 (175)	57.5 (174)	60.1 (165)	62.8 (155)	74.4 (81)
สาธารณสุข : การแพร่กระจายของโรคเอดส์ (อันดับ) ⁸	ร้อยละ (ต่อประชากรวัยทำงาน)	10.7	10.6 (8)	18.9 (4)	16.7 (5)	12.4 (7)	10.0 (9)	1.1 (39)
ความปลอดภัย : อัตราการฆาตกรรม ⁹	อัตราต่อ 100,000 คน	3.5	12.4	31.0	10.6	10.7	1.8	5.0

³⁸ <http://data.worldbank.org/country/mozambique>

ความปลอดภัย : ดัชนีความปลอดภัย (อันดับ) ¹⁰	คะแนน (เต็ม 100)	-	39.53 (112)	21.56 (144)	37.82 (115)	58.28 (56)	-	62.94 (49)
ความเสมอภาค : ความเท่าเทียมทางเพศ (อันดับ) ¹¹	คะแนน (invert)	-	0.138 (47)	0.060 (28)	0.139 (48)	0.449 (102)	0.207 (66)	0.106 (37)
ความเสมอภาค : ความเป็นมิตรต่อเพศที่สาม (อันดับ) ¹²	คะแนน (+/-7)	-	2 (40)	4 (27)	-8 (177)	-6 (141)	-8 (177)	1 (46)
ความเป็นเมือง (อันดับ) ¹³	ร้อยละ	32 (175)	32 (176)	64 (95)	33 (174)	40 (153)	16 (206)	49 (136)

ที่มา: ¹ UNDP (2014) จากทั้งหมด 188 ประเทศ (<http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>)

² UNESCO (2015) จากทั้งหมด 153 ประเทศ (<http://www.uis.unesco.org/Literacy/Pages/default.aspx>)

³ UNDP (2014) จากทั้งหมด 188 ประเทศ (<http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>)

⁴ ธนาคารโลก (2013 ยกเว้นแอฟริกาใต้และมาลาวีเป็นข้อมูลปี 2012 และ 2011) จากทั้งหมด 98 ประเทศ (<http://data.worldbank.org/indicator/SE.TER.ENRR/countries>)

⁵ Educational Testing Service (ETS) (2014) (https://www.ets.org/s/toefl/pdf/94227_unlweb.pdf)

⁶ Cornell INSEAD WIPO (2015) จากทั้งหมด 141 ประเทศ (<https://www.globalinnovationindex.org/content/page/data-analysis/>)

⁷ UNDP (2014) จากทั้งหมด 188 ประเทศ (<http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>)

⁸ ธนาคารโลก (2014) จากทั้งหมด 111 ประเทศ (<http://data.worldbank.org/indicator/SH.DYN.AIDS.ZS>)

⁹ Homicide Monitor (2012 ยกเว้นไทยเป็นข้อมูลปี 2011) (<http://homicide.igarape.org.br/>)

¹⁰ Numbeo (2015) จากทั้งหมด 147 ประเทศ (http://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2015)

¹¹ SIGI (2014) จากทั้งหมด 108 ประเทศ (<http://www.genderindex.org/ranking>)

¹² Spartacus (2015) จากทั้งหมด 188 ประเทศ (<http://www.spartacusworld.com/gaytravelindex.pdf>)

¹³ ธนาคารโลก (2014) จากทั้งหมด 211 ประเทศและดินแดน (<http://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS/countries>)

1.5.2 การศึกษา

ชาวโมซัมบิกมีโอกาสทางการศึกษาต่ำมาก จากดัชนีการเข้าเรียน (Schooling Index) ของ UNDP ชาวโมซัมบิกโดยเฉลี่ยเข้าศึกษา 3 ปี 3 เดือน น้อยกว่าไทยถึง 2.3 เท่า และแอฟริกาใต้ ซึ่งเป็นอันดับ 1 ของประเทศคู่แข่งอยู่เกือบ 3 เท่า สะท้อนไปถึงอัตราการรู้หนังสือ (Literacy rate) ของประชากรที่ต่ำกว่าร้อยละ 60 และต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 6 ประเทศ แต่อัตราดังกล่าวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึงร้อยละ 27.9 อย่างไรก็ตาม คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ระดับต่ำจริง 2 อันดับสุดท้ายจาก 140 ประเทศ³⁹ โดยประชากรเพียงร้อยละ 26 และ 5 เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา สูงกว่ามาลาวี แต่ต่ำกว่าแอฟริกาใต้และไทย 4 และ 10 เท่าตามลำดับ ทั้งทั้งบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ 6.6 ในปี 2013 สูงกว่าไทยและแอฟริกาใต้⁴⁰

³⁹ World Economic Forum (2015) The Global Competitiveness Report 2015-2016

⁴⁰ http://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS?order=wbapi_data_value_2013+wbapi_data_value&sort=desc

รูปภาพที่ 1.16: สภาพโรงเรียนในต่างจังหวัดที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรนอกภาครัฐของยุโรป

ที่มา: Hempel Foundation (2016)

<http://www.hempelfoundation.com/our-projects/education-of-children-in-need/supporting-12-schools-in-mozambique/>

ทั้งหมดนี้ ส่งผลให้โมซัมบิกพึ่งพาต่างชาติในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศโดยเฉพาะที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น จากรายงาน Global Innovation Index ปี 2015 พบว่าโมซัมบิกมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and development: R&D) ที่มาจากต่างประเทศสูงถึงร้อยละ 42.1 เป็นอันดับ 1 ของโลก⁴¹ ซึ่งในมุมมองบวกสะท้อนการเชื่อมโยงเครือข่ายนวัตกรรมข้ามชาติ แต่ในอีกมุมหนึ่ง พิสูจน์ว่านักลงทุนต้องรับภาระในการฝึกอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้เพราะภาครัฐ เอกชน และวิชาการในประเทศทำ R&D น้อยมาก

ทั้งนี้ ภาษาโปรตุเกสเป็นภาษาประจำชาติที่ชาวโมซัมบิกกว่าร้อยละ 30 ใช้ในชีวิตประจำวันและร้อยละ 65 ขำนาญเทียบเท่าเจ้าของภาษา⁴² ดังนั้น ในกรุงมาปูโตและเขตเมือง ภาษาโปรตุเกสเป็นภาษาเดียวที่นักธุรกิจจำเป็นต้องเรียนรู้ แต่หากทำงานในชนบท อาจต้องมีล่ามภาษาถิ่น เช่น มาควา ไปด้วย⁴³ ความสามารถทางภาษาอังกฤษของโมซัมบิกจึงอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงต่ำ โดยคะแนนเฉลี่ยจากผลสอบ Test of English as a Foreign Language (TOEFL) อยู่ที่ 69 คะแนน ต่ำกว่าไทย (74 คะแนน) และประเทศเพื่อนบ้านทั้งหมดซึ่งมีคะแนนดังกล่าวค่อนข้างสูง โดยแอฟริกาใต้มีคะแนนเฉลี่ยมากถึง 100 คะแนน เนื่องจากทุกประเทศถูกปกครองโดยอังกฤษในยุคล่าอาณานิคม

อนึ่ง โมซัมบิกเป็นสมาชิกของประชาคมประเทศผู้ใช้ภาษาโปรตุเกส (Comunidade dos Países de Língua Portuguesa: CPLP) อันประกอบด้วยอีก 8 ประเทศ ได้แก่ โปรตุเกส บราซิล ติมอร์เลสเต กินี บิสเซา เซาตูเมและปรินซิปี แองโกลา กาบูเวร์ดี และอิกเวทอเรียลกินี โดยทั้ง 9 รัฐสมาชิกมีความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจ ธุรกิจ วัฒนธรรม และการศึกษาแนบแน่น เช่น มีการจัดมหกรรมกีฬาโลกโซโฟนี่เกมส์

⁴¹ <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2015/country/Mozambique.pdf>

⁴² http://www.linguaportuguesa.ufrn.br/pt_3.4.d.php

⁴³ <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/mz.html>

(Lusophony Games) ทุก 3-5 ปี⁴⁴ ทำให้โปรตุเกสและบราซิลซึ่งได้เปรียบทางด้านภาษาและวัฒนธรรม
เป็นนักลงทุนรายใหญ่ของโมซัมบิก⁴⁵

รูปภาพที่ 1.17: ประชาคมประเทศผู้ใช้ภาษาโปรตุเกส ซึ่ง 6 ใน 9 รัฐสมาชิกอยู่ในแอฟริกา

ที่มา: BI da EMPRESA (2016) <http://bidaempresa.pt/pt/cplp-promoveu-1a-edicao-de-encontros-empresariais>

1.5.3 สาธารณสุข

ในปี 2014 อายุคาดเฉลี่ย (Life expectancy) ของประชากรอยู่ที่ 55 ปี 1 เดือน เปรียบเทียบกับ
57.4 และ 74.4 ปี ในแอฟริกาใต้และไทยตามลำดับ เนื่องจากประชากรมากกว่าร้อยละ 65 เสียชีวิตด้วย
โรคติดต่อ เช่น มาลาเรีย⁴⁶ โดยการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ (HIV/AIDS) อยู่ที่ร้อยละ 10.6 ต่อประชากรวัย
ทำงานซึ่งสูงเป็นอันดับ 8 ของโลก แต่ต่ำกว่าซิมบับเวและแอฟริกาใต้ (ร้อยละ 16.7 และ 18.9 ตามลำดับ)

ด้านกายภาพ โรงพยาบาลขาดแคลนทั้งเภสัชภัณฑ์และเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ส่วนใหญ่รับชำระค่า
รักษาด้วยเงินสดเท่านั้น และแพทย์น้อยคนพูดภาษาอังกฤษได้ นอกจากนี้ ในพื้นที่ชนบท ประชาชนร้อยละ 72
อยู่ห่างไกลเกิน 1 ชั่วโมงจากสถานพยาบาลที่ใกล้ที่สุดและสัดส่วนแพทย์ต่อจำนวนประชากรเท่ากับ 1:60,000
เปรียบเทียบกับ 1:4,000 ในมาปูโต⁴⁷ หากมีการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บรุนแรง ต้องย้ายผู้ป่วยไปรักษาที่
แอฟริกาใต้ซึ่งอาจมีค่าใช้จ่ายสูงถึง 18,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ⁴⁸ ดังนั้น นักลงทุนควรทำประกันสุขภาพก่อน

⁴⁴ <http://www.cplp.org/>

⁴⁵ <http://www.dtn.go.th/files/60/%E0%B9%81%E0%B8%AD%E0%B8%9F%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2/%E0%B9%82%E0%B8%A1%E0%B8%8B%E0%B8%B1%E0%B8%A1%E0%B8%9A%E0%B8%B4%E0%B8%81/01.pdf>

⁴⁶ <http://data.worldbank.org/indicator/SH.DTH.COMM.ZS/countries/UZ-7E-XN?display=graph%5C>

⁴⁷ http://www.who.int/hac/crises/moz/background/Mozambique_Sept05.pdf

⁴⁸ <https://smartraveller.gov.au/countries/mozambique>

เดินทาง เตรียมการรักษาโรคให้พร้อม หลีกเลี่ยงน้ำแข็งและดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดเท่านั้น⁴⁹ อนึ่ง ในปี 2013 มีข่าวว่าโรงพยาบาลธนบุรีสนใจลงทุนสร้างโรงพยาบาลในโมซัมบิก แต่ยังไม่มีความคืบหน้าเท่าใด⁵⁰

1.5.4 ความปลอดภัย

จากสถิติปี 2013 ของ Homicide Monitor พบว่าอัตราการฆาตกรรม (Homicide Rate) อยู่ที่ 12.4 ต่อประชากร 100,000 คน ต่ำกว่าแอฟริกาใต้แต่สูงกว่าไทย แม้ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายต่ำ แต่อาชญากรรมตามท้องถนนมีหลายรูปแบบ เช่น การลักทรัพย์โดยมีอาวุธ การโจรกรรมรถยนต์ การแก๊งขอความช่วยเหลือแล้วชิงทรัพย์ อีกทั้งชาวต่างชาติมักเป็นเป้าหมายถูกลักพาตัว โดยเหตุส่วนใหญ่เกิดเวลากลางคืนและมีอัตราสูงในกรุงมาปูโตรวมทั้งเส้นทางไปยังแอฟริกาใต้และสวาซิแลนด์ กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ จึงประกาศเตือนพลเมืองว่าอัตราอาชญากรรมอยู่ในขั้นวิกฤต⁵¹ นักลงทุนต้องหลีกเลี่ยงการเดินทางเวลากลางคืน การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่บนท้องถนน และการพกเงินสดจำนวนมากและเครื่องประดับมีค่า⁵² นอกจากนี้ มีรายงานว่าตำรวจชอบเรียกสินบนและล่วงละเมิดผู้ที่มาเยือน นักธุรกิจจึงควรเพิ่มความระมัดระวัง อย่าไว้ใจตำรวจมากนัก⁵³ ที่สำคัญกว่านั้น คนไทยที่ลักลอบขนพลอยเถื่อนในแถบเมืองมอนเตเปซ (Montepuez) ทางตอนเหนือของประเทศมักถูกรีดไถเงินจากเจ้าหน้าที่ในอากาศยานและเคยมีคดีคนไทยฆ่ากันตายมาแล้ว ดังนั้น เพื่อความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน นักค้าพลอยจึงควรปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

1.5.5 ความเสมอภาค

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของโมซัมบิก สะท้อนจากค่าจีนิ (Gini index) อยู่ที่ระดับ 45.6 ในปี 2008 ซึ่งสูงกว่าไทย ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนและระหว่างเมืองกับชนบทดังกล่าวทำให้ประชาชนในกลุ่มหลัง โดยเฉพาะในภาคเหนือ⁵⁴ ขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษาและสาธารณสุข และกลายเป็นวงจรอุบาทว์ กล่าวคือ เมื่อครอบครัวฐานะยากจน เยาวชนจำนวนมากไม่เข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานเนื่องจากต้องช่วยทำงานหาเลี้ยงครอบครัว

นอกจากนี้ อัตราความเหลื่อมล้ำในการรู้หนังสือระหว่างชายและหญิงสูงถึงร้อยละ 27.9 ทำให้โมซัมบิกมีความเท่าเทียมทางเพศอยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนดัชนีสถาบันสังคมและเพศ (Social Institutions and Gender Index: SIGI) อยู่ที่ 0.138 คะแนน เหลื่อมล้ำกว่าไทยและแอฟริกาใต้

อย่างไรก็ดี หากเปรียบเทียบกับประเทศส่วนใหญ่ในทวีปแอฟริกา สังคมโมซัมบิกเปิดกว้างเรื่องเพศที่สาม จากการสำรวจในปี 2013 พบว่าร้อยละ 42.7 และ 47.2 ของประชาชนในมาปูโตและนัมปูลา สนับสนุนความเท่าเทียมระหว่างคู่รักต่างเพศกับคู่เพศเดียวกัน⁵⁵ กอปรกับความสัมพันธ์ทั้ง 2 แบบเป็นเรื่องถูก

⁴⁹ <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/mozambique/health>

⁵⁰ <http://www.nationmultimedia.com/business/Thai-enterprises-target-Mozambique-30211531.html>

⁵¹ <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=17057>

⁵² <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/mozambique/safety-and-security>

⁵³ <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/mozambique/safety-and-security>

⁵⁴ <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/mozambique/health>

⁵⁵ <http://www.lambdamoz.org/index.php/recursos/publicacoes/12-atitudes-perante-a-homossexualidade-nas-cidades-de-maputo-beira-e-nampula/file>

กฎหมายและรัฐออกกฎหมายต่อต้านการกีดกันเพศที่สาม ทำให้โมซัมบิกมีคะแนนความเป็นมิตรสูงกว่าไทยทั้งที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาและอีกประมาณ 1 ใน 5 นับถือศาสนาอิสลาม

รู้ไว้ใช้ว่า ...

เกาะโมซัมบิก (Ilha de Moçambique) ซึ่งอยู่ใกล้กับเมืองนัมปูลาและเป็นที่ตั้งของโบสถ์ Capela de Nossa Senhora do Baluarte สิ่งปลูกสร้างทรงยุโรปที่เก่าแก่ที่สุดในโลกใต้และชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ได้รับจดทะเบียนเป็นมรดกโลกแห่งเดียวของโมซัมบิกตั้งแต่ปี 1991 หากระบบโลจิสติกส์สะดวกขึ้น จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับนักธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก เช่นเดียวกับเกาะแก่งนอกชายฝั่ง ...

รูปภาพที่ 1.18: เกาะโมซัมบิกอันลือชื่อ อดีตเมืองหลวงก่อนย้ายไปกรุงมาปูโตในปี 1898

ที่มา: National Geographic (2014) <http://news.nationalgeographic.com/news/special-features/2014/07/140718-swahili-mozambique-coast-oil-biodiversity-ocean-world/>

แม้โมซัมบิกเป็นเมืองขึ้นของโปรตุเกส แต่ประชากรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 99.7 มีเชื้อสายแอฟริกัน เมื่อได้รับเอกราช ชาวโปรตุเกสที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ก็เดินทางกลับประเทศจนเหลือไม่ถึงร้อยละ 0.5 ของประชากร และด้วยบาดแผลจากสงครามกลางเมืองที่คร่าชีวิตผู้คนไปหลายแสนคน ชาวโมซัมบิกได้รับบทเรียนในการสร้างความสมานฉันท์ในชาติ ทำให้ไม่มีปัญหากระทบกระทั่งระหว่างเชื้อชาติศาสนา⁵⁶

1.6 สภาวะแวดล้อมการลงทุนด้านการเมือง

1.6.1 การปกครอง

ตั้งแต่ได้รับเอกราชในปี 1975 และสิ้นสุดสงครามในปี 1992 โมซัมบิกเป็นสาธารณรัฐที่มีประธานาธิบดีซึ่งมาจากการเลือกตั้งทุก 5 ปีเป็นประมุขและนายกรัฐมนตรีซึ่งแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีเป็นผู้บริหารประเทศ แต่จากการเลือกตั้งทุกครั้ง พรรคแนวร่วมเพื่อการปลดปล่อยโมซัมบิก (Frente de

⁵⁶ https://freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/MozambiqueFINAL.pdf

Libertação de Moçambique: FRELIMO) ชนะเลือกตั้งทุกครั้ง ทำให้ประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีทุกคนเป็นสมาชิกพรรคดังกล่าว นิตยสาร *The Economist* จึงจัดให้โมซัมบิกเป็นประเทศระบบลูกผสม (Hybrid Regime) หรือเป็นประชาธิปไตยต่ำคล้ายคลึงกับไทยแต่ด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านทั้งแอฟริกาใต้ แซมเบีย และมาลาวี อย่างไรก็ตาม สถาบัน Freedom House ให้คะแนนเสรีภาพพลเมือง (Civil liberties) และเสรีภาพทางการเมือง (Political rights) ในระดับค่อนข้างเสรี (3 และ 4 คะแนน) ดีกว่าไทยแต่ด้อยกว่าแอฟริกาใต้ ทั้งนี้ กฎหมายของโมซัมบิกมีรากฐานมาจากระบบประมวลกฎหมายของโปรตุเกส ซึ่งเป็นกฎหมายจารีตประเพณี

จากการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งล่าสุดในปี 2014 ซึ่งเป็นไปอย่างสงบ นายฟิลิป ยูซี (Filipe Nyusi) ครว้าตำแหน่งประธานาธิบดี และแต่งตั้งให้นายคาร์ลอส อโกสตินโญ โด โรซาริโอ (Carlos Agostinho do Rosario) อดีตเอกอัครราชทูตประจำประเทศอินโดนีเซีย (เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และติมอร์-เลสเต)⁵⁷ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งอาจเป็นช่องทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าการลงทุนระหว่างไทยกับโมซัมบิกให้ใกล้ชิดมากขึ้น

ตารางที่ 1.9: ปัจจัยการเมืองของโมซัมบิกเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในแอฟริกาตอนใต้

ปัจจัยด้านการเมือง	หน่วย	MZ		ประเทศอื่นในแอฟริกาตอนใต้				TH
		ปีก่อน	ปีล่าสุด	SA	ZW	ZM	MW	
ความเป็นประชาธิปไตย: ดัชนี (อันดับ) ¹	คะแนน (เต็ม 10)	4.77	4.66 (107)	7.82 (30)	2.78 (150)	6.39 (67)	5.66 (89)	5.39 (93)
เสรีภาพ: เสรีภาพทางการเมือง (อันดับ) ²	คะแนน (เต็ม 7, invert)	4	4 (112)	2 (56)	5 (127)	3 (86)	3 (86)	6 (140)
เสรีภาพ: เสรีภาพพลเมือง (อันดับ) ²	คะแนน (เต็ม 7, invert)	3	3 (79)	2 (48)	6 (158)	4 (106)	4 (106)	5 (131)
สันติภาพ: ดัชนีสันติภาพโลก (อันดับ) ³	คะแนน (เต็ม 5, invert)	1.98	1.98 (80)	2.38 (136)	2.29 (125)	1.85 (55)	1.81 (51)	2.30 (126)
สันติภาพ: ดัชนีการก่อการร้าย โลก (อันดับ) ⁴	คะแนน (เต็ม 10, invert)	4.11	4.39 (126)	4.23 (125)	1.71 (76)	0.00 (1)	0.00 (1)	7.28 (153)
ความเสี่ยง: ความเสี่ยงทาง การเมืองระยะยาว (อันดับ) ⁵	คะแนน (เต็ม 7, invert)	6	6 (100)	3 (47)	7 (133)	5 (78)	7 (133)	3 (47)
ความเสี่ยง: ความเสี่ยงทาง สงคราม (อันดับ) ⁶	คะแนน (เต็ม 7, invert)	4	4 (110)	2 (45)	6 (163)	3 (80)	3 (80)	4 (110)
ความโปร่งใส: ดัชนีภาพลักษณ์ คอร์ปชั่น (อันดับ) ⁷	คะแนน (เต็ม 100)	30	31 (119)	44 (67)	21 (156)	38 (85)	33 (110)	38 (85)

ที่มา: ¹ *The Economist* (2014) จากทั้งหมด 167 ประเทศ (<http://www.sudestada.com.uy/Content/Articles/421a313a-d58f-462e-9b24-2504a37f6b56/Democracy-index-2014.pdf>)

⁵⁷ <http://www.thejakartapost.com/news/2015/01/18/mozambique-ambassador-ri-new-pm.html>

1.6.2 ความโปร่งใส

อย่างไรก็ตาม เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ปัญหาคอร์รัปชันยังคงกีดกันความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติ โดยคะแนนความโปร่งใสจากดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perception Index: CPI) ปี 2014 ของ องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) พบว่า โมซัมบิกมีคะแนนความโปร่งใส 31 คะแนน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 1 คะแนน หรืออยู่ที่อันดับ 119 จากทั้งหมด 175 ประเทศ ซึ่งใกล้เคียงกับเวียดนามและแทนซาเนีย แต่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านอย่างแอฟริกาใต้ แซมเบีย และมาลาวี⁵⁸

ทั้งนี้ จากการสำรวจเครื่องชี้วัดคอร์รัปชันโลก (Global Corruption Barometer) (2013) โดย TI พบว่าในปีดังกล่าว นักธุรกิจร้อยละ 32 เห็นว่าปัญหาคอร์รัปชันเพิ่มขึ้นมาก และร้อยละ 27 เห็นว่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ส่วนร้อยละ 24 เห็นว่าเหมือนเดิม โดยนักธุรกิจมองว่าสถาบันที่มีการทุจริตสูงสุดคือตำรวจ (ร้อยละ 84) รองลงไปเป็นศึกษาธิการ (ร้อยละ 79) ข้าราชการ (ร้อยละ 74) และสาธารณสุข (ร้อยละ 70) ส่วนองค์กรที่มีความโปร่งใสมากที่สุดคือด้านศาสนา สื่อมวลชน องค์กรนอกภาครัฐ และกลาโหม ตามลำดับ นอกจากนี้ ในระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา กลุ่มเป้าหมายมากถึงร้อยละ 65 เคยจ่ายสินบนให้กับตำรวจ ร้อยละ 43 เคยจ่ายสินบนให้กับผู้ให้บริการการศึกษา ร้อยละ 42 เคยจ่ายสินบนให้กับสรรพากร ร้อยละ 41 เคยจ่ายสินบนให้กับตุลาการ ร้อยละ 40 เคยจ่ายสินบนให้กับที่ดิน ร้อยละ 40 เคยจ่ายสินบนให้กับหน่วยงานผู้ออกใบอนุญาต และร้อยละ 19 เคยจ่ายสินบนให้กับผู้ให้บริการสาธารณสุข⁵⁹

1.6.3 สันติภาพ

โมซัมบิกได้รับการจัดอันดับด้านสันติภาพในระดับปานกลาง จากดัชนีสันติภาพโลก (Global Peace Index) และดัชนีการก่อการร้ายโลก (Global Terrorism Index) โมซัมบิกได้อันดับที่ 80 และ 126 จากทั้งหมด 162 ประเทศตามลำดับ ซึ่งถือว่าดีกว่าไทย โดยความเสี่ยงจากภัยก่อการร้ายอยู่ในระดับปานกลาง แต่ไม่มีเหตุร้ายในปี 2015 ส่วนบริษัทประเมินความเสี่ยง Credendo Group มองว่าโมซัมบิกมีความเสี่ยงทางสงครามต่ำเท่ากับไทยแต่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านอย่างแอฟริกาใต้ แซมเบีย และมาลาวี อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงทางการเมืองระยะยาว ณ วันที่ 9 มกราคม 2016 ถูกปรับมาอยู่ระดับสูงสุด เนื่องจากทิศทางขาลงของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ซึ่งทำให้การลงทุนโครงการขนาดใหญ่มีความเสี่ยงมาก อาจนำไปสู่วิกฤตดุลการชำระเงินได้ในอนาคต

⁵⁸ <https://www.transparency.org/cpi2014/results>

⁵⁹ <http://www.transparency.org/gcb2013/country/?country=mozambique>

1.6.4 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ปัจจุบันโมซัมบิกอยู่ภายใต้เขตความรับผิดชอบของสถานสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพริตอเรีย แอฟริกาใต้ อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยมีบริษัทใหญ่ของไทยเข้าไปลงทุน ประกอบกับการขนส่งพลอยเถื่อน ซึ่งสร้างปัญหาให้กับเจ้าหน้าที่การทูตไทยต้องเข้ามาช่วยเหลือ ประเทศไทยกำลังจัดตั้งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมาปูโต โดยมีนายรัศมี ชาลีจันทร์ ดำรงตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูต และพร้อมเปิดให้บริการเต็มรูปแบบในวันที่ 1 กันยายน 2016⁶⁰

ขณะที่โมซัมบิกมีสถานกงสุลใหญ่ ณ กรุงเทพฯ ซึ่งสามารถออกวีซ่า (ค่าธรรมเนียม 2,000 บาท) โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 3 วัน⁶¹ ทั้งนี้ สถานเอกอัครราชทูตของโมซัมบิกที่ใกล้ประเทศไทยที่สุด คือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม และกรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นเพียง 2 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีสถานเอกอัครราชทูตโมซัมบิก

1.7 สรุปภาวะแวดล้อมการลงทุน

1.7.1 สรุปต้นทุนสำคัญทางธุรกิจ

ปัจจัยในการดำเนินธุรกิจ	อัตรา	หน่วย
ค่าไฟฟ้า	3.75	MZN/kWh
ค่าน้ำ	10	MZN/m ³
ค่าโทรศัพท์เคลื่อนที่+อินเทอร์เน็ต	0.086	Call MZN/sec
	4	Internet MZN/MB
ค่าแรงขั้นต่ำ	1,500 ภาคการเกษตร 3,000 ภาคอื่นๆ	บาท
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	12	ร้อยละ

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

1.7.2 สรุปจุดเด่น จุดด้อย ด้านสภาวะแวดล้อมการลงทุน

จากการประมวลข้อมูลภาพรวมการลงทุนและสภาพแวดล้อมใน 5 มิติตามข้อ 1.1-1.6 คณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัย สามารถสรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการลงทุนในประเทศโมซัมบิกในรูปแบบ PESIL x SWOT ตามตารางที่ 1.10 เพื่อแสดงนัยสำคัญต่อนักลงทุนไทยทั้งในภาพรวมและรายสาขา

⁶⁰ <http://www.manager.co.th/UpToDate/ViewNews.aspx?NewsID=9590000075839>

⁶¹ <http://www.consulatemozambiquethailand.org/visa.html>

ตารางที่ 1.10: สรุป SWOT x PESIL ของประเทศโมซัมบิก และนัยสำคัญต่อนักลงทุนไทยในภาพรวมและรายสาขา

(สีเขียวแสดงถึงความได้เปรียบในเชิงการลงทุน และสีแดงแสดงถึงความเสียเปรียบในเชิงการลงทุน)

	S	W	O	T
E	<ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐกิจเติบโต 7% ในปี 2015-2016 → อุตสาหกรรมบริการภายในประเทศ (+) - อัตราเงินเฟ้อลดลงส่งผลให้กำลังซื้อขยายตัว → ทุกอุตสาหกรรม (+) - FDI stock มีมูลค่าสูงกว่าขนาดเศรษฐกิจอันเป็นสัญญาณบ่งบอกของการขยายการลงทุนในอนาคต → ทุกอุตสาหกรรม (+) - มอริเชียสเข้ามาลงทุนในธุรกิจอาหารและพลังงานทดแทน → อุตสาหกรรมน้ำตาลและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - โมซัมบิกเป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุด → อุตสาหกรรมบริการภายในประเทศ (-) - ขนาดเศรษฐกิจเล็กกว่าไทย 25 เท่า → อุตสาหกรรมบริการภายในประเทศ (-) - ประชาชนส่วนใหญ่ยากจนโดยมีรายได้ต่อหัวต่ำกว่าไทยเกือบ 15 เท่า → อุตสาหกรรมบริการภายในประเทศ (-) - อัตราการว่างงานสูงถึงร้อยละ 20 → ทุกอุตสาหกรรม (+) - งบประมาณขาดดุล → ทุกอุตสาหกรรม (-) 	<ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะ ประเทศพัฒนาแล้วฟื้นตัว → ทุกอุตสาหกรรม (+) - ในฐานะประเทศรายได้ต่ำใน แอฟริกา สินค้าที่ผลิตสามารถเข้าถึงตลาด สหรัฐฯ และสหภาพยุโรป โดยปลอดภาษี → อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - อุปสงค์ของพลังงานชะลอตัว → เหมืองแร่/พลังงาน (-)
L	<ul style="list-style-type: none"> - โมซัมบิกมีท่าเรือฝั่งคาบสมุทรอินเดีย 3 แห่ง เชื่อมโยงเอเชียกับแอฟริกา → ทุกอุตสาหกรรม (+) - โมซัมบิกเป็นประตูสู่ประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล เช่น แซมเบีย มาลาวี → ทุกอุตสาหกรรม (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - ปัจจุบันไม่มีเที่ยวบินตรงจากไทยไปมาปูโต → ทุกอุตสาหกรรม (-) - สายการบินแห่งชาติติดบัญชีดำของสหภาพยุโรป → ทุกอุตสาหกรรม (-) - โครงข่ายถนนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ลาดยาง → ทุกอุตสาหกรรม (-) - ระบบรางกระจุกอยู่เฉพาะจากท่าเรือไปสู่ 3 เมืองใหญ่ของประเทศ แต่ขาดการเชื่อมโยงระหว่างกัน → ทุกอุตสาหกรรม (-) 	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนให้ความสำคัญกับการพัฒนาเส้นทางขนส่งทางทะเลระหว่างทวีป → ทุกอุตสาหกรรม (+) - โมซัมบิกมีบริษัทต่างชาติ รวมทั้งบริษัทอิตาเลียน ไทยฯ เข้าไปลงทุนโครงสร้างพื้นฐานโลจิสติกส์ → เหมืองแร่/พลังงาน (+) 	

	S	W	O	T
I	<ul style="list-style-type: none"> - ต้นทุนไฟฟ้าถูกกว่าไทย → ทุกอุตสาหกรรม (+) - รัฐส่งเสริมพลังงานทดแทน รวมทั้งภูมิอากาศเอื้ออำนวย → พลังงานแสงอาทิตย์ (+) - สัดส่วนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เติบโต → ทุกอุตสาหกรรม (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - โมซัมบิกขาดแคลนน้ำสะอาด การลงทุนส่วนใหญ่ต้องรอความช่วยเหลือ → การจัดการน้ำ/น้ำเสีย (+) อุตฯ อื่นๆ (-) - ความเร็วอินเทอร์เน็ตต่ำมาก → ทุกอุตสาหกรรม (-) - เทคโนโลยีและ ICT ยังเป็นจุดอ่อนของประเทศ → ขั้นตอนอุตสาหกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม (+) ขั้นตอนอื่นๆ ของอุตสาหกรรม (-) 	<ul style="list-style-type: none"> - ต่างชาติสนใจพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน → ทุกอุตสาหกรรม (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - ราคาพลังงานในตลาดโลกอยู่ในช่วงขาลง → พลังงาน (-) อุตฯ อื่นๆ (+)
S	<ul style="list-style-type: none"> - สังคมมีความสมานฉันท์ระหว่างทุกเชื้อชาติศาสนา → ทุกอุตสาหกรรม (+) - สังคมเปิดกว้างเรื่องเพศที่สามมากกว่าประเทศแอฟริกาอื่นๆ → ทุกอุตสาหกรรม (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาต่ำกว่าไทยและมีแนวโน้มลดลง → อุตฯ ที่ใช้แรงงานฝีมือ (-) - ความสามารถภาษาอังกฤษต่ำ และสัดส่วนการใช้ต่ำกว่าภาษาโปรตุเกส → ทุกอุตสาหกรรม (-) - ระบบสาธารณสุขไม่ได้มาตรฐาน และการแพร่ระบาดของ HIV/AIDS สูงถึงร้อยละ 10.6 → ทุกอุตสาหกรรม (-) 	<ul style="list-style-type: none"> - โมซัมบิกเป็นสมาชิกของประชาคมประเทศผู้ใช้ภาษาโปรตุเกส → อุตฯ ที่ส่งออกสินค้าไปยังประเทศดังกล่าว (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - โมซัมบิกพึ่งพาทุนวิจัยและพัฒนาจากต่างชาติร้อยละ 42.1 → ทุกอุตสาหกรรม (+)
P	<ul style="list-style-type: none"> - ความเป็นประชาธิปไตยและเสรีภาพค่อนข้างเสรี → ทุกอุตสาหกรรม (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - การทุจริตคอร์รัปชันสูงมากและการจ่ายสินบนยังเป็นเรื่องปกติ → ทุกอุตสาหกรรม (-) - การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่แน่นอนส่งผลต่อความเชื่อมั่นนักลงทุน → ทุกอุตสาหกรรม (-) 	<ul style="list-style-type: none"> - นายกรัฐมนตรีเคยเป็นอดีตเอกอัครราชทูตประจำประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์กับไทย รวมถึงอาเซียน → ทุกอุตสาหกรรม (+) 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานการณ์สงบปลอดภัยจากความเสี่ยงจากภัยก่อการร้าย → ทุกอุตสาหกรรม (-)

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

2

กฎระเบียบการลงทุน สิทธิประโยชน์การลงทุน และสิทธิประโยชน์การค้า (ประเทศโมซัมบิก)

2.1 ระดับการเปิดเสรีและความสะดวกในการทำธุรกิจในภาพรวม

แม้ว่ารัฐบาลโมซัมบิกได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยริเริ่มจากเขตเศรษฐกิจพิเศษมังกา มุงกัสสา (Mozambican Manga-Mungassa SEZ) ในเขตเบย์รา บริเวณภาคกลางของประเทศในปี 2012 ต่อด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษโมคุบา (Mocuba SEZ) ทางตอนเหนือในปี 2014¹ แต่จากการจัดอันดับการเปิดเสรีเศรษฐกิจของมูลนิธิ Heritage Foundation โมซัมบิกได้ 54.8 คะแนน ในปี 2015 โดยเป็นอันดับที่ 125 จากทั้งหมด 178 ประเทศ ย่ำแย่กว่าไทยและแอฟริกาใต้ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่เป็นจุดแข็งของโมซัมบิก ได้แก่ เสรีภาพด้านการคลังและเสรีภาพด้านการค้า เนื่องจากภาระทางภาษีมีสัดส่วนร้อยละ 21 ของการผลิตรายในประเทศและหนี้สาธารณะยังอยู่ในระดับปานกลางที่ร้อยละ 43 ต่อ GDP ส่วนอัตราภาษีศุลกากรเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 4.8 ซึ่งต่ำกว่าไทยแม้ว่าพิธีการศุลกากรล่าช้าก็ตาม ในทางตรงข้าม โมซัมบิกได้รับการประเมินต่ำในด้านที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ธรรมเนียมสินบนและความโปร่งใส

ตารางที่ 2.1: ระดับการเปิดเสรีและความสะดวกในการทำธุรกิจของโมซัมบิกเชิงเปรียบเทียบ

ปัจจัยด้านกฎระเบียบ	หน่วย	MZ		ประเทศอื่นในแอฟริกาตอนใต้				TH
		ปีก่อน	ปีล่าสุด	SA	ZW	ZM	MW	
เสรีภาพทางเศรษฐกิจ (อันดับ) ¹	คะแนน (เต็ม 100)	55.0	54.8 (125)	62.6 (72)	37.6 (175)	58.7 (100)	54.8 (126)	62.4 (75)
ความง่ายในการทำธุรกิจ (อันดับ) ²	คะแนน (เต็ม 100)	53.66	53.98 (133)	64.89 (73)	48.17 (155)	60.50 (97)	51.03 (141)	71.42 (49)
คุณภาพของกฎระเบียบ (อันดับ) ³	คะแนน (+/-2.5)	-0.42	-0.39	0.32	-1.89	-0.52	-0.69	0.27

ที่มา : ¹ Heritage Foundation (2015) จากทั้งหมด 178 ประเทศ (<http://www.heritage.org/index/ranking>)

² World Bank (2016) จากทั้งหมด 189 ประเทศและดินแดน (<http://www.doingbusiness.org/rankings>)

³ World Bank (2014) จากทั้งหมด 191 ประเทศและดินแดน
(<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>)

คะแนนความง่ายในการทำธุรกิจของโมซัมบิกพัฒนาจากปี 2015 เล็กน้อย แต่ในเชิงการจัดอันดับนั้น ลดลงมา 5 ลำดับ เป็นอันดับที่ 133 จากทั้งหมด 189 ประเทศในปี 2016 ซึ่งต่ำกว่าไทย แอฟริกาใต้ และซิมบับเว แต่สูงกว่าแซมเบียและมาลาวี โดยขั้นตอนการทำธุรกิจที่มีความสะดวกมากที่สุด คือ การขอใบอนุญาตก่อสร้าง (อันดับ 31 ของโลก) แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคที่รบกวนแก้ไขปรับปรุงอยู่มากมาย เช่น การบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลง (อันดับ 184) การขอใช้ไฟฟ้า (อันดับ 164) และการเข้าถึงสินเชื่อ (อันดับ 152) ซึ่งในระยะ 2 ปีที่ผ่านมายังไม่เห็นพัฒนาการที่ดีขึ้น

¹ <http://www.macauhub.com.mo/en/2015/02/09/mozambique-has-conditions-to-adopt-the-chinese-model-of-special-economic-zones/>

2.2 กฎระเบียบการลงทุน

การเริ่มธุรกิจของนักลงทุนต่างประเทศ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับใหม่ของสาธารณรัฐโมซัมบิก (New Commercial Code) ได้กำหนดขั้นตอนการจดทะเบียนธุรกิจ ดังนี้ :

- 1) การขอชื่อของบริษัทกับ The Conservatory of Legal Entities' Registration Office
- 2) เมื่อตรวจสอบเสร็จแล้ว จึงเป็นการลงทะเบียนกับ The Conservatory of Legal Entities' Registration Office โดยยื่นเอกสาร ได้แก่
 - (1) หนังสือรับรองการขอชื่อบริษัท
 - (2) Company's Articles of Association
 - (3) รับรองสำเนาหนังสือเดินทางหรือเอกสารบัตรประจำตัวของผู้ถือหุ้น

2.3 กฎระเบียบแรงงาน

ชั่วโมงการทำงานของแรงงาน

การทำงานของแรงงานมีชั่วโมงการทำงานปกติ 8 ชั่วโมงต่อวันหรือไม่เกิน 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ค่าตอบแทนการทำงานล่วงเวลา (Overtime Compensation)

โมซัมบิกกำหนดให้นายจ้างจ่ายอัตราค่าตอบแทนการทำงานล่วงเวลา (Overtime) ในวันหยุดสุดสัปดาห์ ในอัตรา 2 เท่าของค่าจ้างปกติ ส่วนการทำงานล่วงเวลาในวันปกติ นายจ้างต้องจ่ายค่าล่วงเวลาอัตรา 1.5 เท่าของค่าจ้างปกติ

การจ้างแรงงานต่างชาติ

การจ้างแรงงานต่างชาติในการทำธุรกิจในสาธารณรัฐโมซัมบิก จะได้รับอนุญาตเป็นเพียงร้อยละ 5-10 ของแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในธุรกิจนั้นๆ ขึ้นอยู่กับขนาดของบริษัท และต้องเป็นการจ้างในระยะสั้น (short-term assignments) เท่านั้น ทั้งนี้ ต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงแรงงานก่อน ยกเว้นเป็นโครงการลงทุนที่ได้รับการอนุมัติโครงการจากรัฐบาลไว้แล้ว

ตารางที่ 2.2: ค่าจ้างขั้นต่ำในประเทศโมซัมบิก (ปี 2015-2016)

อุตสาหกรรม	อุตสาหกรรมย่อย	ค่าจ้างขั้นต่ำต่อเดือน หน่วย : MZN (Mozambican Metical)
เกษตร ปศุสัตว์ และป่าไม้		3,196.00
ประมง	อุตสาหกรรมประมง	3,500.00
	Kapenta ตกปลา	3,000.00
อุตสาหกรรมเหมืองแร่	บริษัท เหมืองแร่ขนาดใหญ่	5,643.34
	เหมืองขนาดกลาง และ SMEs	4,539.05

อุตสาหกรรม	อุตสาหกรรมย่อย	ค่าจ้างขั้นต่ำต่อเดือน หน่วย : MZN (Mozambican Metical)
	อุตสาหกรรมการสกัดเกลือ	4,176.00
การผลิต	ภาคอุตสาหกรรม	4,815.00
	เบเกอร์รี่	4,851.84
การไฟฟ้า ก๊าซ และประปา	บริษัท ขนาดใหญ่	5,402.14
	บริษัท ขนาดเล็ก	4,480.00
การก่อสร้าง		4,483.25
กิจกรรมต่างๆที่ไม่ใช่การเงิน		4,676.00
บริการทางการเงิน	ธนาคาร บริษัทประกันภัย	7,050.00
บริการทางการเงิน	Micro-Finance	7,800.00

ที่มา : <http://www.wageindicator.org/main/salary/minimum-wage/Mozambique> ปรับปรุงล่าสุด 15 มีนาคม 2559

2.4 ระบบภาษี

ระบบภาษีของในสาธารณรัฐโมซัมบิกรวมภาษีทั้งส่วนกลาง (National Taxes) และในเขตท้องถิ่น (Municipal Taxes) ภาษีของระบบการจัดเก็บภาษีเป็นทั้งระบบภาษีทางตรง และภาษีทางอ้อมตามแต่ละประเภทภาษี ได้แก่ การจัดเก็บภาษีทางตรง (Direct Tax) เป็นการจัดเก็บภาษีจากฐานรายได้และทรัพย์สิน ขณะที่การจัดเก็บภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) เป็นการจัดเก็บจากการใช้จ่ายของบุคคลหรือบริษัท

ภาษีทางตรง (Direct Tax) เป็นการจัดเก็บจากภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ส่วนภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) ที่เป็นการจัดเก็บจากฐานการใช้จ่ายนั้น ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ภาษีการบริโภค (Specific Consumption Tax) และภาษีศุลกากร

ภาษีเงินได้นิติบุคคล² เป็นภาษีที่ต้องเสียจากรายได้การดำเนินงานของบริษัทที่ได้รับในช่วงระยะเวลาปีภาษี โดยมีอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลอัตรา ร้อยละ 32 ยกเว้นการดำเนินธุรกิจของบริษัทด้านการเกษตร และปศุสัตว์ลดอัตราภาษีลง ร้อยละ 10 ในรอบปีภาษี 2015 (ถึง 31 ธันวาคม 2015)

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Personal Income Tax)³ เป็นการจัดเก็บภาษีจากรายได้ของผู้ที่พำนักถาวร (Residence) ในประเทศที่มีรายได้ในช่วงปีภาษี โดยสาธารณรัฐโมซัมบิกจัดเก็บภาษีดังกล่าวในอัตราก้าวหน้า (Progressive Tax Rate) อัตราร้อยละ 10-32 ของรายได้สุทธิ

ตารางที่ 2.3: ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	อัตราก้าวหน้า
0 MZN - 42,000 MZN	10%
42,000 MZN - 168,000 MZN	15%

² เว็บไซต์ cpi.co.mz/Fiscal System เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2559

³ www.santandertrade.com/establish-overseas/Mozambique

อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	อัตราก้าวหน้า
168,000 MZN - 504,000 MZN	20%
504,000 MZN - 1,512,000 MZN	25%
มากกว่า 1,512,000 MZN	32%

ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) เป็นภาษีทางอ้อม ที่จัดเก็บจากการใช้จ่ายในประเทศ โดยคิดฐานภาษีจากมูลค่าสินค้า อัตราภาษี ร้อยละ 17

ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (Withholding Taxes)

- เงินปันผล (Dividends) อัตราภาษี 20%
- รายได้จากดอกเบี้ย (Interests) อัตราภาษี 20%
- ค่าภาคหลวง (Royalties) อัตราภาษี 20%

ทั้งนี้ สาธารณรัฐโมซัมบิกได้ลงนามความตกลงยกเว้นภาษีซ้อนกับหลายประเทศ อาทิ แอฟริกาใต้ มอริเชียส UAE และโปรตุเกส เพื่อลดการเสียภาษีหัก ณ ที่จ่าย (Withholding Taxes) ลดลง

นอกเหนือจากนั้น โมซัมบิกมี**ภาษีเทศบาล** (Municipality Tax) คือ

- ภาษีทรัพย์สินของ Municipality อัตราภาษีร้อยละ 0.1 – 1.0
- Individual Municipality Tax ค่าธรรมเนียมคงที่ (Fixed Fee) MZN 140

2.5 สิทธิประโยชน์การลงทุน

หน่วยงานส่งเสริมการลงทุนของโมซัมบิก คือ CPI⁴ มีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายการเติบโตของเศรษฐกิจและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยส่งเสริม PPP และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ เพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจควบคู่กันไป สำหรับการให้บริการนักลงทุนของ CPI มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ▶ เป็นสถาบันที่ให้ความช่วยเหลือแก่นักลงทุนในการอนุมัติโครงการลงทุนต่างๆ
- ▶ รับรองสิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนตามกฎหมายเฉพาะของโครงการลงทุนนั้นๆ
- ▶ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเอกชน ทั้งภายในและภายนอกโมซัมบิก ทั้ง SMEs และขนาดใหญ่
- ▶ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถาบันการเงิน หรือเทคโนโลยี สำหรับการร่วมทุน
- ▶ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับโอกาสในการลงทุน
- ▶ ติดตามการดำเนินงานของแต่ละโครงการลงทุน และปรับปรุงข้อจำกัด

สิทธิประโยชน์ที่นักลงทุนจะได้รับ

- ▶ โดยทั่วไปแล้ว ทุกกิจการจะได้รับการงดเว้นอากรขาเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่มในสินค้าทุนที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม “K” ของตารางศุลกากร หรือสินค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

⁴ Mozambique Centre of Investment Promotion; Centro de Promoção de Investimentos: CPI

- ▶ ได้รับเครดิตภาษีสำหรับการลงทุนเมืองมาปูโต ร้อยละ 5 และเมืองอื่นๆ ร้อยละ 10
- ▶ ได้รับการเร่งอัตราค่าเสื่อมสำหรับการคำนวณฐานภาษี เพิ่มเติมร้อยละ 50
- ▶ ค่าใช้จ่ายในการอบรมและให้ความรู้ สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษี

นอกจากนี้ นักลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์เพิ่มเติม หากมีโครงการลงทุนตามคุณสมบัติและประเภทกิจการดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4: ประเภทและคุณสมบัติทั่วไปของกิจการ ที่จะได้รับสิทธิประโยชน์เพิ่มเติม

ประเภทและคุณสมบัติของกิจการ	สิทธิประโยชน์เพิ่มเติม
การสร้างโครงสร้างพื้นฐานเบื้องต้น	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ร้อยละ 80 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีรายได้นิติบุคคล ใน 5 ปีแรก ▶ ร้อยละ 60 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีรายได้นิติบุคคล ในปีที่ 6 ถึงปีที่ 10 ▶ ร้อยละ 25 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีรายได้นิติบุคคล ในปีที่ 11 ถึงปีที่ 15
การค้าและอุตสาหกรรมในพื้นที่ชนบท	<p>นอกเหนือจากสินค้าในกลุ่ม “K” ในตารางศุลกากรแล้ว สินค้าและอุปกรณ์ (ผลิตภัณฑ์สำเร็จ) ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจก็ปลอดอากรขาเข้า และ VAT เช่นกัน เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ อุปกรณ์แช่แข็ง ▶ มาตรการ ▶ เครื่องชั่งน้ำหนัก ▶ รถไถ ▶ น้ำมันเชื้อเพลิง และมาตรการน้ำมัน ▶ เครื่องนั้บ
อุตสาหกรรมการผลิตและการประกอบชิ้นส่วน (ยานพาหนะ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และอื่นๆ)	<p>นอกเหนือจากสินค้าในกลุ่ม “K” ในตารางศุลกากรแล้ว สินค้าและอุปกรณ์ (ผลิตภัณฑ์สำเร็จ) ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจก็ปลอดอากรขาเข้า และ VAT เช่นกัน</p>
การเกษตรและการประมง	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ร้อยละ 80 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีรายได้นิติบุคคล จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2015 ▶ ร้อยละ 50 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีรายได้นิติบุคคล ระหว่างปี 2016-2025
โรงแรมและการท่องเที่ยว	<p>นอกเหนือจากสินค้าในกลุ่ม “K” ในตารางศุลกากรแล้ว สินค้าและอุปกรณ์ (ผลิตภัณฑ์สำเร็จ) ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจก็ปลอดอากรขาเข้า และVAT เช่นกัน</p>
อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	<ul style="list-style-type: none"> ▶ การลงทุนศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะได้รับการงดเว้นอากรขาเข้า และ VAT ของวัสดุ อุปกรณ์ และสินค้าอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการวิจัย ▶ งดเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลใน 5 ปีแรก ▶ ร้อยละ 50 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีรายได้นิติบุคคล ในปีที่ 6 ถึงปีที่ 10

	<ul style="list-style-type: none">▶ ร้อยละ 25 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีรายได้นิติบุคคล ในปีที่ 11 ถึงปีที่ 15
การลงทุนขนาดใหญ่ (มากกว่า 12.5 ล้านเมตริก)	นอกเหนือจากสินค้าในกลุ่ม “K” ในตารางศุลกากรแล้ว สินค้าและอุปกรณ์ (ผลิตภัณฑ์สำเร็จ) ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจก็ปลอดอากรขาเข้า และVAT เช่นกัน
พื้นที่เร่งรัดการพัฒนา	การลงทุนในพื้นที่นี้จะได้รับเครดิตภาษีร้อยละ 20 ใน 5 ปีแรก
เขตอุตสาหกรรมเสรี	<ul style="list-style-type: none">▶ ได้รับการงดเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลใน 10 ปีแรก▶ ร้อยละ 50 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล ในปีที่ 11 ถึงปีที่ 15▶ ร้อยละ 25 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล ในปีที่ 16 จนกระทั่งสิ้นสุดโครงการลงทุน
เขตเศรษฐกิจพิเศษ	<ul style="list-style-type: none">▶ ได้รับการงดเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลใน 5 ปีแรก▶ ร้อยละ 50 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล ในปีที่ 6 ถึงปีที่ 10▶ ร้อยละ 25 สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล ในปีที่ 11 จนสิ้นสุดโครงการลงทุน

ที่มา: CPI (2012)

2.6 กฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ

มาตรการนำเข้าสินค้า

พิธีการศุลกากรขาเข้า

การนำเข้าสินค้านำเข้ายังโมซัมบิกต้องมีใบอนุญาตนำเข้าสินค้าในการกรอกเอกสารต่างๆ สามารถทำได้ผ่านช่องทางออนไลน์ แต่ทั้งนี้ข้อมูลทั้งหมดเป็นภาษาโปรตุเกสซึ่งอาจเป็นอุปสรรคกับนักลงทุนในการทำธุรกรรมดังกล่าว

ในกรณีที่สินค้านำเข้าที่ต้องผ่านการตรวจสอบสินค้าต้นทาง (Pre-shipment Inspection: PSI) เป็นสินค้าที่อยู่ใน Positive List ได้แก่ เนื้อสัตว์แช่แข็ง สีสันส่วนต่างๆ ของสัตว์ปีก แป้ง (น้ำหนักเกิน 20 กิโลกรัม) น้ำมันใช้ทำอาหาร (ปริมาณเกิน 20 ลิตร) ซีเมนต์ (น้ำหนักเกิน 100 กิโลกรัม) เคมีภัณฑ์ ยา (ยกเว้นยาที่ใช้บริโภคส่วนตัว) ไม้ขีดไฟ ยางรถยนต์ทั้งเก่าและใหม่ (เกิน 5 เส้น) ยานพาหนะ(ยกเว้นยานพาหนะใหม่ที่ไม่เคยขึ้นทะเบียนในประเทศที่ผลิต)⁵ในการตรวจสอบนั้น ทางรัฐบาลโมซัมบิกได้ให้มอบหมายให้ บริษัท Intertek Government and Trade Services เป็นบริษัทดำเนินการตรวจสอบดังกล่าวโดยข้อมูลแนะนำเบื้องต้น (สามารถอ่านการได้ในเว็บไซต์ของ Intertek⁶) ทั้งนี้ ผู้นำเข้าต้องติดต่อสำนักงาน Intertek ในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเข้ารับการตรวจสอบสินค้าปริมาณ ประเมินราคา จัดหมวดหมู่สินค้า และประเมินอากรขาเข้าจากนั้นผู้นำ

⁵http://www.intertek.com/uploadedFiles/Intertek/Divisions/Oil_Chemical_and_Agri/Media/pdfs/Mozambique%20Importer%20Guidelines.pdf

⁶http://www.intertek.com/uploadedFiles/Intertek/Divisions/Oil_Chemical_and_Agri/Media/pdfs/Mozambique%20Importer%20Guidelines.pdf

เข้าจะต้องกรอกแบบฟอร์ม (Pre-Advice Form: PAF) จากนั้น Intertek จะออกเอกสารใบรับรอง (Documento Unico Certificate: DUC หรือ Single Certified Document) ให้และส่งไปยังสำนักงาน Intertek ในโมซัมบิก โดยผู้นำเข้าต้องไปรับเอกสารดังกล่าว และนำไปยื่นที่ด่านศุลกากร พร้อมกับเอกสารอื่นๆ เช่น เอกสารระบุต้นกำเนิดสินค้า ใบขนส่ง ใบประกัน หนังสือรับรองความปลอดภัยของพืชหรือสัตว์

ตารางที่ 2.5: ผลเปรียบเทียบความสะดวกในการประกอบธุรกิจในประเทศโมซัมบิก แอฟริกาใต้ ซิมบับเว แซมเบีย มาลาวี และไทย

ประเทศ	MZ	SA	ZW	ZM	MW	TH
ขั้นตอนการทำธุรกิจ	อันดับ					
ภาพรวมความสะดวกในการทำธุรกิจ	133	73	155	97	141	49
เริ่มธุรกิจ	124	120	182	78	161	96
การขอใบอนุญาตก่อสร้าง	31	90	184	110	65	39
การติดตั้งระบบไฟฟ้า	164	168	161	123	175	11
ความสะดวกในการขึ้นทะเบียนสิ่งปลูกสร้าง	105	101	114	157	93	57
การรับรองทางการเงิน	152	59	79	19	152	97
การปกป้องนักลงทุนขนาดเล็ก	99	14	81	88	115	36
การจ่ายภาษี	120	20	145	46	102	70
การค้าข้ามพรมแดน	129	130	100	152	123	56
การบังคับใช้กฎหมายพาณิชย์	184	119	166	134	147	57
การแก้ปัญหาล้มละลาย	66	41	152	107	164	49

ที่มา: World Bank Group (2016) <http://www.doingbusiness.org/>

จากการจัดอันดับความสะดวกในการทำธุรกิจของธนาคารโลก ในปี 2016 พบว่าขั้นตอนการค้าข้ามพรมแดน ซึ่งรวมถึงพิธีศุลกากรขาเข้าของโมซัมบิกอยู่ในอันดับที่ 129 ของโลก โดยอยู่ในอันดับ 3 ในกลุ่มประเทศคู่แข่งในภูมิภาคแอฟริกาใต้ ทั้งนี้ การนำเข้าสินค้ามายังโมซัมบิก ใช้เวลาเฉลี่ยในการดำเนินการด้านเอกสาร 1 วัน มีค่าใช้จ่ายตกประมาณ 310 ดอลลาร์สหรัฐฯ และใช้เวลาในพิธีการศุลกากรและตรวจสินค้าประมาณ 14 ชั่วโมง เสียค่าใช้จ่าย 354 ดอลลาร์สหรัฐฯ

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

โมซัมบิกใช้สิทธิพิเศษจากกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ากับประเทศสมาชิก Southern Africa Development Commodity (SADC) โดยยกเว้นภาษีนำเข้าและส่งออกไปสินค้า

มาตรการทางด้านภาษี⁷ และค่าธรรมเนียมอื่นๆ

โมซัมบิกมีการแบ่งหมวดสินค้าใช้ระบบฮาร์โมนิซ (Harmonized System: HS) พิกัด 8 หลัก จัดเก็บภาษีนำเข้า (Tariff) ตามอัตราส่วนร้อยละของมูลค่าสินค้า (Ad Valorem Tax) ที่นำเข้า 4 อัตรา ได้แก่ ร้อยละ 2.5, 5, 7.5 และ 20 ซึ่งในปี 2013 อัตราภาษีนำเข้าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 4.8

ในฐานะที่โมซัมบิกเป็นประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ถือตามหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ (Most Favored Nation Treatment: MFN) โดยกำหนดภาษี MFN เฉลี่ยทั่วไป (Simple Average MFN-applied) ที่ ร้อยละ 10.1 โดยเพดานภาษีอยู่ที่ ร้อยละ 97.4 การนำเข้าสินค้าเกษตรกำหนดดังกล่าว ในอัตราที่สูงกว่าสินค้าอุตสาหกรรม โดยสินค้าเกษตรทั้งหมด 722 รายการ มี MFN เฉลี่ยที่อัตราร้อยละ 13.8 โดยเพดานภาษี (Bound) อยู่ที่ร้อยละ 100 ส่วนสินค้าอุตสาหกรรม 4,475 รายการมีอัตราที่ร้อยละ 9.5 เพดานภาษีอยู่ที่ร้อยละ 22.8

ค่าธรรมเนียมและภาษีอื่นๆ ที่ทางรัฐบาลเรียกเก็บ ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ร้อยละ 17 (VAT) ซึ่งจะเก็บตอนผ่านแดน ยกเว้นในสินค้าอุปโภคบริโภค ได้แก่ อาหาร, สบู่, น้ำตาล และน้ำมันที่ใช้ทำอาหาร นอกจากนี้ยังจัดเก็บภาษีสรรพสามิต (Excise tax) ในสินค้าฟุ่มเฟือย บุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเก็บภาษีเพิ่มเติม (Surtax) ในสินค้าส่งออก 3 ประเภท ได้แก่ น้ำตาล (ร้อยละ 7.5) ซีเมนต์ (ร้อยละ 10.5) และเหล็กชุบสังกะสี เหล็กแผ่น ท่อเหล็ก (ร้อยละ 10.5)

มาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี

โมซัมบิกไม่ได้มีการนำมาตรการกีดกันทางการค้า โดยการจำกัดน้ำหนักรหรือปริมาณมาใช้ (Quota) แต่มีสินค้าจำนวนมากที่เข้าข่ายเป็นสินค้าในมาตรการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers) อย่างไรก็ตาม หากเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและระยะเวลาพิธีการกับประเทศอื่นในแอฟริกาตอนใต้ โมซัมบิกถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี⁸

การห้ามนำสินค้าเข้าของโมซัมบิกมีพื้นฐานมาจากสินค้าต้องห้าม (Prohibited goods) ได้แก่ สีสลอมกอนาจาร สารตั้งต้นบางประเภท

ส่วนสินค้าที่มีข้อจำกัดในการนำเข้า (Import restriction) เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยและปกป้องผู้บริโภค ดังนั้น การดกเกม อารุยทโรปรกรณั ประทัด และวัดถูระเบิด ต้องมีใบอนุญาตพิเศษถึงจะสามารถนำเข้าได้ ส่วนสิ่งมีชีวิต สินค้าประเภทอาหาร และวัตถุดิบจากพืช ต้องได้มีหนังสือรับรองจากสัตวแพทย์ (Veterinary Certification) หนังสือรับรองการตรวจสอบอาหารปนเปื้อน (Sanitary Certificate) และ หนังสือรับรองสุขอนามัยพืช (Phytosanitary Certificate) ตามลำดับ แต่ในทางปฏิบัติมาตรการดังกล่าวกลับถูกละเลย อย่างไรก็ตาม โมซัมบิกเข้มงวดกับการนำเข้าไก่ที่มีชีวิต โดยมีมาตรการเฉพาะในต้องได้รับ

⁷<http://www.customs.gov.lk/tariff/TARIFF%202013.pdf> และ

https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/MultiDDFDocuments/92758/Q/WT/TPR/S237R1-01.pdf;Q/WT/TPR/S237R1-02.pdf;Q/WT/TPR/S237R1-03.pdf;Q/WT/TPR/S237R1-04.pdf;Q/WT/TPR/S237R1-05.pdf;Q/WT/TPR/S237R1-06.pdf/

⁸ข้อมูลจาก Doing Business Report 2013

http://www.iberglobal.com/files/2015/mozambique_ccg.pdf

การตรวจสอบและออกใบรับรองสุขอนามัย (Health Certificate) จากประเทศต้นกำเนิดสินค้า เนื่องจาก
เคร่งครัดในการป้องกันโรคไข้หวัดนกมาก นอกจากนี้ ยังมีใช้มาตรฐาน Technical barriers of Trade (TBT)
ในสินค้าหลายรายการ

ในสินค้าบริโภค ประเภทอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข (Ministry of Health) เป็นหน่วยงานที่
รับผิดชอบในการวางข้อกำหนดเฉพาะของสินค้าแต่ละชนิด และมี INNOQ (National Institute for
Normalization and Standards) เป็นผู้กำหนดข้อกำหนดของฉลากในสินค้านี้

มาตรการส่งออกสินค้า

พิธีการศุลกากรขาออก

ผู้ส่งออกต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ (Ministry of Commerce) และหากเป็นผู้ส่งออก
เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม หรือเหมืองแร่ ต้องจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกกับกระทรวงดังกล่าว

เอกสารที่ใช้ ได้แก่ ใบบรรทุกสินค้า (Bill of lading) หนังสือรับรองต้นกำเนิดสินค้า ใบแจ้งราคาสินค้า
ใบศุลกากร (Documento Único) Exit Authorization รายงานการตรวจสินค้าจากสแกนเนอร์ (Kudumba)
รายการสินค้า และใบเสร็จค่าใช้เทอร์มินัล (Terminal handling receipt)

มาตรการทางด้านภาษีขาออกและค่าธรรมเนียมอื่นๆ

แม้รัฐบาลโมซัมบิกไม่ได้มีมาตรการเก็บภาษีสินค้าส่งออกส่วนมาก แต่เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแปร
รูปการผลิตสินค้าในประเทศ จึงมีการเก็บภาษีในสินค้าขั้นต้นสูง เช่น การส่งออกเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ที่ไม่ผ่าน
การแปรรูปจะถูกเก็บภาษีส่งออกถึงร้อยละ 18-22 และสินค้าอื่นๆ ได้แก่ ฝ้าย, สินค้าประมง, สินค้าจำพวกไม้
และผลิตภัณฑ์จากการทำเหมือง ทั้งนี้ ไม่มีการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ในการส่งออก ยกเว้นในน้ำตาล และ
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม

มาตรการอื่นๆ

สินค้าที่โมซัมบิกห้ามส่งออก ได้แก่ สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ งานศิลป์ ของเก่า งาม้างและวัตถุที่ทำจาก
งาม้าง ส่วนสินค้าที่มีกฎพิเศษ เช่น พืช ผัก สัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ต้องได้รับการรับรอง (Sanitary-
Phytosanitary certificate: SPS)

อย่างไรก็ตาม โมซัมบิกไม่มีการใช้มาตรฐานอุดหนุนการส่งออก (Export Subsidies)

2.7 ความตกลงการค้าเสรี

โมซัมบิกมีความตกลงเสรีการค้า และได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร โดยได้รับการยกเว้นภาษี
ศุลกากรกับ 3 กลุ่มประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป แอฟริกาตอนใต้ และสหรัฐฯ ภายใต้ ความตกลง COTONOU
(ตามชื่อเมืองที่ทำความตกลง คือ เมือง Cotonou ในประเทศเบนิน) ความตกลง Southern African
Development Community (SADC) และพระราชบัญญัติ African Growth and Opportunity Act

(AGOA) ดังนั้น นักลงทุนในประเทศโมซัมบิก จะได้รับสิทธิประโยชน์ยกเว้นภาษีส่งออกไปยัง 3 กลุ่มประเทศเหล่านี้ด้วย

ทั้งสหภาพยุโรป และสหรัฐฯ ต่างก็เป็นตลาดสำคัญของไทย ที่ในปัจจุบัน ได้ยกเลิกการให้สิทธิพิเศษทางภาษี (GSP) แก่ไทย FTA ระหว่าง ไทย-อียู ก็ได้เลื่อนออกไปโดยไม่มีกำหนด นอกจากนั้น การขนส่งจากโมซัมบิกไปยัง สหรัฐฯ และยุโรป ต่างก็มีระยะทางที่ใกล้กว่าจากไทยด้วย การลงทุนในโมซัมบิกการลงทุนในโมซัมบิกจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้

นอกจาก สหภาพยุโรป และสหรัฐฯ แล้ว โมซัมบิก ยังเป็นช่องทางส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ ในแอฟริกาตอนใต้ โดยเฉพาะ ประเทศที่ไม่ติดทะเล (land locked) ที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์อย่าง บอตสวานา แคมเบีย และซิมบับเว ด้วย การใช้โมซัมบิกเป็นทางการผลิตเพื่อส่งออกไปยังประเทศเหล่านี้ โดยใช้ท่าเลที่ตั้งและสิทธิประโยชน์จากความตกลง SADC ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการขยายตลาดของนักลงทุนไทยเช่นกัน

รายละเอียดของความตกลงทั้ง 3 มี ดังนี้

รูปภาพที่ 2.1 : ความตกลงการค้าเสรีที่สำคัญของโมซัมบิก

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

1. Southern African Development Community

ความตกลง Southern African Development Community (SADC) เป็นความตกลงการค้าเสรีที่ประกอบไปด้วยประเทศสมาชิก 15 ประเทศ ได้แก่ ประเทศแองโกลา บอตสวานา คองโก เลโซโท มาดากัสการ์ มาลาวี มอริเชียส โมซัมบิก นามิเบีย เซเชลส์ แอฟริกาใต้ สวาซิแลนด์ แทนซาเนีย แคมเบีย และซิมบับเว ความตกลง SADC มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2000

เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2012 ได้มีการทำสนธิสัญญาขั้นต้นในเรื่องการเปิดเสรีการค้าบริการ โดยกล่าวถึงความก้าวหน้าของการเปิดเสรีการค้าบริการภายในภูมิภาค บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน และกรอบความตกลงการเปิดเสรีการค้าที่สำหรับการค้าบริการ ในการยกระดับให้เป็น Single Market ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนา โดยการสนับสนุนความได้เปรียบทางสังคมและบรรเทาความยากจนผ่านทางการร่วมมือกันในภูมิภาคทางการบริการในพื้นที่ เป็นการเพิ่มโอกาสการพัฒนาทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น และการลงทุนจากต่างประเทศในการบริการทางเศรษฐกิจของภูมิภาค และเป็นการส่งเสริมความสามารถและการแข่งขันของภาคบริการในประเทศสมาชิกด้วยกัน

2. Economic Partnership Agreement (EPA) Between the EU and the Southern African Development Community (SADC) EPA Group

เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2014 สหภาพยุโรป (EU) ได้มีข้อสรุปในการเจรจาตกลงกันระหว่าง SADC ในความตกลงของ Economic Partnership Agreement (EPA) ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศบอตสวานา เลโซโท โมซัมบิก นามิเบีย แอฟริกาใต้ สวาซิแลนด์ และในอนาคตประเทศแองโกลาอาจจะมาเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วย

มีความตกลงกันในการค้าซึ่งข้อตกลง EPA นั้นให้มีการปลอดภาษีและ quota-free ในกลุ่มตลาด สหภาพยุโรป ตั้งแต่เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2008 สำหรับประเทศบอตสวานา เลโซโท โมซัมบิก นามิเบีย และสวาซิแลนด์ ซึ่งแอฟริกาใต้จะได้รับผลประโยชน์จากโอกาสในการเข้าถึงตลาดภายใต้เงื่อนไขพิเศษทางการค้า ซึ่งรวมถึงการค้าที่สำคัญสำหรับสินค้าประเภทไวน์ น้ำตาล ผลิตภัณฑ์ประมง ดอกไม้ และผลไม้กระป๋อง และในทางกลับกันทางสหภาพยุโรป (EU) ก็จะได้รับ การเข้าถึงตลาด Southern African Customs Union (SACU) ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสินค้าข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ซีส ผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์และเนย และจะได้รับประโยชน์จากเงื่อนไขการค้าที่มีเสถียรภาพกับประเทศโมซัมบิก (ที่ยังคงไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก SACU)

บอตสวานา เลโซโท โมซัมบิก นามิเบีย และสวาซิแลนด์ ได้ตกลงในการยกเว้นสินค้าบางประเภทจากการใช้สิทธิประโยชน์การเปิดการค้าเสรีนี้ โดยที่เป็นสินค้าหลักในภาคการเกษตร สิ่งทอ และในภาคเกษตรแปรรูป

อย่างไรก็ตามขั้นตอนในการเจรจาต่อรองความตกลงกันกับกลุ่ม SADC เป็นกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อนเพราะความพิเศษของแอฟริกาใต้และบทบาทของแต่ละประเทศที่อยู่ภายในกลุ่ม Southern African Customs Union (SACU) ด้วย

3. African Growth and Opportunity Act (AGOA)

นอกจากสิทธิในการส่งไปยัง สหภาพยุโรปโดยไม่เสียภาษีศุลกากรแล้ว โมซัมบิกยังได้รับสิทธิจากพระราชบัญญัติ African Growth and Opportunity Act (AGOA) ในการยกเว้นภาษีศุลกากรจากประเทศในกลุ่มแอฟริกาไปยังสหรัฐฯ ด้วย โดยสิทธิดังกล่าวนี้เป็นการให้จากฝั่งสหรัฐฯ เพียงฝ่ายเดียว โดยเริ่มใช้ครั้งแรกตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมา

AGOA เป็นการให้สิทธิพิเศษฝ่ายเดียว ของ สหรัฐฯ กับประเทศในกลุ่มแอฟริกาที่กำลังพัฒนา โดยให้สิทธิ คล้ายคลึงกับ GSP ในสหภาพยุโรป โดย AGOA ได้ยกเว้นภาษีศุลกากรจากประเทศเหล่านี้ ในเกือบทุกรายการสินค้า (เว้นเฉพาะสินค้าที่เป็นประเด็นอ่อนไหวบางอย่างเท่านั้น) และเป็นการให้เพียงฝ่ายเดียว กล่าวคือ ประเทศในกลุ่มแอฟริกาไม่จำเป็นต้องลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากรแก่สินค้าจากสหรัฐฯก็ได้

3

อุตสาหกรรมและพื้นที่เป้าหมายการลงทุนไทย (ประเทศโมซัมบิก)

3.1 วิธีการคัดเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายการลงทุน

เพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) สามารถเสนอแนะช่องทางการลงทุนในประเทศเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นต้องมีการคัดเลือกสาขาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่นักลงทุนไทยมีศักยภาพ จากนั้นจึงศึกษาวิเคราะห์เจาะลึกถึงบริบทการแข่งขันและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมดังกล่าว อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำข้อเสนอแนะรูปแบบ และขั้นตอนการลงทุนสำหรับแต่ละสาขาเพราะโอกาสและอุปสรรคแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ ทีมผู้วิจัย คิดค้นเครื่องมือทางวิชาการในการเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายอย่างน้อย 2 สาขาในระดับพิกัดศุลกากร 2 หลักหรือเทียบเท่า โดยเกณฑ์หลักที่จะใช้ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ (1) ชีตความสามารถการแข่งขันของไทย¹ ($RCA_{th} > 1$) (2) ชีตความสามารถการแข่งขันของประเทศเป้าหมายในการลงทุน (Host country) ($RCA_i > 1$) ซึ่งหมายความว่าอุตสาหกรรมที่ไทยมีโอกาสสูงและทีมผู้วิจัย พึงศึกษาเชิงลึก ต้องเป็นกิจการที่ทั้งไทยและประเทศเป้าหมายเชี่ยวชาญ โดยอาจเป็นขั้นตอนเดียวกันหรือต่างกันในช่วงโซ่มูลค่าก็ได้ และ (3) สาขาเป้าหมายการลงทุนในประเทศเป้าหมายในการลงทุน (ตัวแปรหุ่น=1) ซึ่งหมายความว่าต้องเป็นสาขาที่ประเทศเป้าหมายสนับสนุนการลงทุนในเชิงรุก

ตารางที่ 3.1 แสดงวิธีการคัดเลือกของทีมผู้วิจัย ในเชิงปริมาณ โดยมีสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

X คือ มูลค่าการส่งออก TH คือ ประเทศไทย Σ คือ มูลค่ารวม
W คือ โลก MZ คือ ประเทศโมซัมบิก D คือ ตัวแปรหุ่นเชิงนโยบาย

ตารางที่ 3.1: วิธีการคัดเลือกกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายการลงทุนในประเทศโมซัมบิก

อุตสาหกรรม	X_W	X_{TH}	X_{MZ}	RCA_{TH} (เกณฑ์ 1)	RCA_{MZ} (เกณฑ์ 2)	$RCA_{WEIGHTED}$	นโยบาย (เกณฑ์ 3)	สรุปคะแนน
ก	$X_{Wก}$	$X_{THก}$	$X_{MZก}$	$\frac{(X_{THก}/\Sigma X_{TH})}{(X_{Wก}/\Sigma X_W)}$	$\frac{(X_{MZก}/\Sigma X_{MZ})}{(X_{Wก}/\Sigma X_W)}$	$(1/3)RCA_{THก}$ + $(2/3)RCA_{MZก}$	$D_n (0,1)$	$RCA_{WEIGHTEDn} \times D_n$
ข	$X_{Wข}$	$X_{THข}$	$X_{MZข}$	$\frac{(X_{THข}/\Sigma X_{TH})}{(X_{Wข}/\Sigma X_W)}$	$\frac{(X_{MZข}/\Sigma X_{MZ})}{(X_{Wข}/\Sigma X_W)}$	$(1/3)RCA_{THข}$ + $(2/3)RCA_{MZข}$	$D_{ข} (0,1)$	$RCA_{WEIGHTEDข} \times D_{ข}$
ค	$X_{Wค}$	$X_{THค}$	$X_{MZค}$	$\frac{(X_{THค}/\Sigma X_{TH})}{(X_{Wค}/\Sigma X_W)}$	$\frac{(X_{MZค}/\Sigma X_{MZ})}{(X_{Wค}/\Sigma X_W)}$	$(1/3)RCA_{THค}$ + $(2/3)RCA_{MZค}$	$D_c (0,1)$	$RCA_{WEIGHTEDค} \times D_c$
ง	$X_{Wง}$	$X_{THง}$	$X_{MZง}$	$\frac{(X_{THง}/\Sigma X_{TH})}{(X_{Wง}/\Sigma X_W)}$	$\frac{(X_{MZง}/\Sigma X_{MZ})}{(X_{Wง}/\Sigma X_W)}$	$(1/3)RCA_{THง}$ + $(2/3)RCA_{MZง}$	$D_g (0,1)$	$RCA_{WEIGHTEDง} \times D_g$
รวม	ΣX_W	ΣX_{TH}	ΣX_{MZ}	-	-	-	-	-

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2016)

¹ สูตรในการคำนวณค่าดัชนี RCA คือ

$$RCA_j = \frac{X_{ij} / X_{it}}{X_{wj} / X_{wt}}$$

โดย X คือมูลค่าการส่งออก, i คือประเทศที่ต้องการศึกษา, j คือสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ต้องการศึกษา, w คือ โลก และ t คือสินค้าทั้งหมด หากค่า RCA มากกว่า 1 จะสะท้อนว่าประเทศดังกล่าวมีความได้เปรียบในการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมนั้นๆ สุดตลาดโลก

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าเกณฑ์ที่ทีมผู้วิจัย นำมาใช้คัดเลือกทั้งหมดแรงด้วยสีม่วงอ่อน ได้แก่ (1) RCA_{TH} (2) RCA_{MZ} และ (3) ตัวแปรหุ่น (D) ที่มีค่า 0 (ไม่ใช่สาขาที่หน่วยงานเทียบเท่า สกท. ของโมซัมบิกประกาศเป็นสาขาเป้าหมาย) หรือ 1 (เป็นสาขาที่หน่วยงานเทียบเท่า สกท. ของโมซัมบิกประกาศเป็นสาขาเป้าหมาย) ทั้งนี้ ในกรณีที่สาขาอุตสาหกรรมที่ผ่านเกณฑ์มีมากกว่า 1 สาขา คณะผู้วิจัย จะเรียงลำดับตามความเชี่ยวชาญของไทยและประเทศเป้าหมายในการลงทุน (ในที่นี้ คือ โมซัมบิก) โดยให้น้ำหนัก $1/3$ สำหรับ RCA_{TH} และ $2/3$ สำหรับ RCA_{MZ} เพราะการลงทุนจะเกิดขึ้นในประเทศเป้าหมายในการลงทุน ศักยภาพภายในประเทศดังกล่าวจึงมีนัยสำคัญมากกว่า ผลการคำนวณดังกล่าว คือ ค่า RCA เฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ($RCA_{WEIGHTED}$) ซึ่งแรงด้วยสีม่วงเข้มในตาราง ซึ่งเมื่อนำมาคูณกับตัวแปรหุ่นแล้ว จะได้เป็นคะแนนในคอลัมน์ ขวาสุดที่ทีมผู้วิจัย จะใช้คัดเลือกสาขาอุตสาหกรรม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย หรือกล่าวสรุปได้ว่า คณะผู้วิจัย จะเลือกอุตสาหกรรม 2 สาขาที่มีคะแนน ($RCA_{WEIGHTED} \times D$) สูงสุด

ถึงกระนั้นก็ตาม หากผลการคัดเลือกออกมาเป็นอุตสาหกรรมที่การลงทุนมีขนาดใหญ่ ใช้เม็ดเงินลงทุนมหาศาล เช่น เหมืองแร่ บริษัทไทยที่มีความสามารถออกไปลงทุนในประเทศตลาดใหม่จึงมีเฉพาะบริษัทข้ามชาติซึ่งข้อมูลพร้อมอยู่แล้ว ทีมผู้วิจัยอาจพิจารณาเลือกสาขาอุตสาหกรรมที่ได้คะแนนรองลงมาแทน เพราะ SMEs เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักกลุ่มหนึ่งของการเผยแพร่ข้อมูลในโครงการฯ

3.2 ผลการคัดเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายการลงทุน

ใน ส่วนที่ 1.2 ได้อธิบายโครงสร้างเศรษฐกิจและสินค้าส่งออกของโมซัมบิกไปแล้ว ตารางที่ 3.2 จึงแสดงเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมในระดับพิกัด 2 หลักที่โมซัมบิกมีขีดความสามารถในการแข่งขัน ($RCA_{MZ} > 1$) เปรียบเทียบกับไทยในฐานะประเทศผู้ลงทุน

ตารางที่ 3.2: อุตสาหกรรมที่โมซัมบิกมีศักยภาพการแข่งขัน (ปี 2014)

พิกัด	อุตสาหกรรม	มูลค่าการส่งออกของ โมซัมบิก (ล้านดอลลาร์ฯ)	RCA_{MZ}	RCA_{TH}
76	อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์	1,413.761	32.344	0.689
24	ยาสูบ	258.066	24.419	0.191
67	ขนสัตว์ปีก	25.881	11.895	0.435
38	เคมีภัณฑ์เบ็ดเตล็ด	443.160	9.125	0.400
17	น้ำตาล	86.484	7.334	5.232
52	ฝ้าย	79.827	4.954	0.875
44	ไม้และผลิตภัณฑ์	123.377	3.459	1.347
26	สินแร่	187.161	3.353	0.037
11	ผลิตภัณฑ์ขี้ดสี	15.212	3.156	6.274
8	ผลไม้	81.283	3.060	1.018
7	ผัก	48.959	2.898	2.208
78	ตะกั่วและผลิตภัณฑ์	5.441	2.772	0.353
53	สิ่งทอจากพืช	3.094	2.598	0.382
12	เมล็ดพืช	56.784	2.238	0.123

3	สัตว์น้ำ	59.889	2.124	1.572
27	เชื้อเพลิงจากแร่	1,419.377	1.827	0.320
31	ปุ๋ย	25.768	1.548	0.200
15	ไขมันและน้ำมันจากสัตว์หรือพืช	33.306	1.362	0.467
23	ของเหลือจากอุตสาหกรรมอาหาร	27.570	1.325	1.527

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

จากตารางข้างต้น สังเกตได้ว่าโมซัมบิกแข่งขันได้ดีเฉพาะในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมพื้นฐาน กล่าวคือ โมซัมบิกมีขีดความสามารถ ($RCA_{MZ} > 1$) ในอุตสาหกรรมเพียง 19 กลุ่ม เช่น อะลูมิเนียม ยาสูบ ขนสัตว์ปีก ตามลำดับ ซึ่งน้อยนักเป็นสาขาที่ผู้ประกอบการไทยถนัด ทำให้สาขาที่ตรงกับศักยภาพของไทย (แรงเสียดทาน) มี 7 หมวดเท่านั้น คือ (1) น้ำตาล อุตสาหกรรมส่งออกอันดับ 7 ของโมซัมบิก (ส่วนแบ่งตลาดโลกร้อยละ 0.2 คิดเป็นลำดับที่ 70) (2) ไม้ อุตสาหกรรมส่งออกอันดับ 6 ของประเทศ (ส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.1 ลำดับ 68 ของโลก) (3) ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปปศุสัตว์ อุตสาหกรรมส่งออกอันดับ 24 (ส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.1 ลำดับที่ 83 ของโลก) (4) ผลไม้ อุตสาหกรรมส่งออกอันดับ 8 (ส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.1 ลำดับ 80 ของโลก) (5) ผัก อุตสาหกรรมส่งออกอันดับ 13 (ส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.1 ลำดับ 72 ของโลก) (6) สัตว์น้ำ อุตสาหกรรมส่งออกอันดับ 11 (ส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.1 ลำดับ 90 ของโลก) และ (7) ของเหลือจากการแปรรูปในอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมส่งออกอันดับ 18 (ส่วนแบ่งตลาดต่ำกว่าร้อยละ 0.1 ลำดับ 79 ของโลก)

ในลำดับถัดไป คณะผู้วิจัยพิจารณารายชื่อกิจการที่ศูนย์ส่งเสริมการลงทุน (Centro de Promoção de Investimentos: CPI) หน่วยงานเทียบเท่าสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ในประเทศโมซัมบิก ประกาศเป็นสาขาเป้าหมาย

ตารางที่ 3.3: เป้าหมายการลงทุนรายสาขาของประเทศโมซัมบิก

รายการที่	อุตสาหกรรม
1	ทรัพยากรธรรมชาติ - ก๊าซธรรมชาติ - ถ่านหิน - ทองคำ - ไทเทเนียม - หินอ่อน - หินมีค่า - อื่นๆ ได้แก่ เพทาย อิลเมไนต์ รูไทล์ แทนทาลัม
2	พลังงาน - ก๊าซธรรมชาติ - พลังงานน้ำ - พลังงานแสงอาทิตย์ - เชื้อเพลิงชีวภาพ

3	<p>เกษตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้าว - มันฝรั่ง - อ้อย - มะม่วงหิมพานต์ - เอทานอลและไบโอดีเซล - ผลไม้ ได้แก่ กล้วย ผลไม้สกุลส้ม ผลไม้เมืองร้อน
4	<p>เกษตรแปรรูป</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้าวโพด - ถั่วลิสง - งา - มันสำปะหลัง - ถั่ว - ผัก - เม็ดมะม่วงหิมพานต์ - ฝ้าย - ยาสูบ - ไม้ - ผลไม้เมืองร้อน โดยเฉพาะกล้วย มะม่วง
5	<p>ประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปลา - สาหร่าย
6	<p>อุตสาหกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ซีเมนต์ - ถ่านโค้ก - ถ่านไม้ - อะลูมิเนียม - เหล็กและเหล็กกล้า
7	<p>โครงสร้างพื้นฐาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถนนและสะพาน - อาคารชุด - โรงงานอุตสาหกรรม - อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
8	<p>ท่องเที่ยวและโรงแรม</p>

ที่มา: Centro de Promoção de Investimentos (2016)

เมื่อนำข้อมูลเชิงนโยบายข้างต้นมาประกอบกับผลเปรียบเทียบ RCA ของไทยและโมซัมบิกตามตารางที่ 3.11 ทีมผู้วิจัย จึงคัดเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายการลงทุนไทยในโมซัมบิกได้ตามตารางที่ 3.4 ซึ่งประกอบด้วย (1) อุตสาหกรรมน้ำตาล (คะแนนสรุป 6.634 คะแนน) ซึ่งตามนโยบายของ CPI อาจครอบคลุมถึงการผลิตพลังงานด้วย และ (2) อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ (คะแนนสรุป 2.755 คะแนน)

ตารางที่ 3.4: ผลการคัดเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายการลงทุนไทยในประเทศโมซัมบิก

อุตสาหกรรม	RCA _{MZ}	RCA _{TH}	RCA _{WEIGHTED}	นโยบาย	สรุปคะแนน
น้ำตาล	7.334	5.232	6.634	1	6.634
ไม้และผลิตภัณฑ์	3.459	1.347	2.755	1	2.755
ผลไม้	3.060	1.018	2.668	1	2.668
ผัก	2.898	2.208	2.380	1	2.380
ผลิตภัณฑ์ขัดสี	3.156	6.274	4.196	0.5	2.908
สัตว์น้ำ	2.124	1.572	1.940	1	1.940
ของเหลือจากอุตสาหกรรมอาหาร	1.325	1.527	1.392	0	0.000

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

* ได้ 0.5 คะแนนเพราะระบุเฉพาะมันสำปะหลัง

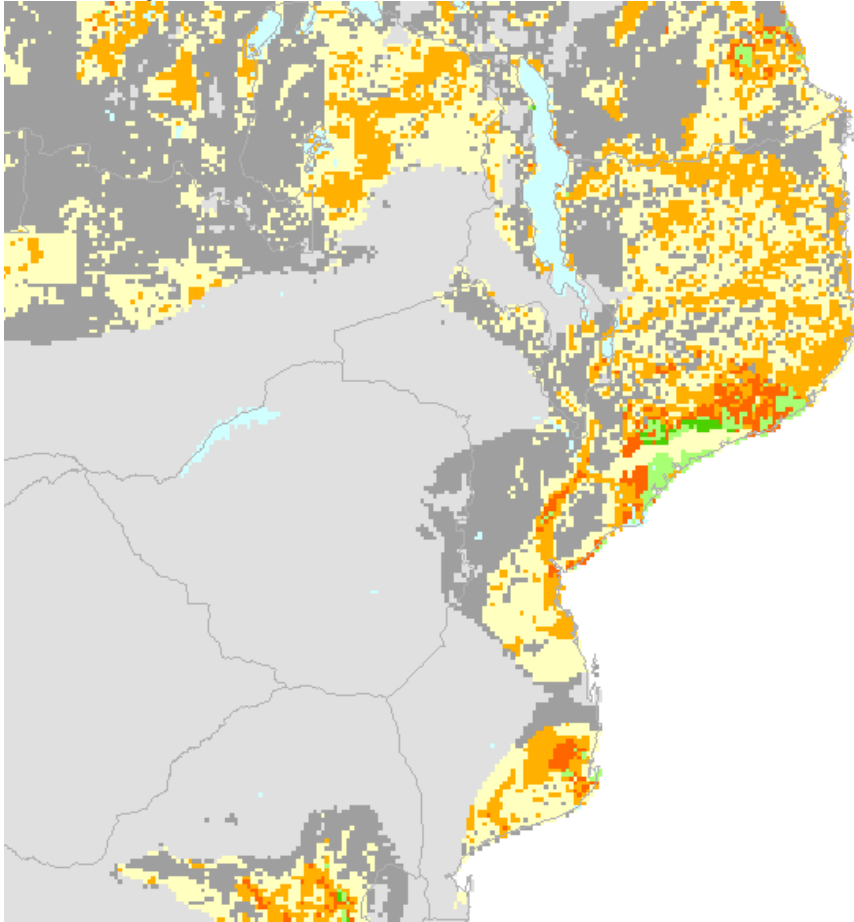
3.3 ผลการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการลงทุน

ในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายของการลงทุนของอุตสาหกรรมน้ำตาลและผลิตภัณฑ์ ไม้และผลิตภัณฑ์ในระดับเทียบเท่าจังหวัดของประเทศไทย เพื่อให้สะดวกแก่นักลงทุนในการติดต่อประสานงานและค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยทีมผู้วิจัย จะใช้ 4 เกณฑ์ประกอบกัน คือ (1) ความพร้อมของผังอุทยาน (2) อุปสงค์ในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยเฉพาะเจาะจงรายสาขา (3) โครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ และ (4) ภาพรวมการเมืองและสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยภาพรวม

อุตสาหกรรมน้ำตาล

รูปภาพที่ 3.1: พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกอ้อยในประเทศโมซัมบิก (สีเขียวเข้มสูงสุด รองลงมาเป็นสีเขียวอ่อน สีส้มเข้ม และสีส้มอ่อน ตามลำดับ)

ที่มา: องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (2015) “Food Insecurity, Poverty and Environment Global GIS Database” (http://geonetwork3.fao.org/fsgd/map/?map=FGGD_6_3)

1) ความพร้อมของฝั่งอุปทาน พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกอ้อย คือ จังหวัด Sofala และ Zambezia ระหว่างเมืองเบียร์ากับ Quelimane ทางตอนกลางของประเทศ รองลงมาเป็นบริเวณทางตอนเหนือของกรุงมาปูโต โดยเฉพาะแถบเมือง Inhambane จังหวัด Inhambane และเมือง Xai-Xai จังหวัด Gaza ตามรูปภาพที่ 3.1 โดยเมือง Quelimane

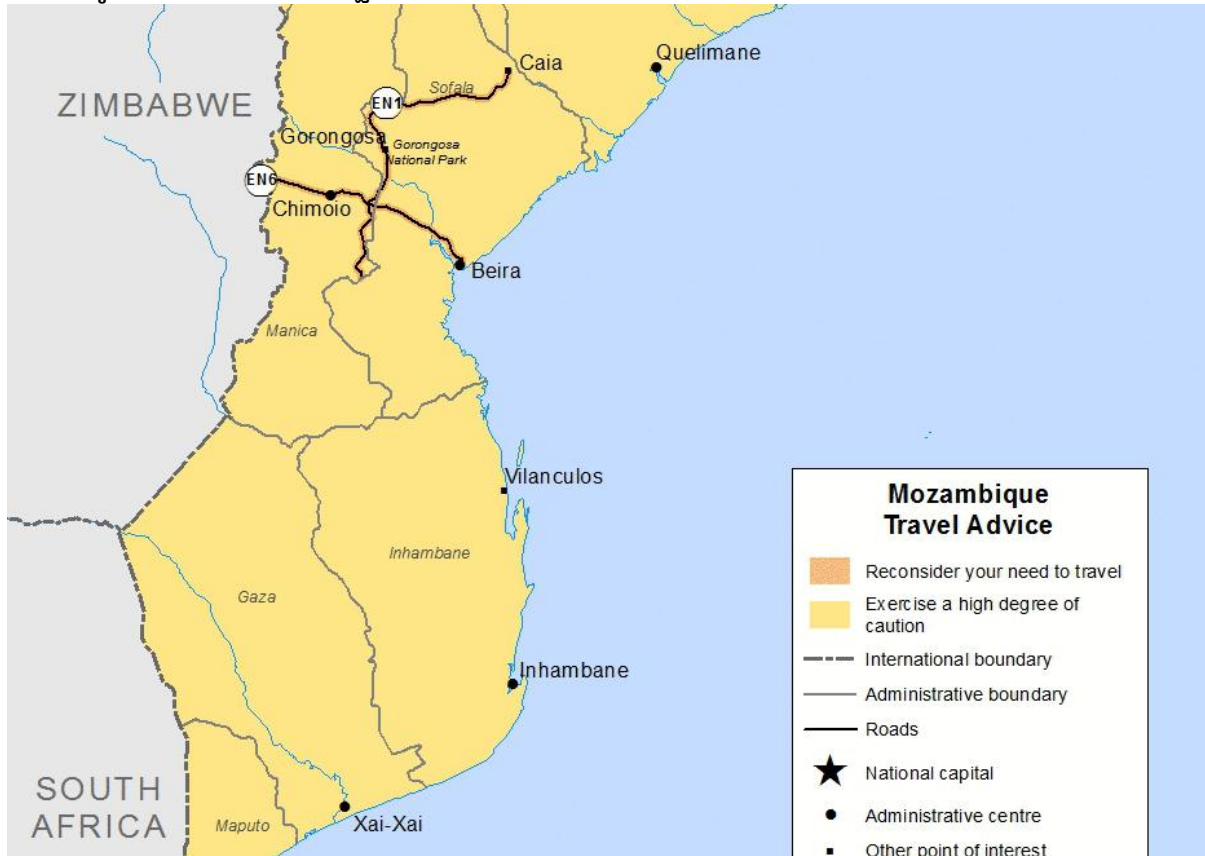
2) อุปสงค์ในพื้นที่ ในที่นี้หมายถึงพื้นที่ที่มีอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์จากอ้อยสูงสุด ความหนาแน่นของประชากรจึงสามารถสะท้อนอุปสงค์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งพบว่าบริเวณชายฝั่งทะเลแถบกรุงมาปูโต เมืองเบียร์า Quelimane และ Xai-Xai ซึ่งเป็นเมืองใหญ่อันดับ 1, 2, 6 และ 8 ตามลำดับ² ต่างมีการกระจุกตัวของประชากรสูงระดับหลักแสนขึ้นไป ดังนั้น ทั้งสองบริเวณที่มีการเพาะปลูกอ้อยค่อนข้างสะดวกต่อการเข้าถึงตลาดภายในประเทศ รวมทั้งการส่งออกจากท่าเรือมาปูโตและเบียร์า

² <http://www.geonames.org/MZ/largest-cities-in-mozambique.html>

3) **โครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์** โลจิสติกส์ระหว่างประเทศมีใช้ปัญหาหลัก เนื่องจากมีท่าเรือสองแห่งข้างต้นซึ่งค่าใช้จ่ายในการขนส่งไปยังตลาดหลักอย่างยุโรปใกล้เคียงกัน **ปัญหาอุปสรรคสำคัญ**จึงเป็นเรื่อง **โลจิสติกส์ภายในประเทศ** ซึ่งต้องยอมรับสภาพว่าโครงสร้างพื้นฐานแถบเมืองหลวงดีกว่าเมืองเบร์รายกตัวอย่างการเดินทางจากแหล่งเพาะปลูกใหญ่ คือ เมือง Inhambane ไปยังมาปูโต ระยะทาง 480 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาเดินทางประมาณ 7 ชั่วโมง

รูปภาพที่ 3.2: พื้นที่ที่รัฐบาลออสเตรเลียประกาศเตือนพลเมืองเรื่องการเดินทาง (สีส้มเข้ม)

ที่มา: Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade (2015) "Mozambique"
(<https://smartraveller.gov.au/countries/mozambique#modal-country>)

4) **ภาพรวมการเมืองและสังคม** เป็นตัวแปรหุ่นสะท้อนเสถียรภาพและความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน กล่าวคือ บริเวณนั้นต้องไม่มีความเสี่ยงต่อการก่อความไม่สงบหรือความรุนแรงใดๆ โดยอาจดูได้จากการประกาศเตือนของรัฐบาลประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐฯ สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เป็นต้น ซึ่งจากรูปภาพที่ 3.2 มีการประกาศเตือนพื้นที่อันตราย คือ ทางหลวงหมายเลข EN1 และ EN6 ในจังหวัด Sofala และ Manica เนื่องจากการปล้นโดยใช้อาวุธสูง ซึ่งหมายความว่าในปัจจุบัน (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2016) การขนส่งสินค้าหรือวัตถุดิบจากภายในจังหวัด Sofala และจังหวัด Zambezia ที่อยู่ติดกันอาจมีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยด้วย

โดยสรุป พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการตั้งโรงงานผลิตน้ำตาลหรืออุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ นั้นประกอบด้วยจังหวัด Maputo, Gaza และ Inhambane ทางตอนเหนือของกรุงมาปูโต และจังหวัด Sofala

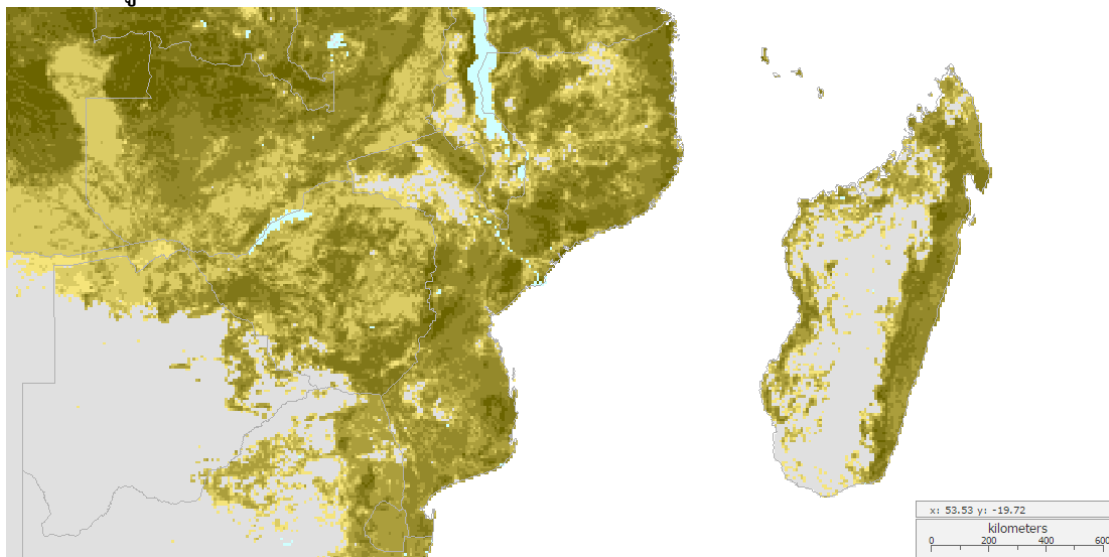
และ Zambezia ทางตอนกลางของประเทศ แต่เนื่องจากภาคใต้ของโมซัมบิกได้รับการพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งมีความปลอดภัยสูงกว่า บริเวณจังหวัด Maputo, Gaza และ Inhambane จึงเหมาะต่อการลงทุนในขณะนี้ที่สุด

อุตสาหกรรมไม้

คณะผู้วิจัย จะใช้ทุกเกณฑ์สำหรับสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อทั้งการบริโภคภายในประเทศและต่างประเทศ แต่จะใช้แค่เกณฑ์ที่ 1, 3 และ 4 สำหรับอุตสาหกรรมพื้นฐานเพื่อการส่งออกเกือบทั้งหมด (ยกเว้นส่วนน้อยที่แปรรูปในประเทศ) อย่างเช่นกรณีของไม้

1) **ความพร้อมของผืนอุปทาน** หากเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างแอฟริกาใต้ โมซัมบิกมีพื้นที่ป่าใหญ่มาก แม้ว่าในระยะหลังทรัพยากรจะถูกทำลายไปอย่างน่าตกใจ แต่พื้นที่ตอนกลางและตอนเหนือของประเทศ ตั้งแต่เมืองเบย์ราขึ้นไปจนถึงเมืองนัมปูลาเรื่อยไปจนถึงชายแดนแทนซาเนีย (จังหวัด Sofala, Zambezia, Nampula, Niassa และ Cabo Delgado) ยังมีพื้นที่ป่าเหลืออยู่มาก ส่วนทางภาคใต้ของประเทศ พบได้มากที่สุดไนจังหวัด Inhambane

รูปภาพที่ 3.3: พื้นที่ป่าในประเทศโมซัมบิกเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน

ที่มา : องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (2015) “Food Insecurity, Poverty and Environment Global GIS Database” (http://geonetwork3.fao.org/fsggd/map/?map=FGGD_6_3)

3) **โครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์** ไม่ว่าจะตั้งฐานการผลิตในแถบตอนใต้ ตอนกลาง หรือตอนเหนือของประเทศก็สามารถใช้ประโยชน์จากท่าเรือมาปูโต เบย์รา และนาคาลาได้ตามลำดับ แต่เนื่องจากข้อจำกัดของโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ จึงควรพิจารณาลงทุนในพื้นที่ที่ใกล้ท่าเรือดังกล่าวเป็นหลัก ซึ่งหมายความว่าบางพื้นที่ป่าที่อยู่ลึกเข้าไป โดยเฉพาะจังหวัด Niassa และ Zambesia อาจยังไม่พร้อมต่อการลงทุน

4) **ภาพรวมการเมืองและสังคม** ตามที่ระบุไว้ข้างต้น บางพื้นที่ของจังหวัด Sofala (ที่ตั้งของเมืองเบย์รา) เป็นพื้นที่อันตราย

โดยสรุป **บริเวณที่เหมาะสมต่อการลงทุน** กล่าวคือ ใกล้แหล่งวัตถุดิบ สะดวกต่อการส่งออก และปลอดภัยต่อนักลงทุน มี 2 พื้นที่หลัก ได้แก่ (1) **จังหวัดมาปูโต** เนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากพื้นที่ป่าในจังหวัด Inhambane รวมทั้งอยู่บนเส้นทางจากประเทศสวาซีแลนด์ซึ่งมีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์เช่นกัน และสามารถใช้ประโยชน์จากท่าเรือใหญ่ที่สุดในประเทศ และ (2) **จังหวัดนัมปูลา** ซึ่งมีทรัพยากรสมบูรณ์ทั้งในจังหวัด Nampula เองและจังหวัดใกล้เคียงและมีท่าเรือเทียบพร้อมเช่นกัน

4

บทวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าอุตสาหกรรมไม้ (ประเทศโมซัมบิก)

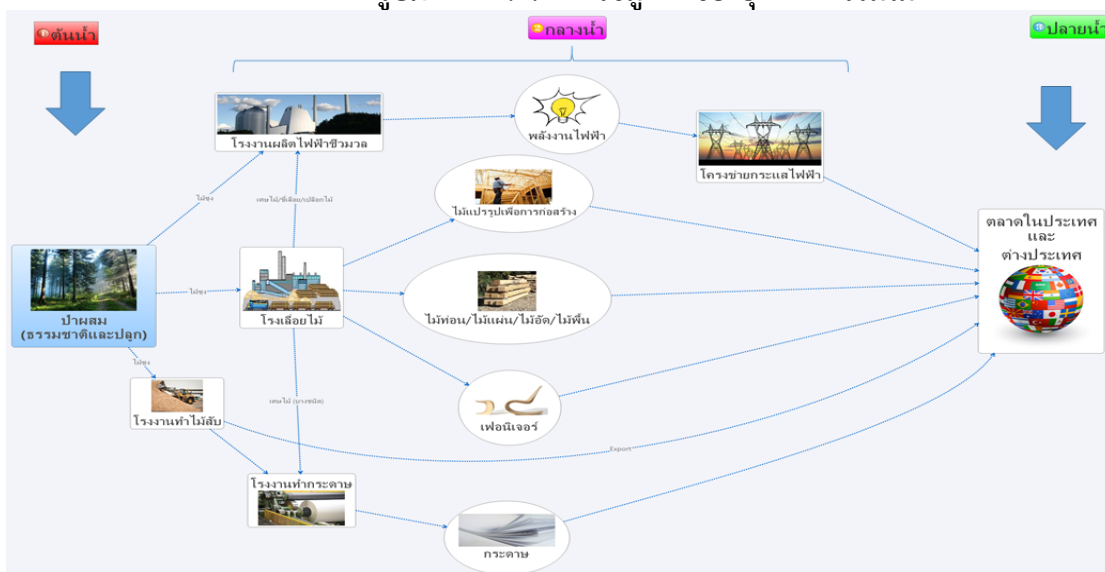

4.1 ห่วงโซ่มูลค่าทั่วไปของอุตสาหกรรมไม้

ในบทนี้คณะผู้วิจัยจะกล่าวถึงอุตสาหกรรมไม้โลกในภาพรวม โดยจะเจาะลึกในส่วนของอุตสาหกรรมดังกล่าวของประเทศโมซัมบิก ในหัวข้อ 4.2 ต่อไป ในภาพรวมอุตสาหกรรมไม้เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างยาวนาน โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภคและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เช่น เครื่องเรือน วัสดุก่อสร้าง กระดาษ เครื่องสำอาง เกษภัณฑ์ อาหาร ผงซักฟอก ไปจนถึงสารเคมีต่าง ๆ ที่ใช้ในโรงงานส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับไม้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการผลิตจากไม้โดยตรงหรือจากส่วนประกอบอื่นที่ได้จากการแปรรูปไม้¹ ความต้องการในการใช้ไม้ในตลาดโลกนั้น มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องมาตลอด โดยเฉพาะในตลาดใหญ่ของประเทศ สหรัฐฯ สหภาพยุโรป และจีน จึงถือได้ว่าไม้เป็นสินค้าทางเศรษฐกิจที่สำคัญในเวทีการค้าโลก

การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมไม้มีความสำคัญต่อโครงการศึกษานี้ ในเชิงที่ว่า การวิเคราะห์ในรูปแบบดังกล่าว สามารถจำแนกองค์ประกอบทางคุณค่าจากขั้นตอนต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมรวมไปถึงแสดงให้เห็นโอกาสการลงทุนโดยรวมได้อย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมไม้โดยรวม พบว่าอุตสาหกรรมไม้เป็นอุตสาหกรรมที่มีกระบวนการแปรรูปที่ค่อนข้างยาว และมีความหลากหลายดังปรากฏในรูปภาพที่ 4.1 หากเริ่มนับที่อุตสาหกรรมต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำแล้วนั้น มีวัตถุดิบหลักคือ ไม้ที่ตัดมาจากแหล่งธรรมชาติและการปลูก สามารถแปรรูปเป็นสินค้าได้หลากหลายชนิดทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ กระบวนการแปรรูปในอุตสาหกรรมไม้นั้นถือ ว่าเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก เพราะวัตถุดิบนั้นสามารถแปรรูปได้ทั้งหมด โดยไม่มีส่วนเหลือทิ้งเลย ดังนั้นอุตสาหกรรมไม้จึงเป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่า และมีความคุ้มค่าในตัวเองอย่างสูง อีกทั้งอุตสาหกรรมไม้ยังมีความเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ โดยการมีส่วนกระจายรายได้ และการเพิ่มคุณค่าไปสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันอีกด้วย โดยรวมแล้วห่วงโซ่ทางคุณค่าของอุตสาหกรรมไม้สามารถจำแนกได้ ดังนี้

รูปภาพที่ 4.1: ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมไม้

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

¹ Ekman S, Wenbin H, and Langa, E. (2013)

4.1.1 ขั้นต้นน้ำ

กระบวนการต้นน้ำประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก คือ (1) แหล่งของไม้ที่จะนำมาใช้ และ (2) ขั้นตอนในการนำไม้มาใช้เป็นวัตถุดิบ

(1) แหล่งของไม้

ไม้ที่จะนำมาใช้ในการแปรรูป โดยภาพรวมสามารถแบ่งออกเป็น 2 แหล่ง คือ แหล่งไม้จากป่า ตามธรรมชาติ และแหล่งไม้ที่ได้จากการปลูก² โดยในปัจจุบันมีการนำไม้จากทั้งสองแหล่งมา เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ การใช้ทรัพยากรไม้นั้น ต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการแหล่งทรัพยากรอย่างยั่งยืน และเป็นระบบเพื่อการใช้ทรัพยากรไม้อย่างมีประสิทธิภาพ

- แหล่งธรรมชาติ

ไม้ที่ได้จากแหล่งธรรมชาติโดยส่วนมากจะเป็นไม้เนื้อแข็งสำหรับใช้แปรรูป เพื่อใช้ในการก่อสร้างรวมถึงการทำเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ไม้จากแหล่งนี้โดยมากจะอยู่ภายใต้การตัดในรูปแบบของสัมปทาน ซึ่งต้องขออนุญาตจากรัฐเท่านั้น

- แหล่งไม้จากการปลูก

ส่วนไม้ที่ได้จากการปลูกนั้น จะเป็นไม้เนื้ออ่อน หรือไม้ทางเศรษฐกิจ บางสายพันธุ์ส่วนมากจะนำไปเป็นวัตถุดิบสำหรับการทำกระดาษ และสารเคมีต่างๆ ที่สังเคราะห์จากไม้ หรือจากส่วนประกอบของไม้ ในส่วนของไม้จากการปลูกนั้น จะต่างจากแหล่งธรรมชาติอยู่บ้าง ในแง่ที่ว่า ก่อนจะสามารถตัดมาใช้งานได้นั้น จะต้องมีต้นทุนการใช้ที่ดิน เมล็ดพันธุ์ และแรงงานเพื่อเพาะปลูกและดูแลจนกว่าต้นจะพร้อมสำหรับการตัด ซึ่งก็เป็นหนึ่งในการกระจายรายได้ไปสู่กิจการอื่น ๆ ของกระบวนการในห่วงโซ่มูลค่า (value added activities)

(2) ขั้นตอนในการนำไม้มาใช้ในการแปรรูป

เมื่อเลือกประเภทและแหล่งไม้ที่จะนำมาใช้งานแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การตัดเพื่อให้อยู่ในสภาพที่พร้อมนำเข้ากระบวนการแปรรูปต่าง ๆ โดยไม้ที่โค่นตัดมาจากทั้งสองแหล่งนั้น ขั้นแรกจะต้องผ่านการตัดเล็มเพื่อให้กลายเป็นท่อนซุงพร้อมที่จะเข้าสู่การแปรรูปในขั้นตอนกระบวนการกลางน้ำในโรงงานอุตสาหกรรมต่อไป

ในขั้นตอนนี้มีผลผลิตพลอยได้ที่สามารถนำไปใช้ได้เลย โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการแปรรูป คือ เศษไม้ เปลือกไม้ และกิ่งไม้ ที่ได้จากการโค่นต้นไม้ และการตัดแต่ง โดยผลผลิตพลอยได้เหล่านี้ สามารถนำเอาไปใช้ในเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมพลังงานชีวมวลสำหรับผลิตไฟฟ้า ใช้ในครัวเรือน และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปได้โดยตรง

² United Nations Industrial Development Organization. (2003).

4.1.2 ชั้นกลางน้ำ

ในส่วน of ชั้นตอนกลางน้ำ หลังจากผ่านการเปลี่ยนสภาพมาอยู่ในสภาพที่พร้อม เพื่อเป็นวัตถุดิบสำหรับการแปรรูปแล้ว วัตถุดิบจะถูกนำเข้าสู่โรงงานแปรรูปในขั้นตอนต่อไป โดยจะแบ่งตามชนิดของไม้ และประเภทของสินค้าที่ใช้ไม้เป็นวัตถุดิบหลัก ซึ่งโดยส่วนมากแล้วไม้จะถูกส่งเข้าไปในโรงงานแปรรูปต่างๆ ดังนี้

ก. โรงเลื่อยเพื่อแปรรูป

ไม้ที่จะถูกส่งเข้าโรงเลื่อย เพื่อการแปรรูปโดยส่วนมากจะเป็นไม้เนื้อแข็ง ขั้นตอนการแปรรูปในโรงเลื่อยจะเริ่มจากการลอกเปลือกไม้ ตัดแต่ง และตัดเกรด จากนั้นไม้เกรดต่างๆ จะถูกนำไปแปรรูปโดยการเลื่อยเพื่อทำเป็นวัตถุดิบไม้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ไม้ท่อนสำหรับก่อสร้าง ไม้หมอนทางรถไฟ ไม้ทำเฟอร์นิเจอร์ ไม้กระดาน ไม้บาง ไม้อัด และไม้ปูพื้น เป็นต้น ส่วนเศษไม้ เปลือกไม้ และผงขี้เลื่อยต่างๆ ที่เหลือทิ้งจากการแปรรูป ในขั้นตอนนี้จะถูกนำไปขายต่อให้โรงงานพลังงานชีวมวล โรงงานปุ๋ย และโรงงานทำกระดาษ (สำหรับไม้ชนิดที่มีเส้นใยสูง) โดยไม่เหลือเศษทิ้ง เมื่อผ่านกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนนี้แล้ว ไม้เหล่านี้ที่ถูกแยกชนิดตามการใช้งานจะถูกนำไปใช้ หรือทำสินค้าต่างๆ ตามความต้องการต่อไป³ สำหรับวัตถุดิบไม้แปรรูปจากโรงเลื่อยนั้น จะสังเกตได้ว่ามีห่วงโซ่มูลค่ายาวกว่าการแปรรูปชนิดอื่นๆ ตามรูปภาพที่ 4.1 และเนื่องจากว่าวัตถุดิบไม้แปรรูปจากแหล่งนี้ จะถูกนำไปใช้ต่อยอดในอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น ไม้ท่อนสำหรับก่อสร้าง ไม้ทำเฟอร์นิเจอร์ และไม้ปูพื้น ซึ่งต่างก็มีห่วงโซ่มูลค่าเป็นของตัวเองต่อไป ดังนั้น ชนิดของสินค้าพร้อมขายในขั้นปลายน้ำจากขั้นตอนการแปรรูปแบบนี้ จึงมีมากกว่าการแปรรูปชนิดอื่นๆ

ข. โรงงานทำกระดาษ

ในโรงงานทำกระดาษ ไม้ที่จะนำมาเป็นวัตถุดิบนั้น โดยส่วนมากจะเป็นไม้เนื้ออ่อน และเศษไม้เหลือทิ้งจากโรงเลื่อยที่มีเส้นใยสูง โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ เริ่มแรกไม้จะถูกลอกเปลือกทิ้ง จากนั้นไม้ท่อนไม้ที่ถูกกลาแล้ว จะถูกนำไปเข้าเครื่องสับ เพื่อที่จะสกัดทำเส้นใยไปผลิตเป็นกระดาษ และป้อนเข้าสู่ตลาดต่อไป ส่วนเปลือกไม้เหลือทิ้งนั้น โรงงานทำกระดาษสามารถนำไปใช้ผลิตเป็นพลังงาน เพื่อใช้ในกระบวนการการผลิตภายในโรงงาน หรือขายให้โรงงานผลิตไฟฟ้า เป็นต้น

ค. โรงงานผลิตไฟฟ้า

เศษไม้ เปลือกไม้ และขี้เลื่อย ที่เหลือทิ้งจากขั้นตอนการแปรรูปขั้นต้น รวมไปถึงไม้บางชนิดจากการปลูก และไม้ที่ถูกตัดเพื่อสร้างโรงงานผลิตไฟฟ้า จะถูกนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตไฟฟ้าในโรงไฟฟ้าชีวมวลต่อไป⁴

³ United Nations Industrial Development Organization. (2003).

⁴ African Development Bank(2015)

4.1.3 ขั้นปลายน้ำ

ในกระบวนการนี้ หลังจากวัตถุดิบไม่ได้ผ่านการแปรรูปเป็นสินค้าสำเร็จแล้ว ตัวสินค้าจะถูกส่งผ่านไปยังผู้บริโภคทั้งตลาดภายในประเทศ และส่งออกไปยังต่างประเทศ ผ่านการขายในรูปแบบค้าปลีกและค้าส่งตามความต้องการของสินค้าชนิดนั้น ๆ โดยจะผ่านหรือไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางก็ได้ ขึ้นอยู่กับศักยภาพของตลาดและผู้ค้าในตลาดประเทศนั้นๆ

4.2 ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมไม้ของโมซัมบิก

4.2.1 ขั้นต้นน้ำ

เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะด้านป่าไม้ของประเทศโมซัมบิกนั้น มีความสมบูรณ์มาก ประเทศโมซัมบิกจึงเป็นเป้าหมายในการลงทุนที่น่าสนใจจากผู้ลงทุนจากต่างประเทศในขั้นต้นน้ำ ในปัจจุบัน นักลงทุนในกระบวนการต้นน้ำของอุตสาหกรรมไม้ในประเทศโมซัมบิกนั้นมาจากยุโรป แอฟริกา และจีนเป็นส่วนใหญ่ โอกาสการลงทุนสำหรับนักลงทุนไทยในกระบวนการต้นน้ำนั้น อาจต้องเผชิญกับการแข่งขันที่มีความเข้มข้นจากผู้ลงทุนที่มาก่อน และอาจจะต้องอาศัยการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาล เจ้าหน้าที่ และคนท้องถิ่น โดยการลงทุนของนักลงทุนไทยในอุตสาหกรรมไม้ที่ ทำได้ตามกฎหมายของประเทศโมซัมบิกมี 2 ชนิด ได้แก่

(1) การร่วมทุนเพื่อใบอนุญาตสัมปทานป่าไม้จากแหล่งธรรมชาติ

วิธีการนี้ คือ การร่วมทุนกับผู้ถือสัมปทานป่าไม้อยู่แล้วเพื่อทำการตัดไม้ขายจากป่าธรรมชาติด้วยเหตุที่ว่าทางรัฐบาลของประเทศโมซัมบิกต้องการที่จะจำกัดจำนวนสัมปทานป่าไม้และปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมไปถึงความต้องการที่จะเพิ่มความเข้มงวดต่อการรุกป่าโดยกลุ่มนายทุนต่างชาติ ดังนั้น ตั้งแต่ปี 2015 รัฐบาลจึงยุติการออกใบอนุญาตใหม่สำหรับสัมปทานป่าไม้โดยสิ้นเชิง⁵ โดยในสวนนี้ กลุ่มนายทุนจากจีนและตะวันตกได้เข้ามาลงทุนอยู่แล้ว และมีแนวโน้มที่จะลงทุนเพิ่มเติม ทางทีมวิจัยจึงเห็นว่าแนวทางการลงทุนในจัดหาไม้ จากแหล่งธรรมชาติจึงมีข้อจำกัด และมีความเสี่ยงในระดับหนึ่ง⁶

(2) การลงทุนโดยตรงในการปลูกป่าเพื่อการใช้ในเชิงพาณิชย์

วิธีการลงทุนแบบนี้ เป็นการลงทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลประเทศโมซัมบิก ตามนโยบายการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การลงทุนปลูกป่านั้น มีความจำเป็นมากขึ้นตามความต้องการไม้ของตลาดโลก โดยเฉพาะความอุปสงค์จากเอเชีย ซึ่งหากวัดจากด้านความสามารถในการแข่งขันเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตไม้อื่น ประเทศโมซัมบิกมีศักยภาพในแข่งขันที่สูง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกและการทำเกษตรกรรมต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศโมซัมบิก ยังตั้งอยู่บนจุดยุทธศาสตร์ที่สะดวกต่อการขนส่งทั้งในและนอกทวีป

ในปัจจุบันป่าปลูกเพื่อใช้ในเชิงพาณิชย์ของประเทศโมซัมบิกมีพื้นที่ประมาณ 75,000 เฮกตาร์ รัฐบาลของโมซัมบิกมีนโยบายส่งเสริมการปลูกป่าสำหรับใช้ในเชิงพาณิชย์ และตั้งเป้าหมายว่าจะต้องมี

⁵ Africa Geographic (2015)

⁶ Republic of Mozambique Ministry of Agriculture. (2010)

การลงทุนในป่าปลูก เพื่อเชิงพาณิชย์เป็นพื้นที่จำนวน 1.3 ล้านเฮกตาร์ ภายใน 20 ปี นับจากปี 2010 โดยไม่จำกัดสัญชาติของผู้ลงทุน⁷ ดังนั้น โอกาสการลงทุนในอุตสาหกรรมต้นน้ำนี้ จึงเปิดกว้างสำหรับนักลงทุนต่างชาติรวมถึงนักลงทุนไทย อย่างไรก็ตาม การลงทุนชนิดนี้จำเป็นต้องใช้เงินทุนค่อนข้างสูงใช้ระยะเวลาคืนทุนค่อนข้างนาน รวมไปถึงการที่ต้องได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่ที่จะลงทุน ดังนั้น การลงทุนในกระบวนการนี้ จึงควรจะต้องมีแผนการบริหารจัดการแบบครอบคลุมที่ดีจากตัวผู้ลงทุนเอง

4.2.2 ชั้นกลางน้ำ

ก. โรงเลื่อยเพื่อแปรรูป

หลังจากผ่านขั้นตอนการตัดแล้ว ไม้ซุงส่วนใหญ่จะถูกส่งออก อีกส่วนหนึ่งที่เหลือจะถูกแปรรูปเพื่อใช้ในประเทศ ซึ่งในการส่งออกนั้น ไม้ซุงจะเป็นรูปแบบที่มีมูลค่าสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับไม้รูปแบบอื่นๆ ส่วนการลงทุนในกระบวนการแปรรูป เพื่อใช้ในประเทศและส่งออกในรูปแบบอื่นๆ เช่น ไม้สำหรับการก่อสร้าง ไม้ท่อน (ไม้หมอนทางรถไฟ ไม้ทำพื้น และไม้แผ่น) และไม้ทำเฟอร์นิเจอร์นั้น ค่อนข้างที่จะจำกัดอยู่เฉพาะการแปรรูปเป็นไม้ท่อนในขั้นพื้นฐาน ส่วนการแปรรูปชนิดอื่นๆ รวมถึงการนำไม้แปรรูปไปผลิตเป็นสินค้าชนิดต่างๆ นั้น มีค่อนข้างจำกัดถึงไม่มีเลย โมซัมบิกจึงต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าประเภทนี้ จากประเทศอื่นเป็นหลัก บริษัทที่ประกอบธุรกิจครบทุกกระบวนการทางห่วงโซ่มูลค่าของไม้ในประเทศ โมซัมบิกนั้น ก็ยังมีจำนวนน้อยราย และด้วยเหตุนี้อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ในชั้นกลางน้ำของประเทศ โมซัมบิก จึงมีช่องว่างค่อนข้างมาก

อย่างที่ทราบกันดีว่าพัฒนาการในประเทศแถบแอฟริกา นั้นค่อนข้างช้าและระดับการพัฒนาต่ำกว่าประเทศในทวีปอื่นๆ ดังนั้น การลงทุนในอุตสาหกรรมหลักๆ เพื่อรองรับการพัฒนาและขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ย่อมจะเป็นโอกาสการลงทุนที่ดี

เนื่องด้วยจำนวนผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ ซึ่งเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ โมซัมบิกนั้นค่อนข้างมีจำกัด และผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมนี้ก็ยังไม่มีความรู้และเทคโนโลยีการแปรรูปที่ดีพอที่จะต่อยอดเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งที่ความพร้อมของอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการแปรรูป เช่น ไม้ และตะปู จากลแควประเทศใกล้เคียงนั้น มีความพร้อมอยู่แล้ว ดังนั้น ช่องว่างในอุตสาหกรรมนี้ จึงนับเป็นโอกาสอันดีของผู้ลงทุนไทยเข้ามาเติมเต็มอย่างมีศักยภาพ

การแปรรูปไม้เพื่อผลิตไม้หมอนทำรางรถไฟของโมซัมบิกนั้น ยังต้องพึ่งพาการส่งไม้ท่อนไปอบที่แอฟริกาใต้ ก่อนจะนำกลับเข้ามาขายอีกครั้ง ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนผลิตอย่างมาก หากนักลงทุนไทยสามารถมาลงทุน และปิดช่องว่างนี้ได้ จะเป็นโอกาสที่มีมูลค่ามหาศาล เนื่องจากรัฐบาลโมซัมบิก รวมไปถึงประเทศอื่นๆ ในแถบแอฟริกามีแผนที่จะขยายโครงข่ายรางรถไฟอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะเชื่อมต่อการคมนาคมภายในและระหว่างประเทศของภูมิภาค ดังนั้น การลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปไม้โดยใช้ความรู้และเทคโนโลยีที่เหนือกว่าให้เป็นจุดแข็งจะสามารถต่อยอดโอกาสการลงทุนในประเทศ Mozambique ของนักลงทุนไทยได้อย่างยั่งยืน

⁷ Republic of Mozambique Ministry of Agriculture. (2010)

ข. โรงงานทำกระดาษ

มีการคาดการณ์ว่าความต้องการในการใช้กระดาษของโลก จะเพิ่มขึ้นจาก 360 ล้านตันในปี 2010 เป็น 482 ล้านตัน ภายในปี 2030⁸ ซึ่งหมายความว่าอุตสาหกรรมการผลิตกระดาษ เพื่อรองรับการเติบโต จะขยายตัวตามไปด้วย หากกลับมามองที่โมซัมบิกแล้วนั้น อุตสาหกรรมกระดาษในประเทศ ยังต้องมีการพัฒนาอีกมาก เพื่อที่จะใช้โอกาสจากการขยายตัวของความต้องการการใช้กระดาษของโลก อุตสาหกรรม การผลิตกระดาษในโมซัมบิกมีจำนวนผู้ลงทุนค่อนข้างจำกัด และส่วนมากจะเป็นรายเล็ก ซึ่งไม่สามารถ ตอบสนองความต้องการใช้ในประเทศได้ ทำให้โมซัมบิกต้องนำเข้ากระดาษเพื่อใช้งาน โดยกว่าครึ่งของมูลค่า สินค้าที่นำเข้าทั้งหมด มาจากสินค้าจำพวกกระดาษทั้งที่โมซัมบิกเองนั้นเป็นแหล่งวัตถุดิบต้นน้ำที่สำคัญสำหรับ การผลิตกระดาษอันเกี่ยวเนื่องมาจากอุตสาหกรรมไม้ของประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น การเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของ การปลูกป่าเพื่อใช้งานในเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะเพื่อส่งออกเป็นวัตถุดิบในการใช้ทำกระดาษ ก็เป็นหนึ่งใน สินค้าหลักของโมซัมบิก ถึงแม้ว่าโมซัมบิกจะมีความพร้อมในขั้นต้นน้ำ แต่ในปัจจุบันโมซัมบิกยังไม่มี โรงงานผลิตกระดาษในประเทศเลย แม้ว่าจะมีบริษัทต่างชาติหลายบริษัทให้ความสนใจต่อการลงทุนใน อุตสาหกรรมนี้ แต่โดยมากยังอยู่ในช่วงการศึกษาความเป็นไปได้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้โอกาสในธุรกิจการผลิต กระดาษในโมซัมบิก จึงยังค่อนข้างเปิดกว้างด้วยความพร้อมในด้านอุตสาหกรรมต้นน้ำ และมีอุปสงค์กระดาษ ส่งเสริม

นอกเหนือจากนี้ สินค้าที่ผลิตที่โมซัมบิกยังได้สิทธิ์ GSP ของกลุ่มประเทศยุโรป ซึ่งสามารถใช้เป็น ตลาดเป้าหมายได้⁹ ด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่าธุรกิจผลิตกระดาษในโมซัมบิกจึงมีศักยภาพในการเติบโตสูง และมีความน่าลงทุนสูงสำหรับนักลงทุนไทย ไม่ว่าจะเป็นตลาดในประเทศ ตลาดในภูมิภาค แอฟริกา หรือตลาดใหญ่ ในกลุ่มประเทศที่เจริญแล้ว เช่น ตลาดกลุ่มประเทศยุโรป เป็นต้น

ค. โรงงานผลิตไฟฟ้า

สำหรับอุตสาหกรรมชนิดนี้ รัฐบาลโมซัมบิกมีนโยบายสนับสนุนการสร้างโรงงานผลิตไฟฟ้าขนาดเล็ก ในพื้นที่ต่างๆ แบบคลัสเตอร์ เพื่อเติมเต็มความต้องการการใช้ไฟฟ้าในประเทศที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากครัวเรือน และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยในปี 2010 ความต้องการใช้ไฟฟ้าในประเทศอยู่ที่ 530 MW ต่อปี และมีอัตราการเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 10 ต่อปี ทั้งนี้ มีการคาดการณ์ว่าความต้องการใช้ไฟฟ้าจะ เพิ่มขึ้นเป็น 1350 MW ในปี 2030¹⁰ ความต้องการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นทำให้ธุรกิจโรงงานผลิตไฟฟ้ามีความ น่าสนใจ ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากรัฐบาล โรงงานผลิตไฟฟ้าหลักในโมซัมบิกส่วนใหญ่จะ เป็นโรงไฟฟ้าถ่านหินที่มีความยืดหยุ่นในด้านการใช้วัตถุดิบ ในระดับที่สามารถรองรับเชื้อเพลิงได้หลากหลาย ตั้งแต่ถ่านหินไปถึงเชื้อเพลิงชีวมวล¹¹ ธุรกิจนี้ จึงมีความเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมไม้ในเชิงที่ว่าเศษไม้และขี้ เลื่อยเหลือใช้จากกระบวนการแปรรูปไม้ รวมไปถึงไม้บางชนิดที่มาจาก การปลูกเพื่อมาทำเป็นเชื้อเพลิง โดยเฉพาะ (Biomass) และไม้ที่โดนตัดจากการสร้างพื้นที่สำหรับโรงไฟฟ้านั้นสามารถใช้แทนถ่านหินในการ

⁸ Suhonen (2015)

⁹ European Commission (2012)

¹⁰ African Development Bank (2015)

¹¹ Energypedia (2015)

ผลิตพลังงานไฟฟ้าได้¹² ผลผลิตหลักจากการปลูก ตัด และผลผลิตพลอยได้จากอุตสาหกรรมไม้แปรรูปนี้เอง ที่เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับอุตสาหกรรมไม้โดยรวมอย่าง มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และไม่สูญเสียทรัพยากรไปอย่างเปล่าประโยชน์ (Renewable Energy)

ความน่าลงทุนในโรงงานผลิตไฟฟ้าชีวมวลนั้น ค่อนข้างสดใสและมีอัตราการเติบโตที่รวดเร็ว รวมไปถึงถึงความสมบูรณ์ของวัตถุดิบ ซึ่งเป็นผลมาจากการสนับสนุนการปลูกป่า เพื่อใช้ในเชิงพาณิชย์ และนโยบายการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนจากรัฐบาล กฎหมายการลงทุนในธุรกิจโรงงานผลิตไฟฟ้าชีวมวลนั้น ค่อนข้างเปิดกว้างแก่ผู้ลงทุนไม่จำกัดสัญชาติ และมีโอกาสให้เก็บเกี่ยวค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ธุรกิจผลิตไฟฟ้าสำหรับนักลงทุนไทยนั้น ค่อนข้างจะมีความเสี่ยงและไม่แน่นอนในแง่ของเงินลงทุน ความรู้ เทคโนโลยี และรวมไปถึงการแข่งขันกับคู่แข่งในธุรกิจ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศที่พัฒนาที่มีความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมนี้มากกว่า ด้วยเหตุนี้การลงทุนในโรงไฟฟ้าสำหรับนักลงทุนไทยนั้น ถึงแม้ว่ามีศักยภาพค่อนข้างสูง และมีความเป็นไปได้ แต่ต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างหนักกับนักลงทุนชาติอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ง. อุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องอื่นๆ

เนื่องจากโมซัมบิกนั้นอุดมไปด้วยทรัพยากรไม้ ซึ่งเป็นวัตถุดิบต้นน้ำในการแปรรูปเป็นวัตถุดิบไม้ชนิดต่างๆ ของอุตสาหกรรมในขั้นกลาง และธุรกิจแปรรูปไม้ในประเทศที่ยังไม่ค่อยจะมีมากนัก อุตสาหกรรมแปรรูปขั้นรอง เช่น การผลิตไม้สับเพื่อส่งออกนั้นค่อนข้างมีโอกาสสูง เนื่องจากว่ายังเป็นอุตสาหกรรมใหม่ และสามารถขายได้ทั่วโลกในฐานะวัตถุดิบหลักในการทำกระดาษ อุตสาหกรรมไม้สับนั้นเป็นอุตสาหกรรมที่ขายส่งวัตถุดิบเพียงอย่างเดียว มากไปกว่านั้นความหนาแน่นของผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทนี้ ยังมีค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการทำกระดาษในโมซัมบิกนั้นยังมีน้อยมาก¹³ ดังนั้น การลงทุนในอุตสาหกรรมย่อยชนิดนี้ จึงเป็นอุตสาหกรรมที่น่าสนใจสำหรับผู้ลงทุนไทย ทั้งรูปแบบการส่งออกไม้สับจากโมซัมบิกไปยังประเทศที่สาม หรือการนำเข้ามาเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตกระดาษในประเทศไทยในแง่ของแหล่งวัตถุดิบต้นน้ำที่มีคุณภาพและมั่นคง

4.2.3 ชั้นปลายน้ำ

ไม้เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงและเป็นสินค้าสร้างรายได้ให้กับโมซัมบิก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการส่งออกไม้ซุงซึ่งเป็นสินค้าไม้แปรรูปในขั้นต้นเท่านั้น โดยตลาดสำหรับไม้ซุงจากโมซัมบิกนั้น มีอยู่ทั่วโลกโดยเฉพาะตลาดกลุ่มประเทศยุโรป และประเทศจีน ส่วนตลาดสินค้าแปรรูปสำหรับการส่งออกนั้นยังค่อนข้างจะมีน้อยถึงไม่มีเลยในสินค้าบางชนิด ส่วนตลาดในประเทศนั้น นับได้ว่าเป็นส่วนน้อยที่ได้รับประโยชน์น้อยที่สุดจากทรัพยากรไม้ของโมซัมบิกเอง เนื่องจากขาดการแปรรูปจากวัตถุดิบไม้ขั้นต้นสู่สินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ¹⁴ เพราะฉะนั้นโอกาสการมีส่วนร่วมในการลงทุนของไทยในขั้นตอนปลายน้ำในอุตสาหกรรมไม้ของโมซัมบิกมีอยู่สองทางคือ การเข้าไปเป็นพ่อค้าคนกลางในการซื้อขายไม้ซุงของโมซัมบิก ไม่ว่าจะเพื่อการส่งออกไปตลาดประเทศที่สามหรือตลาดไทย หรืออีกทางหนึ่งคือการลงทุนพัฒนาต่อยอดในอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องในขั้นตอนต่างๆ

¹² African Development Bank (2015)

¹³ Juma J. (n.d.)

¹⁴ OECD (2013)

ของกระบวนการห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมไม้ในโมซัมบิก เพื่อโอกาสในการเข้าถึงตลาดทั้งในและต่างประเทศซึ่งมีความเป็นรูปธรรม และมีความยั่งยืนกว่าวิธีแรก

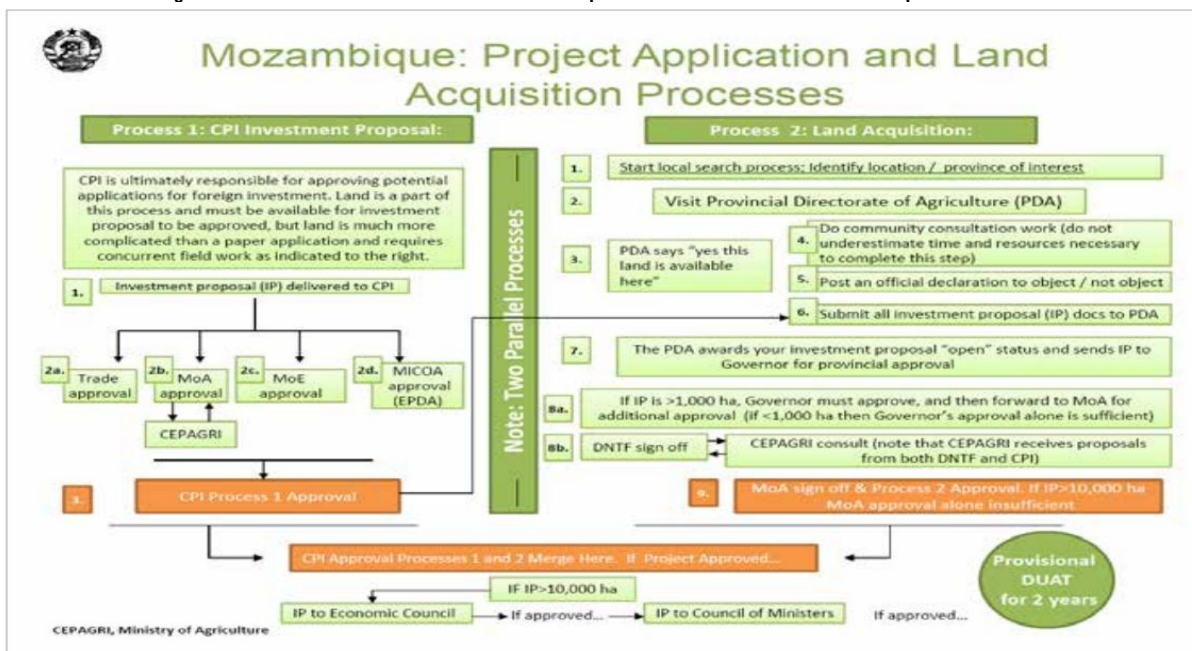
4.2.4 ปัจจัยสนับสนุน

จากการอธิบายในข้างต้น โมซัมบิกเป็นประเทศที่มีทรัพยากรต้นน้ำของอุตสาหกรรมไม้เข้มข้น แต่เหตุที่ไม่สามารถพัฒนาให้เกิดสินค้าไม้ที่มีมูลค่าสูงได้ เพราะทักษะและฝีมือแรงงาน กอปรกับเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ยังไม่พร้อม

โดยในขั้นต้นนี้ การผลิตของโมซัมบิกพึ่งพาเครื่องจักรมือสองและอุปกรณ์ส่วนควบต่างๆ จากต่างประเทศ ส่วนตั้งแต่ขั้นกลางน้ำเป็นต้นไป เครื่องจักรและอุปกรณ์ยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้ประกอบการโมซัมบิกต้องพึ่งพาประเทศเพื่อนบ้านอย่างแอฟริกาใต้ในการแปรรูปก่อนส่งกลับมา เพื่อใช้งานหรือจำหน่ายในประเทศต่อไป ดังในกรณีตัวอย่างของบริษัท Colosso Ltd ไม่มีศักยภาพในการอบไม้ จึงต้องส่งแผ่นไม้ไปเอาที่แอฟริกาใต้ก่อนนำกลับมาใช้ในโมซัมบิก เป็นต้น

4.2.5 กฎระเบียบ/นโยบาย

รูปภาพที่ 4.2: ขั้นตอนการเข้าไปลงทุนในโมซัมบิกสำหรับนักลงทุนต่างชาติ

ที่มา: The Oakland Institute (2011)

รูปภาพที่ 4.2 แสดงถึงแผนผังการขออนุญาตเข้าไปลงทุนในประเทศโมซัมบิกของนักลงทุนต่างชาติ ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการขออนุญาตแบบคู่ขนาน (ดำเนินเรื่องพร้อมกัน) ก่อนนักลงทุนจะเริ่มการดำเนินธุรกิจต่างๆ นักลงทุนจะต้องผ่านกระบวนการ เพื่อขอเอกสารสำคัญแสดงสิทธิการลงทุน และสิทธิการใช้พื้นที่

โดยมีขั้นตอน ฎระเบียบ และข้อบังคับหลักๆ อยู่สองประการ ซึ่งดูแลและประสานงานโดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของประเทศโมซัมบิก (CPI)¹⁵ ดังนี้

(1) การขออนุมัติการลงทุนในประเทศโมซัมบิก

ในขั้นตอนนี้ หน่วยงานหลักในการติดต่อและประสานงาน คือ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นแรก ส่งเอกสารขอลงทุนพร้อมแผนพัฒนา และแผนการบริหารจัดการธุรกิจให้กับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการพิจารณา

ขั้นที่สอง หลังจากได้รับเอกสารและพิจารณาแล้ว ทางสำนักงานคณะกรรมการจะส่งเอกสารเพื่อขอความเห็นชอบจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจนั้นๆ

- การลงทุนในอุตสาหกรรมป่าไม้ นั้น จะต้องขอสัมปทานป่าไม้ธรรมชาติ หรือการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ซึ่งจะมีกระบวนการพิจารณาและอนุมัติโดยกระทรวงเกษตร
- ปัจจุบันทางรัฐบาลได้ยกเลิกการให้สัมปทานป่าธรรมชาติโดยสิ้นเชิง และหันมาส่งเสริมป่าปลูกแทน

ขั้นที่สาม หลังจากผ่านกระบวนการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการอนุมัติจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนแล้ว เอกสารทั้งหมดจะต้องนำไปใช้ประกอบการขออนุมัติสิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อไป

(2) การขออนุมัติสิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การลงทุนไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือใหญ่ หรือประเทศใดก็ตามทั่วโลก ย่อมต้องมีการใช้ที่ดินเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินตั้งต้นเพื่อการดำเนินธุรกิจ ซึ่งในการใช้ที่ดินนั้นผู้ลงทุนจะต้องมีสิทธิเหนือที่ดินผืนนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการได้สิทธิขาดจากการซื้อขาย สิทธิจากการเช่า หรือสิทธิจากการได้สัมปทานก่อนที่จะเริ่มลงทุนใดๆ ก็ตาม ซึ่งในโมซัมบิกก็เช่นเดียวกัน

รัฐธรรมนูญของโมซัมบิก มีข้อกำหนดเกี่ยวกับที่ดินไว้ว่าที่ดินทั้งหมดนั้นเป็นทรัพย์สินของรัฐ ที่ไม่สามารถซื้อขายหรือจำนองได้ โดยกฎหมายนี้มีประเด็นหลักอยู่ 3 ประการ¹⁶ คือ (1) ประชาชน และชุมชนโมซัมบิกมีสิทธิเหนือที่ดินของตนเองที่มีหลักฐานว่าเคยอยู่ หรือเคยถือครองก่อนออกกฎหมายโดยเป็นการให้สิทธิในการใช้ที่ของรัฐจากรัฐบาล โดยสิทธินี้เป็นสิทธิถาวรที่สามารถส่งต่อเป็นมรดกได้แต่ซื้อขายไม่ได้ (2) ประชาชน และชุมชนโมซัมบิกมีสิทธิในที่ที่มีหลักฐานในการเข้าไปทำกินเป็นเวลามากกว่า 10 ปี และมีลักษณะเหมือนข้างต้น คือ เป็นการให้สิทธิในการใช้ที่ของรัฐจากรัฐบาล โดยสิทธินี้เป็นสิทธิถาวรที่สามารถส่งต่อเป็นมรดกได้แต่ซื้อขายไม่ได้ และ (3) ประชาชน และนักลงทุนต่างชาติสามารถขออนุญาตใช้ที่ดินเพื่อการลงทุนเชิงพาณิชย์จากรัฐบาลเป็นเวลา 50 ปี และสามารถต่ออายุได้อีกทุก 50 ปี หลังจากหมดช่วงสัญญา หรืออีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการเช่าในระยะยาวกับรัฐบาลเพื่อการลงทุน

¹⁵ The Oakland Institute (2011)

¹⁶ The Oakland Institute (2011)

การยื่นขอสิทธิในการใช้ที่ดินของประเทศโมซัมบิกในการลงทุนเชิงพาณิชย์ (Land Acquisition) จากนักลงทุนท้องถิ่น และต่างชาติ นั้น มีขั้นตอนการขอคร่าวๆ ดังนี้

- (1) หาพื้นที่หรือจังหวัดที่จะเป็นเป้าหมายสำหรับการลงทุน
- (2) ตรวจสอบว่าพื้นที่นั้นว่าง และเหมาะสมหรือไม่ โดยการเข้าไปยื่นเรื่องสำนักงานเกษตรที่ดูแลพื้นที่นั้นๆ
- (3) จัดการเสวนาในชุมชนเพื่อเสนอแผนการลงทุนพัฒนาที่ดินนั้นๆ และเจรจากับชุมชนเพื่อขอความยินยอม และหนังสือรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินหลังจากผ่านขั้นตอนที่ 2 (ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในกระบวนการขออนุญาต)
- (4) ส่งเอกสารคำร้องขอลงทุนที่อนุมัติ โดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของโมซัมบิก เอกสารต่าง ๆ รวมไปถึงหนังสือแสดงความเห็นชอบในการใช้พื้นที่จากชุมชนในข้อที่ 3 ให้สำนักงานเกษตรในพื้นที่ เพื่อส่งต่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับรอง
 - ถ้าพื้นที่ในการลงทุนน้อยกว่า 1,000 เฮกตาร์ ผู้ว่าราชการของจังหวัดนั้น ๆ สามารถอนุมัติได้ทันที
 - ถ้าพื้นที่มากกว่า 1,000 เฮกตาร์แต่ไม่เกิน 10,000 เฮกตาร์ เมื่อผู้ว่าราชการของจังหวัดอนุมัติแล้วต้องส่งขึ้นไปเพื่อให้รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรอนุมัติด้วย
 - ถ้าพื้นที่ในการลงทุนมากกว่า 10,000 เฮกตาร์ ต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

เมื่อขั้นตอนการขออนุญาตลงทุนและการขออนุญาตใช้ที่ดินผ่านขั้นตอนการพิจารณาและผ่านการรับรองของแล้ว ผู้ลงทุนจะได้รับ “ใบแสดงสิทธิการลงทุนและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน” หรือ “*direito de uso e aproveitamento da terra*” (DUAT)¹⁷ ด้วยข้อแม้ว่าต้องถือเป็นใบแสดงสิทธิชั่วคราวก่อนจะสามารถเปลี่ยนเป็นใบแสดงสิทธิแบบเต็มที่มีอายุ 50 ปีได้ โดยมีกำหนดระยะเวลาถือ 2 ปี สำหรับการลงทุนจากในประเทศ และ 5 ปี สำหรับการลงทุนจากต่างชาติ¹⁸

4.3 โอกาสของธุรกิจไทย

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น โมซัมบิกนั้นเป็นประเทศที่อุตสาหกรรมไม่มีศักยภาพในการเติบโตค่อนข้างสูง เพราะความต้องการใช้ไม้ที่เพิ่มมากขึ้นทั้งจากในประเทศ ภูมิภาคแอฟริกา และตลาดทั่วโลก รวมไปถึงความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ของโมซัมบิก ทำให้การขนส่งสินค้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปและนอกทวีปมีความสะดวก ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ ทำให้โมซัมบิกนั้นมีความน่าดึงดูดในสายตานักลงทุนจากทั่วโลก เพราะฉะนั้นหากนักลงทุนไทยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมไม้ของโมซัมบิกได้ย่อมจะได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนอย่างมหาศาล

โดยวิธีการลงทุนอุตสาหกรรมไม้ในโมซัมบิก รูปแบบที่เหมาะสมที่สุด คือ การร่วมทุนกับบริษัทท้องถิ่น เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตจากขั้นต้นน้ำให้มีประสิทธิภาพ กระทั่งไปสู่การผลิตสินค้าสำเร็จ ซึ่งในการแปรรูป

¹⁷ The Oakland Institute (2011)

¹⁸ LexMundi (2012)

ชั้นกลาง ตัวอย่างเช่น การอบไม้ซึ่งผู้ประกอบการโมซัมบิก ยังต้องพึ่งพาประเทศเพื่อนบ้านก่อนนำไม้กลับมาใช้ในประเทศ จึงเป็นโอกาสที่ดีที่ไทยจะเข้าไปมีบทบาทในชั้นตอนนี้ หรือแม้แต่ในรายชื่อสินค้าสำเร็จ เช่น เฟอร์นิเจอร์ไม้ที่ ขณะนี้โมซัมบิกยังไม่มีความพร้อม เพราะขาดแรงงานฝีมือ แต่หากไทยสามารถสร้างความร่วมมือและพัฒนาแรงงานท้องถิ่นแล้ว โอกาสประสบความสำเร็จก็ไม่ลำบากนัก เพราะปัจจัยแวดล้อม เช่น นี้อุต ตะปู หรืออุปกรณ์อื่น ๆ สามารถนำเข้าจากแอฟริกาใต้ ซึ่งอยู่ใกล้กับโมซัมบิกอยู่แล้ว

ตารางที่ 4.1: สรุปข้อมูลสำคัญของอุตสาหกรรมไม้ในโมซัมบิก

สรุปข้อมูลสำคัญของอุตสาหกรรมไม้ในโมซัมบิก					
	ข้อมูล	รายละเอียด	หน่วย	ที่มา	
ป่าธรรมชาติ	พื้นที่ป่าธรรมชาติที่ตัดเพื่อการพาณิชย์ในเชิงปริมาณ (ปี 2015)	37,940,000	เฮกเตอร์	FAO (2015)	
	พื้นที่ป่าคุ้มครอง	9,485,000	เฮกเตอร์	FAO (2015)	
	อัตราการตัดเฉลี่ยต่อปี (ปี1990-2015)	0.5-0.6	ร้อยละ	FAO (2015)	
	จำนวนพื้นที่การตัดเฉลี่ยต่อปี (ปี1990-2015)	219,000	เฮกเตอร์	FAO (2015)	
	สัดส่วนพื้นที่ป่าที่ตัดได้ต่อจำนวนพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ (ปี 2015)	66.5	ร้อยละ	FAO (2015)	
	ประเภทของไม้ (พันธุ์)	Umbilla, Chanfuta (มะค่าโมง), Panga-Panga, Missanda, Mecrusse, Umbaua (มะฮอกกานี), Pau Preto, Pau Ferro, Messassa **ส่วนใหญ่เป็นไม้เนื้อแข็ง	-	-	Fath (2001)
	แหล่งที่มาหลัก (จังหวัด)	Cabo Delgado, Nampula, Sofala, Inhambane, Manica, Gaza, Manica, and Zambezia,	-	-	Fath (2001)
จำนวนสัมปทานป่าธรรมชาติทั้งหมด (โดยประมาณ)	7,000,000	เฮกเตอร์	-	Lissave (2013)	
ป่าปลูก	พื้นที่ป่าปลูก (ปี 2015)	75,000	เฮกเตอร์	FAO (2015)	
	อัตราการการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (ปี1990-2015)	2.8	ร้อยละ	FAO (2015)	
	พื้นที่การปลูกเพิ่มโดยเฉลี่ยต่อปี (ปี1990-2015)	1.5	เฮกเตอร์	FAO (2015)	
	สัดส่วนพื้นที่ป่าต่อจำนวนพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ (ปี 2015)	0.001	ร้อยละ	FAO (2015)	
	ขนาดเป้าหมายของป่าปลูกที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล	1,300,000 (ภายในปี 2030)	เฮกเตอร์	-	Ministry of Agriculture (2010)
	ประเภทของไม้ (พันธุ์)	ต้นสนและต้นยูคาลิปตัส (ไม้เนื้ออ่อน)	-	-	Lissave (2013)
	แหล่งปลูกหลัก (จังหวัด)	Manica, Niassa, Sofala, and Zambezia	-	-	Orlowski (2016)
บริษัทหลักที่ประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมป่าปลูก (ทั้งต้นน้ำและกลางน้ำ)	IFLOMA, Maloda Foundation, Lurio Green Resources (LGR), Green Resources, Global Solidary Forest Fand (GSFF), Rift Valley Corporation and Potucel	-	-	Orlowski (2016)	
การแปรรูปสวนโรงเลื่อยไม้					
สถานการณ์ของบริษัทผู้แปรรูปหลักใน โมซัมบิก	บริษัทท้องถิ่นสามารถแปรรูปในไม้ได้ในขั้นต้นเท่านั้น และยังคงค่อนข้างขาดทั้งศักยภาพทางเทคโนโลยีรวมถึงฝีมือแรงงานอยู่มาก	-	-	คณะผู้วิจัย (2016)	
สัดส่วนในการขายไม้แปรรูป	ส่งออกรูปแบบไม้ซุงเป็นส่วนใหญ่ ใช้ในประเทศเป็นส่วนน้อย	-	-	Suhonen (2015)	

โรงงานผลิตกระดาษ			
สถานการณ์ของความต้องการกระดาษ และการผลิตกระดาษในโมซัมบิก	ในปัจจุบันยังไม่มีโรงงานผลิตกระดาษในประเทศ ทำให้โมซัมบิกต้องนำเข้ากระดาษจากต่างประเทศเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทั้งหมดเพื่อการใช้งานในประเทศ	-	Suhonen (2015)
สถานการณ์ของอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับการผลิตกระดาษในโมซัมบิก	ในปัจจุบันอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องด้านวัตถุดิบในการผลิตกระดาษในประเทศ เช่น โรงงานทำไม้สับในโมซัมบิกมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีความพร้อมมากจากการลงทุนโดยนักลงทุนต่างชาติ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ผลผลิตจากอุตสาหกรรมนี้เกือบทั้งหมดจะถูกขายโดยการส่งออกเท่านั้น	-	Suhonen (2015)
โรงงานผลิตไฟฟ้า			
ความต้องการไฟฟ้าภายในประเทศ (คาดการณ์)	ต้องการใช้ไฟฟ้าจะเพิ่มขึ้นเป็น 1350 MW ในปี 2030	-	African Development Bank (2015)
การคาดการณ์กำลังไฟฟ้าที่สามารถผลิตได้โดยเชื้อเพลิงชีวมวลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมไม้	2	Gigawatt (GW)	Come (2015)
ปัจจัยสนับสนุน	1. โรงไฟฟ้าควาคริงของโมซัมบิกเป็นโรงไฟฟ้าถ่านหินซึ่งสามารถรองรับเชื้อเพลิงได้หลายชนิดรวมไปถึงเชื้อเพลิงชีวมวลจากไม้และเศษไม้ 2. ความต้องการไฟฟ้าที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามการพัฒนาของเมืองและชุมชน 3. ได้รับการสนับสนุนตามนโยบายของรัฐบาล 4. ทรัพยากรไม้สำหรับการผลิตพลังงาน เช่น ต้นไผ่มีอยู่จำนวนมาก	-	Energypedia (2015), Solidaridad (2013), African Development Bank (2015)
อื่นๆ			
สถานการณ์ตลาดสำหรับอุตสาหกรรมไม้	1. การส่งออกไม้ของประเทศโมซัมบิกนั้นมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องสำหรับสินค้าประเภทไม้ซุงเท่านั้น ส่วนสินค้าอื่นนั้นมีน้อยถึงไม่มีเลยเนื่องจากเกิดการแปรรูปจากขั้นต้นน้ำ 2. ความต้องการสินค้าไม้แปรรูปในประเทศยังมีค่อนข้างสูงแต่อุปทานของสินค้าที่ผลิตในประเทศนั้นต่ำด้วยเหตุผลเดียวกันคือการขาดการแปรรูปจากขั้นต้นน้ำ จึงทำให้อุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่	-	Come (2015)

ที่มา: ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย (2016)

5

บทวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าอุตสาหกรรมน้ำตาล (ประเทศโมซัมบิก)

อุตสาหกรรมน้ำตาลในโมซัมบิกมีประวัติมายาวนานตั้งแต่ครั้งเป็นอาณานิคมของโปรตุเกส อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิกแทบจะสาบสูญในช่วงสงครามกลางเมือง จนเริ่มต้นขึ้นใหม่ในปี 2010 เมื่อรัฐบาลโมซัมบิกเริ่มต้นเชิญนักลงทุนต่างชาติเข้าลงทุน นักลงทุนเหล่านั้นเป็นทั้งผู้วางรากฐานและผู้ตักตวงผลประโยชน์ในอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิก โดยเฉพาะจากการใช้ราคาน้ำตาลอ้างอิงที่สูงกว่าราคาในตลาดโลกมาก

อุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิกเป็นอุตสาหกรรมที่มีอนาคตค่อนข้างมาก หากพิจารณาจากปัจจัยด้านทรัพยากร และภูมิศาสตร์ กล่าวคือ ด้านทรัพยากรนั้น โมซัมบิกมีที่ดินค่อนข้างอุดมสมบูรณ์และมีที่ดินเพื่อการเกษตรเหลือให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างมหาศาล ด้านภูมิศาสตร์เอง โมซัมบิกมีท่าเรือน้ำลึกที่เหมาะสม และใกล้กับสหภาพยุโรปที่เป็นตลาดใหญ่ และตลาดแอฟริกาที่มีความต้องการน้ำตาลมากกว่าการผลิตในทวีปมาก นอกจากนี้ ผู้ผลิตในโมซัมบิกยังได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีจากตลาดเหล่านี้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม โมซัมบิกไม่ผลิตน้ำตาลทรายขาว (หากมีก็ไม่ใช้สำหรับตลาดในประเทศ) จึงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งที่ผลิตน้ำตาลทรายดิบได้มากกว่าความต้องการในประเทศถึง 1 เท่าตัว จึงต้องส่งออกถึงร้อยละ 50 ของการผลิตน้ำตาล (ประมาณ 2 แสนตัน จากการผลิต 4 แสนตัน)

ในบทนี้ จะทำการวิเคราะห์เริ่มจากห่วงโซ่มูลค่าน้ำตาลโดยทั่วไป ห่วงโซ่มูลค่าน้ำตาลของโมซัมบิกเพื่อเปรียบเทียบกับไทย อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงโอกาสธุรกิจไทยในส่วนสุดท้าย

5.1 ห่วงโซ่มูลค่าทั่วไปของอุตสาหกรรมน้ำตาล

อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลนั้น (ไม่รวมน้ำตาลจากแหล่งอื่น เช่น ปาล์ม เมเปิล และหัวบีท) เริ่มต้นจากการปลูกอ้อยในไร่อ้อยไร่น้ำตาลขึ้นอุตสาหกรรมต้นน้ำ ก่อนที่ชาวไร่ (หรือไร่ของโรงน้ำตาลเอง) จะส่งอ้อยดังกล่าวเข้าไปยังโรงน้ำตาลและแปรรูปออกเป็นน้ำตาลส่งให้ผู้บริโภคต่อไป ทั้งนี้ นอกจากผู้บริโภคน้ำตาลแล้ว น้ำตาลยังสามารถส่งไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องดื่มได้ด้วย

5.1.1 ขั้นต้นน้ำ

อ้อย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำของการผลิตน้ำตาลนั้น เริ่มต้นจากการปลูกอ้อยทิ้งไว้ ซึ่งอ้อยโดยมากจะมีอายุพร้อมตัดที่ประมาณ 1 ถึง 1 ปีครึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วพันธุ์อ้อยที่ใช้ปลูก รวมถึงปุ๋ยที่ใช้ในการบำรุงรักษาอ้อยนั้นจะได้รับการสนับสนุนไม่ทางตรงก็ทางอ้อมจากโรงงานน้ำตาลเนื่องจากโรงงานน้ำตาลต้องการอ้อยมาเป็นปัจจัยในการผลิตน้ำตาล

ในอดีตปัญหาของการปลูกอ้อยนั้น ไม่ใช่การปลูก แต่เป็นการตัด เนื่องจากอ้อยเป็นพืชที่มีเปลือกใบแข็งและคม ในอดีตเจ้าของสวนอ้อยในไทยจะใช้การว่าจ้างตัดอ้อยซึ่งใช้คนงานเป็นจำนวนมาก บางครั้งก็มีปัญหาเรื่องการกดขี่แรงงานตัดอ้อย ส่วนไรท์ที่ให้ผลประโยชน์เหมาะสมทั้งคู่ก็จะมีปัญหาเรื่องผลกำไรที่ต้องแบ่งให้คนตัดอ้อยสูง บางไรท์ก็ใช้วิธีที่ง่ายกว่านั้นแต่ให้ผลผลิตน้ำตาลต่อตันอ้อยน้อยกว่าคือการเผาใบอ้อยซึ่งนอกจากจะทำให้หน้าอ้อยและคุณภาพน้ำตาลเสียไปแล้ว ยังอาจถูกลดเป็นอค์ศึภยได้ด้วย

ปัจจุบัน รถตัดอ้อย เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในไร้อ้อย โดยถึงแม้ว่าจะมีราคาสูง แต่ก็มีเกษตรกรจำนวนมากที่ลงทุนซื้อแล้วนำมารับจ้างตัดให้แก่เกษตรกรรายอื่น ทำให้ปัญหาเรื่องแรงงานในการตัดอ้อยหมดไป ปัญหาใหม่สำหรับไร้อ้อยในไทยจึงเป็นเรื่องของ “ที่ดิน” ที่ขาดแคลนแทน กล่าวคือ “หากต้องการเพิ่มปริมาณอ้อย ก็ต้องเลิกปลูกข้าว หากต้องการเพิ่มปริมาณข้าวก็ต้องเลิกปลูกอ้อย”

5.1.2 ชั้นกลางน้ำ

โรงงานน้ำตาล คือ อุตสาหกรรมกลางน้ำ ของอุตสาหกรรมน้ำตาล อย่างไรก็ตาม โรงงานน้ำตาลเป็นผู้เล่นที่แทบจะเรียกได้ว่าสำคัญอย่างมาก และเกี่ยวข้องกับผู้เล่นเกือบทุกรายในอุตสาหกรรม ในหลายประเทศรวมถึงไทย โรงงานน้ำตาลเป็นผู้กำหนด และดำเนินการต่างๆ ที่สำคัญในอุตสาหกรรม ทั้งการรับซื้อ การแปรรูป การขายต่อ การส่งเสริม และผลผลิตพลอยได้หลายชนิด

กับชาวไร้อ้อยนั้น โรงงานน้ำตาล จำเป็นต้องพึ่งพาวัตถุดิบ คือ อ้อยจากชาวไร่เพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถผลิตน้ำตาลออกขายได้ ในบางประเทศเลือกที่จะผลิตเองด้วย แต่ในไทยส่วนใหญ่จะเลือกการมีสัมพันธภาพที่ดีกับชาวไร้อ้อยแทน ในหลายโรงงานมีการผลิตปุ๋ยราคาถูก ขายและพัฒนาพันธุ์อ้อยราคาถูก รวมถึงการออกเงินกู้ทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรชาวไร้อ้อยด้วย อย่างไรก็ตาม โรงงานน้ำตาลแต่ละแห่งจะมีชาวไร้อ้อยในอาณาเขตบริเวณของตนเอง และจะไม่ซื้อขายข้ามเขตกัน เหตุผลนั้นเกิดจากทั้งด้านการขนส่ง กล่าวคือ ทั้งค่าขนส่งที่สูงขึ้น และคุณภาพของน้ำตาลที่จำเป็นต้องเข้าโรงหีบให้เร็วที่สุด และอีกเหตุผลคือ ธรรมเนียมปฏิบัติในหมู่น้ำตาลที่จะไม่แข่งขันกันเอง

หลังจากได้อ้อย โรงงานน้ำตาลจะทำการผลิตน้ำตาล โดยน้ำตาลนั้น หากแบ่งตามเกรดอย่างง่ายจะได้ 2 รูปแบบ คือ น้ำตาลทรายดิบ และน้ำตาลทรายขาว โดยน้ำตาลทรายขาวนั้นจะเป็นการนำน้ำตาลทรายดิบไปฟอกให้มีความบริสุทธิ์สะอาดขึ้น นอกจากนั้นแล้วในการผลิตน้ำตาล จะได้ผลผลิตพลอยได้ที่สำคัญ 2 ชนิด ได้แก่ (1) ชานอ้อย ซึ่งหลายโรงงานใช้ในการผลิตไฟฟ้า หรือมีบ้างที่ใช้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์เพื่อจำหน่าย หรือแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรชาวไร้อ้อยในสังกัด หรือ อาจใช้ทำกระดาษ หรือ วัสดุก่อสร้างก็ได้ (2) กากน้ำตาล หรือ มอลลาส สามารถใช้ทำเอทานอล ทั้งสำหรับอุตสาหกรรม สุรา และผสมใช้ในน้ำมันเบนซินก็ได้

หลังจากได้น้ำตาลแล้ว โรงน้ำตาลส่วนใหญ่ จะแตกต่างจากอุตสาหกรรมอย่างข้าว ที่โรงสีมักไม่ได้เป็นผู้ขายเอง แต่โรงน้ำตาลนั้นมักจะเป็นผู้ค้ำน้ำตาลเองด้วย หลายโรงงานนอกจากทำการบรรจุถุงทั้งเล็กใหญ่หรือส่งออกแล้ว ยังมีการทำน้ำตาลพรีเมียมออกขายเองอีกด้วย นอกจากนี้ โรงน้ำตาลยังมีการติดต่อขายผลิตภัณฑ์น้ำตาลเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอื่น เช่น ลูกอม ขนม อาหาร หรือ เครื่องดื่มด้วย

ทั้งนี้ ราคาน้ำตาลในตลาดโลก นั้นค่อนข้างมีความเป็นสากล ผู้ผลิตน้ำตาลต่างๆทั่วโลกจะใช้ราคาน้ำตาลตลาดโลกนี้เป็นราคาอ้างอิงในการซื้อขายแลกเปลี่ยน เพราะหากให้ราคาที่เสียเปรียบราคาตลาดโลกมาก ผู้ผลิตและผู้ซื้อก็อาจซื้อขายผ่านตลาดน้ำตาลโลกที่ซีกาโกแทนได้อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม มีหลายประเทศทั่วโลกที่มีการกำหนดราคาน้ำตาลเพื่อปกป้องผู้ผลิตในประเทศ หรือ ในบางประเทศอย่างไทยก็มีความคิดที่จะทำให้น้ำตาลสูง เพื่อลดปัญหาสุขภาพจากการบริโภคน้ำตาลมากเกินไปของคนในประเทศด้วย

5.1.3 ชั้นปลายน้ำ

อุตสาหกรรมปลายน้ำในการผลิตน้ำตาลนั้น อันที่จริงในปัจจุบันเป็นเพียงไม่ถึงครึ่งหนึ่งของการใช้น้ำตาล เนื่องจากมากกว่าครึ่งของน้ำตาลที่ผลิตโดยโรงน้ำตาลนั้นจะเข้าไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง อุตสาหกรรมปลายน้ำในการผลิตน้ำตาลจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่ง โดยมากจะนำไปใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร รวมถึงเครื่องดื่ม โดยเฉพาะน้ำตาลอัดลมที่เป็นการใช้หลัก นอกจากนี้ ผลผลิตพลอยได้ของน้ำตาลยังนำไปใช้ได้หลากหลายด้วยเช่นกัน

อุตสาหกรรมอาหารที่ใช้น้ำตาลนั้น มีทั้งที่สามารถนำน้ำตาลทรายดิบไปใช้ได้โดยตรง แต่ในหลายอุตสาหกรรมต้องมีการผลิตแบบพิเศษ เช่น ในการผลิตน้ำตาลอัดลมเป็นต้น ผู้ประกอบการปลายน้ำจึงมีการติดต่อกับโรงน้ำตาลให้ผลิตน้ำตาลแบบพิเศษให้โดยตรงอยู่บ้าง และบางครั้ง ก็มีการใช้นอกเหนืออุตสาหกรรมอาหาร เช่น ใช้น้ำตาลหมยและสุขภาพ เป็นต้น

ผลผลิตพลอยได้ของน้ำตาลใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ขานอ้อยนั้น หากโรงงานน้ำตาลต้องการใช้ประโยชน์อย่างรวดเร็วก็อาจนำไปเผาใช้ในโรงไฟฟ้าเพื่อเป็นแหล่งพลังงานในโรงน้ำตาลได้ แต่หากมีการแปรรูปก็จะนำไปใช้ได้หลากหลาย ทั้งทำกระดาษ วัสดุก่อสร้าง ปุ๋ย ไปจนถึงสิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งกระแสความต้องการอุตสาหกรรมสีเขียวในปัจจุบันทำให้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีความสำคัญมากขึ้นด้วย ด้านกากน้ำตาลนั้น โรงน้ำตาลโดยมากจะนำไปแปรรูปเป็นเอทานอล ซึ่งทางที่ง่ายที่สุดในการจำหน่าย คือ หากรัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนเรื่องการใช้พลังงานทดแทนจากแก๊สโซฮอลล์ แล้วก็จะขายเป็นเอทานอลให้ผู้ผลิตน้ำมัน แต่หากไม่มีนโยบายดังกล่าว โรงน้ำตาลก็จำเป็นต้องปรับสภาพ ตรวจสอบ ควบคุมคุณภาพเอทานอลที่ได้อย่างสูง เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมสุราแทน

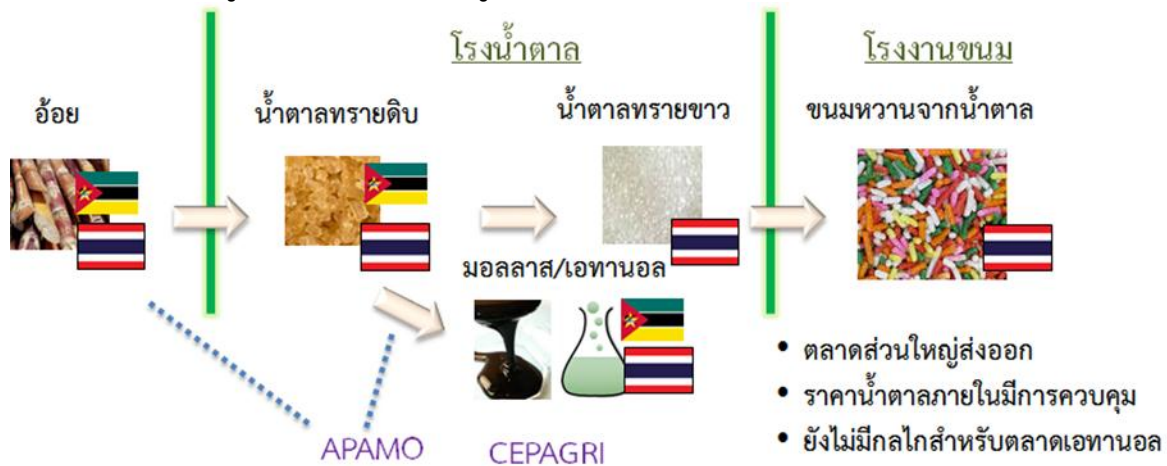
5.2 ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิก

อุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิก เป็นอุตสาหกรรมที่มีประวัติมาอย่างยาวนาน โดยสมัยที่โปรตุเกสยังปกครองโมซัมบิกอยู่นั้น โปรตุเกสได้ใช้โมซัมบิกเป็นแหล่งปลูกอ้อยที่สำคัญแห่งที่ 2 รองจากบราซิล สามารถผลิตน้ำตาลได้มากกว่า 3 แสนตันต่อปี อย่างไรก็ตาม หลังเกิดสงครามกลางเมืองอุตสาหกรรมน้ำตาลได้หยุดชะงักลง จนกระทั่งรัฐบาลได้เชิญผู้ผลิตจากแอฟริกาใต้ และนักลงทุนจากมอริเชียสเข้ามาทำการผลิต

น้ำตาลในโมซัมบิก อุตสาหกรรมน้ำตาลในโมซัมบิกจึงฟื้นตัวกลับมาอีกครั้ง ในปัจจุบัน โมซัมบิกได้รับการจัดอันดับประเทศที่มีศักยภาพในอุตสาหกรรมน้ำตาล (Sugar Industry Competitiveness Ranking) โดย SLEIPA ในอันดับที่ 3 สูงกว่าไทยที่อยู่ในอันดับที่ 5 เสียอีก อุตสาหกรรมน้ำตาลในโมซัมบิกจึงมีความน่าสนใจอยู่พอสมควร

รูปภาพที่ 5.2: ห่วงโซ่มูลค่าน้ำตาลของโมซัมบิก เปรียบเทียบกับไทย

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

5.2.1. ขั้นตอนน้ำ

อุตสาหกรรมต้นน้ำของโมซัมบิกแตกต่างจากไทยค่อนข้างมาก กล่าวคือ ชาวไร่อ้อยของโมซัมบิกนั้น คิดเป็นเพียงร้อยละ 20 ของอ้อยที่ใช้ในอุตสาหกรรมน้ำตาลเท่านั้น ในขณะที่อีกร้อยละ 80 ของอ้อยที่ใช้ในอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิกมาจากการปลูกเองของโรงอ้อยเอง กล่าวคือ

ในช่วงที่โรงงานน้ำตาลต่างชาติกลับเข้ามาผลิตน้ำตาลในโมซัมบิกใหม่นั้น (ช่วงหลังสงครามกลางเมือง) อุตสาหกรรมน้ำตาลในโมซัมบิกแทบที่จะเรียกได้ว่าเป็นการเริ่มต้นใหม่เลยทีเดียว Kogode (2014) กล่าวว่า ในช่วงปี 1980 ก่อนโรงงานน้ำตาลกลับมานั้น การผลิตน้ำตาลในโมซัมบิกได้ลดลงจาก 3.25 แสนตันในช่วงทศวรรษ 1970s เหลือเพียง 1 หมื่น 3 พันตันเท่านั้น โรงงานน้ำตาลในโมซัมบิกจึงต้องทำการปลูกอ้อยเองเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานน้ำตาล แล้วในส่วนที่ไม่พอ หรือเมื่อเริ่มขยายกำลังการผลิตจึงค่อยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกอ้อยอีกครั้งหนึ่ง

รูปภาพที่ 5.3: รถตัดอ้อย และไร่อ้อย รอบโรงงานน้ำตาลในโมซัมบิก (Illovo Sugar)

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

อย่างไรก็ตาม การปลูกอ้อยเองในโมซัมบิกไม่ใช่ปัญหาเท่าใดนัก กล่าวคือ โมซัมบิกเป็นประเทศที่มีอัตราการใช้ที่ดินการเกษตรต่ำมาก คือ มีการใช้ที่ดินเพาะปลูกเพียงร้อยละ 5.3 ของที่ดินเพื่อการเกษตร และใช้ที่ดินชลประทานเพื่อการเกษตรเพียงร้อยละ 2.1 ของที่ดินชลประทานเท่านั้น รัฐบาลโมซัมบิกจึงนอกจากจะไม่หวงห้ามให้นักลงทุนต่างชาติใช้ที่ดินการเกษตร ยังจัดตั้งหน่วยงานชื่อ CEPAGRI ขึ้นอำนวยความสะดวกในการจัดหาที่ดินการเกษตรให้นักลงทุนชาวต่างชาติด้วย แตกต่างจากไทยที่ไม่อาจขยายการปลูกอ้อยเพิ่มขึ้นได้ เพราะที่ดินในการปลูกมีอยู่จำกัด

เมื่ออ้อยส่วนใหญ่ เป็นของผู้ผลิตรายใหญ่ การลงทุนต่างๆ ในไร่อ้อย ทั้งการปลูกดูแลรักษาที่มีความทันสมัย โดยมีผลผลิตที่ 75 ตันต่อเฮกเตอร์ (ประมาณ 12.5 ตันต่อไร่) ด้านการตัดอ้อยนั้น การซื้อรถตัดอ้อยก็เป็นสิ่งที่คุ้มทุน เจ้าของโรงอ้อยจึงไม่มีปัญหาและไม่จำเป็นต้องจ้างแรงงานจำนวนมากในการตัดอ้อย นอกจากนั้นยังสามารถไปรับตัดอ้อยได้ถึงไร่ของเกษตรกรในเครือข่ายได้ด้วย

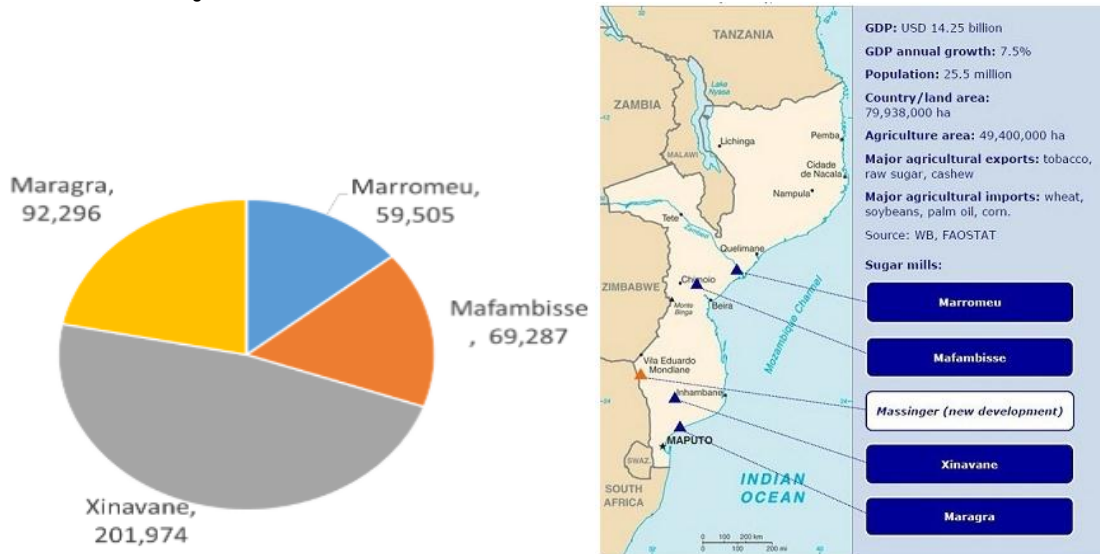
ถึงแม้ว่า อ้อยที่ใช้ในโรงอ้อยจะมีเพียงร้อยละ 20 ที่มาจากเกษตรกรชาวไร่อ้อย โรงอ้อยในโมซัมบิกก็พยายามมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเกษตรกรไร่อ้อย เช่น การสร้างโรงพยาบาล โรงเรียน ให้ทุนการศึกษา รวมถึงการว่าจ้างลูกหลานของเกษตรกรไร่อ้อย มาทำงานในโรงงานด้วย

5.2.2 ชั้นกลางน้ำ

ผู้ผลิตน้ำตาล หรือ โรงน้ำตาลในโมซัมบิก ประกอบไปด้วย บริษัทต่างชาติขนาดใหญ่ 3 ราย ที่ครอบครอง 4 โรงงาน คือ (1) Tongaat-Hullet จากแอฟริกาใต้ เป็นเจ้าของโรงน้ำตาลที่ ซินวาเนา และมาฟามบิสเซ่ ผลิตน้ำตาลได้ปีละประมาณ 2.7 แสนตัน (2) Illovo Sugar จากแอฟริกาใต้ เป็นเจ้าของโรงน้ำตาลที่ มาราการา ผลิตน้ำตาลได้ประมาณปีละ 1 แสนตัน (3) Companhia de Sena จากมอริเชียส เป็นเจ้าโรงน้ำตาลที่ มารามา ผลิตได้ประมาณ 6 หมื่นตันต่อปี ปัจจุบันบริษัทน้ำตาลทั้ง 3 ได้รวมกลุ่มกันเป็นสมาคมน้ำตาลในชื่อ APAMO

รูปภาพที่ 5.4: โรงน้ำตาลและการผลิตน้ำตาลในโมซัมบิกปี 2014

ที่มา: CEPAGRI (2014) ปรากฏใน Kogode (2014) และ Boga (2014)

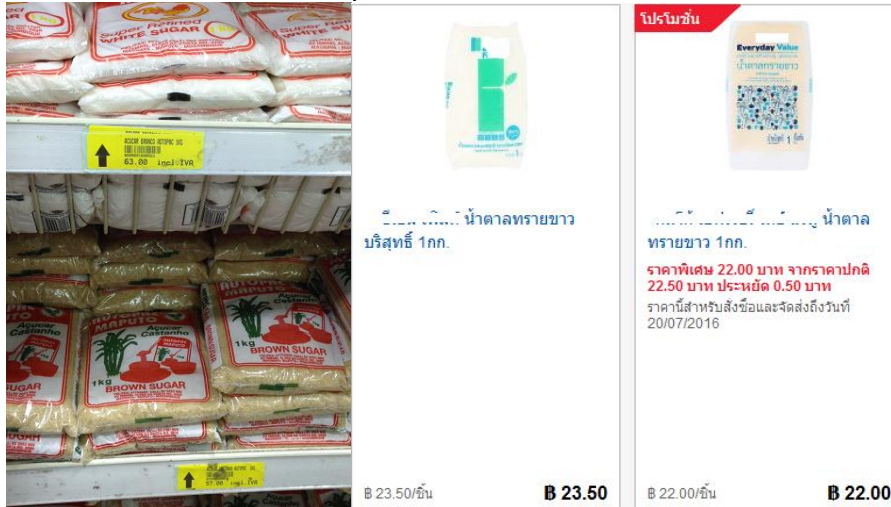
ผลิตภัณฑ์น้ำตาลหลักของ ทั้ง 3 โรงงานนั้นมุ่งเน้นไปที่การผลิตน้ำตาลทรายดิบเป็นหลัก โดยโมซัมบิกสามารถผลิตน้ำตาลทรายดิบได้มากกว่า 4.2 แสนตัน ต่อปี ในขณะที่ความต้องการน้ำตาลทรายดิบในประเทศมีเพียง ประมาณ 2 แสนตันเท่านั้น ที่เหลืออีกมากกว่าครึ่ง จึงเป็นการส่งออกไปยังยังภูมิภาค และสหภาพยุโรป ซึ่งโมซัมบิกมีความตกลงยกเว้นภาษีศุลกากรอยู่ จึงไม่จำเป็นต้องเสียภาษีศุลกากรในการนำเข้าน้ำตาลยังประเทศเหล่านี้

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า โมซัมบิก ไม่มีการผลิตน้ำตาลทรายขาว ทั้งที่มีความต้องการประมาณ 5-7 หมื่นตันต่อปี แบ่งเป็น จากความต้องการบริโภคของผู้บริโภคโดยตรง 2 หมื่นตัน และความต้องการจากอุตสาหกรรม โดยเฉพาะน้ำตาลอีก 3-5 หมื่นตันต่อปี ทั้งนี้ความต้องการน้ำตาลทรายขาวมีมากขึ้นเรื่อยๆ ตามระดับรายได้ของชาวโมซัมบิกที่สูงขึ้น จนต้องการ/มีกำลังในการบริโภคน้ำตาล และเครื่องดื่มที่มีราคาสูงขึ้นได้ ในปัจจุบัน โมซัมบิกต้องส่งออกน้ำตาลทรายดิบไปแปรรูปเป็นน้ำตาลทรายขาวในแอฟริกาใต้ ก่อนจะส่งกลับมาขายในประเทศอีกครั้งหนึ่ง

ด้านตลาดน้ำตาลในประเทศนั้น โมซัมบิกมีนโยบายเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศซึ่งใช้มาตั้งแต่ก่อนที่จะมีศักยภาพผลิตได้มากกว่า 4 แสนตัน (ซึ่งในอนาคตอาจได้มากถึง 1 ล้านตันซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป) โดยการกำหนดราคาน้ำตาลอ้างอิงในประเทศ ซึ่งปัจจุบันสูงกว่าราคาน้ำตาลในตลาดโลกมาก กล่าวคือ ในปี 2015 ได้กำหนดราคาน้ำตาลทรายดิบไว้สูงถึง 806 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตัน โดยที่ราคาน้ำตาลในปี 2015 อยู่ที่ประมาณ 350 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตัน ซึ่งแม้ในปัจจุบันราคาจะปรับตัวสูงขึ้นมาที่ประมาณ 440 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตัน ราคาอ้างอิงดังกล่าว (ซึ่งเป็นราคาซื้อขายจริงในโมซัมบิก) ก็ยังสูงมากอยู่ดี ทำให้ราคาน้ำตาลทรายดิบแบ่งถุงขายของโมซัมบิกอยู่ที่ 30.5 บาทต่อกิโลกรัม (อันที่จริงควรอยู่ที่ประมาณ 60 บาทต่อกิโลกรัม แต่เนื่องจากในปัจจุบันค่าเงินเมตีกาส์ของโมซัมบิกตกต่ำจากที่เคยอยู่ที่ประมาณ 1 เมตีกาส์ต่อ 1 บาท กลายเป็น 1 เมตีกาส์ต่อ 0.53 บาทในปัจจุบัน) และราคาน้ำตาลทรายขาวแบ่งถุงอยู่ที่ 33.6 บาท ในขณะที่น้ำตาลทรายขาวของไทยอยู่ที่เพียง 22 ถึง 23.5 บาทต่อกิโลกรัมเท่านั้น

รูปภาพที่ 5.5: ราคาน้ำตาลแบ่งถุงขายต่อกิโลกรัม โมซัมบิก (ชาย) และ ไทย (ขวา)

ที่มา: คณะผู้วิจัย (ถ่ายภาพจากห้างสรรพสินค้าในโมซัมบิก) และ tescolotus.com (2016)

น่าสนใจว่าในการสำรวจภาคสนามนั้น คณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่แตกต่างกันของผู้มีส่วนสำคัญในอุตสาหกรรมน้ำตาล กล่าวคือ APAMO และ Illovo Sugar ให้ข้อมูลทางลบแก่นักลงทุนรายใหม่ โดยกล่าวว่าตลาดน้ำตาลในโมซัมบิกนั้นมีจำกัด “ไม่ควรเข้ามาลงทุน” ในขณะที่ CEPAGRI ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนด้านเกษตรของรัฐกลับให้ความเห็นที่แตกต่างกันว่ามีโอกาสดี ทั้งการแปรรูปน้ำตาลทรายดิบ เป็นน้ำตาลทรายขาว รวมถึง ดินที่มีมากมายไม่จำกัด และโรงงานเก่าหนึ่งแห่งให้คนไทยเข้าลงทุนแบบ Brown Field ได้ด้วย

ในประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในแง่ของธุรกิจนั้นโมซัมบิกมีโอกาสที่ดีในอุตสาหกรรมน้ำตาล แต่ APAMO ที่ได้ประโยชน์จากทั้งโควตาในการส่งออกน้ำตาลในกลุ่มประเทศแอฟริกาตอนใต้ (SADC) และประโยชน์จากราคาอ้างอิงน้ำตาลที่สูงกว่าราคาน้ำตาลโลกมาก ย่อมไม่ประสงค์ให้มีคู่แข่งรายใหม่จากต่างประเทศเข้ามา อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้ผลิตรายใหญ่คือ TSB ที่สร้างโรงงานเสร็จในปี 2017 จะมีกำลังผลิตมากถึง 4 แสนตันต่อปี และจะกลายเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดในประเทศทันที แสดงให้เห็นว่า “ในความเป็นจริงโมซัมบิกมีโอกาสสำหรับอุตสาหกรรมน้ำตาล และ APAMO ไม่สามารถจะขัดขวางผู้ผลิตรายใหม่ได้”

5.2.3 ชั้นปลายน้ำ

โมซัมบิก มีอุตสาหกรรมปลายน้ำที่รับน้ำตาลมาผลิตอยู่เพียงจำนวนหนึ่ง คือ มีความต้องการประมาณ 3 ถึง 5 หมื่นตันต่อปี ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งส่วนหนึ่งต้องการน้ำตาลทรายขาวในขณะที่แทบจะไม่มีการผลิตน้ำตาลทรายขาวในประเทศโมซัมบิกเลย

นอกจากนั้น ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมปลายน้ำ ยังต้องแบกรับต้นทุนที่สูงกว่าต่างประเทศจากราคาน้ำตาลอ้างอิงที่สูงกว่าราคาน้ำตาลในตลาดโลกมากด้วย ผู้ผลิตอุตสาหกรรมปลายน้ำ จึงต้องพุ่งเป้าไปที่ตลาดในประเทศเป็นหลัก ไม่เช่นนั้นก็ต้องใช้ประโยชน์จากต้นทุนด้านอื่นที่ต่ำกว่าราคาของคู่แข่ง เว้นแต่จะเป็นผลิตภัณฑ์ของบริษัทน้ำตาลนั้นๆ เอง

สำหรับผลผลิตพลอยได้นั้น โมซัมบิกส่งออก กากน้ำตาล หรือมอลลาส มากถึง 1.4 แสนตันในปี 2014 ซึ่งต่างจากไทยที่มีการผลิตเอทานอลใช้ในประเทศ ส่วนหนึ่งนั้นมาจากการที่นโยบายด้านเอทานอลของ

โมซัมบิกยังไม่มีข้อมูลชัดเจน ผู้ผลิตจึงรอดูท่าทีเพื่อดำเนินการผลิตเอทานอล โดย Illovo Sugar กล่าวว่ากำลังอยู่ในแผนการร่วมมือกับผู้ผลิตเอทานอลชาวบราซิลดำเนินการอยู่

5.2.4 หน่วยงานสนับสนุน

หน่วยงานสนับสนุนด้านน้ำตาลที่สำคัญในโมซัมบิก คือ CEPAGRI โดย CEPAGRI เป็นหน่วยงานที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้านน้ำตาล (และสินค้าเกษตรอื่นๆ) และยังมีส่วนรวมในการให้ความเห็นกับกระทรวงเกษตรและรัฐบาลในการกำหนดราคาอ้างอิงด้วย

นอกจากนั้น CEPAGRI ยังให้ความช่วยเหลือ ทั้งทางวิชาการ การให้คำปรึกษา และที่สำคัญ คือ จัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตรแก่นักลงทุนด้วย ทั้งนี้ จากการสำรวจภาคสนาม CEPAGRI ได้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ (1) ที่โมซัมบิกมีพื้นที่เกษตรเหลือเพื่อ เหมาะแก่การปลูกอ้อย (2) โมซัมบิกมีโรงงานอ้อยเก่าที่สามารถเข้าบูรณะดำเนินการได้ (ประหยัดกว่าสร้างใหม่ และตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมอยู่แล้ว) (3) โมซัมบิกต้องการน้ำตาลทรายขาว จึงได้เชิญให้นักลงทุนไทยเข้าศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนที่โมซัมบิกด้วย

5.3 โอกาสของธุรกิจไทย

โดยสรุปนั้น ในปัจจุบันอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิก ถูกผูกขาดโดยบริษัท 3 บริษัท ซึ่งถือครองทั้งไร่อ้อยร้อยละ 80 ของประเทศ และการผลิตน้ำตาลทั้งหมดของประเทศด้วย ซึ่งการผลิตน้ำตาลทรายดิบของผู้ผลิตน้ำตาลทั้ง 3 รายนั้นมากกว่าความต้องการในประเทศถึง 2 เท่า น้ำตาลทรายดิบโดยมากจึงเป็นการส่งออก ทั้งที่ราคาน้ำตาลในประเทศนั้นสูงกว่าตลาดโลกมาก ข้อน่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ โมซัมบิกไม่ผลิตน้ำตาลทรายบริสุทธิ์ (น้ำตาลทรายขาว) แต่ส่งออกน้ำตาลทรายดิบไปแปรรูปต่างประเทศ

ทั้งนี้ ปัจจุบันมีการก่อสร้างโรงงานน้ำตาลแห่งใหม่ โดยบริษัทรายที่ 4 (TSB) มีกำลังผลิตสูงสุด เหนือ 3 บริษัทเก่า ซึ่งอาจทำให้โครงสร้างอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิกเปลี่ยนแปลงไปได้ ข้อมูลสำคัญ ในอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิกได้สรุปในตารางสรุปข้อมูลสำคัญอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิก

ตารางที่ 5.1: ข้อมูลสำคัญในอุตสาหกรรมน้ำตาลของโมซัมบิก

ข้อมูล	ค่า/ รายละเอียด	หน่วย	ที่มา
อ้อย			
พื้นที่เกษตรที่เหลือเพื่อการเพาะปลูก	5.35	ล้านเฮกเตอร์	FAO
อัตราส่วนอ้อยที่โรงงานปลูกต่อที่ เกษตรปลูก	80 ต่อ 20		Kegode (2015)
ผลผลิตต่อไร่	12.5	ตันต่อไร่	Kegode (2015)
น้ำตาลทรายดิบ			
ปริมาณผลิตปัจจุบัน	4.2	แสนตัน	Kegode (2015)
ปริมาณผลิตคาดการณ์หลัง TSB ทำ	1	ล้านตัน	Kegode (2015)

การผลิต			
ความต้องการในประเทศ	2	แสนตัน	Kegode (2015)
ราคาขายส่งในประเทศ (Reference Price ช่วงปี 2559)	806	ดอลลาร์ต่อตัน	
ราคาขายส่งตลาดโลก (ช่วงปี 2559)	350	ดอลลาร์ต่อตัน	BRENT London
ราคาขายปลีกในประเทศ	63	เมตริกซ์ต่อ กิโลกรัม	การสำรวจภาคสนาม
น้ำตาลทรายขาว			
ปริมาณผลิตปัจจุบัน	ไม่ผลิตเพื่อในประเทศ		Kegode (2015)
ความต้องการในประเทศ	5 ถึง 7 หมื่น	ตัน	Kegode (2015)
มอลลาส			
ปริมาณส่งออก	1.4 แสน	ตัน	Kegode (2015)
ความต้องการในประเทศ	ต่ำมากเนื่องจากไม่มีนโยบาย		Illovo Sugar (สัมภาษณ์)

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2016)

จากการศึกษาเห็นได้ว่า ที่จริงแล้วผู้ประกอบการไทยมี “โอกาสในอุตสาหกรรมน้ำตาลในโมซัมบิก” (มีเช่นนั้น ผู้ประกอบการรายใหม่ขนาดใหญ่อย่าง TSB คงไม่สามารถเข้ามาดำเนินการลงทุนผลิตน้ำตาลด้วยกำลังการผลิตขนาด 4 แสนตัน เป็นแน่) เพียงแต่ต้องระวังการแข่งขันจากผู้ผลิตเดิมในประเทศ ทั้งการโจมตีทางยุทธศาสตร์ธุรกิจทั่วไป และการโจมตี “นอกตำรา” เช่น ใช้อิทธิพล หรือด้านอื่นๆ ในการต่อสู้

ทั้งนี้กิจกรรมที่น่าสนใจด้านน้ำตาลในโมซัมบิก ได้แก่

- โรงน้ำตาล เพื่อการผลิตป้อนทั้งตลาดในประเทศ โดยจะได้รับประโยชน์จากราคาอ้างอิงที่สูงมาก และการส่งออกส่วนที่เหลือ
- โรงน้ำตาลทรายขาว โดยเน้นการผลิตน้ำตาลทรายขาว ซึ่งอาจได้จากทั้งการรับซื้อน้ำตาลทรายดิบมาแปรรูป หรือแปรรูปตั้งแต่อ้อย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อความต้องการในประเทศที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
- โรงน้ำตาลพรีเมียม ซึ่งโมซัมบิกอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติครอบครองที่ดิน ซึ่งจะสามารถควบคุมการปลูกและดูแลรักษาได้เอง
- สำหรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องนั้น เนื่องจากโมซัมบิกมีน้ำตาลล้นตลาด และมีคู่แข่งในอุตสาหกรรมนี้ค่อนข้างน้อย นอกจากนั้น ยังสามารถส่งออกไปขายในประเทศ SADC และสหภาพยุโรปได้โดยไม่เสียภาษี อย่างไรก็ตาม การผลิตดังกล่าวนี้จะต้องพบกับราคาน้ำตาลอ้างอิงที่สูงกว่าราคาในตลาดโลก แนวทางหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้ คือ การเจรจากับรัฐบาลโมซัมบิกในการใช้ราคาน้ำตาลตลาดโลก หรือ ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม เพื่อใช้สิทธิพิเศษอื่นๆ เป็นต้น

ทั้งนี้ โมซัมบิก มีที่ดินการเกษตรที่ไม่ได้ใช้งานเป็นจำนวนมหาศาล (ปัจจุบันใช้ไม่ถึงร้อยละ 10) จึง
เหมาะสมอย่างยิ่งกับอุตสาหกรรมเกษตรที่ไม่ต้องดูแลรักษามาก เช่น อ้อย

6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ (ประเทศโมซัมบิก)

6.1 สรุปภาพรวมการลงทุนในประเทศโมซัมบิก

โมซัมบิกเป็นประเทศที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่กว่าไทย 1.6 เท่า แต่มีความหนาแน่นของประชากรต่ำ ด้วยจำนวนประชากรเพียง 22 ล้านคน โมซัมบิกมีจุดยุทธศาสตร์ที่ได้เปรียบประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยมีพื้นที่ชายฝั่งด้านมหาสมุทรอินเดียยาวถึง 2,500 กิโลเมตร มีท่าเรือสำคัญอยู่ในเมือง นากาลา (Nacala) ทางตอนเหนือ เมืองเบรา (Beira) ทางภาคกลาง และเมืองมาปูโต (Maputo) ทางภาคใต้ อีกทั้ง เส้นทางรถไฟสายตะวันออก-ตก เชื่อมโยงการขนถ่ายสินค้าจากท่าเรือไปยังประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ ซิมบับเว แคมเบีย และมาลาวี ซึ่งจะเห็นได้ว่า โมซัมบิกมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ในการเป็นประตูสู่ประเทศที่ไม่ติดทะเล (landlocked) เหล่านั้น อย่างไรก็ตาม โมซัมบิกยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการคมนาคมเชื่อมโยงภาคเหนือ-ใต้ ภายในประเทศเอง

สินค้าส่งออกที่สำคัญของโมซัมบิกเป็นสินค้าขั้นปฐมภูมิ ทั้ง ทรัพยากรการเกษตร ทรัพยากรทางทะเล สินแร่ โดยเฉพาะถ่านหิน และโลหะมีค่าต่างๆ ซึ่งในขณะนี้ อยู่ในช่วงสถานการณ์เศรษฐกิจโลก และราคาสินแร่ โดยเฉพาะ ถ่านหินตกต่ำ โมซัมบิกจึงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้เอง โมซัมบิกจึงต้องการนักลงทุนที่สามารถเข้ามาแปรรูป และยกระดับผลิตภัณฑ์ของโมซัมบิกให้มีคุณภาพ และมีมูลค่าเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ โมซัมบิกยังได้เปลี่ยนเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ การเน้นพัฒนาการเติบโตของเศรษฐกิจจากโครงสร้างภายใน และลดการพึ่งพาการส่งออกสินแร่

ในขณะนี้ บริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวลล็อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด ได้เข้าไปลงทุนที่โมซัมบิกเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งรายแรกได้ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางรถไฟระหว่างเมืองโมติเซ (Moatize) ซึ่งมีเหมืองถ่านหินขนาดใหญ่ ไปยังเมือง มาคูเซ (Macuse) เป็นระยะทาง 530 กิโลเมตร รวมถึงก่อสร้างท่าเรือที่เมืองมาคูเซ ด้วย แต่การก่อสร้างดังกล่าวได้ชะงักลงเนื่องจากราคาก๊าซธรรมชาติที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น ส่วนในภายหลังได้เข้าไปร่วมทุนกับบริษัท Anadarko ในการสำรวจและขุดเจาะแหล่งก๊าซธรรมชาติที่เมืองเพมบา (Pemba) ในทางตอนเหนือ

คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกอุตสาหกรรมที่น่าสนใจ ด้วยเครื่องมือทางวิชาการ พบว่าอุตสาหกรรมไม้ และอุตสาหกรรมน้ำตาลนั้นเป็นอุตสาหกรรมที่น่าสนใจ โดยอุตสาหกรรมไม้ พบว่า เนื่องจากโมซัมบิกเป็นประเทศที่มีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์ และใช้วิธีการสลับปลูกสลับตัดจึงทำให้มีการใช้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมไม้ในโมซัมบิกขาดแคลนหลายด้าน เช่น แรงงานฝีมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ทันสมัย รวมถึง องค์ความรู้และเทคโนโลยีด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว อุตสาหกรรมไม้ของโมซัมบิกจึงต้องพึ่งพาปัจจัยสนับสนุนต่างๆ จากประเทศเพื่อนบ้าน คือ แอฟริกาใต้ เป็นหลัก

ในอุตสาหกรรมน้ำตาลนั้น แม้จะมีโอกาสสูงในการทำกำไรทางธุรกิจ กล่าวคือ นอกจากด้านการผลิตคือมีที่ดินทางการเกษตรเป็นจำนวนมากให้ใช้ในการปลูกอ้อยแล้ว ยังได้เปรียบในด้านการตลาด อาทิ สิทธิประโยชน์ทางภาษีในการส่งออกน้ำตาลไปยังสหภาพยุโรป และประเทศอื่นในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ และราคาอ้างอิงน้ำตาลในประเทศที่สูงกว่าราคาตลาดโลกมาก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมน้ำตาลในโมซัมบิก เป็นการแข่งขันของผู้ค้ารายใหญ่น้อยราย (Oligopoly Market) ที่มีอิทธิพลอยู่มาก่อน ดังนั้น หากจะ

เข้าไปลงทุนต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน สำหรับอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกเหนือการศึกษาในครั้งนี เช่น ประมง และเกษตรอื่น เช่น ข้าว และ ถั่ว ก็มีที่น่าสนใจเช่นเดียวกัน

6.2 ข้อเสนอแนะขั้นตอนการลงทุน

ในการเข้าไปลงทุนในโมซัมบิกนั้น คณะผู้วิจัยแนะนำว่าควรเข้าไปด้วยทุนบริษัทเองแล้วจัดจ้างผู้จัดการโครงการลงทุนจะมีประสิทธิภาพและคล่องตัวกว่าการเข้าไปร่วมทุนกับบริษัทในโมซัมบิก จากประสบการณ์ลงทุนของบรรษัทข้ามชาติในโมซัมบิก พบว่าบริษัทโมซัมบิกค่อนข้างมีเล่ห์เหลี่ยมและขาดความกระตือรือร้นในการบริหารงานโครงการ

หลังจากนั้นผู้ลงทุนควรทำการตัดสินใจรูปแบบการลงทุนของตนเอง เพราะรูปแบบการลงทุนจะมีผลต่อการติดต่อหน่วยงานส่งเสริมการลงทุน ซึ่งในโมซัมบิก มีถึง 3 หน่วยงานหลัก คือ (1) CPI มีลักษณะคล้าย BOI ของไทย รับผิดชอบการลงทุนทั่วไป (2) GAZEDA รับผิดชอบการลงทุนในนิคมอุตสาหกรรม และ (3) CEPAGRI รับผิดชอบการลงทุนด้านการเกษตร โดยเฉพาะการจัดหาที่ดิน ซึ่งนักลงทุนควรพิจารณาว่ารูปแบบการลงทุนของตนเองนั้นเข้าข่ายใด เพื่อติดต่อหน่วยงานต่างๆได้ถูกต้อง ทั้งนี้ หากนักลงทุนไม่มั่นใจว่ารูปแบบการลงทุนของตนเองนั้นเข้าข่ายใด ก็สามารถติดต่อกับ CPI ก่อนได้โดย CPI จะทำการเชื่อมโยงให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไปเอง

หลังจากติดต่อกับหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนที่จะช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการจดทะเบียนธุรกิจ โดย บริษัทที่ประสงค์ทำธุรกิจในโมซัมบิกต้องมีทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ 100,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งสามารถประเมินจากสินทรัพย์ได้โดยไม่ต้องถือครองเงินสด อย่างไรก็ตามขั้นตอนต่างๆ ค่อนข้างล่าช้า นักลงทุนจึงต้องหมั่นติดตามด้วยตนเอง นอกจากนี้ ภาษากีก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง กล่าวคือ แม้ชาวโมซัมบิกจะสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ในระดับหนึ่ง แต่เอกสารทางการนั้นจะต้องเป็นภาษาโปรตุเกสเท่านั้น จึงต้องมีค่าใช้จ่ายในการจ้างบริษัทรับแปลเอกสารทางธุรกิจด้วย

6.3 หน่วยงานติดต่อสำคัญ

ตารางที่ 6.1 หน่วยงานศึกษา

ชื่อย่อ	ชื่อเต็ม	บทบาท/หน้าที่	ช่องทางติดต่อ
CPI	Centro de Promoção de Investimentos (Investment Promotion Centre)	หน่วยงานส่งเสริมการลงทุน อำนวยความสะดวกด้านข้อมูล และ สิทธิประโยชน์	T: +258-2131-3310 T: +258-2131-3375 F: +258-2131-3325 E: cpi@cpi.co.mz
GAZEDA	Gabinete das Zonas Económicas de Desenvolvimento Acelerado (Office for Economic Areas with Accelerated Development)	หน่วยงานดูแลพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	T: +258-2132-1291 T: +258-2132-1292 T: +258-2132-1293 F: +258-2132-1289 E: gazeda@gazeda.gov.mz E: info@gazeda.gov.mz
CEPAGRI	Centro de Promoção da Agricultura (Agriculture Promotion Center)	หน่วยงานส่งเสริมการลงทุนสาขาการเกษตร	T: +258-2172-1762 F: +258-2172-1763 E: cepagri@cepagri.mz
IPEX	Instituto para Promoção de Expotações (Institute for the Promotion of Exports)	หน่วยงานส่งเสริมการส่งออก และออกใบ COO	T: +258-2130-7257 T: +258-2130-7258 F: +258-2130-7256
CFM	Portos e Caminhos de Ferro de Moçambique (Mozambique Ports and Railways)	กำกับดูแลการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ท่าเรือ และรถไฟ	T: +258-8230-78124 T: +258-8230-70117 F: +258-2131-3364 E: cfm@cfm.co.mz
AT	Autoridade Tributária de Moçambique (Mozambique Tax Authority)	สรรพากร	T: +258-2131-0693 F: +258-2130-4342 E: linhadocontribuinte@at.gov.mz E: denunciasdocontribuinte@at.gov.mz

ชื่อย่อ	ชื่อเต็ม	บทบาท/หน้าที่	ช่องทางติดต่อ
ACIS	Associação de Comércio e Indústria (Association of Commerce and Industry)	สมาคมการค้า	T: +258-8434-12345 T: +258-2124-4326 F: +258-2149-4785 E: acisdirec@acismoz.com

ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย (2016)

6.4 คำถามที่พบบ่อย (FAQs)

ทำไมต้องลงทุนในประเทศโมซัมบิก?

ก. ตลาด ปัจจุบัน อนาคต และบริบทการแข่งขัน

ตอบ โมซัมบิกเป็นประเทศที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่กว่าไทย 1.6 เท่า แต่มีความหนาแน่นของประชากรต่ำ ด้วยจำนวนประชากรเพียง 22 ล้านคน โดยโมซัมบิกมีจุดยุทธศาสตร์ที่ได้เปรียบประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค ด้วยพื้นที่ชายฝั่งด้านมหาสมุทรอินเดียยาวถึง 2,500 กิโลเมตร มีท่าเรือสำคัญอยู่ในเมือง Nacala ทางตอนเหนือ เมือง Beira ทางภาคกลาง และเมือง Maputo ทางภาคใต้ อีกทั้ง เส้นทางรถไฟสายตะวันออก-ตก เชื่อมโยงการขนถ่ายสินค้าจากท่าเรือไปยังประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ Zimbabwe Zambia และ Malawi ซึ่งจะเห็นได้ว่า โมซัมบิกมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการเป็นประตูเข้าไปสู่ประเทศ landlocked เหล่านั้น อย่างไรก็ตาม โมซัมบิกยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมเชื่อมโยงภาคเหนือ-ใต้ภายในประเทศเองโดยสินค้าส่งออกที่สำคัญของโมซัมบิกเป็นสินค้าขั้นปฐมภูมิโดยเฉพาะสินแร่ และโลหะมีค่าต่างๆ ซึ่งถือได้ว่าโมซัมบิกมีศักยภาพอย่างสูงในการเติบโตและแข่งขัน

ข. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศ

ตอบ COTONOU (EU, SADC, and U.S.), Southern African Development Community (SADC), and African Growth and Opportunity Act (AGOA)

ค. ทรัพยากรธรรมชาติ

ตอบ มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์โดยเฉพาะแหล่งก๊าซและถ่านหินจำนวนมาก ป่าไม้ และผลิตผลทางการเกษตร

สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก ในยูกันดาเป็นอย่างไร?

ก. ระบบการขนส่ง

ตอบ โครงสร้างพื้นฐานหลายอย่างของโมซัมบิกที่ได้รับการพัฒนาไปบ้างแล้ว ทั้งทางรถไฟ ถนน ท่าเรือ จึงมีความพร้อมในระดับหนึ่ง

ข. การขนส่งทางทะเล

ตอบ โมซัมบิกมีชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียถึง 2,500 กิโลเมตร สะดวกต่อการขนส่งสินค้าทางเรือ และยังเป็นทางผ่านในการส่งออกนำเข้าสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล โดยมีท่าเรือหลัก 3 แห่ง ได้แก่ ท่าเรือมาปูโต ท่าเรือเบย์รา (Beira) และท่าเรือนาคาลา (Nacala)

ค. การขนส่งทางอากาศ

ตอบ นอกจากนี้โมซัมบิกยังมีท่าอากาศยานนานาชาติ 7 แห่ง ได้แก่ (1) มาปูโต (2) เบย์รา (3) นัมปูลา (4) เปมบา (5) วิลานคูโลส (Vilanculos) (6) อินัมบานา (Inhambane) และ (7) เตเต (Tete)

ง. การขนส่งทางบก

ตอบ ถนนเป็นทางเลือกเดียวสำหรับการขนส่งสินค้าในระยะไกลในประเทศ โดยถนนของโมซัมบิกมีความยาวรวมเพียง 30,300 กิโลเมตร

จ. การขนส่งทางราง

ตอบ โมซัมบิกมีทางรถไฟแคบ 1.067 เมตร (Narrow gauge) เหมือนกับประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศยกเว้นแทนซาเนีย ความยาวทั้งหมด 3,116 กิโลเมตร โดยเป็นการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศเกือบทั้งหมด

ฉ. ระบบไฟฟ้า และประปา

ตอบ ภายใต้การดำเนินการของการไฟฟ้าแห่งโมซัมบิก (Electricidade de Mozambique) ในปี 2012 โมซัมบิกผลิตและบริโภคไฟฟ้า 15,010 และ 11,280 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมงตามลำดับ (การบริโภคเฉลี่ย 143 กิโลวัตต์ชั่วโมงต่อคนเปรียบเทียบกับ 579 และ 2,825 กิโลวัตต์ชั่วโมงของทวีปแอฟริกาและโลกตามลำดับ) ทำให้สามารถส่งออกสุทธิ 1,487 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง โดยต้นทุนไฟฟ้าค่อนข้างถูก ส่วนการประปานั้นยังไม่ได้มีความพร้อมเท่าที่ควรโดยมีอัตราการเข้าถึงที่ระดับร้อยละ 51 ของประชากรเท่านั้น

โมซัมบิกมีนโยบายส่งเสริมนักลงทุนต่างชาติอย่างไร?

ก. โดยทั่วไป

ตอบ - ทุกกิจการจะได้รับการงดเว้นอากรขาเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่มในสินค้าทุนที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม "K" ของตารางศุลกากร หรือสินค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ได้รับเครดิตภาษีสำหรับการลงทุนเมืองมาปูโต ร้อยละ 5 และเมืองอื่นๆ ร้อยละ 10
- ได้รับการเร่งอัตราค่าเสื่อมสำหรับการคำนวณฐานภาษี เพิ่มเติมร้อยละ 50 ค่าใช้จ่ายในการอบรมและให้ความรู้ สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษี

ข. เขตเศรษฐกิจพิเศษ

ตอบ - โมซัมบิกมีเขตเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบัน 5 แห่ง (ไม่รวมท้องที่ทั่วซึ่งกระจายทั่วประเทศ)
- แบ่งระดับการส่งเสริมออกเป็น ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) กับ ในนิคมอุตสาหกรรม (IFZ)
- หากอยู่ใน SEZ แต่ไม่อยู่ใน IFZ จะได้รับการยกเว้นภาษีนิติบุคคล 5 ปี ปีที่ 6 ถึง ปีที่ 10 ลดอัตราภาษีนิติบุคคลร้อยละ 50 ตั้งแต่ปีที่ 11 เป็นต้นไป ลดอัตราภาษีนิติบุคคลร้อยละ 25
- หากอยู่ใน IFZ จะได้รับการยกเว้นภาษีนิติบุคคล 10 ปี ปีที่ 11 ถึง ปีที่ 15 ลดอัตราภาษีนิติบุคคลร้อยละ 50 ตั้งแต่ปีที่ 16 เป็นต้นไป ลดอัตราภาษีนิติบุคคลร้อยละ 25

อุตสาหกรรมที่น่าลงทุนในโมซัมบิก?

- ก. อุตสาหกรรมสำคัญ และกิจกรรมที่ไทยมีศักยภาพ

ตอบ 9 หมวดคือ เหมืองแร่ ก๊าซธรรมชาติและพลังงาน ไม้ น้ำตาล แปรรูปธัญพืช ผลไม้ ผัก สัตว์น้ำ และ การรีไซเคิลของเหลือจากการแปรรูปในอุตสาหกรรมอาหาร

ข้อควรระวัง และกฎระเบียบที่น่าสนใจในโมซัมบิก มีอะไรบ้าง?

- ก. การถือครองที่ดิน

ตอบ นักลงทุนไม่สามารถครอบครองที่ดินโดยมีสิทธิสมบูรณ์ แต่มีสิทธิในทรัพย์สินเหนือที่ดิน โดยที่ดินนั้นเป็นการเช่าที่รัฐ ซึ่งสามารถเช่าระยะยาวได้คราวละ 50 ปี และต่ออายุการเช่าได้เรื่อยๆ ทั้งนี้ หากเช่าที่ดินโดยไม่มีสิ่งปลูกสร้างหรือใช้ประโยชน์ยาวนานกว่า 5 ปี รัฐบาลสามารถยึดที่ดินคืนได้

- ข. แรงงาน

ตอบ แม้แรงงานทั่วไปจะหาได้ง่ายและมีค่าจ้างต่ำ แต่แรงงานฝีมือนั้น หาได้ค่อนข้างยาก ดังนั้น นักลงทุนควรนำแรงงานฝีมือเข้าไปฝึกอบรมแรงงานท้องถิ่นด้วย

บรรณานุกรม

- Aljazeera. (2014). **Mozambique rivals sign peace deal** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.aljazeera.com/news/africa/2014/09/mozambique-government-renamo-sign-truce-201495111325375814.html>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Anantara. (2015). **Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.anantara.com/mozambique/>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Africa Geographic. (2015). **Mozambique announces immediate ban on timber exports** [Online]. สืบค้นจาก <http://africageographic.com/blog/mozambiqueannounces-immediate-ban-timber-exports/> สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2559.
- African Development Bank. (2015). **Transition Towards Green Growth in Mozambique: Policy Review and Recommendation** [Online]. สืบค้นจาก http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/GenericDocuments/Transition_Towards_Green_Growth_in_Mozambique_Policy_Review_and_Recommendations_for_Action.pdf สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2559.
- Balancing Act. (2015). **Vodacom and Mozambique Government Finally Tie The Knot** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.balancingact-africa.com/news/en /issue-no-186/telecoms/vodacom-and-mozambique/en>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Business Mega. (2013). **Mozambique Offers 2456 Hectares to Mauritius** [Online]. สืบค้นจาก <http://business.mega.mu/2013/04/26/mozambique-offers-2456-hectares-mauritius/>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Burkhardt, P. (2015). **Shell to Add Firepower to BG Assets in East Africa LNG Race** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-05-12/shell-to-add-firepower-to-bg-assets-in-east-africa-lng-race>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Central Bank News. (2015). **Inflation Targets** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.centralbanknews.info/p/inflation-targets.html>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Central Intelligence Agency. (2015). **Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mz.html>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

Come, I, E. (2015). **Renewable Energy for Rural Electrification and Development in Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:826161/FULLTEXT01.pdf>. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2559.

DHL. (2015). **DHL Capability Tool** [Online]. สืบค้นจาก http://dct.dhl.com/input.jsp?langId=en#service_details_1. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

West, E.. (2012). **Opportunities abound for SA's companies in Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.bdlive.co.za/business/trade/2012/09/14/opportunities-abound-for-sas-companies-in-mozambique>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

EU. (2015). **List of air carriers which are banned from operating within the union, with exceptions** [Online]. สืบค้นจาก http://ec.europa.eu/transport/modes/air/safety/air-ban/doc/list_en.pdf. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

Ekman S, Wenbin H, and Langa, E. (2013). **Chinese trade and investment in the Mozambican timber industry A case study from Cabo Delgado Province** [Online]. สืบค้นจาก http://www.cifor.org/publications/pdf_files/WPapers/WP122Ekman.pdf. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2559.

Energypedia. (2015). **Mozambique Energy Situation** [Online]. สืบค้นจาก https://energypedia.info/wiki/Mozambique_Energy_Situation#Renewable_Energy_Potential สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2559.

European Commission. (2012). **The EU's new Generalised Scheme of Preferences (GSP)** [Online]. สืบค้นจาก http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/december/tradoc_150164.pdf สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2559.

International Telecommunication Union. (2015). **Measuring the Information Society Report** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/misr2015/MISR2015-w5.pdf>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

Lingua Portuguesa. (2015). **Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก http://www.linguaportuguesa.ufrn.br/pt_3.4.d.php. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

- Macau Hub. (2015). **China will continue to fund construction of infrastructure in Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.macauhub.com.mo/en/2015/06/05/china-will-continue-to-fund-construction-of-infrastructure-in-mozambique/>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- MGR online. (2016). **สถานทูตกรุงมาปุตเตรียมเปิดให้บริการเต็มรูปแบบ ก.ย.นี้** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/UpToDate/ViewNews.aspx?NewsID=9590000075839>. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2559.
- Ferro, M. (2003). **Mozal Smelter Expansion Officially Opened** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.bhpbilliton.com/investors/news/mozal-smelter-expansion-officially-opened>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Fath, H. (2001). **Commercial Timber Harvesting in Natural Forest of Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.fao.org/3/a-y3061e.pdf>. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2559.
- Food and Agricultural Organization of the United Nations. (2015). **Global Forest Resources Assessment 2015, Desk Reference** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.fao.org/3/a-i4808e.pdf>. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559.
- International Cooperation and Development. (2014). **Forest Governance and Timber Trade Flows Within, to and from Eastern and Southern African Countries Mozambique Study** [Online]. สืบค้นจาก https://capacity4dev.ec.europa.eu/.../final_flegt_study_-_mozambique_feb_2014.pdf สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2559.
- Lissave, C, D. and Taquidir, I, A. (2013). **National report to the tenth session of the United Nations forum on forests** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.un.org/esa/forests/wp-content/uploads/2013/03/Mozambique.pdf>. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559.
- LexMundi (2012). **Guide to Doing Business** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.lexmundi.com/Document.asp?DocID=5680> สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2559.
- Jamasmie, C. (2015). **Rio Tinto's \$3.7bn Mozambique coal business sold for \$50m** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.mining.com/rio-tintos-3-7bn-mozambique-coal-business-sold-for-50m-72265/>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

- Juma J. (n.d.). **The Timber Sub-Sector in Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก http://www.tipmoz.com/library/resources/tipmoz_media/cat3_link_1115667539.pdf สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2559.
- Johnstone R, Cau B, Norfolk S, and Jda T. (2004). **Forestry legislation in Mozambique: compliance and the impact on forest communities** [Online]. สืบค้นจาก http://www.policypowertools.org/Tools/Engaging/docs/Mozambique_study_Johnstone_et_al.pdf สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2559
- OSAC. (2015). **Mozambique 2015 Crime and Safety Report** [Online]. สืบค้นจาก <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=17057>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Orlowski, M. (2016). **On the wrong track?! Forest Plantations in Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก http://kkmosambik.de/content/wpcontent/uploads/2016/03/KK_M_OnTheWrongTrack.pdf. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2559.
- OECD. (2013). **OECD Investment Policy Reviews: Mozambique Executive Summary and Recommendations** [Online]. สืบค้นจาก <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/IPR-Mozambique-Oct2013-Summary.pdf> สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2559.
- Pratruangkrai, P. (2015). **Thai enterprises target Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.nationmultimedia.com/business/Thai-enterprises-target-Mozambique-30211531.html>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Port Maputo. (2014). **About Maputo Port Development Company** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.portmaputo.com/about-maputo-port-development-company/>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- RECP. (2015). **Renewable Energy Potential** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.africa-eu-renewables.org/market-information/mozambique/renewable-energy-potential/>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.
- Rocha A and Abdala, A. (2009). **Exploitation of Forest Resources in Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.worldservicesgroup.com/publications.asp?action=article&artid=3113> สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2559.

Republic of Mozambique Ministry of Agriculture. (2010). **Strategic plan for agricultural development PEDSA 2010-2019** [Online]. สืบค้นจาก http://fsg.afre.msu.edu/Mozambique/caadp/pedsa_final-english_22_nov.pdf สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2559.

Shoba. (2014). **New Office in Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.wtsenergy.com/Detail/11456/15185/New-Office-in-Mozambique.html?publicationdate=True&author=True>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

Solidaridad. (2013). **Sustainable Biomass Mozambique: Lessons learned** [Online]. สืบค้นจาก <http://english.rvo.nl/sites/default/files/2014/02/Public%20final%20report%20DBM%2002045%20Mozambique.pdf>. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2559.

Suhonen, T. (2015). **Paper and paperboard market: Demand is forecast to grow by nearly a fifth by 2030** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.poyry.com/news/paper-and-paperboard-market-demand-forecast-grow-nearly-fifth-2030>. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2559.

The World Bank. (2015). **Annual GDP Growth** [Online]. สืบค้นจาก <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

The World Bank. (2015). **Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก <http://data.worldbank.org/country/mozambique>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

Thongrungsri, W. (2015). **PTTEP to invest in Mozambique project** [Online]. สืบค้นจาก <http://www.nationmultimedia.com/business/PTTEP-to-invest-in-Mozambique-project-30262070.html>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

The Oakland Institute. (2011). **Understanding land investment deals in Africa country report: Mozambique** [Online]. สืบค้นจาก http://www.oaklandinstitute.org/sites/oaklandinstitute.org/files/OI_country_report_mozambique_0.pdf สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2559.

UK Government. (2015). **Health** [Online]. สืบค้นจาก <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/mozambique/health>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

UK Government. (2015). **Safety and security** [Online]. สืบค้นจาก <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/mozambique/safety-and-security>. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

UN. (2015). **List of Least Developed Countries** [Online]. สืบค้นจาก http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_list.pdf. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2559.

United Nations Industrial Development Organization. (2003). **THE GLOBAL WOOD FURNITURE VALUE CHAIN: What Prospects For Upgrading By Developing Countries The Case Of South Africa** [Online]. สืบค้นจาก https://www.unido.org/uploads/tx_templavoila/Global_wood_furniture_value_chain.pdf สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2559.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2549). **สัมปทานป่าไม้ในไทย** สืบค้นจาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal/jan/jan14-ForestConserve.html> สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2559

ภาคผนวก ก การสำรวจภาคสนาม (ประเทศโมซัมบิก)

1. ภาพรวมการเดินทาง

คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปยังกรุงมาปูโตระหว่างวันที่ 21-28 พฤษภาคม 2559 ซึ่งก่อนการเดินทางครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รับจดหมายเวียนจากรัฐบาลโมซัมบิกว่าอาจมีเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองและแนะนำว่าควรพำนักอยู่ในเคหะสถานเพื่อความปลอดภัย แต่เมื่อเดินทางไปถึง พบว่า เหตุการณ์สงบดี

การเดินทางครั้งนี้ ตรงกับช่วงฤดูหนาวของโมซัมบิก ทำให้อุณหภูมิค่อนข้างเย็นสบาย 16-25 องศาเซลเซียสโดยประมาณ โดยคณะผู้วิจัยได้พบปะกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสมาคม 13 หน่วยงาน ทั้งนี้ ตลอดการเดินทางคณะผู้วิจัยได้รับการดูแลจากผู้จัดการร้านอาหาร Spicy Thai ณ กรุงมาปูโต ซึ่งงสกุลกิตติมศักดิ์โมซัมบิกประจำประเทศไทยได้ติดต่อไว้ให้เป็นอย่างดี สำหรับอาหารการกินที่โมซัมบิกเป็นรสชาติที่ถูกปากคนไทย เพราะอดีตโมซัมบิกเคยตกอยู่ใต้อาณานิคมของโปรตุเกส จึงได้รับวัฒนธรรมอาหารมาพอสมควร

นอกจากนั้น จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัว มูลค่าการส่งออกสินค้าของโมซัมบิกลดลงกระทบไปถึงทุนสำรองระหว่างประเทศ และศักยภาพในการชำระหนี้สาธารณะลดลงตาม ค่าเงิน MZN ของโมซัมบิกซึ่งแต่เดิมอยู่ที่ 1:1 เมื่อเทียบกับค่าเงินบาท จึงลดลงเหลือมูลค่ากึ่งหนึ่งของค่าเงินบาท ทำให้เป็นโอกาสที่นักลงทุนไทยจะเข้าไปลงทุนในขณะนี้

2. การเดินทาง

การเดินทางไปโมซัมบิกไม่มีเที่ยวบินตรงจากไทย โดยต้องแวะพักเพื่อเปลี่ยนเครื่อง ซึ่งสายการบินที่มีการแวะพักไม่เกิน 2 ครั้ง ได้แก่ Kenya Airways และ Ethiopian Airlines รายละเอียดดังตาราง ก.1 โดยการเดินทางในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกเดินทางกับสายการบิน Ethiopian ซึ่งแวะพักที่ Addis Ababa ประเทศเอธิโอเปีย ก่อนเดินทางต่อไปยังมาปูโต ประเทศโมซัมบิก

ตารางที่ ก.1: สายการบินที่ให้บริการจากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิสู่ Maputo International Airport

สายการบิน	เปลี่ยนเครื่องที่ทำอากาศยาน	ระยะเวลา
		(ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ-เปลี่ยนเครื่อง-เปลี่ยนเครื่อง-ท่าอากาศยานนานาชาติ Maputo)
Kenya Airways	Jomo Kenyatta International Airport, Nairobi, Kenya	8 ชั่วโมง 35 นาที และ 4 ชั่วโมง 15 นาที
Ethiopian Airlines	Addis Ababa Bole International Airport, Addis Ababa, Ethiopia	9 ชั่วโมง และ 5 ชั่วโมง 30 นาที

ที่มา: คณะผู้วิจัยรวบรวมจากเว็บไซต์ของสายการบิน (2559)

3. สภาพบ้านเมือง

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจอยู่ในมาปูโตเป็นหลัก โดยมีโอกาสออกไปเยี่ยมชมการค้าชายแดนบริเวณด่าน Ressano Garcia ซึ่งติดต่อกับ Lebombo ของแอฟริกาใต้ และโรงงานน้ำตาลของบริษัท Illovo Sugar ที่เมือง Maragra ทางตอนเหนือของมาปูโต

มาปูโตเป็นเมืองชายทะเล เนื่องจากเคยเป็นเมืองขึ้นของโปรตุเกส จึงทำให้โมซัมบิกซึมซับวัฒนธรรมต่างๆ รวมไปถึงสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน วิถีชีวิตของผู้คนเรียบง่ายไม่รีบร้อน อย่างไรก็ตาม การจราจรติดขัดในช่วงเวลาเร่งด่วน

รูปภาพที่ ก.1-ก.2: บรรยากาศเมืองมาปูโต

ที่มา: ธนานันต์ วรรณสาร (2559)

รูปภาพที่ ก.3-ก.5: สถาปัตยกรรมในเมืองมาปูโต

ที่มา: ธนานันต์ วรรณสาร (2559)

ส่วนการเดินทางไปชายแดน Ressano Garcia และเมือง Maragra ทำให้คณะผู้วิจัยได้สัมผัสกับบรรยากาศเมืองบิรวารซึ่งประชากรเบาบาง มีการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยกระจายอยู่บนไหล่เขา และที่คณะผู้วิจัยรู้สึกประหลาดใจ คือ การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างทิ้งไว้ไม่แล้วเสร็จตามรายการ เพราะกฎหมายของโมซัมบิกบัญญัติให้รัฐสามารถริบคืนที่ดิน ที่ไม่มีการทำประโยชน์ใน 5 ปี ได้ สำหรับปริมาณรถบนท้องถนนระหว่างการเดินทางเบาบางมาก อย่างไรก็ตาม ทางหลวงชนบทของโมซัมบิกมีการจำกัดความเร็ว 100 กม./ชม. และมีด่านของตำรวจจราจรเป็นระยะ รวมไปถึงมีวงเวียนระหว่างทางค่อนข้างถี่ ทำให้รถต้องชะลอความเร็ว หากผู้ขับขี่ขาดสติอาจเกิดอุบัติเหตุได้

รูปภาพที่ ก.6-ก.9: เส้นทางนอกเมืองมาปูโต

ที่มา: ธนวัฒน์ วรรณสาร (2559)

ทั้งนี้ ระหว่างทางไป Ressano Garcia ได้ผ่านเขตอุตสาหกรรม Matola ซึ่งส่วนใหญ่เน้นลงทุนเป็นชาวแอฟริกาใต้ และบริเวณนอกเขตอุตสาหกรรมเริ่มมีการทำการเกษตรเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น

รูปภาพที่ ก.10-12: การทำการเกษตรเชิงพาณิชย์บริเวณชานเมืองมาปูโต

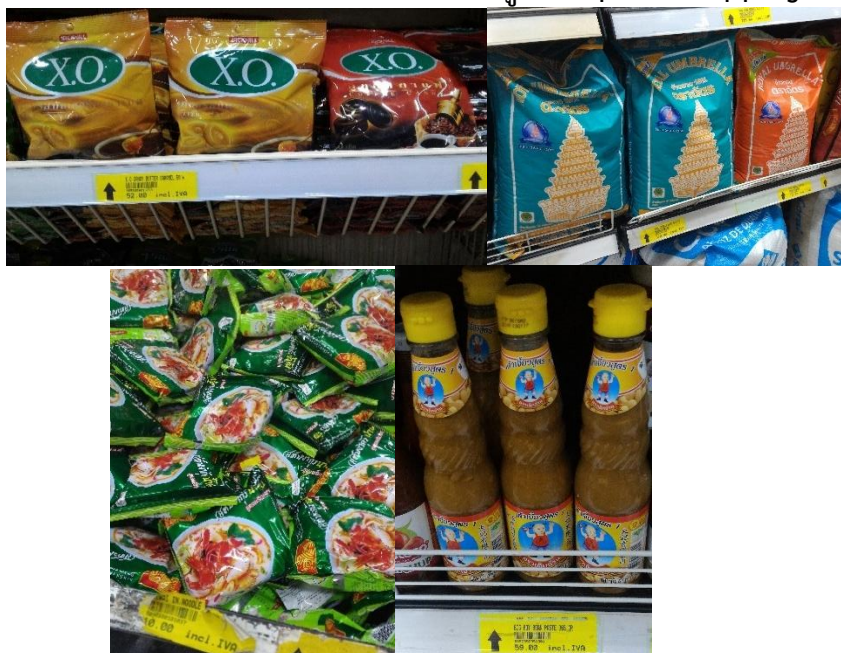

ที่มา: ธนวัฒน์ วรรณสาร (2559)

ตลาด และที่จับจ่ายซื้อสินค้า

Maputo Shopping Center ซึ่งมีเจ้าของที่มีชื่อเสียงในด้านที่ไม่ค่อยจะตื่นัก ได้นำสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยวางจำหน่ายอยู่หลายชนิด

รูปภาพที่ ก.13-ก.16: สินค้าไทยที่วางจำหน่ายอยู่ใน Maputo Shopping Center

ที่มา: ธนानันต์ วรรณสาร (2559)

ส่วนซูเปอร์มาร์เก็ต ได้แก่ Shoprite, Spar และ Game โดยราคาสินค้าจะสูงกว่าสาขาที่แอฟริกาใต้ ในบางผลิตภัณฑ์

สำหรับตลาดท้องถิ่นยังเป็นอีกทางเลือกที่น่าสนใจ เพราะมีราคาที่ถูกและสดกว่า เช่น Mercado Municipal , Mercado de Xipamanine สำหรับผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ และ Mercado de Peixe สำหรับอาหารทะเลสด ซึ่ง JICA เป็นผู้ก่อสร้างให้

นอกจากนั้นแล้ว Mercado Municipal ยังมีตลาดมืดสำหรับแลกเปลี่ยนเงินตราซึ่งให้ราคาดีกว่าตลาดทางการพอสมควร

อาหาร

จากที่ได้กล่าวข้างต้นว่าโมซัมบิกได้รับวัฒนธรรมอาหารจากโปรตุเกส จึงทำให้รสชาติอาหารถูกปากคนไทยมาก อีกปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจ คือ อาหารทะเลที่มีความสด และขนาดสัตว์น้ำใหญ่โตเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม การทำอาหารของแต่ละร้านค่อนข้างช้า

นอกจากนั้น ยังมีอาหารนานาชาติที่ควรไปสัมผัส เช่น อิตาลี บราซิล และไทย เป็นต้น

รูปภาพที่ ก.17-ก.19: อาหารทะเลสดในมาปูโต

ที่มา: ธนายนต์ วรรณสาร (2559)

ส่วนเครื่องตีมี คณะผู้วิจัยไม่ประทับใจกับกาแพ เพราะในมาปูโตยังขาดเทคนิค กรรมวิธี และวัตถุดิบคุณภาพ แต่สำหรับโกโก้นั้น นำเข้าจากแอฟริกาใต้ ซึ่งคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

4. บรรยากาศการลงทุน

แม้โมซัมบิกจะใช้ภาษาโปรตุเกสเป็นภาษาราชการ แต่ประชาชนส่วนใหญ่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ทำให้การประสานงานเป็นไปอย่างราบรื่น อย่างไรก็ตาม การติดต่อธุรกรรมอื่นๆ กับทางราชการจำเป็นต้องมีล่ามภาษาโปรตุเกสไว้คอยแปลเอกสารต่างๆ

ด้านความปลอดภัย ที่มาปูโตยังพอมืออาชญากรรมรายวันให้ได้พบเห็น โดยเจ้าหน้าที่ของบริษัทอิตาเลียนไทย ที่ได้เข้าไปลงทุนในโมซัมบิกเป็นผู้ได้รับประสบการณ์ตรง เนื่องจากบ้านพักของบริษัทอยู่ในย่านที่เป็นจุดบอดของเมือง และบริเวณนั้นเกิดเหตุจี้ปล้นบ่อยครั้ง เคราะห์ดีที่ไม่ได้รับบาดเจ็บ

เอกสารเพิ่มเติม
จากการลงพื้นที่
สำรวจภาคสนาม

CERTIDÃO NEGATIVA

The following is the type of request letter or *requerimento* to be submitted when requesting a *certidão negativa*

EXMO. SENHOR CONSERVADOR
CONSERVATÓRIA DO REGISTO COMERCIAL DE _____¹
_____²

_____³ casado/solteiro⁴, titular do DIRE/Passaporte/BI
nº _____⁵, emitido pelos _____⁶, aos _____⁷, vem
mui respeitosamente requerer à V. Excia. se digne mandar certificar que não se encontra
matriculada nessa Conservatória alguma associação com a denominação de
_____⁸, Limitada; ou outra por tal forma semelhante que possa induzir em
erro.

Pede deferimento
Maputo⁹, _____ de _____ de
200____¹⁰

¹¹

¹ Insert name of town or city where the document is being submitted

² Insert name of town or city where the document is being submitted

³ Insert name of person who will sign the document, as it appears on their identity document

⁴ Delete as applicable, casado = married, solteiro = single

⁵ Delete as applicable according to type of identity document to be used, and include document number

⁶ Insert name of authority which issued the identity document

⁷ Insert date of issue of identity document

⁸ Insert company name you wish to register

⁹ Insert name of town or city where the document is being submitted

¹⁰ Insert date

¹¹ Sign and have signature notarised

EXMO. SENHOR CONSERVADOR
DO REGISTO DAS ENTIDADES LEGAIS DE MAPUTO¹²
MAPUTO¹³

_____¹⁴, de ____ anos de idade, portador do DIRE/Passaporte/BI
n.º _____¹⁵, emitido pelo Arquivo de Identificação Civil de _____¹⁶,
aos _____¹⁷, de nacionalidade _____, residente em
_____, Distrito Urbano n.º _____,
Localidade _____, Bairro _____, Caixa Postal n.º
_____, solicita à V. Excia. se digne autorizar a reserva da denominação
“ _____ ”,
cuja actividade principal é
_____, na Conservatória
que V. Excia. dirige.

Pede deferimento
Maputo¹⁸, _____ de _____ de
200____¹⁹

_____²⁰

¹² Insert name of town or city where the document is being submitted

¹³ Insert name of town or city where the document is being submitted

¹⁴ Insert name of person who will sign the document, as it appears on their identity document

¹⁵ Delete as applicable according to type of identity document to be used, and include document number

¹⁶ Insert name of authority which issued the identity document

¹⁷ Insert date of issue of identity document

¹⁸ Insert name of town or city where the document is being submitted

¹⁹ Insert date

²⁰ Sign and have signature notarised

Estatutos da/ Articles of Association of

_____ ²¹, Lda./ Ltd.

Artigo 1º **(Denominação e Sede) Name and Headquarters**

1. A sociedade adopta a denominação de _____ ²², e constitui-se sob a forma de sociedade por quotas de responsabilidade limitada.
The society takes the name _____, and is incorporated as a limited liability quota company

2. A sociedade tem a sua sede na _____, ²³ podendo abrir ou fechar sucursais, delegações, agências ou qualquer outra forma de representação social.
The company has its headquarters in _____ and may open or close branches, delegations, agencies or any other form of representation.

3. Mediante simples deliberação, pode a gerência transferir a sede para qualquer outro local do território nacional ou estrangeiro.
Through a simple resolution the management can transfer the headquarters to any other place in the country or abroad

Artigo 2º **(Duração) Duration**

A duração da sociedade é por tempo indeterminado.
The duration of the society is for an indeterminate period of time.

Artigo 3º **(Objecto) Objective**

1. A sociedade tem por objecto _____ ²⁴.
The purpose of the society is _____

2. A sociedade poderá exercer outras actividades subsidiárias ou complementares do seu objecto principal, desde que, devidamente autorizadas.

The company can carry out other activities either subsidiary or complementary to the principal objective, when these are duly authorized

3. A sociedade poderá ainda associar-se ou participar no capital social de outras empresas.

The company can associate with or participate in the social capital of other companies

²¹ Insert company name as per *certidão negativa*

²² Insert company name as per *certidão negativa*

²³ Insert name of town or city where company is being incorporated

²⁴ Insert the activities the company will undertake, for example service provision, wholesale or retail sales, import and export etc.

Artigo 4º
(Capital social) Social Capital

O capital social, integralmente realizado e subscrito em dinheiro, bens, direitos e outros valores é de _____²⁵Mts (_____²⁶Meticais), encontrando-se dividido em _____²⁷ quotas distribuídas da seguinte forma:

The capital of the company subscribed and paid up in goods, cash, rights or other forms of value is _____Mts (_____Meticais), divided into _____ quotas, distributed as follows:

a) Uma quota de _____²⁸Mts (_____²⁹meticais), equivalente a ____³⁰% do capital, pertencente à _____³¹; e

One quota of _____Mts, equal to ____% of the capital, belonging to _____; and

b) Uma quota de _____Mts (_____meticais), equivalente a ____% do capital, pertencente à _____.

*One quota of _____Mts, equal to ____% of the capital, belonging to _____.*³²

Artigo 5º
(Prestações suplementares e suprimentos) Supplementary payments and quotaholders' loans

Não serão exigíveis prestações suplementares de capital, podendo, porém, os sócios concederem à sociedade os suprimentos de que necessite, nos termos e condições fixados por deliberação da respectiva gerência.

Supplementary payments of capital may not be requested; however, the quotaholders may resolve to make the necessary quotaholder loans, under the terms and conditions established by resolution of the management

Artigo 6º
(Divisão, cessão, oneração e alienação de quotas) Division, assignment, encumbrance and transfer of quotas

1. A divisão e cessão de quotas, bem como a constituição de quaisquer ônus ou encargos sobre as mesmas carecem do prévio consentimento da sociedade, dada por deliberação da respectiva Assembleia-Geral

The division or assignment of quotas as well as the establishment of any encumbrance or charge thereon requires the prior consent of the company, given by deliberation of the General Assembly.

2. O sócio que pretenda alienar a sua quota informará à sociedade, com o mínimo de 30 dias de antecedência, por carta registada com aviso de recepção, ou outro meio de

²⁵ Insert numeric value of social capital

²⁶ Insert value of social capital in words

²⁷ Insert number of quotas

²⁸ Insert numeric value of quota

²⁹ Insert value of quota in words

³⁰ Insert percentage value of quota

³¹ Insert full name of quotaholder

³² Fill gaps with information as required for a). Add further lines depending on number of quotaholders

comunicação que deixe prova escrita, dando a conhecer o projecto de venda e as respectivas condições contratuais nomeadamente, o preço e a forma de pagamento.

The quotaholder that wishes to transfer its quota shall inform the company, with a minimum of thirty days' notice, by registered mail or other means of communication which leaves a written record, making known its plan of sale and the respective contractual terms, ...

3. Gozam de direito de preferência na aquisição da quota a ser cedida, a sociedade e os restantes sócios, nesta ordem. No caso de nem a sociedade nem o outro sócio desejar usar o mencionado direito de preferência, então o sócio que desejar vender a sua quota poderá fazê-lo livremente a quem e como entender.

The company, followed by the other quotaholders has the right of first refusal to acquire the quota to be assigned. In the case where no other shareholder or the company wishes to use this first right of refusal the shareholder has the right to freely sell his shares to whomsoever he wishes.

4. É nula qualquer divisão, cessão, oneração ou alienação de quotas que não observe o preceituado no presente artigo.

Any division, assignment, encumbrance or transfer of quotas that does not observe the rules of this article is null and void

Artigo 7º **(Amortização de quotas) *Amortizing quotas***

1. A sociedade fica com a faculdade de amortizar as quotas, nos termos do artigo vinte e cinco da Lei das Sociedades por Quotas, Lei de 11 de Abril de 1901, nos seguintes casos:

The society has the right to amortize shares under the terms of article 25 of the shareholding companies' law, Law of 11th April 1901 in the following cases:

a) Por acordo com os respectivos proprietários;

Mutual accord;

b) Por morte ou interdição de qualquer sócio;

Death or bankruptcy of shareholder;

c) Quando recaía sobre a quota uma acção judicial de penhora, arresto ou haja que ser vendida judicialmente;

When the company is forced by necessity to sell shares.

Artigo 8º **(Morte ou incapacidade dos sócios) *Death or Incapacity of the shareholder***

Em caso de morte ou interdição de qualquer um dos sócios, os herdeiros legalmente constituídos do falecido ou representantes do interdito, exercerão os referidos direitos e

deveres sociais, devendo mandar um de entre eles que a todos represente na sociedade enquanto a respectiva quota se mantiver indivisa.

In the case of death or foreclosure on one of the shareholders, the legal heirs of the deceased, or the legal representatives have the right to exercise the powers of the shareholder, and amongst themselves they must mandate a representative, ensuring that the shareholding remains undivided.

Artigo 9º

(Obrigações) *Debt instruments*

1. A sociedade poderá emitir obrigações, nominativas ou ao portador, nos termos das disposições legais aplicáveis e nas condições fixadas pela Assembleia Geral.

The company can issue debt instruments, in either registered or bearer form, under the terms of the applicable law and according to conditions established by the General Assembly.

2. Os títulos representativos das obrigações emitidas, provisórios ou definitivos, conterão as assinaturas do presidente do quadro da gerência e mais um gerente, que podem ser apostas por chancela.

The certificates representing the debt instruments issued, whether provisional or definitive, must have the signatures of the chair of the management board and one other manager which may be affixed by seal.

3. Por deliberação da gerência, poderá a sociedade, dentro dos limites legais, adquirir obrigações próprias e realizar sobre elas as operações convenientes aos interesses sociais, nomeadamente proceder à sua conversão ou amortização.

By resolution of the management the company may, within legal limits, acquire its own debt instruments and carry out with them any operation convenient to the interests of the company, namely proceed to convert or retire them.

Artigo 10º

(Assembleia geral) *General Assembly*

1. A Assembleia Geral reúne-se ordinariamente na sede social ou qualquer outro sítio a ser definido pela mesma na sua primeira reunião, uma vez por ano, para aprovação do Balanço Anual de Contas e do exercício, e, extraordinariamente, quando convocada pela gerência, sempre que for necessário, para se deliberar sobre quaisquer outros assuntos para que tenha sido convocada.

The General Assembly ordinarily meets in the headquarters of the company or any other place defined at the first General Assembly, once a year to review the annual accounts, and extraordinarily when called by the management whenever necessary to deliberate on any question for which it has been called

2. É dispensada a reunião da Assembleia Geral e dispensadas as formalidades da sua convocação quando todos os sócios concordarem por escrito na deliberação ou concordem que por esta forma se delibere, considerando-se válidas, nessas condições, as deliberações tomadas, ainda que realizadas fora da sede social em qualquer ocasião e qualquer que seja o seu objecto.

The meeting of the General Assembly and the formalities of calling it may be dispensed with when all quotaholders agree in writing on the deliberations, or when they agree that deliberations may take such

form. Under these conditions the decisions taken, even if taken outside the headquarters, on any occasion or for any purpose, shall be considered valid

3. Exceptuam-se as deliberações que importem modificações dos estatutos e dissolução da sociedade.

Exceptions to this are resolutions that entail amendment of the articles of association or dissolution of the company

4. A Assembleia Geral será convocada pela presidente do quadro da gerência, ou por três membros do quadro da gerência, por carta registada com aviso de recepção, ou outro meio de comunicação que deixe prova escrita, a todos os sócios da sociedade com a antecedência mínima de trinta dias, dando-se a conhecer a ordem de trabalhos e a informação necessária à tomada de deliberação, quando seja esse o caso.

The General Assembly is called by the chair of the management board, or by three members of the management board, by registered letter with proof of delivery or other means of communication that leaves a written record, sent to all the quotaholders with a minimum of thirty days' notice, giving the agenda and the information necessary to take decisions when called for

5. Por acordo expresso dos sócios, pode ser dispensado o prazo previsto no número anterior.

By written agreement of the quotaholders the time period in the previous paragraph may be dispensed with

Artigo 11º **(Representação em Assembleia Geral) Representation in the General Assembly**

1. O sócio que for pessoa colectiva far-se-á representar na Assembleia Geral pela pessoa física para esse efeito designada, mediante simples carta dirigida à gerência e por este recebida até às dezassete horas do último dia útil anterior à data da sessão.

A quotaholder that is a legal person shall cause itself to be represented at the General Assembly by the natural person designated for the purpose, by means of a simple letter addressed to the management and received thereby by 17h00 on the last working day before the meeting.

2. Qualquer dos sócios poderá ainda fazer-se representar na Assembleia Geral por outro sócio, mediante comunicação escrita dirigida pela forma e com a antecedência indicadas no número anterior.

Any one of the quotaholders may be represented in the General Assembly by any of the other quotaholders by means of communication in the manner and with the timing set forth in the preceding paragraph.

Artigo 12º **(Votação) Voting**

1. A Assembleia Geral considera-se regularmente constituída para deliberar quando, estejam presentes ou devidamente representados setenta e cinco por cento do capital social.

The General Assembly is considered regularly constituted to deliberate when there is present or represented seventy-five per cent of the capital.

2. As deliberações da Assembleia Geral serão tomadas por maioria simples dos votos presentes ou representados.

The decisions of the General Assembly are taken by simple majority vote of those present or represented.

3. As deliberações da Assembleia Geral que importem a modificação dos estatutos ou a dissolução da sociedade, serão tomadas por maioria qualificada de setenta e cinco por cento dos votos do capital social.

Decisions which involve changes to the articles of association or dissolution of the company are taken by supermajority of seventy-five percent of the votes of the capital.

4. Os sócios podem votar com procuração dos outros sócios ausentes, e não será válida, quanto às deliberações que importem modificação do pacto social ou dissolução da sociedade, a procuração que não contenha poderes especiais quanto ao objecto da mesma deliberação.

Quotaholders may vote with a power of attorney from other, absent quotaholders, but in respect of decisions that entail amending the articles of association or dissolving the company, powers of attorney that do not contain specific powers for the purpose shall not be valid.

5. A cada quota corresponderá um voto por cada duzentos e cinquenta meticais de capital respectivo.

Each quota has one vote for each two hundred and fifty meticais of capital, respectively.

Artigo 13º

(Gerência e Representação) *Management and Representation*

A administração e gerência da sociedade e a sua representação, dispensada de caução e com ou sem remuneração conforme, vier a ser deliberado em assembleia geral, fica a cargo do sócio gerente _____³³, bastando a sua assinatura para obrigar a sociedade em todos os actos e contratos, activa e passivamente, em juízo e fora dele, tanto na ordem jurídica interna como internacional, dispondo dos mais amplos poderes legalmente consentidos.

O sócio gerente poderá designar um ou mais mandatários e neles delegar total ou parcialmente, os seus poderes.

O sócio gerente, ou seu mandatário não poderá obrigar a sociedade em actos e contratos que não digam respeito aos negócios sociais, nomeadamente em letras de favor, fianças, abonações ou outras semelhantes.

The administration and management of the company and it's representation, carried out with all due caution, with or without payment, according to the

³³ Insert name of managing director.

deliberations of the general assembly is the charge of the managing director _____, and his signature is sufficient to represent the company in all acts and contracts, active and passive, according to local and international legal norms, and to carry out all powers legally invested in him.

The managing director can designate one or more persons mandated to hold all or part of his powers. The managing director or his representative may not involve the company in acts or contracts, which do not respect the law.

Artigo 14º

(Balanço e Prestação de contas) *Accounts and their Presentation*

1. O ano social coincide com o ano civil.

The company's fiscal year coincides with the civil year

2. O balanço e a conta de resultados fecham a trinta e um de Dezembro de cada ano, e carecem de aprovação da Assembleia Geral, a realizar-se até ao dia trinta e um de Março do ano seguinte.

The accounts are closed on 31st December each year and must be approved by the General Assembly by 31st March of the following year

Artigo 15º

(Resultados) *Results*

1. Dos lucros apurados em cada exercício deduzir-se-á, em primeiro lugar, a percentagem legal estabelecida para a constituição do fundo de reserva legal, enquanto se não encontrar realizada nos termos da lei, ou sempre que for necessário reintegrá-la.

From the profits of each fiscal year there shall be deducted firstly the legally stipulated percentage for the legal reserve fund, to the extent not previously established in accordance with the law or whenever necessary to top it up.

2. A parte restante dos lucros será aplicada nos termos que forem aprovados pela Assembleia Geral.

The remaining profits shall be applied as decided by the General Assembly.

Artigo 16º

(Dissolução e liquidação da Sociedade) *Dissolution or liquidation of the company*

1. A sociedade se dissolve nos casos expressamente previstos na lei ou por deliberação unânime dos sócios.

The society can be dissolved according to the law or by unanimous agreement of the quotaholders.

2. Declarada a dissolução da sociedade, proceder-se-á à sua liquidação gozando os liquidatários, nomeados pela Assembleia Geral, dos mais amplos poderes para o efeito.

Having declared the company dissolved, liquidation is undertaken by the receivers named by the General Assembly and having the broadest possible powers for the purpose.

3. Em caso de dissolução por acordo dos sócios, todos eles serão os seus liquidatários e a partilha dos bens sociais e valores apurados proceder-se-a conforme deliberação da Assembleia Geral.

In cases of voluntary liquidation by the shareholders, all of them are the liquidators and the disposal of goods and finances must be decided by the general assembly.

Artigo 17º

(Disposições finais) *Final provisions*

1. As omissões aos presentes estatutos serão reguladas e resolvidas de acordo com o Código Comercial aprovado pelo Decreto Lei número dois, dois mil e cinco de 27 de Dezembro e demais legislação aplicável.

Any omissions in the present articles of association shall be regulated and resolved by the Commercial Code approved by decree two, two thousand and five, of 27th December, and any other applicable legislation

BANK ACCOUNT

The following is a letter of request for opening a bank account. As mentioned above this process may not be applicable in all parts of the country.

Maputo³⁴, _____ de _____ de 200____³⁵

Exmos. Senhores
_____ ³⁶

_____ ³⁷

Assunto: Abertura de conta da Sociedade ³⁸

Exmos. Senhores,

A _____³⁹, Limitada, vem por este meio solicitar a V. Exas., a abertura de conta em _____⁴⁰ da sociedade supracitada.

Antecipadamente gratos pela atenção, aproveitamos para apresentar a V. Exas., os nossos melhores cumprimentos.

De V. Exas.,
Atenciosamente

_____ ⁴¹

³⁴ Insert name of town or city where company is to be incorporated

³⁵ Insert date

³⁶ Insert name of bank

³⁷ Insert address of bank

³⁸ Insert name of company

³⁹ Insert name of company

⁴⁰ Insert currency of account requested

⁴¹ Insert signature and position (e.g. mandate holder, managing director) of signatory

Procuração

_____ ⁴² residente de _____ ⁴³ natural de _____ ⁴⁴ portador do
passaporte/BÍ/DIRE ⁴⁵ número _____ ⁴⁶ emitido pelo _____ ⁴⁷ no
_____/_____/____ ⁴⁸ válido até _____/_____/____ ⁴⁹ pelo presente
instrumento constituiu seu bastante procurador _____ ⁵⁰ natural
de _____ ⁵¹, portador do passaporte/BÍ/DIRE ⁵² número _____ ⁵³
emitido em _____ ⁵⁴, pelo _____ ⁵⁵ residente na
_____ ⁵⁶ a quem confere poderes necessários para representar junto de
todas e quaisquer repartições Públicas, entidades oficiais ou administrativas e
nomeadamente nos cartórios notariais, Conservatória de Registos e outras, ai
tratar de todos assuntos relacionadas com este mandato, podendo assinar
escrituras públicas e de habitação, praticar quaisquer actos de registo e assinar
escrituras de sociedade e outros documentos que forem necessários e junto as
finanças pagar impostos, contribuições, assinar licenças e outras despesas, exarar
declarações verbais ou por escrito, e para todos efeitos requerer, praticar,
promover e assinar tudo como se próprio fosse.

Esta procuração foi lida e compreendida.

Assinada _____ ⁵⁷ no dia _____ de _____ de 200 ____ ⁵⁸.

⁵⁹

⁴² Insert name of person giving mandate as it appears in identity document

⁴³ Insert country of residence

⁴⁴ Insert country of birth or nationality

⁴⁵ Delete as applicable

⁴⁶ Insert number of identity document

⁴⁷ Insert name of authority which issued the identity document

⁴⁸ Insert date of issuance of identity document

⁴⁹ Insert expiry date of identity document

⁵⁰ Insert full name of person receiving mandate

⁵¹ Insert country of birth or nationality of person receiving mandate

⁵² Delete as applicable

⁵³ Insert number of identity document of person receiving mandate

⁵⁴ Insert date of issuance of identity document of person receiving mandate

⁵⁵ Insert name of authority which issued the identity document of person receiving mandate

⁵⁶ Insert residential address of person receiving the mandate

⁵⁷ Insert location where *procuração* is signed

⁵⁸ Insert date when *procuração* is signed

⁵⁹ Insert signature of person giving mandate. This signature must be notarised

Registo Comercial (provisório or definitivo)⁶⁰

EXMO. SENHOR CONSERVADOR

CONSERVATÓRIA DO REGISTO COMERCIAL DE _____⁶¹
_____⁶²

A _____⁶³, solteiro/casado⁶⁴, maior, natural de _____⁶⁵, portador do BI/
Passaporte /DIRE⁶⁶ No. _____⁶⁷ vem por este meio, na sua qualidade de
procuradora mui respeitosamente, requerer a V. Excia se digne registar a constituição da
empresa, _____⁶⁸Limitada, sociedade por quotas de responsabilidade
limitada, para o que se declara:

Que a referida sociedade tem a sua sede social nesta cidade da _____⁶⁹.

Que a sociedade tem por objecto social a _____⁷⁰.

Que o capital social, integralmente realizado e subscrito em dinheiro e bens é de é de
_____⁷¹Mt (_____⁷²de meticais) correspondente a soma de _____⁷³ quotas dos
sócios _____⁷⁴, _____⁷⁵% e _____⁷⁶.

Que a administração e gerência da sociedade e a sua representação, é exercida por sócio
gerente _____⁷⁷

Que a sua duração é por tempo indeterminado.

As tais cláusulas constam da escritura de _____⁷⁸. _____⁷⁹ Mais requer
que lhe seja emitida a respectiva certidão de *Registo Comercial (provisório or definitivo)*⁸⁰.

Pede deferimento

_____⁸¹, _____ de _____ de 200____⁸²

_____⁸³

⁶⁰ In Maputo the following phrase is used: “Conservatória do Registo das Entidades Legais” in place of
“Conservatória do Registo Comercial”

⁶¹ Insert name of town or city where company is to be incorporated

⁶² Insert name of town or city where company is to be incorporated

⁶³ Insert name of mandate holder or managing director – the person who will sign the letter

⁶⁴ Delete as applicable solteiro = single, casado = married

⁶⁵ Insert nationality of signatory

⁶⁶ Delete as applicable

⁶⁷ Insert number of identity document of signatory

⁶⁸ Insert name of company as it appears on *certidão negativa*

⁶⁹ Insert name of town or city where company is to be incorporated

⁷⁰ Insert activities company will undertake as per the “*objectivos*” in the *estatutos*

⁷¹ Insert numeric value of social capital

⁷² Insert value of social capital in words

⁷³ Insert number of quotas

⁷⁴ Insert name of first quotaholder

⁷⁵ Insert percentage value of quota as held by first quotaholder

⁷⁶ Insert details of other quotaholders in the same manner as for the first quotaholder – name and percentage of
quota

⁷⁷ Insert name of managing director if named in the *estatutos*

⁷⁸ Insert date of *escritura* as per certificate issued by notary

⁷⁹ Insert date and publication number of *BR* in case of *registo definitivo*

⁸⁰ Delete as applicable

⁸¹ Insert name of town or city where company is to be incorporated

⁸² Insert date

⁸³ Insert signature and position of signatory (mandate holder, managing director etc.)

REQUEST FOR LICENSING

The content and lay-out of this document are subject to change under the new industrial and commercial licensing legislation.

SENHOR MINISTRO DE _____ / GOVERNADOR DA PROVÍNCIA DE
_____ ⁸⁴

EXCELÊNCIA,

_____ ⁸⁵Lda. sociedade comercial por quotas de responsabilidade limitada, constituída por escritura pública de _____ ⁸⁶, com sede na _____ ⁸⁷, com o capital social de _____ ⁸⁸ de meticais correspondente a soma de _____ ⁸⁹ quotas, conforme o pacto social em anexo, representada pela _____ ⁹⁰ _____ ⁹¹, desejando exercer actividade de _____ ⁹²no estabelecimento sito na _____ ⁹³, do Regulamento de Licenciamento de Actividades Comerciais/Industriais ⁹⁴ aprovado pelo Decreto 39/03 de 26 de Novembro/ Decreto 49/04 de 17 de Novembro ⁹⁵, vem mui respeitosamente requerer a Vossa Excelência se digne, nos termos do citado regulamento, autorizar o seu licenciamento

Pede Deferimento

_____ ⁹⁶

_____ ⁹⁷

⁸⁴ Requests may either be addressed to the Minister or Provincial Governor or Provincial Director, depending on activity

⁸⁵ Insert company name

⁸⁶ Insert date of *escritura* as per certificate issued by notary

⁸⁷ Insert address of proposed office/factory

⁸⁸ Insert value of *capital social* in numbers and words

⁸⁹ Insert number of quotaholders

⁹⁰ Insert title of signatory of letter (e.g. mandate holder, managing director etc.)

⁹¹ Insert name, marital status, nationality, identity document type, number, issuing authority and issue date of signatory

⁹² Insert type of activity to be undertaken (commercial or industrial, plus in the case of commercial the categories of activity as per the tables issued by the Ministry of Industry and Commerce)

⁹³ Insert address of proposed office/factory

⁹⁴ Delete as applicable

⁹⁵ Delete as applicable, Decreto 39/03 de 26 de Novembro applies to industrial licensing and Decreto 48/04 de 17 de Novembro applies to commercial licensing

⁹⁶ Insert name of town or city where application is made, and insert date

⁹⁷ Insert signature and title of signatory (mandate holder, managing director etc.)

REQUEST FOR VISTORIA

EXMO SENHOR
DIRECTOR PROVINCIAL DA INDÚSTRIA E COMÉRCIO

⁹⁸

_____ ⁹⁹ LDA, sociedade comercial, com sede na _____ ¹⁰⁰ cidade da
_____ ¹⁰¹ Província de _____ ¹⁰², representada pelo _____ ¹⁰³
¹⁰⁴tendo sido autorizado por despacho do dia _____ ¹⁰⁵ de _____ ¹⁰⁶ para
proceder a abertura de um estabelecimento comercial/industrial¹⁰⁷ na
_____ ¹⁰⁸, vem por este meio requerer a V. Excia se digne, nos termos
do n.º 3 do Artigo 18 do Decreto 39/03 de 26 de Novembro/No. 2 do Artigo 13 do
Decreto 49/04 de 17 de Novembro¹⁰⁹ mandar vistoriar o referido estabelecimento.

Pede deferimento

¹¹⁰

¹¹¹

⁹⁸ Insert town or city where the inspection is to take place

⁹⁹ Insert company name as it appears in *certidão negativa*

¹⁰⁰ Insert address as per plans and contract submitted

¹⁰¹ Insert town or city

¹⁰² Insert name of province

¹⁰³ Insert title of person signing letter e.g. mandate holder, managing director

¹⁰⁴ Insert full name of signatory as per identity document

¹⁰⁵ Insert date of dispatch authorizing licensing of the company

¹⁰⁶ Insert title of person issuing this dispatch (provincial governor, provincial director etc.)

¹⁰⁷ Delete as applicable

¹⁰⁸ Insert address where inspection is to take place (usually this will correspond to note 160 above)

¹⁰⁹ Delete as applicable, Decreto 39/03 de 26 de Novembro applies to industrial licensing and Decreto 48/04 de 17 de Novembro applies to commercial licensing

¹¹⁰ Insert name of town or city where application is made, and insert date

¹¹¹ Insert signature and title of signatory (mandate holder, managing director etc.)

TABLE OF FEES FOR COMMERCIAL LICENSING

a) Costs for issuance of operating license per class (Meticais)

TYPE OF ACTIVITY	ZONE				
	CITIES			Towns	Rural areas
	Maputo Matola Beira Nampula Nacala	Pemba Quelimane Tete Inhambane Maxixe Xai- Xai Chimoio Chokwé	Lichinga and other cities		
Retail and wholesale commerce or wholesale only with import and export	500	400	300	150	50
Service provision	1.000	750	500	100	50
Additions	1.500	1.000	750	500	200
Wholesale and retail commerce	400	300	250	100	50
Wholesale only	300	250	200	1.500*	750 *
Retail or general commerce with or without export	250	150	100	1.000*	500 *

* Cost for each license.

b) Costs for inspections (Meticais)

TYPE OF ACTIVITY	ZONES				
	CITIES			Towns	Rural areas
	Maputo Matola Beira Nampula Nacala	Pemba Quelimane Tete Inhambane Maxixe Xai-Xai Chimoio Chokwé	Lichinga and other cities		
Hypermarkets, supermarkets, commercial centers, vehicle and parts Sales stands, video clubs including sale of household electrical items, wholesale and retail Sales with import and export, hardware, interior design, household and furnishing shops	2.500	1.500	1.000	750	300
Grocery, general store, bakeries, chilled food stores, domestic goods, fishmongers, florists, chemist, auction houses, discos, sales of seeds, plants and medicinal herbs, sporting goods, decorative items, fashion outlets, hairdressers, watch sellers, optometrists, drinking establishments, butchers, video clubs and service	1.500	1.000	750	500	200
Tobacconists, perfume shops, photographers, cinemas, bread deposits, shoemakers, dressmakers, watch menders, repair of small electrical goods	1.000	750	500	300	100

TABLE OF FEES FOR INDUSTRIAL LICENSING

Following approval of the license taxes are paid according to specific tables. Payment is made at the Ministry of Finance representation in the area where the industrial establishment is to be situated. Payment is made using a special form.

The factor used to calculate the taxes owed is minimum wage (SM). The value of minimum wage is then multiplied by the number in the table to give the number payable¹¹²

Scale	Issuance of license x SM	Approval of alterations x SM	Inspections x SM	Certification and decertification of industrial equipment x SM	Transport Mt/Km
Large	5	4	6	1	5
Medium	4	3	4	1	5
Small	2	2	2	1	5
Micro	1	-	-	-	5

¹¹² Minimum wage is updated annually and published in a joint ministerial diploma from the Ministries of Plan & Finance and Labor. The current wage for 2007 1.645 Mt for workers in industry, commerce and other sectors and 1,126Mt for workers in the agriculture sector

SAMPLE OF LEGAL IVA INVOICE

The design and layout of an invoice is dependent on the preference of each company. The sample below is a guide to what information must be included on all invoices. All invoices must be printed by a government approved printer.

ABC ¹¹³ , Lda ¹¹⁴ Av. Nelson Mandela 172 Chimoio Mozambique ¹¹⁵ Tel: (258-51) 22 369 Fax: (258-51) 22 370 ¹¹⁶ NUIT: 7000069871¹¹⁷		Nome ¹¹⁸ _____ Endereço ¹¹⁹ _____ _____ NUIT ¹²⁰ : _____	
Data:	_____ de _____ de 200_____	FACTURA N°:	2194¹²¹
Quant	Descrição	Preço Unitário	Total
Motivo justificativo de não aplicação do imposto ¹²² _____		Sub-Total	
		IVA 17%	
		Total	
Processado Por Computador ¹²³ Steamline-Beira ¹²⁴ /4000065213 ¹²⁵ Aut No: 154/MPF/02 ¹²⁶ 50 Liv. 3x50 2000 a 4500 ¹²⁷			

¹¹³ Full name of company

¹¹⁴ Type of company :- Lda, SARL

¹¹⁵ Full address of company

¹¹⁶ Whilst not a legal requirement all the company's details can be listed e.g email, web site etc.

¹¹⁷ The company's VAT registration number (*NUIT*) must be recorded

¹¹⁸ Full name of the customer

¹¹⁹ Full address of the customer

¹²⁰ VAT registration number (*NUIT*) of the customer

¹²¹ All invoices must be numbered

¹²² Only included if the company is going to be selling goods or services to companies that are VAT exempt

¹²³ Invoices are often hand-written. If they are computer generated this fact must be included on the invoice

¹²⁴ Name of the Government Authorised Printing Press which printed the invoices

¹²⁵ VAT registration number (*NUIT*) of the Government Authorised Printing Press which printed the invoices

¹²⁶ Government authorisation number of the Government Authorised Printing Press which printed the invoices

¹²⁷ Number of invoice books printed, the format and the invoice numbers sequence. This sample shows 50 invoice books, 3 copies of each invoice, 50 invoices per book, invoice numbers 2000 to 4500

ภาคผนวก ข บทสรุปสัมภาษณ์ในประเทศไทย (ประเทศโมซัมบิก)

สรุปสัมภาษณ์ ดร.จุฑามาศ อรุณานนท์ชัย
กรรมการบริหาร บริษัท น้ำตาลราชบุรี จำกัด
และผู้ช่วยเลขาธิการ สมาคมผู้ผลิตน้ำตาลและชีวพลังงานไทย
ณ ห้องรับรองชั้น 33 มูลินนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง
วันที่ 14 มกราคม 2559 เวลา 15.30-16.30 น.

ความเป็นไปได้และปัจจัยต่อการตัดสินใจลงทุนในประเทศโมซัมบิก

- ดร. จุฑามาศให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านอุปสงค์มากที่สุด โดยกังวลว่าเมื่อผลิตสินค้าออกมาแล้วจะขายให้กับใคร ถึงแม้ว่าโมซัมบิกอาจเข้าถึงตลาดสหภาพยุโรปได้โดยปราศจากอากรขาเข้า แต่กฎเกณฑ์ต่างๆ สามารถปรับเปลี่ยนได้เสมอ ดังนั้น อุปทานในระยะยาวต้องมีเสถียรภาพเพียงพอ
- ปัจจัยสำคัญรองลงมา คือ ด้านกฎหมาย/กฎระเบียบต่างๆ เช่น กฎระเบียบเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าว แต่ที่สำคัญสุดคือเรื่องที่ดิน เนื่องจากอุตสาหกรรมน้ำตาลต้องใช้พื้นที่มาก ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยขาดแคลน มูลินนิธิ สวค. จึงแจ้งให้ทราบว่าโมซัมบิกมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสมสำหรับกิจการดังกล่าวเป็นอย่างมาก โดยมีผลผลิตต่อไร่มากกว่า 75 เมตริกตันต่อเฮกตาร์ต่อปี (12 ตันต่อไร่ต่อปี) ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าแอฟริกาใต้และไทย
- ประเด็นอื่นๆ ที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ อุปทานแรงงาน นโยบายและความมั่นคงของนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล รวมไปถึงการเพาะปลูกพืชอื่นๆ เพราะกังวลว่าในอนาคต อาจสูญเสียพื้นที่เพาะปลูกอ้อยให้กับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ ก็เป็นไปได้
- ทั้งนี้ หากมีการลงทุนจริง จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยด้วย เช่น ในรูปแบบเกษตรกรพันธสัญญา (Contract farming) ซึ่งในประเด็นดังกล่าว ดร. จุฑามาศกังวลว่า อุปสรรคด้านภาษาและความไม่เข้าใจในวัฒนธรรม เช่น วันหยุด ฤดูหีบ จะเป็นปัญหาต่อการลงทุนโดยตรง

ศักยภาพของอุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศโมซัมบิก

- อย่างไรก็ตาม มูลินนิธิ สวค. ได้นำเสนอเมตริกซ์ชี้วัดความสามารถการแข่งขันของอุตสาหกรรมน้ำตาล (Sugar Industry Competitiveness Matrix) ซึ่งโมซัมบิกได้รับคะแนนสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค เช่น แอฟริกาใต้ ซิมบับเว มาลาวี รวมถึงประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกอย่างไทยและบราซิล ดร. จุฑามาศเห็นว่าเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ แต่ในความเป็นจริง บริษัทคงยังไม่พร้อมออกไปลงทุนในประเทศที่ห่างไกลเช่นนั้นเพราะมีต้นทุนการบริหารจัดการ โดยในระยะที่ผ่านมา ผู้ผลิตน้ำตาลในบราซิลประสบปัญหา ผู้ประกอบการไทยหลายรายจึงพิจารณาเข้าไปซื้อกิจการเหล่านี้ แต่ระยะทางเป็นอุปสรรคทำให้การลงทุนยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้น หากบริษัทจะลงทุนในต่างประเทศ คงมองที่ประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนเป็นหลัก

สรุปลั้มภาษณ์ คุณธัญญ์ อุ่นโกลม
รองประธานกลุ่มอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ณ บริษัท โอ.เค.วู้ดโปรดัก จำกัด จังหวัดปทุมธานี
วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2559 เวลา 9.30-11.00 น.

ที่มา : บริษัท โอ.เค.วู้ดโปรดัก จำกัด (2559)

ภาพรวมอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ไม้ของไทย

- การบังคับใช้พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เป็นสิ่งถูกต้องในแง่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เวลานั้น แต่ควรมีการพัฒนาและฟื้นฟูผืนป่าให้สมบูรณ์ รวมทั้งออกโฉนดชุมชนให้ชาวบ้านได้บริหารจัดการและปกป้องรักษา โดยสามารถแสวงหาผลประโยชน์จากผืนป่าตามความเหมาะสมแต่ต้องปลูกป่าคืน เช่น เป็นเนื้อที่ 2 เท่าของทรัพยากรที่หายไป ขึ้นอยู่กับนโยบายจากส่วนกลางและมติของชุมชน
- จากเหตุผลข้างต้น ประกอบกับอุปสงค์จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอสังหาริมทรัพย์ที่ต่ำ (เฉลี่ยร้อยละ 1) ไทยเป็นผู้นำเข้าไม้ท่อนรายใหญ่ของโลก
- คุณธัญญ์เชื่อว่าไทยมีศักยภาพเป็นศูนย์กลางการแปรรูปไม้ แต่ติดขัดปัญหาเรื่องกฎหมายการส่งออกไม้และกฎระเบียบภายในประเทศ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ที่ไม่เป็นมิตรต่อนักลงทุน

ข้อมูลทั่วไปของบริษัท

- แต่เดิมครอบครัวคุณธัญประกอบธุรกิจโรงเลื่อยไม้ จากนั้นในปี 2532 จึงได้จัดตั้งธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ไม้สัก ซึ่งเป็นธุรกิจที่สามารถต่อยอดจากทุนเดิมของครอบครัว
- บริษัท โอ.เค.วู้ดโปรดัก จำกัด มีขอบเขตการทำธุรกิจตั้งแต่ระดับต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ (ไม้แผ่นไปจนถึงเฟอร์นิเจอร์) ด้วยวิธีการผลิตสินค้าระดับบนตามความต้องการลูกค้ามวลชน (Mass customisation)
- ไม้ที่ โอ.เค.วู้ด ใช้ นำเข้ามาจากทั่วโลก เช่น ไม้สนจากยุโรป ไม้สักจากเมียนมา เป็นต้น โดยไม้สักจากเมียนมามีอายุมากกว่าไม้สักในส่วนป่าของไทยและแอฟริกา จึงมีคุณภาพและราคาสูงกว่า
- ตลาดส่งออกที่สำคัญของบริษัท คือ สหภาพยุโรป ตามมาด้วยสหรัฐฯ และญี่ปุ่น
- การบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ธรรมชาติบาล และการค้าของสหภาพยุโรป (EU Forest Law Enforcement, Governance and Trade: EU FLEGT) หรือเรียกสั้นๆ ว่า "เฟลทที" ส่งผลให้การส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ไปยังยุโรปต้องใช้วัสดุที่ผลิตจากแหล่งที่มาที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น
- ช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก โอ.เค.วู้ด ได้รับผลกระทบจากยอดการสั่งซื้อจากตะวันตกที่ลดลงบ้าง
- การเข้าสู่ตลาดสหรัฐอเมริกา โอ.เค.วู้ด เป็นเพียงผู้อุปทานสินค้า โดยมีบริษัทของอเมริกาเป็นผู้นำเข้าและจัดจำหน่าย ซึ่งคุณธัญได้ยกตัวอย่างเฟอร์นิเจอร์ชิ้นหนึ่ง มีราคาซื้อขายระหว่างโอ.เค.วู้ดกับผู้จัดจำหน่ายที่ 100,000 แสบบาท แล้วผู้จัดจำหน่ายนำไปค้าปลีกในราคา 600,000 แสบบาท

การพัฒนาสินค้า นวัตกรรม และการออกแบบ

- โอ.เค.วู้ด พัฒนาด้านการออกแบบอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสินค้าถูกลอกเลียนแบบ จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปร่างหน้าตาของผลิตภัณฑ์ตลอดเวลา
- โอ.เค.วู้ด ยังเป็นผู้นำการผลิตสินค้าที่ใช้นวัตกรรมสูงและประหยัดพลังงาน เช่น ประตูกันไฟ ซึ่งได้รับความนิยมสูงในประเทศญี่ปุ่น
- โอ.เค.วู้ด มีเครื่อง CNC แบบ 5 แกน (ตามรูปภาพในหน้าถัดไป) ซึ่งในระยะแรกขาดซอฟต์แวร์และบุคลากรในไทย จึงต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญจากต่างชาติ แต่ภายหลังร่วมมือกับ ดร. ชนะ รักษศิริ อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงได้ผลิตชุดซอฟต์แวร์ของตนเอง และสามารถสร้างบุคลากรป้อนเข้าสู่สายพานการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

โอกาสการลงทุนของบริษัทในประเทศตลาดใหม่

- ไม้สักในแอฟริกาส่วนใหญ่เป็นไม้สวนป่า มีอายุเฉลี่ยประมาณ 20-30 ปี
- โอ.เค.วู้ด เคยพิจารณานำเข้าไม้ซุงจากยูกันดา แต่ได้ล้มเลิกไปเพราะการตรวจสอบนั้น ต้องเดินทางไปดูรายละเอียด เช่น วงปี ด้วยตนเอง
- กลุ่มบริษัท เอสบี เฟอร์นิเจอร์ และบริษัท ร็อกเวลล์ จำกัด (มหาชน) บริษัทไทยที่ไปลงทุนในอินเดีย กำลังประสบปัญหาข้อผูกมัด ทำให้ไม่สามารถเคลื่อนย้ายทุนออกได้
- ช่วง 10 ปีก่อน มีนักลงทุนไทยหลายรายเข้าไปลงทุนในทวีปแอฟริกา แต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะขาดอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง

- การเคลื่อนย้ายฐานการผลิตสามารถเกิดขึ้นได้จริงหากสถานที่นั้นมีธุรกิจเกี่ยวพัน แรงงานฝีมือเพียบพร้อม และโครงสร้างพื้นฐานรองรับ แต่จากประสบการณ์ของคุณชนัญในเมียนมาก่อนปฏิรูปประเทศ แม้แต่ตะปูยังต้องนำเข้าจากไทย ดังนั้น หากโมซัมบิกและยูกันดาขาดแคลนชิ้นส่วนเหล่านี้ ยากมากที่บริษัทเฟอร์นิเจอร์จะไม่เข้าไปตั้งฐานการผลิต
- รัฐบาลของประเทศนั้นๆ ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน โดยเฉพาะใน 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การเปิดเผยข้อมูลความสมบูรณ์ของทรัพยากรไม้ที่แท้จริงว่ามีอยู่ปริมาณเท่าใด ประเภทใดบ้าง และ (2) การรับรองแหล่งที่มาของไม้ด้วยวิธีการโปร่งใส (Due diligence) ตามหลักสากล เช่น EU FLEGT
- โดยสรุป การลงทุนแปรรูปไม้ขั้นต้นน้ำ (โรงเลื่อย) มีความเป็นไปได้สูงสุด เพราะอาศัยชิ้นส่วนและแรงงานฝีมือในสัดส่วนต่ำกว่าอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์

สรุปลักษณะ คุณวิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์
กงสุลกิตติมศักดิ์สาธารณรัฐโมซัมบิกประจำประเทศไทย
ณ โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพฯ
วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559 เวลา 15.00-16.30 น.

ที่มา : ณัฐสิทธิ์ เสียรประสิทธิ์ (2559)

ภาพรวมการลงทุนในประเทศโมซัมบิก

- นายกรัฐมนตรี Carlos Agostinho do Rosário ของโมซัมบิก เคยดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตโมซัมบิกประจำสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ซึ่งดูแลชาวโมซัมบิกในไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และติมอร์-เลสเตด้วย จึงรู้จักประเทศไทยเป็นอย่างดี
- คุณวิชาญได้ยื่นข้อเสนอแก่นายกรัฐมนตรีให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา (Development fund) ปลดปล่อยสินเชื่อให้นักลงทุนต่างชาติ (สาเหตุที่การเริ่มต้นลงทุนในไทยได้เปรียบกว่าที่อื่นเมื่อ 20 ปีก่อน คือ การสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยที่ให้อัตราดอกเบี้ยในการกู้เงินเพื่อการลงทุนร้อยละ 7 รวมค่าดำเนินการร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 9 แต่ธนาคารทั่วไปในตลาดคิดดอกเบี้ยร้อยละ 15)
- การจัดตั้งสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงมาปูโต เกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ในการดูแล/แก้ปัญหาแก่นักธุรกิจพลอย เพราะธุรกิจอัญมณีไทยก่อความเสียหายชื่อเสียงในโมซัมบิก และส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักลงทุนไทยที่ประสงค์เดินทางไปยังตอนเหนือของประเทศ

- โมซัมบิกไม่มีปัญหาการขาดแคลนพลังงานแต่มีปัญหาเรื่องสายส่งกำลังไฟฟ้า ขณะที่ธุรกิจพลังงานทดแทนกำลังเติบโต โดยเป็นสาขาหนึ่งที่นักธุรกิจไทยสนใจ

โอกาสการลงทุนไทยในประเทศโมซัมบิก

- ประเภทธุรกิจที่ไทยจะออกไปลงทุนยังต่างประเทศ ควรเป็นสาขาที่ปัจจัยการผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอ หรือช่วยลดต้นทุนขนส่งไปยังตลาดเป้าหมาย
- โมซัมบิกมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ธุรกิจที่น่าสนใจ ได้แก่ ประมง ป่าไม้ ฝ้าย มะพร้าว ข้าว มันสำปะหลัง น้ำตาล และเกษตรอื่นๆ
- อุตสาหกรรมประมงยังขาดการแปรรูปและห้องเย็น จึงต้องนำเข้าเทคโนโลยีจากไทย โดยอาจจับคู่ธุรกิจกับบริษัทผู้ผลิตเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ไทยไม่สามารถผลิตเองได้ อย่างไรก็ตาม การผลิตอาหารกระป๋องต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีซึ่งโมซัมบิกยังขาดแต่ไทยเพียบพร้อม ทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารทะเลกระป๋อง ทั้งนี้ คุณวิภาญได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาประเทศอินโดนีเซีย โรงงานกระป๋องตั้งอยู่ที่เมืองสุราบายา แต่แหล่งหาปลาอยู่แถบจังหวัดปาปัวตะวันตก (ใกล้กับประเทศปาปัวนิวกินี) จึงต้องสูญเสียค่าขนส่งกระป๋องและไม่สามารถแข่งขันราคาได้
- ดังนั้น หากมีการลงทุนในสาขาดังกล่าว จึงต้องทำแบบเบ็ดเสร็จ คือมีการลงทุนทำเรือและอยู่ซ่อมเรือด้วย

ข้อมูลประเทศอื่นๆ

- อุตสาหกรรมประมงในยูกันดาเป็นการประมงน้ำจืดและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยบ่อเลี้ยงปลาเริ่มหนาแน่น แต่ยังขาดธุรกิจแปรรูป
- ศรีลังกาเป็นแหล่งประมงน้ำลึก ปลาที่จับได้ เช่น ปลาทู ปลาหลังเขียว เป็นต้น โดยคุณวิภาญไม่มั่นใจปฏิภานจากภาคประชาชนต่อการลงทุน และเห็นว่าอินเดียเป็นประเทศที่นำลงทุนมากกว่า

ข้อคิดเห็นต่อการลงทุนไทยในต่างประเทศ

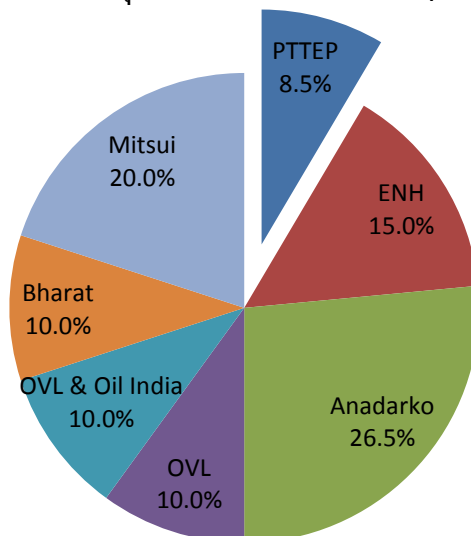
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนไม่สามารถรับรองการขอสินเชื่อสำหรับการลงทุนในต่างประเทศกับธนาคารต่างๆ ได้ จึงควรศึกษาแบบอย่างของมาเลเซีย สิงคโปร์ ไต้หวัน และญี่ปุ่น ในการส่งเสริมการลงทุนขาออกแบบครบวงจร ซึ่งรวมถึงผู้ให้บริการทางการเงินอย่างมาเลเซียที่เมื่อ 15 ปีก่อน เข้าไปลงทุนในกิจการป่าไม้ พลังงาน และเหมืองแร่โดยนำร้านอาหารและธนาคารของมาเลเซียเข้าไปให้บริการเอง อย่างไรก็ตาม ต้องแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมกับคู่ค้าท้องถิ่นด้วย ไม่เช่นนั้นแล้วการลงทุนในต่างประเทศของ SMEs จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย และมีเพียงกลุ่มทุนขนาดใหญ่
- การศึกษาการลงทุนในต่างประเทศของไทยไร้ทิศทางเพราะแต่ละกระทรวงขาดการบูรณาการรวมทั้งไม่มีการติดตามและวัดประเมินผล

สรุปลักษณะ คุณดิเรก หวังอุดมสุข
ผู้จัดการอาวุโส โครงการประเทศโมซัมบิกและประเทศเคนยา
สายงานโครงการต่างประเทศ
บริษัท ปิโตรเลียมไทย สํารวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)
ณ ตึก Enco A กรุงเทพฯ
วันอังคารที่ 29 มีนาคม 2559 เวลา 10.00-11.30 น.

ข้อมูลบริษัท

- บริษัท ปิโตรเลียมไทย สํารวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) (ปตท. สผ.) เป็นบริษัทพลังงานแห่งชาติในเครือ บริษัท ปตท.ฯ ซึ่งมีรัฐบาลไทยเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ หรือกล่าวได้ว่าบริษัทเป็นรัฐวิสาหกิจ
- บริษัทฯ เป็นผู้ผลิตปิโตรเลียมรายใหญ่ของประเทศไทย มีส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์ถึงร้อยละ 29 เท่ากับบริษัท Chevron
- ทางบริษัทฯ ได้ขยายฐานการผลิตไปทั่วโลก โดยปัจจุบันมีการดำเนินโครงการ 39 โครงการ ใน 11 ประเทศ รวมทั้งโมซัมบิก
- ทั้งนี้ บริษัทฯ ได้เข้าไปลงทุนในโครงการ Mozambique Rovuma Offshore Area 1 ร่วมกับบริษัทต่างชาติในลักษณะร่วมธุรกิจ (Partnership) กับ (1) บริษัท Anadarko (สัญชาติสหรัฐฯ) ซึ่งเป็นบริษัทหลักที่ดำเนินการจัดการโครงการดังกล่าว และมีสัดส่วนการร่วมทุนมากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 26.5 (2) บริษัท Mitsui (ญี่ปุ่น) ร้อยละ 20.0 (3) บริษัท ENH (บริษัทน้ำมันแห่งชาติของโมซัมบิก) ร้อยละ 15.0 นอกจากนั้นเป็น (4) บริษัท OVL (5) บริษัท OVL & Oil India และ (6) บริษัท OVL ซึ่งทั้ง 3 เป็นบริษัทอินเดีย ส่วนบริษัท ปตท. สผ. มีสัดส่วนการร่วมทุนร้อยละ 8.5

รูปภาพที่ ก.1: สัดส่วนการร่วมทุนในโครงการ Mozambique Rovuma Offshore Area 1

ที่มา : มุลนิธิ สวค. ดัดแปลงจากบริษัท ปตท. สผ. (2016)

- ปัจจุบันโครงการดังกล่าวอยู่ในระยะพัฒนาจาก Unit Block เป็นท่อก๊าซธรรมชาติเหลว (Liquid Natural Gas: LNG)

ความเป็นไปได้และปัจจัยต่อการตัดสินใจลงทุนในประเทศโมซัมบิก

- ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจลงทุนในต่างประเทศของแต่ละธุรกิจมีความแตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะของธุรกิจและวิธีการเข้าไปทำธุรกิจต่างกัน
- ดังนั้น ปัจจัยสำคัญในการพิจารณาเพื่อเข้าไปลงทุนในธุรกิจพลังงานปิโตรเลียม ซึ่งเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ ได้แก่
 - 1) ทรัพยากร/วัตถุดิบ (แหล่งก๊าซธรรมชาติ) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกประเทศที่จะไปลงทุน
 - 2) ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจไปลงทุนในประเทศนั้นๆ แม้บางประเทศจะมีความเสี่ยง คือ ความไม่ชัดเจนของแหล่งวัตถุดิบ แต่สิทธิประโยชน์ในการแบ่งปันผลประโยชน์มีความน่าสนใจ ก็สามารถดึงดูดนักลงทุนให้เข้าไปลงทุนได้
 - 3) นโยบายมหภาคของรัฐบาล กล่าวคือวิธีการ/ขั้นตอนการติดต่อในธุรกิจพลังงานเริ่มต้นจากกระทรวงพลังงานของประเทศนั้นๆ ทั้งนี้ การเข้าไปติดต่อดังกล่าว บริษัทฯ จะได้รับการอำนวยความสะดวกจากกระทรวงต่างประเทศ
- ในการลงทุนขนาดใหญ่ บริษัทฯ ต้องเข้าไปติดต่อโดยตรงกับทางรัฐบาล ซึ่งเป็นการเจรจาล่วงหน้าก่อนการเข้าไปลงทุนจริง ในเรื่องการตกลงผลตอบแทนกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะภาษี ระหว่างการดำเนินธุรกิจ ว่ารัฐบาลจะมีทางออกให้กับบริษัทอย่างไร หรือกล่าวได้กว่าในธุรกิจดังกล่าวเป็นการติดต่อแยกตามกระทรวงโดยตรง แทนการติดต่อแบบระบบ One-stop service
- ขั้นตอนการทำธุรกิจพลังงาน มีดังนี้
 - 1) สำรองแหล่งปิโตรเลียม โดยการอัลตราซาวนด์หลุม แล้วจึงขุดหลุมว่ามีปิโตรเลียมไหลออกมาหรือไม่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีต้นทุนมหาศาล อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีหากหลุมไม่มีการไหลของปิโตรเลียม บริษัทก็ต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมาก
 - 2) เริ่มกระบวนการผลิต โดยยื่นแผนต่อรัฐบาลประเทศนั้นๆ เพื่อขออนุมัติการลงทุนโครงการขนาดใหญ่
 - 3) เริ่มการขุดเจาะ
- การลงทุนในโมซัมบิก ทางปตท. สผ. ชนะประมูลซื้อบริษัทที่สำรวจและพบแหล่งก๊าซธรรมชาติในโมซัมบิกจากตลาดหลักทรัพย์อังกฤษ ซึ่งวิธีดังกล่าวแม้จะทำให้ต้นทุนบริษัทฯ สูงขึ้นแต่ช่วยลดความเสี่ยงในการเสียเปล่าจากการสำรวจแหล่งทรัพยากรแล้วไม่พบวัตถุดิบ
- ตลาดภายในประเทศไม่ใช่ปัจจัยหลักในการพิจารณาการลงทุนต่างประเทศของ ปตท. สผ. เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตเพื่อส่งออก ดังนั้น การขนส่งระบบโลจิสติกส์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในธุรกิจ ทั้งนี้ ในประเทศที่ต้องจ่ายค่าผ่านทางในระบบขนส่ง จะทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อการทำธุรกิจได้

กฎระเบียบและนโยบายรัฐ

- ปตท. สผ. ได้เลือกการลงทุนริมชายฝั่ง (Offshore) มากกว่าพื้นที่ทางบก เพื่อลดความเสี่ยงเรื่องความไม่ปลอดภัยของสถานการณ์ภายในประเทศ
- ปัญหาเรื่องทุจริตไม่ค่อยมีมากนักหากเทียบกับประเทศแถบในภูมิภาคเดียวกัน ยิ่งเป็นธุรกิจการลงทุนขนาดใหญ่ยิ่งมีความโปร่งใส
- กฎหมายการจัดตั้งบริษัทไม่มีความชัดเจน จึงไม่ทราบความแน่นอนว่านักลงทุนควรตั้งบริษัทแบบใดเพื่อให้มีความเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจ
- สัมปทานในการประกอบธุรกิจที่บริษัทฯ ได้รับมีระยะเวลา 30 ปี
- อัตราภาษีไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับการตีความของเจ้าหน้าที่
- ด้านการจ้างงาน รัฐบาลมีข้อกำหนด คือ ชาวต่างชาติที่เข้าไปทำงานต้องมีการต่อใบอนุญาตทำงาน (Work permit) ทุก 2 เดือน นอกจากนี้ การเข้าไปทำงานของชาวต่างชาติ 1 คน บริษัทนั้นๆ จะต้องจ้างคนโมซัมบิก 10 คน ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ค่าแรงต่อคนตกเดือนละเกือบ 3,000 บาท เมื่อเทียบกับค่าครองชีพ ถือว่าค่อนข้างสูง
- รัฐบาลได้ออกกฎหมาย Mega Project เพื่อใช้ควบคุมการโครงการขนาดใหญ่ เช่น การทำเหมืองรวมถึงธุรกิจปิโตรเลียม
- ในการประเมิน EIA กฎระเบียบยึดตามหลักมาตรฐานสากล โดยต้องขอก่อนเริ่มโครงการและต้องครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ในกรณีของบริษัทฯ ได้เข้าไปให้ข้อมูลความรู้กับชุมชนเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการตั้งโรงงาน และได้ให้การชดเชยให้กับชุมชนบริเวณดังกล่าว
- การเข้าไปลงทุนในโครงการดังกล่าวของบริษัทฯ ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองนั้นๆ และค่าครองชีพสูงขึ้น

ธุรกรรมทางการเงิน

- ระบบการเงินมีกระบวนการที่ซับซ้อนและใช้ระยะเวลานาน โดยในการทำธุรกิจต้องติดต่อบริษัทท้องถิ่น (Bank of Mozambique)
- ในการส่งเงินกลับประเทศจะต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย ร้อยละ 20
- การเก็บภาษีเงินได้อาจมีการเก็บภาษีซ้ำซ้อน ทั้งนี้ อนุสัญญาภาษีซ้อน (Double Taxation Agreement: DTA) มีเพียงเฉพาะบางประเทศ
- บริษัทฯ ใช้กลยุทธ์การกู้เงินจากต่างประเทศหลายๆ ประเทศ ซึ่งช่วยลดการแทรกแซงจากภาครัฐ

โอกาสของนักลงทุนไทย

- บริษัทฯ มีความเห็นว่า ธุรกิจก่อสร้างของไทยสามารถเข้าไปสนับสนุนธุรกิจปิโตรเลียมของบริษัท เนื่องจากแรงงานก่อสร้างไทยมีทักษะการเชื่อม
- สำหรับธุรกิจพลังงานทดแทน ลักษณะธุรกิจเป็นการผลิตเพื่อขายในประเทศ แต่ผู้บริโภคต้องมีกำลังซื้อ ในปัจจุบันจึงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากขาดตลาดผู้บริโภค อีกทั้งในประเทศยังไม่มีโรงกลั่น

สรุปรายการสัมมนาบริษัท อิตาลีเลียนไทย ดีเวลล็อปเมนต์ จำกัด (มหาชน)

Italian Thai Development Public Company Limited (ITD)

คุณวิรัช ก้องมณีรัตน์

รองประธานกรรมการบริหารอาวุโส (Executive Vice President)

ณ อาคาร อิตาลีไทย ทาวเวอร์ กทม.

29 เมษายน 2559 เวลา 13:00-14:00 น.

ภาพรวมโมซัมบิก

- คุณวิรัชมองว่าโอกาสของนักลงทุนไทยยังอยู่ในระดับปานกลาง หากคิดเป็นคะแนนเต็มร้อยเปรียบเทียบกับระหว่าง จีน:อินเดีย:ไทย เท่ากับ 75:60:50
- รูปแบบการลงทุนที่ควรไปลงทุน คือ ร่วมทุนกับบริษัทท้องถิ่น เนื่องจากโมซัมบิกเป็นตลาดเกิดใหม่ที่โอกาสยังเปิดกว้างต่อนักลงทุนไทย อย่างไรก็ตามคุณวิรัชยังคงกังวลกับศักยภาพที่แท้จริงของนักลงทุนไทยว่าจะสามารถเข้าไปคว้าโอกาสนั้นได้หรือไม่
- โมซัมบิกมีปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กฎระเบียบมีความไม่แน่นอน มีปัญหาคอร์รัปชัน และการเรียกรายทาง (Bribe) ยังคงสูงในโมซัมบิก
- การดำเนินธุรกิจระหว่างไทยและโมซัมบิกยังคงติดขัดปัญหาภาษีซ้อน ซึ่งไทยควรเร่งการเจรจา Double Tax Treaty: DTT ให้ทันท้วงที่ ส่วนภาษีอื่นๆ เช่น VAT อยู่ที่ร้อยละ 17 และ CIT อยู่ที่ร้อยละ 20 เป็นต้น

การลงทุนของ ITD ในโมซัมบิก

- คุณวิรัชเป็นรองประธานกรรมการบริหารอาวุโสผู้ซึ่งดูแลการลงทุนในโมซัมบิกของ ITD โดยตรง
- ITD ไม่มีนโยบายกำหนดเป้าหมายพื้นที่การลงทุน พื้นที่ใดก็ตามที่มีโครงการก่อสร้างที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนที่เหมาะสม ITD พร้อมไปลงทุนทั้งสิ้น ทั้งนี้ สัดส่วนการลงทุนระหว่างภายในไทยกับต่างประเทศของ ITD คือ 50:50
- เมื่อ 4 ปีก่อน (2555) เศรษฐกิจโมซัมบิกเติบโตเร็วมาก โดยเฉพาะราคาเชื้อเพลิงและถ่านหินซึ่งเป็นแรงดึงดูดให้นักลงทุนจากแต่ละประเทศมุ่งเข้าไปลงทุน รวมไปถึง ITD ที่เข้าไปลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายการลงทุนเหล่านั้นด้วย
- ITD เข้าไปประกวดราคาในการก่อสร้างเส้นทางรถไฟระยะทาง 530 กม. เพื่อรองรับการขนส่งถ่านหินจากเหมืองในเขต Moatize จังหวัด Tete ไปสู่ท่าเรือน้ำลึก Macuse ในจังหวัด Quelimane และได้รับสัมปทานเส้นทางรถไฟและท่าเรือเป็นระยะเวลา 30 ปี โดยมีข้อกำหนดว่าหุ้นส่วนร้อยละ 20 ของโครงการจะถูกถือครองโดย Caminhos de Ferro de Moçambique: CFM ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจส่วนต้นทุนการดำเนินการก่อสร้างทั้งหมด ITD ต้องเป็นผู้จัดหาเอง
- ในขณะนี้กระบวนการศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อสร้าง (feasibility study) ได้ดำเนินการแล้วเสร็จและอยู่ในช่วงคัดเลือกผู้รับเหมา (Engineering Procurement Construction: EPC) จากเครือข่ายของ ITD ซึ่งในขณะนี้ก็มีผู้ยื่นข้อเสนอเข้ามาแล้ว 6 บริษัทจาก 6 ประเทศ อาทิ จีน อินเดีย โปรตุเกส บราซิล และตุรกี เป็นต้น ภายหลังจากกระบวนการ EPC จึงสามารถประเมินต้นทุน

โครงการได้ จากนั้นจึงเริ่มศึกษาความเป็นไปได้ด้านการเงิน (Financial Feasibility Study) และ ประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (Environmental and Social Impact Assessment: ESIA) ก่อนที่จะเริ่มต้นระดมทุนต่อไป ด้านวัสดุก่อสร้าง ITD มองว่าไม่สำคัญ สามารถขนส่งมาจากที่อื่นได้และได้คำนวณไว้ตั้งแต่ขั้นประเมินต้นทุนโครงการแล้ว

- ITD มองว่าวัสดุก่อสร้างไม่จำเป็นต้องผลิตภายในโมซัมบิก เพราะสามารถนำเข้าจากที่อื่นได้โดยมีการนำค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการนำเข้าวัสดุก่อสร้างมาผนวกกับต้นทุนโครงการตั้งแต่แรกเริ่ม
- ITD ต้องการการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะขนาดธุรกิจของ ITD มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับคู่แข่งในระดับโลก หากรัฐบาลสามารถปล่อยกู้ระยะกลาง (soft loan) ได้ จะเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันของ ITD ยิ่งขึ้น ดังเช่น กลุ่ม BRICS ที่ได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานแก่ประเทศสมาชิก เป็นต้น
- ด้านกฎหมาย ITD ได้ว่าจ้าง PwC ดูเข้ามาดูแลเพราะกฎหมายในโมซัมบิกยังไม่มีที่น่าเชื่อถือ
- ด้านการเงิน ITD ใช้บริการ Barclays ซึ่งกฎระเบียบของธนาคารแห่งโมซัมบิก (Bank of Mozambique) ไม่อนุญาตให้ถอนทุนกลับเกินร้อยละ 30
- ITD ไม่ประทับใจการอำนวยความสะดวกจาก CPI ในภาพรวม อย่างไรก็ตาม ยังพึงพอใจจากการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

สรุปลักษณะ คุณกฤษฎา มนเทียรวิเชียรฉาย
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร และกรรมการผู้จัดการใหญ่, บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด
และนายกสมาคมผู้ผลิตน้ำตาลและชีวพลังงานไทย
ณ อาคารเพลินิจิตเซ็นเตอร์ ชั้น 3 กรุงเทพฯ
วันที่ 24 พฤษภาคม 2559 เวลา 11.00-12.00 น.

ที่มา : ชญาณิศา ใจช่อกุล (2559)

การประกอบธุรกิจน้ำตาล

- ข้อมูลทั่วไป
 - น้ำตาล ผลิตได้จากวัตถุดิบ 2 ชนิด คือ อ้อย และหัวบีท (beet root)
 - ในตลาดโลก ผู้ผลิตน้ำตาลรายใหญ่คือ บราซิล ไทย และออสเตรเลีย ตามลำดับ
 - ขณะที่ตลาดหลักที่นำเข้าน้ำตาลมากที่สุด คือ ภูมิภาคเอเชีย เนื่องจากมีระดับการผลิตต่ำกว่าความต้องการบริโภค (Excess Demand)
- ธุรกิจในประเทศไทย
 - ไทยมีพื้นที่จำกัด และมีการแข่งขันกันระหว่างอ้อย ข้าว และมันสำปะหลังค่อนข้างสูง โดยอ้อยมีพื้นที่ปลูกราว 8 ล้านไร่ในปี 2558
 - นโยบายรัฐบาล เช่น รับจำนำข้าว ทำให้คนหันไปปลูกข้าวเกือบทุกพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนนโยบายให้พื้นที่เพาะปลูกที่ไม่มีผลิตภาพไปปลูกอ้อยและมันสำปะหลังแทนข้าวนั้น ทำให้พื้นที่ปลูกอ้อยเพิ่มขึ้น 6 ล้านไร่ รวมเป็น 14 ล้านไร่ทั่วประเทศ
 - มิตรผล มองว่าไทยเป็นประเทศที่มีทำเล/ที่ดิน และแรงงานมีทักษะดีที่สุดในแล้ว

ประสบการณ์ลงทุนในต่างประเทศของมิตรผล

- **ประเทศลาว** มิตรผล ขยายการลงทุนไปลาวได้ประมาณ 5-6 ปี ด้วยเหตุผลด้านโอกาสในอนาคต 3 ประการ ดังนี้
 - ลาวมีทำเลที่ตั้งใกล้ไทย มีพื้นที่ว่างเปล่าค่อนข้างมาก และพูดภาษาไทยได้
 - การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ของไทยและลาว
 - ประเทศลาว ในฐานะประเทศด้อยพัฒนา (least developed countries) ได้รับสิทธิพิเศษในการส่งน้ำตาลไปยุโรปโดยไม่เสียภาษี
 - ทั้งนี้ การลงทุนในลาวนั้น มิตรผล ดำเนินการเองทั้งหมด ตั้งแต่วัดที่ดิน จนถึงเคลียร์ที่ดิน โดยไม่ได้พึ่งความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดทั้งไทยและลาว
- **ประเทศเมียนมาร์**
 - มิตรผล ก็สนใจเมียนมาร์
 - แต่ราคาที่ดินที่เมียนมาร์แพงมาก
- **ประเทศกัมพูชา**
 - หลังจากลงทุนที่ลาวได้ 1-2 ปี มิตรผล ก็ได้สัมปทานที่ดินแบบชั่วคราวที่กัมพูชา
 - กรณีนี้ มิตรผล มีข้อตกลง MOU กับรัฐบาลกัมพูชาให้ช่วยเคลียร์ที่ดินให้
 - แต่การเคลียร์ที่ดินดังกล่าว เกิดปัญหาเป็นความขัดแย้งกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่เดิม มิตรผล จึงตัดสินใจยกเลิกโครงการลงทุนไป
- **ประเทศจีน**
 - มิตรผล ขยายการลงทุนไปจีนได้ประมาณ 22-23 ปี โดยตั้งอยู่ในภาคใต้ของจีน ซึ่งเป็นพื้นที่อันเหมาะสมแก่การปลูกอ้อย ได้แก่ หูหนาน และกว่างซี
 - ในขณะเดียวกัน นักลงทุนชาวจีนก็สนใจมาเพาะปลูกในไทยเช่นกัน เนื่องจากไทยมีพื้นที่ราบค่อนข้างมาก
 - อย่างไรก็ตาม การลงทุนในจีน ทำให้บริษัทฯ ได้โควตาการนำเข้าสินค้า ซึ่งโดยทั่วไปจีนจะจำกัดการนำเข้าสินค้าด้วยโควตาการนำเข้า
- **ประเทศออสเตรเลีย**
 - มิตรผล ได้ร่วมทุนกับบริษัทผลิตน้ำตาลในออสเตรเลียในรูปแบบการควบรวมกิจการ (Mergers and Acquisitions : M&A)
 - เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ใกล้ตลาดหลักอย่างเอเชีย
 - รอบการผลิตอ้อยในออสเตรเลียต่างจากไทย กล่าวคือ ไทยปลูกช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน-เมษายน ขณะที่ออสเตรเลียปลูกช่วงปลายเดือนมิถุนายน-พฤศจิกายน ดังนั้น การร่วมทุนกับบริษัทในออสเตรเลีย ทำให้มิตรผล สามารถผลิตน้ำตาลได้ตลอดทั้งปี

ความสนใจลงทุนในต่างประเทศของมิตรผล

- มิตรผล มุ่งเน้นลงทุนในประเทศแถบภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นอันดับแรก
- ขณะที่ประเทศอื่นๆ ที่ทางมูลนิธิ สวค. กำลังศึกษานั้น

- **ศรีลังกา** เป็นตลาดที่ผลิตน้ำตาลไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ และมีท่าเรือที่ดี ซึ่งมิตรผล เข้าไปสำรวจหลายครั้งแล้ว พบว่า หากไปลงทุนเองทั้งหมดต้องใช้ระยะเวลาการผลิตตั้งแต่ปลูกอ้อยจนถึงโรงงานน้ำตาลประมาณ 5 ปีต่อรอบการผลิต อย่างไรก็ตาม มิตรผลฯ อาจเข้าไปตั้งโรงงานผลิตน้ำตาล โดยซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่น เนื่องจากใช้เงินลงทุนต่ำกว่าและมีความเสี่ยงต่ำกว่า
- **โมซัมบิกและยูกันดา** น่าสนใจ แต่ระยะทางที่ค่อนข้างไกล ทำให้จัดหาผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ไปประจำค่อนข้างลำบาก
- **มองโกเลีย** มีแต่ห้วยปีท ซึ่งมิตรผล ไม่มีความชำนาญในการผลิต
- **อุซเบกิสถาน** เป็นประเทศที่ไม่มีท่าเรือ
- นอกจากนี้ มิตรผล ยังมองว่า ปากีสถานเป็นตลาดที่น่าสนใจ เนื่องจากมีประชากรราว 190 ล้านคน มีการเชื่อมโยงกับจีน ในฐานะผู้บริหารท่าเรือหลักในประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคของมิตรผล

- กฎหมายเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนเกือบทุกประเทศ
 - เช่น จีน เป็นประเทศที่สามารถเปลี่ยนแปลงกฎหมายได้ทุกวัน
 - ส่วนข้อมูลที่หน่วยงานภาครัฐไทยจัดทำให้นั้น ก็ได้แตกต่างจากข้อมูลทุติยภูมิอื่นๆ ที่เอกชนสามารถเข้าถึงได้ทั่วไป
- การโอนเงินระหว่างประเทศ และการหักภาษีซ้ำซ้อน
- กรณีเงินและอินเดีย รัฐบาลอาจแทรกแซงราคาอ้อย ซึ่งเป็นต้นทุนการผลิต
- ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ไม่ได้เป็นปัญหากับมิตรผล เนื่องจากกระบวนการผลิตของมิตรผล ใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนควรรวบรวมสิทธิประโยชน์และการส่งเสริมของหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนของต่างประเทศเปรียบเทียบกันในแต่ละสาขาอุตสาหกรรม เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ภาคเอกชนในการตัดสินใจไปลงทุนในต่างประเทศ โดยข้อมูลดังกล่าวควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- ภาครัฐอาจส่งเสริม โดยการให้สัมปทานที่ดิน เพื่อให้เกิดการก่อตั้งโรงงานและการจ้างงานตามมา
- ภาครัฐอาจพิจารณาสาขาอุตสาหกรรมที่ควรส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ จากสาขาที่มีปริมาณการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคในประเทศ (สาขาที่นำเข้าจำนวนมาก) โดยหากจำเป็น รัฐวิสาหกิจอาจต้องเป็นผู้นำไปลงทุนในตลาดต่างประเทศก่อน
- กฎหมายคุ้มครองการลงทุนต้องเป็นคู่สัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย

ภาคผนวก ค บทสรุปสัมภาษณ์ในประเทศโมซัมบิก
(ประเทศโมซัมบิก)

สรุปสัมภาษณ์ Mr. Godinho Alves
Deputy Director General, Investment Promotion Centre (CPI)
ณ Maputo

วันที่ 23 พฤษภาคม 2559 เวลา 8.30-10.15 น.

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

ข้อมูลองค์กร

- CPI ของโมซัมบิกเป็นหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐเช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของไทย แต่มีอำนาจหน้าที่น้อยกว่าเพราะอยู่ภายใต้กระทรวงเศรษฐกิจและการคลัง (Ministry of Economic and Finance) โดยขอบเขตการทำงานของ CPI คือ การกำกับและส่งเสริมการลงทุนในกิจการทุกประเภท ยกเว้น เหมืองแร่ในชั้นปฐมภูมิ และเป็นศูนย์ข้อมูลให้กับนักลงทุน เช่น ข้อมูลพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การประกอบธุรกิจ และกฎหมายที่จำเป็นสำหรับแต่ละกิจการ เป็นต้น
- Private Sector Investment Strategy, Sector, Countries Facilitate สาขาการลงทุนที่มีการเพิ่มคุณค่า (Value Added) ของผลิตภัณฑ์จะได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษจาก CPI
- CPI ได้สร้างช่องทางการจับคู่ธุรกิจบนอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ SMEs เข้าถึงได้ง่าย
- CPI ได้รับความร่วมมือจากทั้ง JICA KOICA และ MIDA ในการพัฒนาบุคลากรขององค์กร ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล และพัฒนาทักษะร่วมกัน

บรรยากาศการลงทุนในโมซัมบิก

- ด้านฝีมือแรงงาน แรงงานโมซัมบิกยังขาดความรู้และทักษะ รวมไปถึงการใช้ภาษาโปรตุเกสเป็นภาษาราชการจึงไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้
- รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) อุตสาหกรรมการผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ และ (2) อุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออกสำหรับธุรกิจที่สามารถยืนยันได้ว่าการส่งออกเกินกว่าร้อยละ 60 ของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ทั้งหมด นอกจากนั้นสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้เกินร้อยละ 20 จากสินค้าขั้นต้น จะได้รับการงดเว้นอากรแสตมป์ของทั้งเครื่องจักร และวัตถุดิบ
- การลงทุนขั้นต่ำ คือ 100,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ โดยจะประเมินมูลค่าการลงทุนทั้งในรูปแบบเงินสดและสินทรัพย์ที่ไม่อยู่ในรูปของตัวเงิน
- ระยะเวลาการพิจารณาโครงการขึ้นอยู่กับขนาดของการลงทุน ตั้งแต่ขนาดเล็กที่ CPI สามารถประเมินได้เอง ไปจนถึงระดับที่ต้องผ่านการพิจารณาโดยคณะรัฐมนตรี ซึ่งใช้ระยะเวลาประมาณ 15 วัน ถึง 30 วัน
- ชาวต่างชาติไม่สามารถซื้อขายที่ดินได้ แต่สามารถเช่าระยะยาว 50 ปี โดยมีกรรมสิทธิ์เหนือสิ่งปลูกสร้างทั้งหมดบนที่ดินแปลงนั้น
- ในสาขาการเกษตร โมซัมบิกมีพื้นที่ที่เหมาะสมพร้อมทั้งดินที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุ เหมาะแก่การเพาะปลูก อย่างไรก็ตาม สถานที่ตั้งระหว่างแหล่งวัตถุดิบและโรงงานแปรรูปยังคงอยู่ห่างไกล และขาดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขนส่ง

สรุปลักษณะ Mr. Joao Jose Macaringue
President, Mozambique Institute of Export Promotion (IPEX)
ณ Maputo
วันที่ 23 พฤษภาคม 2559 เวลา 13.30-14.30 น.

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

บทบาทหน้าที่ของ IPEX

- กิจกรรมที่ผ่านมาของ IPEX คือ การส่งเสริม SMEs ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ซึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริม เช่น การจัดงานจับคู่ธุรกิจ การพานักธุรกิจไปเปิดตลาดยังต่างประเทศ เป็นต้น
- การจัดงานแสดงสินค้า IPEX จะคัดสรรกิจการที่มีความสามารถในระดับสากลไปจัดแสดง

ภาพรวมโมซัมบิก

- สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ของโมซัมบิกเป็นสินค้าขั้นปฐมภูมิ
- ที่โมซัมบิกแบ่งหน่วยงานส่งเสริมธุรกิจส่งออก หน่วยงานส่งเสริมการลงทุน และ GAZEDA ออกจากกัน อย่างไรก็ตาม ในภายภาคหน้าจะมีการควบรวมทั้ง 3 หน่วยงาน เพื่อเร่งรัดการทำงาน ลดขั้นตอนต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคแก่นักลงทุน รวมไปถึงเป็นการลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐได้อีกด้วย
- ข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ และการเข้าร่วมกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ เป็นสิ่งดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนในโมซัมบิก เช่น COMESA

สรุปลักษณะ Mr. Joao Martins
Partner, PwC
ณ Maputo
วันที่ 23 พฤษภาคม 2559 เวลา 16.00-17.30 น.

บรรยายภาคการลงทุน

- สถานการณ์ราคาสินค้าโภคภัณฑ์โลกตกต่ำส่งผลมายังโมซัมบิกโดยตรง โดยเฉพาะในกลุ่มพลังงานและถ่านหิน เพราะพลังงานที่เป็นแกนหลักของเศรษฐกิจโมซัมบิก อย่างไรก็ตาม ธุรกิจเหมืองแร่ต่างมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับแล้ว ดังนั้น เมื่อกลับเข้าสู่ภาวะปกติ เศรษฐกิจสามารถเติบโตได้ดีอีกครั้งหนึ่ง
- ความไม่ลงรอยระหว่างพรรคเสรีนิยมและพรรคฝ่ายค้านทำให้ภาพนโยบายไม่ชัดเจน นักลงทุนจึงชะลอการตัดสินใจและคอยดูท่าทีก่อนเข้ามาลงทุนอีกครั้ง
- ด้วยข้อได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์เอื้อให้โมซัมบิกมีศักยภาพในการเป็นจุดกระจายสินค้าจากมหาสมุทรอินเดียไปยังประเทศอื่นๆ ในแอฟริกา
- สำหรับการเกษตร โมซัมบิกเป็นประเทศที่มีอาณาเขตกว้างขวาง รวมทั้งผืนดินยังอุดมไปด้วยแร่ธาตุ จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกเป็นอย่างยิ่ง
- ที่โมซัมบิกมีนักเทคนิคเกษตรที่มีฝีมือ
- รัฐบาลชุดใหม่มีความพยายามในการแยกกระทรวงเกษตรและอาหารสำรอง กับกระทรวงที่ดินและการพัฒนาชนบท
- สาขาการเกษตรเป้าหมายที่รัฐบาลต้องการให้เกิด ได้แก่ มะม่วงหิมพานต์ กล้วย และปาปริก้า
- อัตราการว่างงานสูงมากหากนับรวมแรงงานที่ตกสำรวจ
- อุตสาหกรรมไม้ เป็นเพียงการส่งออกชิ้นปฏุมภูมิ เช่น ท่อนซุง

ขั้นตอนการทำธุรกิจ

- CPI เป็นนายด่านสำหรับนักธุรกิจอย่างแท้จริง และการให้บริการเป็นมืออาชีพ
- ปัญหาหลักของงานเอกสาร คือ ภาษาโปรตุเกส ทำให้ใช้เวลานาน
- ธนาคารส่วนใหญ่เป็นธนาคารต่างชาติ โดยเฉพาะแอฟริกาใต้ และโปรตุเกส
- การส่งเงินกลับประเทศต้นทางยังมีปัญหา สืบเนื่องจากปริมาณเงินสำรองระหว่างประเทศของธนาคารกลางโมซัมบิกอยู่ในระดับต่ำ รวมไปถึงการถูกปฏิเสธการช่วยเหลือจากธนาคารโลก ทำให้มีความต้องการกักเก็บเงินตราต่างประเทศเอาไว้เพื่อพยุงค่าเงิน MZN อย่างไรก็ตาม ระบบการเงินภายในประเทศโมซัมบิกค่อนข้างก้าวหน้า การทำธุรกรรมทางการเงินภายในประเทศมีความสะดวกรวดเร็ว
- ระยะเวลาการทำธุรกรรมเพื่อเริ่มต้นธุรกิจประมาณ 30 วัน
- การประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐมีความยากง่ายขึ้นอยู่กับสาขาที่จะลงทุน ไม่มีความซับซ้อนตรงไปตรงมา แต่ใช้เวลาพอสมควร

- การค้นหาพันธมิตรท้องถิ่นที่มีความเป็นไปได้ ผู้ประกอบการในโมซัมบิกยินดีร่วมทำธุรกิจกับคนต่างชาติ
- มีอุปสรรคด้านการรับรองแรงงานฝีมือชาวต่างชาติโดยเฉพาะวิศวกรและสถาปนิก ซึ่งใช้เวลาพิจารณานานหรืออาจต้องมีค่าใช้จ่ายในการขอใบรับรองวิชาชีพ
- ต้นทุนการประกอบธุรกิจสูงมาก เนื่องจากระบบตลาดยังไม่พัฒนา ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งต้องการการปฏิรูป เช่น การขอใบอนุญาตทำงานต้องจ่าย 3 พัน ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อ 3 ปี ทั้งที่ควรละเว้นได้

สรุปลักษณะ Danilo Nala
Director General, GAZEDA
ณ Maputo
วันที่ 24 พฤษภาคม 2559 เวลา 14.00-15.30 น.

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

บทบาทหน้าที่ของ GAZEDA

- GAZEDA เป็นองค์กรของรัฐบาลที่รับผิดชอบการลงทุนในเขตส่งเสริมการลงทุน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ (EEZ) และเขตอุตสาหกรรม (IFZ) ซึ่งประเภทแรกเป็นการลงทุนเพื่อตลาดในประเทศ ส่วนประเภทหลังเป็นการผลิตเพื่อส่งออก
- ลักษณะของการบริหารพื้นที่แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ เอกชนดำเนินการเองทั้งหมด และเอกชนดำเนินการร่วมกับรัฐ (PPP)
- สำหรับนักลงทุนที่ต้องการลงทุนในเขตพิเศษ สามารถติดต่อกับ GAZEDA ได้โดยตรง และจะได้รับการอำนวยความสะดวกในการขอเอกสารสำคัญต่างๆ ที่จำเป็นจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ถึง 5 สัปดาห์
- GAZEDA สามารถออกหนังสือเชิญให้กับแรงงานต่างชาติเพื่อประกอบการขอวีซ่าเดินทางเข้าโมซัมบิก
- GAZEDA ประสานงานร่วมกับ CPI ในการอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนในการค้นหาหุ้นส่วนท้องถิ่น

บรรยากาศการลงทุน

- การขอใบอนุญาตต่างๆ สะดวก รวดเร็ว หากนำเอกสารประกอบมาครบถ้วน
- เขตพิเศษมีลักษณะของพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก และประกอบธุรกิจที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ทุนจดทะเบียนบริษัทขั้นต่ำคือ 100,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม จากการอ่อนค่าของค่าเงิน MZN ทำให้ ค่าลงทะเบียนเหลือประมาณ 8-9 หมื่นดอลลาร์สหรัฐฯ
- ความยากง่ายในการขอ EIA ขึ้นอยู่กับขนาดและผลกระทบของโครงการ โดยเฉพาะในกิจการที่ใช้สารเคมีและส่งผลกระทบในวงกว้างอาจใช้ระยะเวลาพิจารณานานเป็นพิเศษ
- แต่ละพื้นที่พิเศษมีอุตสาหกรรมเป้าหมายเฉพาะที่ได้รับการส่งเสริม แต่ไม่ได้ระบุไว้กับชื่อพื้นที่
- นักลงทุนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแต่มีกรรมสิทธิ์ในสิ่งปลูกสร้างเหนือพื้นดิน ทั้งนี้ต้องแจ้งให้ผู้รับผิดชอบทราบตั้งแต่ก่อนปลูกสร้างเพื่อที่จะได้รับการรับรองกิจกรรมการใช้ประโยชน์เหนือที่ดินได้เกิดขึ้นจริง เพราะที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เกิน 5 ปีจะต้องถูกยึดเป็นทรัพย์สินของรัฐบาล

สรุปสัมภาษณ์ Joao Jeque
Director Executive, APAMO
และกลุ่ม Illovo Sugar
ณ Maragra
วันที่ 25 พฤษภาคม 2559 เวลา 9.00-11.00 น.

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

เกี่ยวกับบริษัท

- Illovo Sugar ก่อตั้งเมื่อช่วงกลางทศวรรษที่ 90 ซึ่งในปัจจุบันมีกำลังการผลิต 4-4.5 แสนตัน ถือว่าเกินกว่าความต้องการของตลาดภายในประเทศซึ่งอยู่ที่ 2 แสนตัน ฉะนั้น ส่วนที่เหลือจึงถูกส่งออกไปยังต่างประเทศโดยเฉพาะยุโรปด้วยราคาอ้างอิงราคาน้ำตาลโลก
- Illovo Sugar มีโครงการขยายกำลังการผลิต ด้วยการสร้างโรงงานเพิ่มที่ GASA ใกล้กับชายแดนแอฟริกาใต้
- บริษัทมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ซึ่งแตกต่างกับกรณีของบริษัทบราซิลที่บางครั้งมีการใช้ความรุนแรงในการยุติการชุมนุมของสหภาพแรงงาน
- กิจกรรม CSR ของ Illovo Sugar เช่น จัดสรรบ้านพักที่ถูกสุขอนามัยแก่พนักงานตั้งครุภังค์เพื่อกำหนดวันคลอด ร่วมทดสอบบิ๊จยและป้องกันโรคมะเร็งร่วมกับ Bill & Melinda Gates Foundation ใน Manhica และพัฒนาอาคารเรียนสำหรับนักเรียนในเขตชนบท เป็นต้น

- รัฐบาลกำลังพิจารณากฎหมายจัดเก็บภาษีพัฒนาสังคมร้อยละ 1 ซึ่ง Illovo Sugar ไม่เห็นด้วยเพราะสิ่งที่ได้ทำเพื่อสังคมตั้งที่ได้อธิบายไปนั้นไม่สามารถตีเป็นมูลค่าที่ชัดเจน และไม่สามารถนำมาคิดร่วมกับภาษีนี้ได้ แท้จริงแล้วควรจะต้องจ่ายต่ำกว่าร้อยละ 1

บรรยากาศการลงทุน

- ในปี 2536 รัฐบาลโมซัมบิกได้ร่างกฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้วยวัตถุประสงค์หลัก คือ การกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่ทางเหนือและพื้นที่ห่างไกลจากชายฝั่ง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือสิทธิประโยชน์ทางภาษี โดย CIT อยู่ที่ร้อยละ 32 แต่ในภูมิภาคที่ได้รับการส่งเสริมจะได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษี เช่น การหักลดหย่อนไปจนถึงงดการจัดเก็บเป็นระยะเวลา 5-10 ปี เป็นต้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของขนาดการลงทุน ประเภทอุตสาหกรรม และพื้นที่
- สถานที่ตั้งกิจการควรอยู่ห่างจากแม่น้ำเป็นระยะทาง 50 กิโลเมตร เนื่องจากเกิดอุทกภัยบ่อยครั้ง
- IGEPE เป็นองค์กรที่ประสานความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนของโมซัมบิก ซึ่งนักลงทุนสามารถค้นหุ้ส่วนลงทุนได้ที่นั่น หรืออีกช่องทางติดต่อผ่าน CPI
- การปลูกข้าวเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่น่าสนใจ เพราะสามารถผลิตที่โมซัมบิกในต้นทุนที่ต่ำเพราะไม่มีอาการขาเข้าสำหรับเครื่องจักร อุปกรณ์ และปุ๋ย อีกทั้งยังสามารถรักษาคุณภาพดั้งเดิมได้เพราะผืนดินอุดมไปด้วยแร่ธาตุ
- ภาคเหนือของโมซัมบิกสามารถเพาะปลูกพืชได้ทุกชนิด
- รัฐบาลต้องการส่งเสริมให้ผลิตเอทานอลเช่นกัน แต่ขาดตัวบทกฎหมาย และอุปสงค์จากยานพาหนะที่จะมารองรับตลาดนี้

อุตสาหกรรมน้ำตาลโมซัมบิก

- ภายใต้กรอบความตกลงภูมิภาค SADC กำหนดให้มีโควตาปริมาณส่งออกนำเข้าน้ำตาลระหว่างประเทศสมาชิก ดังนั้น หากจะลงทุนในโมซัมบิกจึงควรที่จะพิจารณาตลาดอื่นๆ ภายนอกภูมิภาคไว้รองรับ
- มีบริษัทอินเดียผลิตน้ำตาลอินทรีย์ และสวีเดนผลิตเพื่อส่งกลับไปยังประเทศตนเอง
- พื้นที่เพาะปลูกของโมซัมบิกถูกใช้งานไปเพียงร้อยละ 10
- โมซัมบิกมีการตั้งราคาอ้างอิงเพื่อปกป้องการทะลักของน้ำตาลจากต่างชาติที่มีราคาถูกลงกว่า
- สำหรับน้ำตาลสกัดมีอุปสงค์ภายในประเทศ 80 ตันต่อวัน

สรุปลั้มภาษณ์ Lazaro Nhangombe
Economist, CEPAGRI
ณ Maputo
วันที่ 25 พฤษภาคม 2559 เวลา 13.30-14.30 น.

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

บรรยากาศการลงทุน

- ประชากรโมซัมบิกมีความหนาแน่นต่ำ และขาดความรู้
- โมซัมบิกมีนโยบายเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติ
- โมซัมบิกมีพื้นที่ราบตั้งแต่ภาคเหนือไปจนถึงภาคใต้ โดยโครงการชลประทานครอบคลุมเฉพาะภาคกลางถึงภาคใต้ 4 หมื่นตารางกิโลเมตร ซึ่งถูกใช้งานไปร้อยละ 3 โดย 2 หมื่นตารางกิโลเมตรอยู่ตั้งแต่ทางตอนใต้ของ GAZA ซึ่งยังคงมีการใช้งานต่ำกว่าร้อยละ 5
- บริเวณภาคกลางไปถึงภาคเหนือไม่มีระบบชลประทาน เพราะเป็นเขตรมรสุม มีฝนตกชุกและน้ำท่วมบ่อยครั้ง
- ข้อตกลง SADC ได้ควบคุมปริมาณการค้าน้ำตาลภายในภูมิภาค
- รัฐบาลพยายามให้กระทรวงศึกษาการบรรจุหลักสูตรการเกษตรตั้งแต่ระดับประถมวัย
- หนึ่งครอบครัวใช้พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1-5 เฮกตาร์
- สำนักงานป่าไม้ภายใต้ MASA ดูแลเรื่องการออกใบอนุญาต และสัมปทานทำป่าไม้ ซึ่งในขณะนี้ได้งดการอนุญาตดังกล่าวเป็นระยะเวลาหนึ่ง

สรุปสัมภาษณ์ Ms. Albena Todorova
Partner, Ernst and Young
ณ Maputo

วันที่ 25 พฤษภาคม 2559 เวลา 15.00-16.00 น.

บรรยากาศการลงทุน

- โมซัมบิกมีการปฏิรูประบบภาษีครั้งใหญ่ในปี 2546 และหลังจากนั้นเป็นต้นมามีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย
- หน่วยงานจัดเก็บภาษียังขาดประสิทธิภาพโดยเฉพาะการจัดเก็บภาษีในพื้นที่ห่างไกล
- การส่งคืนรายได้กลับประเทศยังคงติดขัด โดยต้องมีการรับรองจากกระทรวงการคลัง
- การนำเข้า ร้อยละ 50 ต้องแปลงเป็นค่าเงิน MZN
- ข้อแตกต่างระหว่าง CPI กับ GAZEDA คือ รายแรกเน้นการลงทุนทั่วไปทุกพื้นที่ ส่วนรายหลังเน้นการลงทุนเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้น หากนักลงทุนไม่ทราบข้อมูลการลงทุนควรไปพบ CPI ก่อน ส่วนนักลงทุนที่มีพื้นที่เป้าหมายอยู่แล้วและตรงกับพื้นที่พิเศษสามารถติดต่อ GAZEDA ได้โดยตรง
- CIT อยู่ที่ร้อยละ 32 ของรายได้สุทธิ VAT ร้อยละ 17 withholding tax ร้อยละ 12 สำหรับปีภาษีอยู่ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม
- การขอคืนภาษีค่อนข้างยุ่งยากและใช้เวลานาน บางกรณีอาจยาวนานถึง 1-2 ปี
- การอำนวยความสะดวกของหน่วยงานรัฐค่อนข้างล่าช้า ยกเว้น CPI
- ข้อจำกัดของการลงทุนในโมซัมบิก คือ การคอร์รัปชัน ภาษา
- อัตราการว่างงานของโมซัมบิกร้อยละ 20 สำหรับข้อมูลไม่เป็นทางการสูงถึงร้อยละ 80
- การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของโมซัมบิกส่วนใหญ่เป็นเอกชนเป็นผู้ลงทุนหลักโดยมีรัฐเป็นผู้ร่วมในรูปแบบ PPP

สรุปลักษณะ Mr. Matthias Z. NAAB

Country Director, UNDP

ณ Maputo

วันที่ 25 พฤษภาคม 2559 เวลา 16.30-17.30 น.

เกี่ยวกับ UNDP

- UNDP เข้ามาโมซัมบิกภายหลังสงครามสงบแล้ว มีหน่วยงานในสังกัดอยู่ 14 หน่วยงาน แบ่งเป็นภาคการดูแลประชาชน 12 หน่วยงาน และอื่นๆ อีก 2 หน่วยงาน
- พันธกิจหลักในการจัดความยากจนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) การบริหาร เช่น การดำเนินงานร่วมกับกระทรวงยุติธรรม สภา และสิทธิมนุษยชน (2) การลดความยากจน ด้วยทีมงานเศรษฐกิจขององค์กรที่ไปพัฒนาตั้งแต่ระดับต้นน้ำ การจัดตั้งกองทุนเพื่ออุดหนุนการเรียกกิจการในพื้นที่ห่างไกล รวมถึงการจัดฝึกอบรมฝีมือแรงงานขั้นต้น และ (3) การดูแลสภาพแวดล้อม ร่วมกับกระทรวงสิ่งแวดล้อม เพื่อดูแลปัญหาทั้งภัยแล้งและอุทกภัย
- UNDAF ได้ร่วมวางแผนพัฒนา PQG ระยะเวลา 5 ปี ของโมซัมบิก
- UNDP ส่งเสริมให้เกิดกฎหมายสิทธิบัตรท้องถิ่น
- ด้านความร่วมมือ UNDP เคยร่วมกับ MITSU ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์เพื่อช่วยเหลือบริเวณประชาชนที่ประสบอุทกภัย
- UNDP ได้รับทุนจาก WEF เพื่อนำมาดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนยากจน

บรรยากาศการลงทุน

- โมซัมบิกไม่มีอุตสาหกรรมเป้าหมาย เน้นการเพิ่มมูลค่าการลงทุนตลอดห่วงโซ่มูลค่า
- ช่องว่างความยากจนอยู่ที่ประมาณร้อยละ 45 รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำทางเพศซึ่งผู้หญิงไม่มีรายได้จากการทำงาน

สรุปสัมภาษณ์ ACIS

ณ Maputo

วันที่ 26 พฤษภาคม 2559 เวลา 16.00-17.00 น.

บทบาทหน้าที่ของ ACIS

- ACIS ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงความประสงค์ของภาคเอกชนสู่ภาครัฐ ด้วยเครือข่ายภาคธุรกิจ
- ขณะนี้ ACIS มีสมาชิกทั้งสิ้น 310 โดยส่วนใหญ่เป็นทุนของบริษัทข้ามชาติแต่จดทะเบียนสัญชาติโมซัมบิก เช่น GE Anardaco และ Vale
- ค่าบริการของ ACIS จำแนกเป็นระดับตามขนาดของกิจการ โดยสมาชิกระดับ special จะได้รับรายงานสรุปบรรยากาศการลงทุนประจำสัปดาห์
- ACIS สามารถเป็นพื้นที่ที่บริษัทต่างๆ จะเข้ามาสรรหาบุคลากรเพื่อนำไปเป็นกำลังเสริมให้กับโครงการลงทุนต่างๆ ได้ และเมื่อ ACIS ได้จัดทำหน้าเว็บไซต์ใหม่ นักลงทุนจะสะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งมี CV จำนวนมากฝากไว้กับเว็บไซต์

บรรยากาศการลงทุน

- รัฐบาลโมซัมบิกกำลังพิจารณากฎหมาย local content ซึ่งจะช่วยพัฒนาฝีมือแรงงานท้องถิ่น ด้วยกรอบแนวคิด CSR
- พื้นที่ที่มีศักยภาพในการลงทุน คือ ทางตอนกลาง และภาคเหนือ ส่วนมาปูโตเป็นสถานที่ติดต่อประสานงานต่างๆ ติดต่อราชการ และนัดพบหัวหน้าองค์กร/บริษัท ต่างๆ
- ยังคงมีพื้นที่ว่างสำหรับการเกษตรแปรรูป
- บริษัทน้ำตาลรายใหญ่สุดอยู่ที่เมือง Xinavane
- CTA เป็นเวทีสาธารณะที่สำคัญ ในการหาฉันทมติเพื่อลงทุน PPP ที่สำคัญต่างๆ

สรุปลักษณะ Joaquim Zucule
Board Director, Mozambique Port and Railway (CFM)
ณ Maputo

วันที่ 27 พฤษภาคม 2559 เวลา 9.00-10.00 น.

บทบาทองค์กร

- CFM เป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ดูแลและพัฒนาท่าเรือ และระบบราง ของโมซัมบิก
- CFM ใช้วิธีการร่วมลงทุนกับเอกชน โดยทุนร้อยละ 49 ต้องเป็นของ CFM ทั้งนี้ CFM จะทำการประกาศหาผู้ร่วมทุนผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งนักลงทุนที่มีความสนใจสามารถติดตามข่าวสารได้

บรรยากาศการลงทุน

- โมซัมบิกมีโครงข่ายรถไฟส่วนใหญ่ในแนวขวางตะวันตก-ตะวันออก ไม่มีเส้นทางเหนือ-ใต้ โดยท่าเรือ Maputo Nacala และ Beira มีระบบรางรองรับ แต่ที่ท่าเรือ Pemba และ Quelimane ยังไม่มี อย่างไรก็ตาม บริษัท อิตาเลียนไทย ได้เข้าไปเริ่มลงทุนในเส้นทาง Tete สู่อ่าวท่าเรือ Quelimane แล้ว
- ประชาชนแอฟริกาใต้ บริเวณ Limpopo อาศัยท่าเรือมาบูโตเป็นหลัก เพราะอยู่ใกล้กว่าท่าเรือของแอฟริกาใต้เอง

สรุปลักษณะ Paulo Colaco
Manager, Sojitz Maputo Cellulose Limitada
ณ Maputo

วันที่ 27 พฤษภาคม 2559 เวลา 10.30-11.30 น.

เกี่ยวกับ Sojitz Maputo Cellulose Limitada

- บริษัทเริ่มต้นทำธุรกิจไนโมซิมบิกเมื่อปี 2553 โดยนำเข้าไม้จากสวาซิแลนด์ แล้วแปรรูปเป็นไม้สับก่อนส่งกลับไปผลิตเป็นกระดาษที่บริษัทหลักในญี่ปุ่น ทั้งนี้ บริษัทได้รับการจัดสรรทุนหมุนเวียนอุดหนุนจาก JBIC
- รูปแบบการบริหารบริษัท Sojitz ในโมซิมบิก เป็นการลงทุนทั้งหมดเองและอาศัยการว่าจ้างผู้จัดการท้องถิ่นที่มีทักษะ และมีความน่าเชื่อถือ ให้ช่วยบริหารและดูแลความเรียบร้อยทั้งหมด
- บริษัทมีพนักงานทั้งสิ้น 97 คน โดยเดินสายการผลิตตลอด 24 ชั่วโมง และมีผู้เชี่ยวชาญควบคุมคุณภาพ 1 คน
- บริษัทได้ซื้อเครื่องจักรบางส่วนมาจากคุณ Sukkasam Srisun ประธานกรรมการบริษัท S.S.Inter Limited Partnership

บรรยากาศการลงทุน

- การนำเข้าอุปกรณ์ และเครื่องจักรต้องผ่านการรับรองจากหน่วยงานที่รับผิดชอบตามรายการสินค้า ซึ่งสามารถขอรับคำแนะนำได้จาก CPI
- พิธีการศุลกากรมีความไม่แน่นอน แม้บริษัทมีการรับรองการขนส่งสินค้าแบบไร้ค่าอากรจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ แต่บางครั้งยังถูกเจ้าหน้าที่ศุลกากรบริเวณชายแดนเรียกเก็บค่าผ่านทางประมาณ 100 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อรถบรรทุก
- เศรษฐกิจโมซิมบิกได้รับผลกระทบจากราคาสินค้าในตลาดโลกผันผวน

สรุปลักษณะ Ernestina X. Santos
Director General, Colosso lda.
ณ Matola, Mozambique
วันที่ 27 พฤษภาคม 2016 เวลา 14.00-15.30 น.

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

เกี่ยวกับบริษัท Colosso lda.

- บริษัท Colosso เป็นบริษัทขนาดเล็ก ท่ามกลางผู้เล่นกว่า 10 ราย ในโมซัมบิก โดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 2 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายที่ทำหน้าที่โค่นไม้มีแรงงานประมาณ 7 คน และ 2) ฝ่ายแปรรูปที่โรงงานมีแรงงานประมาณ 7 คนเช่นกัน ทั้งนี้ บริษัทมีสัมปทานในการโค่นไม้บริเวณ Zambizia เป็นพื้นที่ 7 หมื่นเฮกตาร์
- ในส่วนของการแปรรูปไม้ นอกจากบริษัทจะสามารถแปรรูปไม้แผ่น ไม้หมอนรางรถไฟ และไม้ปาเก้แล้ว ของเหลือจากกระบวนการผลิตเหล่านั้นยังถูกบริษัทนำมาผลิตเป็นถ่านไม้จำหน่ายให้กับประชาชนในมาปูโต
- บริษัทตัดไม้ทีละ 10 เฮกเตอร์ ทั้งนี้ โรงงานสามารถแปรรูปได้เพียงร้อยละ 25 ของปริมาณไม้ที่ตัด ส่วนที่เหลือต้องจำหน่ายในรูปแบบของไม้ท่อน
- ปัญหาของการแปรรูปไม้สำหรับบริษัท คือ บริษัทไม่มีศักยภาพในการอบไม้ด้วยตัวบริษัทเอง จำเป็นต้องขนส่งไปอบยังแอฟริกาใต้ก่อนส่งกลับมายังโมซัมบิก ส่วนการแปรรูปขั้นสูง เช่น การทำเฟอร์นิเจอร์นั้น โมซัมบิกยังขาดแรงงานฝีมือ

อุตสาหกรรมไม้โมซัมบิก

- ไม้เนื้อแข็งที่มีราคาแพงที่สุด คือ Umbila
- ตู้คอนเทนเนอร์สามารถบรรจุไม้ได้ 80 ลูกบาศก์เมตร
- ด้านการตลาด ที่มาบูโตมีการขยายตัวของโครงการก่อสร้างต่างๆ และมีความต้องการสินค้าประเภทไม้ อย่างไรก็ตาม ขณะนี้บริษัทเหล่านั้นไม่สามารถนำเข้าได้และต้องใช้สินค้าภายในประเทศ
- รัฐบาลโมซัมบิกได้ยุติการให้ใบอนุญาต และสัมปทานการทำป่าไม้ฉบับใหม่ ดังนั้น หากคิดจะลงทุนต้องเป็นรูปแบบของการร่วมทุนเท่านั้น

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

สรุปลักษณะ Henrique N. Chissano
Country Corporate Finance Manager, Green Resources Mozambique
ณ Maputo

วันที่ 27 พฤษภาคม 2559 เวลา 17.00-18.00 น.

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

เกี่ยวกับบริษัท Green Resources Mozambique

- บริษัทมีส่วนป่าปลูกและฐานการผลิตอยู่ที่ภาคเหนือของโมซัมบิก โดยได้รับสัมปทานป่าปลูก 2 ฉบับมาจากรัฐบาล รวมไปถึงสิทธิประโยชน์ทางภาษี ส่วนมาบูโตเป็นสำนักงานสำหรับติดต่อลูกค้า และบริษัทลูกค้าต่างๆ
- นอกจากการส่งออกไม้ท่อน และไม้ซุงแล้ว บริษัทยังมีแผนที่จะส่งออกไม้สับ
- บริษัทยังไม่สามารถส่งออกไม้ได้ในปริมาณสูงในปีนี้ เพราะอายุไม้ยังไม่พร้อมที่จะตัด ต้องรอระยะเวลาอีกประมาณ 2-3 ปี

บรรยากาศการลงทุน

- การขนส่งไปอินเดียใช้เวลา 9 วัน ส่วนการขนส่งไปจีนใช้เวลา 15 วัน โดยใช้ท่าเรือ Nacala
- การขอใบรับรองทำธุรกิจต่างๆ ร้อยละ 70 สามารถขอกับ GAZEDA ส่วนที่เหลือสามารถขอได้กับ CPI
- โมซัมบิกขาดแคลนแรงงานฝีมือ ทำให้งานของผู้ตรวจสอบคุณภาพมีความยากลำบาก
- บริษัท Dalmann ต้องหยุดสายการผลิตเพราะไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทจีนได้